

SODELAVCI! NA SVIDENJE V SOBOTO NA VELIKEM ZBOROVANJU ŽELEZARJEV IN VSEH OBČANOV

ŽELEZAR

TEDNIK - GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SŽ ŽELEZARNE JESENICE

JESENICE, DNE 21. AVGUSTA 1975

ŠTEVILKA: 33. LETO: XVII

Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstdnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl - Naslov: Uredništvo Železarja, SŽ - Železarna Jesenice. Številki internih telefonov: urednik 483, administracija 484. Tisk: GP Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72

PROIZVODNJA SLOVENSKE ŽELEZARNE V JULIJU

Letni dopusti, vročina in več drugih vzrokov v tem letnem času vpliva na to, da so ti meseci v pogledu proizvodnje vedno najslabši. Letošnji julij prav nič ne odstopa od vsakoletnega pravila in to smo že vnaprej napovedali. Vsi dosedanja letošnja proizvodni rezultati so bili boljši od dosežkov v istih mesecih lanskega leta. Julija se tudi s tem ne moremo pohvaliti, vsaj z blagovno proizvodnjo ne, ki je precej nižja kot v istem mesecu lani. Letos je bila proizvodnja za trg samo januarja malo pod 60.000 ton, julija pa je za devet odstotkov manjša. Proizvodnja jekla je še vedno na ravni izvrševanja letnega načrta, vendar ne dosegamo več poprečja za realizacijo akcijskega programa 800.000 ton jekla. Zaostanek je sicer samo 0,3 odstotka, ki pa ni nenadomestljiv.

Proizvodnja surovega železa se je količine. Popravilo pravža na Jese- po pričakovanih popravila in je nicah se je dobro obneslo in so iz- dosežena s 105 odstotki načrtovane vršili 105 odstotkov mesečnega

načrta. V železarni Štore so zaradi okvare sicer izgubili okoli 280 ton proizvodnje surovega železa, linearni načrt so pa vseeno presegli za tri odstotke. Prodaja surovega železa je bila tudi pet odstotkov nad načrtovano količino, tako da se zaostanek manjša. Mogoče je slika še boljša, če navedem, da znaša letošnja blagovna proizvodnja skoraj 4.000 ton surovega železa več, kot ga je bilo lani. To je lep dosežek železarne Štore, posebno če upoštevamo, da je njihova letošnja proizvodnja surovega železa samo 1.390 ton večja kot je bila do konca meseca julija lani. Čeprav je proizvodnja surovega železa julija v Slovenskih železarnah precej nad načrtovano količino, je še vedno za okoli štiri odstotke nižja kot v lanskem juliju.

Proizvodnja surovega jekla je pod linearnim mesečnim načrtom, vendar malo boljša, kot je bila pretečni mesec in bistveno večja, kot je bila julija lani. V primerjavi s preteklim mesecem je za dva odstotka večja in v primerjavi z lanskim julijem celo (Nadaljevanje na 2. strani)

ŽIVAHNA RAZPRAVA O PREDLOGIH PRAVILNIKA O NAPREDOVANJU NA DELOVNEM MESTU

V teku je javna razprava o treh pomembnih vprašanih našega vsakodnevnega dela: o gospodarskem stanju v železarni in stabilizacijskih ukrepih, o novi organizaciji upravljanja in vodenja (ravnanja) v železarni in o napredovanju na delovnem mestu.

Ker se zavedamo, da je vsaka tema zase zadosti težka in obširna, je center za samoupravljanje in informiranje organiziral informativne sestanke za vodje delovnih skupin z namenom, da bi jim sestavljali predlogov gradivo pojasnjevali in s tem toliko približali, da ga bodo brez večjih težav lahko posredovali (Nadaljevanje na 2. strani)

V PRVEM POLLETJU SO NOVATORJI IN RACIONALIZATORJI USTVARILI VEČJI PRIHRADEK KOT V LANSKEM LETU

Lani, sredi priprav na leto tehničnih inovacij in zaščite industrijske lastnine, so naši novatorji in racionalizatorji ustvarili in prihranili 8.319.133 din, v letošnjem prvem polletju so prihranki že presegli 9.677.115 din. Vse to zgovorno kaže, da bo letošnje leto v tem pogledu dovolj uspešno.

Na zadnji peti redni seji komisije za novatorstvo in racionalizacijo pri DS TOZD Talilnice 13. avgusta so člani komisije na osnovi pozitivnih ocen in priporočil pristojnih in odgovornih strokovnjakov in poročevalcev pozitivno ocenili deset v zad-

njem času izvedenih in v proizvodnjo uvedenih inventivnih predlogov, ki so jih avtorji predložili v oceno in nagraditev. Člani komisije so skupaj z vodji oddelkov in obratovodij na osnovi prikazanih in overovljenih (Nadaljevanje na 7. str.)

STALIŠČA IN PREDLOGI UKREPOV IZVRŠNEGA SVETA SKUPŠČINE SR SLOVENIJE K OCENI URESNIČEVANJA RESOLUCIJE O DRUŽBENOEKONOMSKI POLITIKI IN RAZVOJU SR SLOVENIJE TER NEPOSREDNIH NALOGAH V LETU 1975

Zbor združenega dela, zbor občin in družbenopolitični zbor skupščine SR Slovenije so na sejah, 24. julija 1975 obravnavali analizo tekočih gospodarskih gibanj in izvajanje nalog resolucije o družbenoekonomski politiki in razvoju SR Slovenije v letu 1975. Pri tem so podprli »Stališča in predloge ukrepov izvršnega sveta skupščine SRS Slovenije k oceni uresničevanja resolucije o družbenoekonomski politiki in razvoju SR Slovenije ter neposrednih nalogah v letu 1975«. Stališča skupščine v nadaljevanju v celoti objavljamo.

STALIŠČA SKUPŠČINE SR SLOVENIJE

Zbor združenega dela in zbor občin sta na svojih sejah dne 24. 7. 1975 obravnavala analizo o tekočih gospodarskih gibanjih in izvajanju nalog resolucije o družbenoekonomski politiki in razvoju SR Slovenije v letu 1975 ter upoštevajoč mnenje družbenopolitičnega zbora sprejela naslednja

STALIŠČA

1. Posebnega pomena za reševanje letošnjih družbenoekonomskih vprašanj so ugotovitve predsedstva CK ZKJ, zlasti pa stališča in usmeritve, ki terjajo angažiranje vseh dejavnikov družbenoekonomskega razvoja za uspešno reševanje zastavljenih nalog. Zaradi možnih negativnih po-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Z GRADBIŠČA HLADNE VALJARNE

Dela pri izgradnji hladne valjarne v zadnjem obdobju potekajo sorazmerno v redu in po dogovorih. Posebno uspešno so se odvijala dela pri zunanji ureditvi, na halah HV, nekaterih temeljih in regeneraciji.

Za proslavo 25-letnice samoupravljanja smo si zadali nalogo, da bomo uredili okolico pri vhodu v valjarno Bela in pred halami HV. Naloga bo izvršena, saj se že asfaltirajo platoji in ceste ter urejujejo brežine, ograje in razsvetljava. Pri tej ureditvi so se posebno potrudili delavci Cestnega podjetja Kranj in Kovinar Jesenice.

Delo na konstrukciji hal je v zaključni fazi. Praktično so narejena groba montažna dela na četrty fazi in se zaključujejo še nadsvetlobniki in fasade. V teku je tudi montaža nosilne konstrukcije za peto fazo hal, to je za skladišče rezervnih delov. V zadnjem obdobju je uspelo podjetju Palk po mnogih težavah zapreti del fasade na področju skladišča uvozne opreme. Tudi na strehi se po večdnevni prekinitev dela nadaljujejo.

Normalno potekajo montažna dela na razsvetljavi in ventilaciji hal. V obratovanju je tudi že pet žerjavov, šesti je v montaži, kar ugodno vpliva na hitrejša gradbena in ostala dela. V zaključni fazi je glavni temelj sendzimir ogrodja, tako da se bo v tem tednu že pričela priprava na montažo opreme. Tudi dela na emulzijski kleti in strojnici napredujejo sorazmerno uspešno. V zaključni fazi sta tudi temelja dresirnega ogrodja in previjalne linije. Pričel se je izkop na lužilni liniji, in sicer na dvanajst metrov globoki jami zanjko. Dela so otežkočena, ker mora normalno potekati delo na odstranjevanju odrezkov in okujine z bluminga. Tudi na nekaterih drugih področjih smo pričeli z delom. Tako je začela hidromontaža z deli na energetski povezavi med energetsko postajo in halami HV. Tudi gradbena dela na vodikarni na nevtralizaciji in na energetski povezavi med HV in regeneracijo so se začela. V zadnjem obdobju sta prispeli še dve ladji z uvozno opremo. Sedaj je skupaj že 2.256 ton opreme v vrednosti enajst milijonov dolarjev. Nekaj opreme je v zelo slabem stanju, ker je bila preslabo embalarana, pa tudi ravnanje med transportom ni bilo najboljše. Tako bo potrebno nekatere dele naprav ponovno naročiti, nekatere pa popraviti. Zaradi tega bomo lahko imeli nepredvidene težave pri tresiranju in poskusnem obratovanju.

Naj omenimo, da je v začetku meseca prispel tudi vodilni monter firme WATERBURY FARREL gospod Vladimir Janatka. Pri nas bo ostal ves čas montaže in testiranja obeh valjarskih ogrodij in brusilnih strojev, ki jih dobavlja njegova firma.

LETOŠNJE SREČANJE BIVŠIH BORCEV NOV SLOVENSKE ŽELEZARNE

V soboto, 30. avgusta bo na Teharjih pri Štorah v domu železarjev tretje srečanje borcev NOV Slovenskih železarn. Organizator tega srečanja je aktiv bivših borcev NOV železarne Štore. Pripravljalni odbor predvideva, da se bo srečanja udeležilo okrog 1.500 borcev, svojcev in mladine iz vseh delovnih kolektivov sestavljene organizacije združenega dela Slovenske železarne.

(Nadaljevanje na 6. strani)

Železarji slavimo pomemben jubilej. Naša dolgoletna in bogata tradicija nam je dala že mnogo jubilejev, vendar nobenega, ki bi imel tako globok pomen in bi slavil take korenite spremembe. Vse od davnih začetkov pretaljevanja smo previharili različna obdobja. Vsem obdobjem pa je bila skupna značilnost predvsem nasprotstvo med gospodarji in delavci. Ti odnosi so se večkrat tako zaostri, da je prišlo do manjših ali večjih uporov in stavk. Družbeno najodmevnejši pa je bil nastop železarjev pred 40 leti, ko so, zavedajoč se svoje moči, nastopili enotno in odločno proti lastnikom in si izborili znatno boljše pogoje dela, čeprav so tudi ti bili še vedno zelo težki in za delavce krivični.

Zmaga nad fašizmom in naša velika družbena revolucija sta nam pred 30 leti omogočili, da smo prvič v zgodovini postali tudi lastniki proizvodnih sredstev. Nujna obnova domovine ni omogočala, da bi se že takoj na začetku poglabili tudi v odnose znotraj tovarne same.

Po nekaj letih, ko smo opravili najnujnejšo obnovo domovine, pa smo leta 1950 uresničili davno misel — TOVARNE DELAVCEM! Včeraj je minilo 25 let, ko so naši najboljši delavci prevzeli ključ kot simbol, da so dozorili v družbenem razvoju do tiste stopnje, ko lahko sami skrbijo za nadaljnji napredek tovarne in vseh tistih, ki živijo od njenega dela. To je dolga doba za življenje posameznika in marsikdo se je v teh 25 letih iztrošil in celo omahnil, nekaj pa jih je še med nami, ki so to težko breme pionirskega dela na področju samoupravljanja nosili in ga danes prelagajo na naša ramena.

Petindvajset let pa nikakor ni dolga doba, da bi se razvila ideja samoupravljanja do take popolnosti, da bi ji ne mogli očitati slabosti. Vemo, koliko časa preteče med iznajdbo in splošno uporabo nekega predmeta, pa čeprav gre za neživo stvar. Družbena preobrazba pa zahteva spremembo človeka samega in zato tudi daljše obdobje in le mlad in vitalen delavski razred je zmožni v tako kratkem času narediti tako velik korak.

Na začetku je bilo le peščici delavcev dano, da je odločala v imenu ostalih — to sta bila delavski svet in upravni odbor. Danes, po 25 letih pa smo tik pred reorganizacijo, ko bomo v Železarni imeli 20 delavskih svetov in trikrat po dvajset odborov oziroma komisij. Pa vendar tudi delavski sveti, odbori in komisije ne bodo mogli odločati mimo zbora, kjer sodelujejo vsi delavci. Marsikje se nam še zapleta, kot da smo se prestrašili višine, v katero nas nosi novi samoupravni sistem.

25 LET JE DOLGA DOBA ZA ŽIVLJENJE POSAMEZNIKA, Vendar KRATKA ZA DRUŽBENI RAZVOJ

Na začetku tega obdobja je železarna Jesenice zaposlovala 6.100 delavcev, proizvedla 92.000 ton grodijla, 170.000 ton surovega jekla in 207.000 ton valjanih proizvodov. Pri tem pa je potrošila 53 milijonov kWh električne energije, 230.000 ton premoga in pretopila 200.000 ton rude. V Železarni sta obratovala dva plavža, pet martinov, dve mali elektro peči, livarna, samotarna, težka proga, srednje in lahke proge, valjarna žice, jeklovlek, žebeljarna, cevna, žičarna in hladna valjarna ter ponos Železarne — nova valjarna debele pločevine — valjarna 2400. Delovali pa so tudi vsi ostali spremljajoči obrati od strojnih delavnic, elektro delavnic, gradbenega vzdrževanja in transporta do kaloričnih central.

Danes Železarna zaposluje 6400 delavcev, proizvaja 160.000 ton surovega jekla, preko pol milijona ton surovega jekla, dobavlja tržišču 400.000 ton kvalitetnega in zlahkega jekla različnih dimenzij, oblik in kvalitet. Ima rekonstruirane plavže, rekonstruirane martinove, povsem novo elektro jeklarno, novo bluming valjarno, novo štelvalno, novo valjarno žice, bistveno razširjen jeklovlek, novo podbojarno, večkrat povečano žičarno in smo tik pred dokončanjem naše nove hladne valjarne za proizvodnjo kvalitetne in zlahke pločevine. Pri tem pa troši 300 milijonov kWh električne energije, 110.000 ton mazuta in pretopi skoraj 300.000 ton železove rude.

Koliko je zgrajenih mostov, ladij in tovarnih iz našega jekla, koliko avtomobilov, vagonov, lokomotiv in drugih strojev je že opravilo svoje življenjsko delo in bilo ponovno pretopljenih v nove proizvode, je težko oceniti. Skupno smo dali tržišču v teh letih 6.360.000 ton proizvodov.

Železarna je bila vseh teh 25 let kovačnica kadrov, saj praktično ni večje organizacije v Sloveniji in železarne v Jugoslaviji, kjer ne bi bili zaposleni nekdanji naši sodelavci.

Jesenice so zrasle danes v mesto. Železarji so zgradili preko 2.000 stanovanj, zgrajenih je vrsta športnih in drugih objektov. Znatna sredstva pa so bila dana za ureditev ostalih delov naše občine in ožjega dela Gorenjske.

Največ pa so železarji prispevali s svojim zgledom vestnega delavca, vedno pripravljeni priskočiti na pomoč, pa naj bodo to elementarne nesreče ali pa gospodarske krize, ki jih v povojnem obdobju ni bilo malo. Naša prepričanost, da je pot samoupravnega socializma prava pot, nam je pomagala, da smo ob postopnem poglobljanju našli nekaj izvirnih rešitev, ki so bile pozneje sprejete in vključene v samoupravni družbeni praksi, ne samo v bližnji okolici, temveč v vsej Sloveniji in vrsti velikih delovnih organizacij v Jugoslaviji. Čeprav večkrat kritizirani, kdaj pa kdaj tudi upravičeno, smo dnevno izpričevali svojo pripadnost novi družbeni ureditvi in zato na prehojeno pot in dosežke pri razvoju samoupravljanja gledamo s toliko večjim ponosom.

Nadaljnje poglobljanje samoupravnih odnosov je naša temeljna naloga in jo moramo vgraditi v vse naše načrte. Pomembno je, da načrtujemo nove stroje, naprave in obrate, da gradimo visoko produktivne linije, da osvajamo nove kvalitete in tržišča, da dvigamo splošni osebnostni in družbeni standard, toda še mnogo pomembnejše je, da zgradimo tak samoupravni družbeni sistem, ki bo vsakega od nas polno upošteval kot človeka — samoupravljalca. Srebrni jubilej nam poleg zadovoljstva ob prehojeni poti nalaga tudi konkretne naloge in dolžnosti in prav teh se moramo v trenutkih vznesenosti še prav posebno zavedati.

Peter KUNC

Križišče na Beli se vedno bolj izpopolnjuje

ŽIVAHNA RAZPRAVA O PREDLOGIH PRAVILNIKA O NAPREDOVANJU...

(Nadaljevanje s 1. strani)

članom svojih delovnih skupin. Sestanki z vodji delovnih skupin so bili izrazito delovni in prav nič formalni. Videti je bilo, da vodje delovnih skupin dobro vedo, da bo teža javne razprave oziroma razlaganje gradiva padla na njihova ramena, zato so z vprašanji dobobra ogreli sestavljalce predlogov.

V eni takih razprav so tudi predlagali, naj bi strokovne službe razlage predlogov z domačimi besedami in s preprostimi stavki objavljale v našem železarskem tedniku. Vesel sem bil spodbude — med drugim tudi zato, ker službi, ki je pripravila predlog pravilnika o napredovanju na delovnem mestu, ni vseeno, da bi k delu spodbujajoče napredovanje propadlo zaradi premajhne informiranosti, zato vam posredujemo kratko obrazložitev tega predloga.

KAKO SMO V ŽELEZARNI PRIŠLI DO IDEJE NAPREDOVANJA NA DELOVNEM MESTU

Da je napredovanje eden od petih najpomembnejših dejavnikov spodbujanja delavcev k delu, že dolgo vemo. Znano pa je tudi, da ima le malo delavcev to možnost (srečo), ker so šefi zmeraj premaladi. Naravnih možnosti za napredovanje je torej premalo.

Videti je, da se ljudje tega zavedajo, zato se neprestano »borijo za oblast«. Seveda to delajo na najrazličnejše načine. Nekateri venomer študirajo, ker predpostavljajo, da jim bo znanje prineslo zaželen uspeh, drugi se družbeno udeležujejo, da se jim bodo odprla vrata, tretji se poslužujejo celo nedovoljenih poti. Vsem načinom botruje isti motiv — napredovati...

Zaradi tega motiva smo v Železarni izgubili veliko dobrih in uspešnih delavcev in dobili veliko vodij, ki niso kos nalogam, ki jih prednje postavljajo vsakodnevno delo.

Da bi vsaj malo obvladali ta nezaželen pojav, smo se lotili naloge opredelitelje napredovanja na delovnem mestu in s tem smo praktično razširili napredovanje na vse delavce. Seveda moramo biti ob tem previdni, ovirati namreč ne smemo napredovanja med delovnimi mesti (tako imenovanega navpičnega napredovanja, kjer naj napredujejo najposposnejši in najboljši delavci z bogato zakladnico znanja) in ne zavrti zakonitosti, naj več velja tisti, ki več zna.

SAMO USPEŠEN STAŽ NAJ POGOJUJE NAPREDOVANJE

Zanimivo in zaskrbljujoče obenem je to, da smo se že na samem začetku in kasneje ob nastajanju sistema srečevali z javnim mnenjem, naj napredovanje na delovnem mestu pogojuje edino staž, ker je lahko določljiv (kasneje se je izkazalo, da ga ne bo tako lahko določiti vsakemu posamezniku), delovno uspešnost pa pustimo pri miru, ker menda vsebuje preveč subjektivnosti.

Skušajmo nepristransko razčistiti to dilemo, brez bojzani, da bo naše slabo delo evidentirano. Če pa to zmoremo, potem ne moremo trditi, da bo lažje določiti staž na zadnjem in predzadnjem delovnem mestu, ko vendar vemo, da odločbe o premetitvah niso ažurne in še drugi problemi nas bodo pestili. Kaj težko pa bo tudi dokazati, da je teže ugotavljati zamujanje dela, neopravičene izostanke, odklanjanje dela, neupravičeno bolovanje, klepet po pisarnah in obratih, nedoseganje planov, zamenjave kvalitet, reklamacije kupcev, strokovnost, pripravljenost delati v prostem času (če je to potrebno), strokovnost in številni napisani članki, promil alkohola v krvi, varno delo, aktivno sodelovanje v samoupravnih organih itd., kot staž na delovnem mestu. V ocenjevanje delovne uspešnosti torej lahko vključimo tudi take lastnosti, ki jih zmoremo nepristransko ocenjevati. Vendar to lahko storimo samo tedaj, če vsakodnevno zasledujemo uspešnost svojih sodelavcev pri delu.

V prvih skriptah za vodje samoupravnih delovnih skupin smo zapisali, da mora vodja vedno kontrolirati, kako se izvajajo naloge. S tem preverja sebe, svojo sposobnost izdajanja nalog in svoje podrejene, njihove sposobnosti in znanje. Če stalno ne kontroliramo nalog, delavci slabše delajo, predvsem se navadijo, da se ne držijo dogovorjenih rokov. Razen tega nekontroliranje nalog psihološko slabo vpliva na dobre delavce, ki upravičeno pričakujejo priznanje, pa ga zaradi tega, ker vodja ne ve, da so dobri, ne dobijo.

KAKO BOMO DOLOČILI STAŽ

Dobro bi bilo, če bi vsak delavec znal izračunati staž na delovnem mestu, ker bomo le tako lahko hitro

razčistili morebitne nepravilnosti — nejasnosti. S tem bomo sestavljalcem predlogov veliko pomagali in marsikatera ostra beseda bo odpadla.

Za izračun skupnega staža, ki določa napredovanje na delovnem mestu moramo vedeti, koliko časa smo bili na prejšnjem delovnem mestu in kategorijo prejšnjega delovnega mesta. Zraven tega pa še, koliko časa smo na sedanjem delovnem mestu in kategorijo sedanjega delovnega mesta. Vzemimo dva primera: Janez je bil osem let tehtalec (6. kategorija) in zdaj je že tri leta skupinovodja (9. kategorija). Vmes je torej napredoval za tri kategorije. Iz tabele A v objavljenem predlogu pravilnika... odčitamo: osem let staža z vmesnim napredovanjem za tri kategorije da eno leto priznanega staža. K temu prištejemo tri leta, (ker je toliko let na sedanjem delovnem mestu) in dobimo njegov skupni staž: štiri leta.

Jože je bil najprej 15 let »pečni delavec« (4. kategorija), zdaj pa je štiri leta voznik poševnega dvigala (5. kategorija). Staž sedanjega delovnega mesta (4 leta) se mu v celoti prizna, za staž na prejšnjem delovnem mestu pa moramo pogledati v že omenjeno tabelo A. Za 15 let staža z vmesnim napredovanjem za eno kategorijo, dobimo enajst. Oba seštejemo in Jožetov skupni staž je tako ugotovljen: štiri leta in 11 let + 15 let.

IZRAČUN OCENE DELOVNE USPEŠNOSTI

Zaradi same metode izračunavanja delovne uspešnosti (ki upošteva različno strogost posameznih ocenjevalcev in jo daje na skupni imenovalci), te ne bo mogel izračunati vsak posameznik, ampak bo za vse to delo opravil računalnik. Ocene bodo stopnjene od A (najnižje) do F (najvišje) in bodo javne. Po končanem izračunu jih bodo vodje delovnih skupin posredovali svojim sodelavcem.

Oceno delovne uspešnosti bodo določali naslednji kriteriji: količina dela, kvaliteta dela, odnos do dela in delovnih obveznosti, odnos do samoupravljanja in sodelavcev, strokovnost, iniciativnost in odnos med resnično in zahtevano izobrazbo na delovnem mestu. Po potrebi bomo število kriterijev lahko razširjali ali krčili. Dosedanje izkušnje kažejo, da ni smotno vključevanje večjega števila kriterijev. Večletne izkušnje nam tudi povedo, da z ocenjevanjem delovne uspešnosti niso imeli težav boljši vodje.

KAKO BOMO DOLOČILI STOPNJO NAPREDOVANJA NA DELOVNEM MESTU

Stopnjo napredovanja na delovnem mestu torej določata:

1. priznani staž na delovnem mestu (DM),
 2. ocena delovne uspešnosti.
- Razpon znaša 24 odstotkov osebnega dohodka. Stopnjo odčitamo iz tabele C omenjenega predloga.

KRI, KI JO BOMO DALI, BOMO MORDA ŽE JUTRI POTREBOVALI SAMI

Kakor smo že poročali bo v dneh 2., 3., 4., 5. ter 9. in 10. septembra na Jesenicah redna letna krvodajalska akcija, ki jo že tradicionalno organizira občinski odbor Rdečega križa Jesenice. V vseh bolnišnicah SR Slovenije potrebujejo bolniki letno 20.000 litrov krvi. To pomeni, da je potrebno da v Sloveniji pride letno na odvzem krvi 70.000 ljudi. Kri, ki jo bomo dali na našem območju je namenjena za potrebe jeseniške bolnice.

Človek ima kakih pet litrov krvi (eno trinajstino telesne teže). Do pol litra krvi lahko da vsak zdrav moški vsake tri mesece, ženska pa vsake štiri mesece. Zato ne odlašajte in se kot prostovoljni krvodajalci prijavite svojim personalkam v obratih ali medicinskim seštram, ki vas bodo obiskale na delovnih mestih.

Odvzem krvi bo tudi letos v Delavskem domu na Jesenicah, podroben razpored oziroma urnik odvzemov pa bomo objavili v prihodnji številki.

Vrnimo se k primeroma. Ugotovili smo, da ima Janez štiri leta priznane staža in Jože 15 let. Prvi ima nadpovprečno oceno delovne uspešnosti — stopnje E, drugi pa stopnjo B. Iz tabele C odčitamo za Janeza (4 leta staža, ocena E) 12 odstotkov osebnega dohodka in za Jožeta (15 let staža in ocena B) tudi 12 odstotkov osebnega dohodka kot dodatek za napredovanje na delovnem mestu.

Namenoma sem izbral primera z enako stopnjo napredovanja na delovnem mestu, da si boste lažje predstavljali pristožnost obeh delavnikov — staža in uspešnosti.

Če bomo sprejeli pravilnik o napredovanju na delovnem mestu, in to boste povedali samoupravljalci, bo veljalo biti dober delavec.

Janez Tušar

PROIZVODNJA SLOVENSKEH ŽELEZARN V JULIJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

za pet odstotkov večja. Ker pa ni bil dosežen linearni načrt in ker s tako proizvodnjo ne moremo doseči predvidenih 800.000 ton jekla v letošnjem letu, z rezultati ne smemo biti zadovoljni.

Mesečni načrt so izvršili na Jesenicah 100-odstotno, na Ravnah 91-odstotno in v Štarih 103-odstotno. V jeklarni železarne Ravne so imeli julija veliko zastojev zaradi popravil, mnogo je pripomogel k nizki proizvodnji letni čas in na njega vezana odstopnost z dela.

Blagovna proizvodnja je bila v železarnah pri predelovalcih nizka. Mesečni načrt je bil izvršen v železarnah z 88 odstotki in pri predelovalcih s 86 odstotki. Nobena delovna organizacija v blagovni proizvodnji ni dosegla mesečnega načrta. Najbolj se je načrtu približal Tovil z 99 odstotki, železarna Store s 96 odstotki in Žična Celje s 94 odstotki, vsi drugi pa manj kot 90 odstotkov linearnega načrta.

Količinski plan izvoza sta precej presegle Veriga in Žična, vsi ostali so zaostali. Slovenske železarne so skupno dosegle v juliju 66 odstotkov količinskega načrta izvoza in vrednostno 77 odstotkov.

Izredno slab mesec pri doseženi proizvodnji ni mogel dati niti v pogledu realizacije pozitivnega rezultata, čeprav je ta sorazmerno le dosti boljši, saj je realizacija pri železarnah dosežena z 98 odstotki,

pri predelovalcih pa s 94 odstotki, oziroma skupno z 98 odstotki.

Dobro je to, da smo v prvem polletju nabrali nekaj rezerve, ki nam pride sedaj zelo prav. Letos so dale Slovenske železarne v sedmih mesecih tržišču 33.300 ton več kot v enakem obdobju lani. Železarskih proizvodov je pri tem 30.660 ton, ostalo je delež predelovalcev. Res je pa tudi, da je lanska julijska blagovna proizvodnja znašala 746 ton več kot letošnja.

Lani smo julija izvozili 2.340 ton več kot letos, vendar je letošnji julijski izvoz kljub temu celo za 0,7 odstotka po vrednosti večji od lanskega, ki je bil količinsko bistveno večji.

Start v akciji za čim boljši prispevek k utrditvi gospodarstva ni bil najboljši. Takih rezultatov ne bi smeli več imeti, če hočemo realizirati z načrtom postavljene cilje akcijskih programov.

V juliju je bila izvršena vrsta popravil na pečeh in v valjarnah. Ponekod so bili ob letnih remontih celotni obrati na kolektivnem letnem dopustu. Čeprav smo že sredi meseca in ker je avgust tudi letni mesec, bi morali posebno paziti, da se rezultati iz julija ne bi ponovili. Po izvršenih generalnih remontih in ob zagotovljenem vložku bi morali biti vsi rezultati avgusta zopet na nivoju poprečja polletja in upajmo, da bo tako.

Milan Marolt

STALIŠČA IN PREDLOGI UKREPOV IZVRŠNEGA SVETA SKUPŠČINE SR SLOVENIJE K OCENI URESNIČEVANJA RESOLUCIJE O DRUŽBENO EKONOMSKI POLITIKI IN RAZVOJU SR SLOVENIJE TER NEPOSREDNIH NALOGAH V LETU 1975

(Nadaljevanje s 1. strani)

sledic v razvoju samoupravnih socialističnih odnosov, pa tudi zaradi odprtih vprašanj v ekonomskih odnosih s tujino, terjajo usmeritve ZK takšno angažiranje vseh dejavnikov razvoja od temeljnih organizacij združenega dela in njihovih asociacij, krajevnih skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti do družbenopolitičnih skupnosti, da bi dosegli za letošnji dogovorjene ekonomsko-politične cilje.

Razširjena seja izvršnega komiteja predsedstva ZKS je za naše razmere in potrebe nedvoumno ugotovila, da ne gre za enkratno politično akcijo, temveč za nenehno mobilizacijo in družbenopolitično dejavnost, s katero naj se zagotovijo prizadevanja vseh dejavnikov družbenega razvoja za obvladovanje tekočih gospodarskih tokov. Sklepi opredeljujejo poglavitne naloge in zavezujejo njihove nosilce, da stalno spremljajo uresničevanje nalog. Tako bo hkrati omogočeno sprejemanje odločnih ukrepov proti tistim, ki se ne bi vključili v skupne napore za premagovanje nastalih težav.

Ti sklepi so bili spodbuda, da so se v okviru SZDL v republiki in občinah organizirali koordinacijski odbori, ki vodijo in usklajujejo celotno družbenopolitično akcijo. O tem je razpravljalo tudi predsedstvo republiške konference SZDL in sprejelo stališča, ki v celoti podpirajo predlagano reševanje družbenopolitičnih in gospodarskih vprašanj.

2. Izvršni svet skupščine SR Slovenije in upravni organi so s poglobljeno analizo omogočili informiranje vseh dejavnikov o gospodarskih gibanjih v republiki. O teh vprašanjih so bila v zadnjem času številna posvetovanja in razprave namenjena pripravi takšnih predlogov oziroma rešitvam, da se bo skladno s samoupravnimi družbenopolitičnimi odnosi uresničeval družbeno ekonomski razvoj, dogovorjen v letošnji resoluciji.

Skupščina ugotavlja, da je splošna družbena akcija spodbudila delovne ljudi in občane v temeljnih organizacijah združenega dela in skupnostih, v samoupravnih interesnih skupnostih in družbenopolitičnih skupnostih k obravnavanju konkretnih vprašanj, opredelitvi odgovornosti in k izdelavi akcijskih programov. Tako družbena pripravljenost in dejavnost se je odrazila v delu skupščinskih teles in v zborih Skupščine SR Slovenije.

3. Skupščina SR Slovenije se pridružuje skupni družbeni akciji tudi s tem, da razpravlja in zavzema stališča o analizi gospodarskih gibanj in o predlaganih konkretnih ukrepih z namenom, da da te akcije odločno politično podporo. Stališča skupščine pa naj pomenijo tudi družbeni dogovor o poglavitnih družbenih vprašanjih in nalogah ter njihovem uresničevanju. Takšen družbeni dogovor mora zavezuje vse subjekte družbenega razvoja, da bodo vsak na svojem področju dogovorjena stališča odgovorno in učinkovito uresničevali.

Na skupni seji so nekateri odbori vseh zborov skupščine SR Slovenije konec maja razpravljali o ocenah o gospodarskih gibanjih na podlagi podatkov za prve tri oziroma štiri mesece in sprejeli ustrezna mnenja, stališča in sklepe. Ta stališča so zaradi nekaterih še izrazitejših tendenc, ki povzročajo sedanja inflacijska gibanja, potrebno in mogoče dopolniti s tem, da se nekatera vprašanja in naloge še določeneje opredelijo in da se še odločneje zahteva dosledno izvrševanje.

4. Skupščina soglaša z vsemi ugotovitvami, ki kažejo na to, da so analize, sklepi in predlagani ukrepi večkrat presplošni, da ne dajejo zmeraj osnove za konkretno opredelitev nalog in njihovih nosilcev. Skupščina hkrati opozarja na nujnost, da se pravočasno sprejemajo ustrezni ukrepi družbeno ekonomske politike, saj morajo omogočiti organizacijam združenega dela kot osnovnim nosilcem gospodarskega razvoja njihovo lastno usmeritev in planiranje njihove proizvodne politike. Pri tem je bilo posebej opozorjeno, da zlasti ukrepi, sprejeti v federaciji, niso bili pravočasni.

5. Skupščina se v celoti pridružuje zahtevam, da je treba storiti vse, da se spremenijo dosedanje razvojne tendence. Uveljaviti je treba tudi odločnejši vpliv združenega dela na uresničevanje politike ekonomskega in socialnega razvoja, pri čemer je treba vse cilje in naloge razvoja podrediti ciljem gospod. in družb. sta-

bilizacije. Da bi resnično obvladali oziroma spremenili negativne razvojne tendence, se zavzema za vse tiste elemente družbenopolitične akcije in za vse tiste ukrepe, ki terjajo in omogočajo, da se na vseh ravneh, vse od neposrednega proizvajalca in občana, temeljnih in drugih organizacij združenega dela, samoupravnih interesnih skupnosti, krajevnih skupnosti, ter družbenopolitičnih skupnosti, opravi ustrezna analiza stanja, ugotovijo problemi, ki zavirajo uresničevanje razvojne politike in predvidijo ukrepi in programi za izboljšanje stanja ter natančno določijo nosilci. Na ta način bo možno opredeliti odgovornost za izvršitev nalog, sproti ugotavljati težave in odgovornost posameznikov, kadar se naloge ne bi uresničevale. Skupščina poudarja, da se mora veliko bolj zaostriti odgovornost za izvrševanje samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov, prav tako pa zagotoviti polno spoštovanje zakonitosti. S tem bo poslovanje vseh organizacij združenega dela in drugih subjektov gospodarstva, državnih, samoupravnih in drugih organov dosledno slonelo na zakonskih in drugih samoupravnih aktih. Kršitelje zakonskih in samoupravnih norm je potrebno poklicati ne le na politično in moralno, temveč tudi na materialno in kazensko odgovornost. V tej zvezi skupščina poudarja odgovornost in vlogo, ki jo imajo službe družbenega knjigovodstva, inšpekcije in banke, posebej pa organi delavske kontrole.

6. Skladno z razvojnimi smotri samoupravnega sistema je treba zagotoviti, da se predloženi ukrepi uveljavljajo predvsem v samoupravno organiziranem združenem delu kot osnovnem nosilcu izvrševanja teh nalog. To stališče mora prevladovati tudi takrat, ko se sprejemajo ukrepi ekonomske politike kratkoročnega pomena. V primerih, ko gre za reševanje takšnih družbenih zadev, ki v interesu večje gospodarske stabilnosti in utrjevanja samoupravljanja terjajo takojšnjo družbeno intervencijo s predpisi ali zakoni, morajo biti takšni ukrepi izjemni in začasni. Tudi v teh primerih je potrebno storiti vse, da se zanje dobi širša družbenopolitična podpora tako, da bodo predlogi obravnavani v združenem delu, družbenopolitičnih organizacijah in skupnostih.

7. Skupščina meni, da je treba dinamično gospodarsko rast doseči ob hkratnem obvladovanju inflacije. Takšno gospodarsko rast lahko zagotovi predvsem večja produktivnost, racionalno gospodarjenje, varčevanje, boljša organizacija dela, inovacije kot množična inventivna dejavnost ter tem nalogam prilagojeni razvoj raziskovalne in drugih družbenih dejavnosti. V tem smislu

je velikega pomena delo strokovnih in raziskovalnih dejavnosti, katerih naloga je, da za organe upravljanja pripravljajo predloge in rešitve.

8. Stališča in predlogi, ki jih je sprejel izvršni svet, konkretizirajo osnovne naloge za uresničevanje dogovorjene politike. To velja predvsem za tiste prioritete naloge, ki so bile že ob sprejemanju resolucije v skupščini posebej poudarjene in se nanašajo na razvoj energetske in prometne infrastrukture surovinske baze in proizvodnje hrane. Stališča in predlogi opozarjajo zlasti na ekonomske odnose s tujino, na vprašanja likvidnosti, obsega in učinkovitosti investicijskih vlaganj, prekomerne rasti zalog in na vprašanja splošne in skupne porabe ter predlagajo ustrezne ukrepe.

9. Skupščina podpira stališča in predloge ukrepov izvršnega sveta k oceni uresničevanja resolucije o družbeno ekonomski politiki in razvoju SR Slovenije ter neposrednih nalogah v 1975, in ekspozice izvršnega sveta na sejah zborov, kot ustrezno usmeritev in osnovo za reševanje tekočih gospodarskih problemov, hkrati pa ugotavlja, da je nujno, da so pri uresničevanju stališča in predlogov izvršnega sveta aktivni vsi družbeni dejavniki. V tem okviru imajo pomembno vlogo skupščine družbenih skupnosti. Še hitreje in neposredneje bi v njih morali priti do izraza avtentični interesi delavskega razreda ter stališča in predlogi, ki se oblikujejo v temeljnih delegacijah in v celotnem delegatskem sistemu. Veliko bolj kot doslej je treba spremljati uresničevanje v skupščinah sprejete politike in doseči še večjo mobilizacijo vseh članov delegacij in delegacij, da se neposredno vsak v svojem okolju zavzame za njeno upravljanje in reagirajo na probleme, ki se s tem v zvezi pojavljajo.

Izvršni svet naj prouči mnenja in predloge izražene v razpravah na sejah zborov združenega dela in zborov občin in jih vključi v svoja stališča in predloge ukrepov oziroma v svoje operativne programe.

II.

Delegati zbora združenega dela in zborov občin se bodo v svojih sredinah zavzeli za to, da bodo ta stališča, skupaj s stališči izvršnega sveta, dosledno uresničena, v skladu s tem pa bodo ustrezno dopolnili svoje akcijske programe in dejavnosti.

III.

Izvršni svet skupščine SR Slovenije naj predloži skupščini SR Slovenije poročilo o uresničevanju svojega operativnega programa in o rezultatih skupne družbenopolitične akcije. Za nadaljnje celovito obvladovanje gospodarskih gibanj je potrebno, da izvršni svet pravočasno pripravi osnutek resolucije o družbeno ekonomski politiki in razvoju SR Slovenije ter ukrepe za leto 1976.

Skupščina SR Slovenije pa še posebej opozarja tudi na nujnost pravočasne priprave resolucije o ekonomskem in socialnem razvoju SFRJ za leto 1976 z istočasnim sprejemom sistemskih in drugih ukrepov.

(Poročevalec skupščine SR Slovenije in SFRJ Jugoslavije za delegacije in delegate)

OBVESTILO UDELEŽENCEM PROSLAVE V SOBOTO, 23. AVGUSTA

Na proslavo 25 let samoupravljanja, 30 let svobode in 40 let stavke v soboto, 23. avgusta 1975, bodo vozili posebni avtobusi na naslednjih relacijah:

iz Rateč	odhod ob 8. uri
iz Mojstrane	odhod ob 9. uri
iz Krnice	odhod ob 8. uri
z Bleda	odhod ob 7.15 in 8.15
z Lipnice	odhod ob 8. uri
s Podbrezju	odhod ob 8. uri
iz Zapuž	odhod ob 7.15 in ob 8. uri
iz Žirovnice	odhod ob 8.30
z Blejske Dobrave	odhod ob 9. uri

Lokalni promet na Jesenicah bo v času od 8.30 do 10.30 ojačan. Povratek vseh avtobusov bo takoj po zaključku proslave. Prevozi so brezplačni, avtobusi pa bodo zato posebej označeni. Avtobusi ustavljajo na vseh običajnih postajališčih.

ODBOR ZA PROSLAVO

Železarski globus

SOVJETSKA ZVEZA

Blizu mesta Kahari v Kazahstanu so pričeli z gradnjo naprav za izkoriščanje novega nahajališča visoko kvalitetne železove rude. Skupne rezerve cenijo na milijardo ton, medtem ko bo letna izkopna zmogljivost 20 milij. ton.

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA

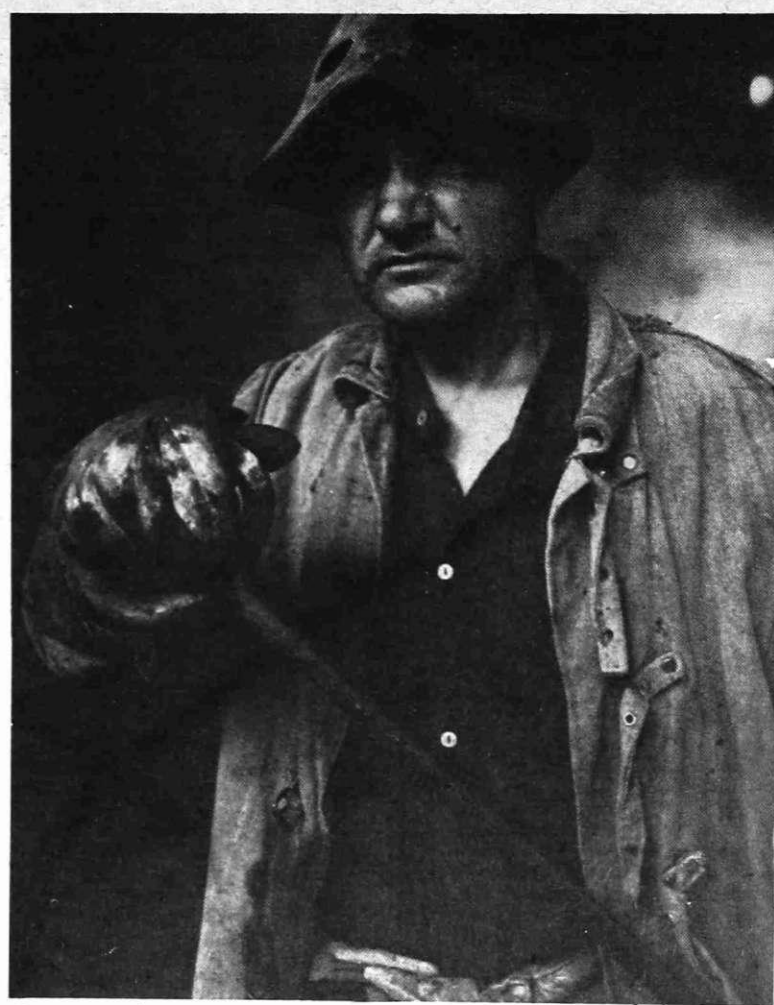
Železarska družba Salzgitter bo povečala proizvodnjo grodlja na šest milij. ton letno. Zgradili bodo tudi tretji LD konverter in novo hladno valjarno.

SOVJETSKA ZVEZA

V železarni Novolipetsk bodo zgradili novo napravo za kontinuirno vlivljanje surovega železa. Imela bo dve žili, njena letna proizvodna zmogljivost pa bo 2 milij. ton surovega jekla. Napravo bo dobila družba Demag A. G. iz Zvezne republike Nemčije.

KATAR

Japonska železarska družba Kobe Steel Ltd. bo v tej mali državi ob Perzijskem zalivu zgradila nov obrat za direktno redukcijo železove rude. Kot tehnološki postopek bodo uporabljali Midrex postopek direktne redukcije. Celotna investicija za ta obrat bo znašala 30 milij. dolarjev.

Človek in jeklo (Foto F. Kolman)

OBVESTILA KOLEKTIVU — OBVESTILA

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK — 25. 8.	ULČAR MARJAN	MLAKAR FLORIJAN
TOREK — 26. 8.	SVETINA BOGOMIR	FALETIČ JANEZ
SREDA — 27. 8.	BAK DUŠAN	PEZDIRNIK JOŽE
ČETRTEK — 28. 8.	ZUPANČIČ MARTA	ZUPAN MIRKO
PETEK — 29. 8.	PETERNEL JANEZ	KAVČIČ IVAN
SOBOTA — 30. 8.	MOLAN IVAN	GASSER FRANC
NEDELJA — 31. 8.	ISKRA BRANE	SEKLOČA PETER

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je: 358
vezni telefon je: 410

Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure

Na proste sobote, nedelje in praznike dela:
dnevni dežurni od 6.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure

Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni zgradbi TOZD-VET.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 25. do 30. avgusta bodo delale naslednje obratne ambulante:
dopoldan: III. in IV. obratna ambulanta
popoldan: II. obratna ambulanta
V soboto, 30. avgusta samo dopoldan IV. obratna ambulanta.

Zobna ambulanta:
dopoldan: I. zobna ambulanta
popoldan: II. zobna ambulanta
V soboto, 30. avgusta samo dopoldan I. zobna ambulanta

Ordinacijski čas dopoldan od 6.30 do 13. ure, popoldan od 13. do 19.30. V soboto samo dopoldan od 6.30 do 13. ure.

VSEM UDELEŽENCEM SREČANJA ŽELEZARJEV — BORCEV NOV V ŠTORAH

Obveščamo vse prijavljene sodelavce borce NOV, ki so se prijavili za srečanje borcev NOV — železarjev v Teharjih — Štore, da je odhod avtobusov iz parkirnega prostora pred Železarno v soboto, 30. avgusta ob 6.15 zjutraj.

Ker na ostalih postajališčih avtobusi ne bodo ustavljali, prijavljene udeležence srečanja železarjev borcev NOV naprošamo, da pridejo pravočasno, da ne bomo zamudili programa. Srečanja se lahko udeležijo le tisti, ki so pravočasno prijavili udeležbo.

Obenem prosimo obratovodstva — TOZD, vodstvo skupnih služb, da prijavljencem omogočijo udeležbo.

Koordinacijski odbor ZB NOV
SOZD Slovenske železarne
Aktiv ZB NOV Jesenice
Predsednik Jaka Svetina

Na osnovi potreb po žerjavovodjih objavljamo interni

RAZPIS

za žerjavovodski tečaj

POGOJI:

- da ima kandidat dokončanih najmanj 6 razredov osnovne šole
 - da je vsaj eno leto zaposlen v Železarni Jesenice,
 - da imajo kandidati moškega spola odslužen vojaški rok
 - da bodo kandidati psihofizično ustrezali zahtevam delovnega mesta.
- Na razpis se lahko prijavijo tudi članice delavnega kolektiva. Prijave, ki se dobijo pri personalnikah, naj kandidati do vključno 25. 8. 1975 osebno oddajo pristojnim kadrovikom, kjer bodo izvedli tudi vse podrobnosti glede testiranja in pričetka tečaja.

Samoupravni organi v preteklem tednu

TOZD Hladna predelava

25. SEJA ODBORA ZA DOHODEK IN NAGRAJEVANJE

V sredo, 13. avgusta se je na svoji 25. seji sestal odbor za dohodek in nagrajevanje TOZD Hladna predelava. Predsednik odbora Anton Klemenc je za sejo pripravil naslednji dnevni red: pregled sklepov prejšnje seje, razprava o osebnem dohodku za mesec julij in pregled doseženih učinkov v juliju.

Člani odbora so najprej pregledali sklepe prejšnje seje in ugotovili, da so vsi v celoti izvršeni.

Sledila je razprava o doseženem osebnem dohodku v mesecu juliju. Primerjavo osnovnih podatkov o gibanju osebnega dohodka za ta mesec je podal predstavnik oddelka za nagrajevanje tov. Faletič. Na osnovi teh podatkov je odbor ugotovil, da znaša osebni dohodek za mesec julij za žebljarno kot celoto v poprečju 3.802 din na osebo. Ta osebni dohodek je v primerjavi z mesecem junijem večji za 160 din ali 4,39 odstotka. To povišanje gre predvsem na

račun dveh praznikov, kar se kaže še posebno izrazito pri tistih obratih, ki imajo neprekinjeno obratovanje.

Prav tako je višji osebni dohodek v primerjavi z mesecem junijem tudi v celotni TOZD Hladna predelava. Razlika nasproti preteklemu mesecu znaša 17 din ali 0,50 odstotka. Vendar pa je povečani osebni dohodek v TOZD Hladna predelava, ki znaša v poprečju 3.398 din na osebo, dosežen ob večjem številu učinkovnih ur. V mesecu juniju je bilo le 187,4 ur, medtem ko jih je v juliju 190,1. Za posamezne obrate TOZD Hladna predelava so podatki naslednji:

	osebni dohodek (din na osebo) v juliju	v juniju	razlika
vodstvo TOZD	4.867	4.740	+ 127 din
hladna valjarna	3.574	3.515	+ 59 din
žičarna	3.530	3.545	- 15 din
profilarna	3.430	3.529	- 99 din
vratni podboji	3.215	3.125	+ 90 din
jeklovlek	3.537	3.415	+ 122 din
elektrodni obrat	3.009	3.037	- 28 din
žebljarna	3.010	3.036	- 26 din

Navedeni osebni dohodek je bil dosežen pri naslednjem številu ur na osebo:

	julij	junij
vodstvo TOZD	185,0	185,3
hladna valjarna	194,1	190,4
žičarna	190,6	189,1
profilarna	287,9	187,4
vratni podboji	185,6	183,5
jeklovlek	191,2	186,0
elektrodni obrat	188,2	186,3
žebljarna	186,1	181,9

Stimulacija za izvrševanje operativnega programa je bila v mesecu juliju slabša kot v juniju in znaša v poprečju za TOZD Hladna predelava sedem odstotkov. Obrati: hladna valjarna, žičarna, profilarna in žebljarna niso izvršili operativnega programa. Ker so vzroki, ki so vplivali na nedosežen operativni program, objektivnega značaja, je bila za te štiri obrate izvršena korekcija operativnega programa. Tako znaša

odstotek stimulacije za izvršitev operativnega programa za obrate TOZD Hladna predelava.

	julij	junij
vodstvo TOZD	7	8 odstotkov
hladna valjarna	6	6 odstotkov
žičarna	6	7 odstotkov
profilarna	6	9 odstotkov
vratni podboji	7	8 odstotkov
jeklovlek	10	10 odstotkov
elektrodni obrat	7	7 odstotkov
žebljarna	6	8 odstotkov

Po pregledu vseh podatkov je bil odbor mnenja, da je doseženi osebni dohodek za mesec julij v mejah normale in da so izvršene korekcije operativnega programa upravičene. Ista ugotovitev velja tudi za dosežene učinke v mesecu juniju, pri katerih ni opaziti posebnih odstopanj. Odstotek učinka za obrate hladna predelava je naslednji:

	junij	julij
hladna valjarna	28.78	27.46
žičarna	30.65	30.49
profilarna	30.43	27.89
vratni podboji	30.92	30.98
jeklovlek	32.01	31.61
elektrodni obrat	26.32	25.26
žebljarna	28.36	27.20

Odbor je pregledal tudi dosežene premije po učinku, ki znašajo:

	osebni dohodek (din na osebo) v juliju	v juniju	razlika
vodstvo TOZD	33 odstotkov		
hladna valjarna	33 odstotkov		
žičarna	36 odstotkov		
profilarna	31 odstotkov		
jeklovlek	38 odstotkov		
elektrodni obrat	32 odstotkov		
žebljarna	32 odstotkov		

Sodelavec v žarilnici

19. SEJA ODBORA ZA SPLOŠNE ZADEVE PRI DS ŽELEZARNE

Namestnik predsednika odbora za splošne zadeve in informiranje Janez PIKON je sklical 19. sejo za sredo 13. avgusta.

Na seji so obravnavali in potrdili predlog sektorja za ekonomiko in organizacijo — oddelka za organizacijo dela, o začasnem normativu delavcev v hladni valjarni Bela in se strinjali s predlogom o spremembi začasnega normativnega področnega vzdrževanja hladne valjarne Bela. V zvezi s tem so odobrili nekaj sprememb nazivov, znižali normativ na dveh delovnih mestih in se strinjali, da se ustanovita dve novi delovni mesti. Pri razpravi obeh predlogov so ugotovili, da bodo morali še razpravljati o spremembi normativna tako delavcev kot vzdrževalcev hladne valjarne Bela, če se bo v času testiranja opreme ali poskusnega obratovanja, to pokazalo za potrebno.

V nadaljevanju seje so odobrili manjšo spremembo pri že odobrenem službenem potovanju na 15. seji odbora in sklenili, da bodo v ZDA potovali: Jože Arh, Marjan Demšar, Oskar Kurner, Sašo Mandelj, Janez Jamar, Aleksander Jezeršek in Janez Cundrič.

Službeno potovanje v Francijo, ki je bilo odobreno na 17. seji petim delavcem sektorja za novogradnje, ne bo realizirano, ker bi lahko potovali na željo firme Forges de Gueugnon šele v januarju 1976. leta, za takrat pa v Železarni nismo več zainteresirani.

Odobrili so še naslednja službena potovanja v tujino:

— Antonu KOSELJU, obratovodji elektro vzdrževanja in Valentinu MARKEŽU, asistentu elektro vzdrževanja na Švedsko,
— Francu BRELIHU, šefu vzdrževanja v Nemško demokratično republiko,
— Janezu BIDOVCU, direktorju nabavnega sektorja v Sovjetsko zvezo,
— Jerneju HOČEVARJU, direktorju prodajnega sektorja in Milanu BUDJI vodji izvoznega odseka, v ZDA.

Sprejeli so poročilo o že izvršenem službenem potovanju Dušana SIKOŠKA v Sovjetsko zvezo in poročilo sektorja TKR o izvršenih službenih potovanjih v I. polletju 1975, potoval je samo Božidar BRUDAR v Zahodno Nemčijo.

Rešili so tudi več vlog posameznikov in društev.

J. S.

Železarski globus

ZDA

Po podatkih iz ZDA imajo vse mini železarne v svetu skupno proizvodno zmogljivost 34 milij. ton surovega jekla letno ali 6 % svetovnih zmogljivosti. V nekaterih državah je situacija sledeča: ZDA 6 milij. ton (5 % lastnih skupnih zmogljivosti), Italija 4 — 5 milij. ton (25 %), Španija 3 milij. ton (40 %), Zvezna republika Nemčija 1,2 milij. ton (2,6 %), Brazilija 2 milij. ton (38 %), Indija 6 milij. ton (35 %), Japonska 8—12 milij. ton (10 %) in Mehika milijon ton (25 %).

NOVA ZELANDIJA

Tudi ta država je postala dobavitelj železove rude za japonske železarne. Leta 1974 je dobavila 2,2 milij. ton koncentrata železnega peska za 10,3 milij. dolarjev. Za lastne potrebe so porabili v tem letu samo 200.000 ton.

PREGLED SESTANKOV SDS

Samoupravne delovne skupine, ki so se sestale v prejšnjem tednu, so obravnavale: srednjeročni razvojni program Železarne in predlog spremembe poslovnega predmeta Železarne.

V TOZD TALILNICE

V obratu livarna so imele sestanek samoupravne delovne skupine: obratovodstvo, modelna mizarna, kovinolitarna, jeklolivarna 2 in čistilnica odlitkov. Samoupravne delovne skupine so obravnavale vprašanja navedena v uvodu brez bistvenih pripomb. Samoupravni delovni skupini obratovodstvo in modelna mizarna vprašujeta, kdaj bodo dobili debelinski skobelni stroj, ki je bil objavljen že za konec junija 1975 in je vskladičen v Metalki Ljubljana. Samoupravna delovna skupina kovinolitarna pa je še obravnavala varčevanje z materialom in so se dogovorili, da vse ostružke, ki jih dobijo iz strojnih delavnic, pretalijo. Tako so že v mesecu juliju pretalili v bloke 3.000 kg ostružkov.

V obratu martinarna so imele sestanek samoupravne delovne skupine: livna jama 1, staro železo 2 in SM peči 2. Samoupravne delovne skupine so obravnavale vprašanja navedena v uvodu. Samoupravna delovna skupina SM peči 2 pa je še obravnavala varnost pri delu. Delavci so bili opozorjeni na racionalno uporabo sredstev za zaščito in na obvezno nošenje čelade v obratu.

V TOZD VARLJARNE

V obratu adjustaža bluming so imele sestanek vse samoupravne delovne skupine, ki so obravnavale vprašanja navedena v uvodu. Poleg tega pa so še vse obravnavale: pregled dela za mesec junij, julij ter planske naloge za mesec avgust in ukrepe za stabilizacijo gospodarstva. V zadnjih dveh mesecih niso dosegli planskih nalog, ker ni bilo dovolj polizdelka za čiščenje v mesecu juniju. V mesecu juliju pa zaradi večjih okvar na žerjavih. Zaskrbljujoča je proizvodnja na linijah flemanja, ki je v mejah prejšnjih mesecev, medtem ko je proizvodnja na brusilnih strojih iz meseca v mesec nižja zaradi slabo izkoriščenega delovnega časa brusilcev. Prav tako ne dosegajo izplena, narasle pa so tudi jeklarske in valjavske napake. Izplen morajo popraviti z boljše kvaliteto dela. Delovodje in neposredni vodje dela naj poskrbijo za čimboljše delo in za dobro organizacijo dela. V tem obratu je zaključena razprava o srednjeročnem razvojnem programu Železarne.

V obratu valjarna Bela bluming so imele sestanek vse samoupravne delovne skupine, ki so obravnavale vprašanja navedena v uvodu. Samoupravna delovna skupina bluming 2 je imela pripombo na srednjeročni razvojni program in sicer, da je treba v najkrajšem času zmanjšati valjanje kvadratnih gredic in s tem omogočiti, da se valja več za trakove glede na postopno dviganje potrebe trakov za hladno valjarno. Potrebno je zagotoviti zadostno količino vložka za trakove, rezervne dele in zmanjšati zastoje. Pod točko razno so razpravljali o planskih obveznostih, ki so iz leta v leto večje. Valjavci predlagajo, da

naj bi se na napravah bluminga in štetila opravil remont in se tako usposobijo za nemoteno delo. Samoupravna delovna skupina bluming 3 pa je imela pripombo na srednjeročni razvojni program in sicer, da naj se zgradi kontiliv za gredice in sprašuje, kakšne so možnosti, da bi vložek za jeklovlek dobavljale Store kot je bilo planirano. Pod točko razno so žerjavovodje izrazili željo, da se organizira sestanek, da bi poizkusili rešiti situacijo s klimatskimi napravami ali pa naj pride komisija, ki bo ugotovila stanje. Samoupravna delovna skupina bluming 1 pa je še obravnavala: pregled rezultatov dela, varstvo pri delu in analizo stroškov za prvi kvartal. Člani delovne skupine želijo, da se popravi zaščitna ograja nad jaškom bluminga. V tem obratu je razprava o srednjeročnem razvojnem programu zaključena.

V obratu valjarna 2400 so imele sestanek samoupravne delovne skupine: proga 2400/2, adjustaža 2400/2 ter odprema 2400. Samoupravne delovne skupine so obravnavale vprašanja navedena v uvodu. Samoupravna delovna skupina proga 2400/2 pa je še obravnavala sklepe sestanka delovodij in asistentov ter razno. Samoupravna delovna skupina je imela pripombo, da iz valjarne Bela še vedno prihaja vložek neustreznih dimenzij, ali slabo očiščen. Zaradi tega prihaja do napak pri ploščah. Samoupravna delovna skupina adjustaža 2400/2 pa je še obravnavala obratno problematiko.

V obratu valjarna žice sta imeli sestanek samoupravni delovni skupini: valjarna žice 1 in 4, ki sta obravnavali vprašanja navedena v uvodu. Samoupravna delovna skupina valjarna žice 1 pa je še obravnavala proizvodnjo in varnost pri delu. Člane delovne skupine so opozorili na varnost pri delu, ker je mnogo zamenjav na delovnih mestih in je potrebna še večja previdnost pri delu.

V TOZD HLADNA PREDELAVA

V obratu jeklovlek sta imeli sestanek samoupravni delovni skupini: hladna predelava 3 in 1, ki sta obravnavali vprašanja navedena v uvodu.

V obratu vratnih podbojev sta imeli sestanek obe samoupravni delovni skupini. Samoupravni delovni skupini sta obravnavali vprašanja navedena v uvodu brez bistvenih pripomb.

V TOZD VET

Samoupravna delovna skupina vodstvo TOZD VET je obravnavala: predlog o novi organizaciji upravljanja in ravnanja v Železarni, gospodarski položaj v Železarni in sprejem ukrepov, predlog pravilnika o napredovanju na delovnem mestu in razno. Samoupravna delovna skupina je pri predlogu o novi organizaciji in upravljanju in ravnanju v Železarni posvetila več pozornosti mestu tehničnega inšpektorata, ki je v programu premalo konkretno obdelan. Samoupravna delovna skupina smatra, da tehnični inšpektorat, ki izvaja tudi inšpekcijo nad vzdrževanjem naprav in opreme v Železarni, ne more uspešno delovati v okviru TOZD PODROČNO VZDRŽEVANJE. Glede na nadrejenost vodje te TOZD niso podani pogoji za uspešno inšpekcijsko delo. Samoupravna delovna skupina ima predlog, da naj bo inšpektorat — štabna služba pomočnika direktorja za

grupo TOZD VZDRŽEVANJE ENERGIJE IN TRANSPORTA. K pravilniku o napredovanju na delovnem mestu želijo, da se po določeni poizkusni dobi glede na dosežene rezultate o zadevi ponovno izjasni. Pravilnik naj se konkretizira ter administrativno poenostavi.

V obratu strojne delavnice so imele sestanek samoupravne delovne skupine: strugarji Javornik, orodjarna 2 priprava dela in obratovodstvo. Samoupravne delovne skupine so obravnavale vprašanja navedena v uvodu brez bistvenih pripomb. V samoupravni delovni skupini orodjarna 2 so pod točko razno govorili o preskrbi dela za orodjarno, o slabem nagrajevanju orodjarjev in o kadrih, ki prihajajo iz ŽIC z nezadovoljivim znanjem. Samoupravna delovna skupina zahteva, da naj se poklic orodjar vzame kot deficitaren, ker kategorizacijsko ni pravilno ocenjen in zaradi tega primanjkuje kadra.

V obratu VEN je imela sestanek samoupravna delovna skupina VEN Bela 3, ki je obravnavala vprašanja navedena v uvodu brez bistvenih pripomb.

DELOVNA SKUPNOST SKUPNIH SLUŽB

V delovni skupnosti skupnih služb so imele sestanek samoupravne delovne skupine: finančno računovodski sektor, splošno varnostna služba, vodstvo enote družbene prehrane, služba nabave in kontrola kvalitete. Samoupravni delovni skupini finančno računovodski sektor in vodstvo enote družbene prehrane sta obravnavali vprašanja navedena v uvodu. Samoupravna delovna skupina splošna varnostna služba je na svojem sestanku obravnavala: polletno poslovno poročilo železarne Jesenice, informacijo gospodarskega stanja v ŽJ in potrebni ukrepi za stabilizacijo, sklepi in priporočila za nadaljnje utrjevanje družbene samozaščite in razno.

Samoupravna delovna skupina služba nabave pa je obravnavala vprašanja navedena v uvodu in poleg tega še informacijo o gospodarskem stanju v ŽJ in ukrepi, predlog pravilnika o napredovanju na delovnem mestu in predlog za novo organizacijo upravljanja in ravnanja v železarni. Na pravilnik o napredovanju na delovnem mestu so imeli pripombo, da en sam človek ne more ocenjevati ves sektor, zato bi moralo biti več delegatov, ali eno delegatsko mesto, ki ga lahko zasede več ljudi. Na predlog za novo organizacijo upravljanja in ravnanja v železarni so imeli pripombe, in sicer so izrazili dvom o upravičenosti in potrebnosti razdelitve ŽJ na 21 TOZD v sedanjem času, ko varčujemo in grozi inflacija. Obstaja tudi bojazen, da bi se nekateri TOZD formirali preveč na široko in organizirali cel štab pomožnih služb, kar bi bilo nesmotrno. Samoupravna delovna skupina kontrola kvalitete pa je obravnavala: koncept reorganizacije oddelka KK, predlog organizacije kontrole kvalitete v novi hladni valjarni na Beli in razno.

Analiza o sestankih samoupravnih delovnih skupin je narejena na podlagi zapisnikov, ki smo jih prejeli v prejšnjem tednu. Analizo pripravila: VLASTA VIDIC

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje

MLADI O SEBI, SVOJIH PROBLEMIH, NALOGAH IN PERSPEKTIVAH

31 JESENŠKIH BRIGADIRJEV NA SLOVENSKIH DELOVNIH AKCIJAH

Letošnje mladinske delovne akcije gredo h koncu. V Sloveniji smo imeli štiri velike akcije, in sicer republiškega značaja v Brkinih, Halozah in Suhi Krajini ter zvezno akcijo na Kozjanskem. Omeniti moramo tudi gorenjsko akcijo v Dražgošah. Kot je razvidno iz poročil, bodo na vseh delovnih dosegle plane, ponekod tudi presegle. V primerjavi s prejšnjimi leti je na področju delovanja mladinskih delovnih brigad letos dosežen velik napredek, saj je letos na vseh akcijah sodelovalo 2.500 brigadirjev. V kratkem bo v naši republiki sprejet tudi družbeni dogovor o mladinskih delovnih akcijah, ki bo brez dvoma rešil številna doslej nenasledna vprašanja o prostovoljnem delu mladim.

In kakšno je stanje v naši občini? Lokalna delovna akcija doslej še ni izvedena, uspelo pa nam je, da smo na slovenska delovna poslali enaintrideset mladincev iz občine. Komisija za mladinske delovne akcije pri OK ZSMS pod predsedstvom Zvoneta Obra je uspešno opravila pionirsko delo, sedaj pa je zaradi njegove bolezenske odsotnosti v delu komisije zavladoval kar »počitniško vzdušje«. Eden izmed vzrokov za to je tudi premajhna usposobljenost ostalih članov za delo na tem področju. Kot smo že zapisali, je naša občinska konferenca dala na posamezne akcije enaintrideset brigadirjev. Izbira posameznikov za delovne akcije je povzročala vrsto preglavic, saj se ponavadi do zadnjega dne ni natančno vedelo, kdo bo šel v brigado. Osnovne organizacije ZSMS so premalo poskrbele za evidentiranje ustreznih mladincev, včasih pa je bil problem tudi odsotnost posameznikov z dela v poletnem času, ko so dopusti. Navedli smo le nekaj pomembnejših, ostalih pa bo potrebno še veliko dela, da bodo tudi v naši občini urejene razmere okrog prostovoljnega dela mladim. Ob koncu vam predstavljamo vseh enaintrideset letošnjih brigadirjev, ki so se udeležili delovnih akcij na slovenskih delovnih.

V Halozah je bilo devet brigadirjev, in sicer: Matjaž Stare, Franc Kežar, Franc Pukl, Vida Mulej, Kristina Križelj, Mirsad Muharemo-

vič, Mira Terlikar, Nedeljko Ostič in Sašo Legat.

V Brkinih so bili jeseniški brigadirji najbolj močno zastopani, in sicer jih je bilo šestnajst: Miro Harej, Jure Akilov, Jože Gregorčič, Boris Lipovšek, Duško Stevanovič, Jože Legat, Brane Kržišnik, Slavko Legat, Viktor Dovžan, Franci Celik,

NAŠA ANKETA: MLADI ŽELEZARJI IN DOPUST

Ni se veliko motil tisti, ki je bistroumno ugotovil, da je dopust najlepši letni čas. Precej je resnice v tem, saj skozi vse leto mislimo, kako bomo izkoristili proste dneve. Najbolj privlačno je še vedno morje, v zadnjih letih pa je prava »invazija« tudi v planinah. Vsak seveda ne more na morje ali v planine, kajti doma ga čaka nedograjena hiša, opravila na polju ali kaj podobnega. Naj bo tako ali drugače, pretežna večina skuša dopust preživeti kar najbolj prijetno, daleč od vsakdanjih skrbi. Ima pa dopustniški čas tudi slabo lastnost, namreč — prehitro mine. Spet se znajdemo na delovnem mestu v ustaljenih tirnicah in življenje teče dalje...

In kako preživljajo dopust mladim v naši železarni? Nekaj smo jih povprašali o tem, odgovore pa vam posredujemo v okviru male ankete. Irena, obratna ambulanta:

»Letošnji dopust sem preživela v Biogradu, kjer ima naša železarna svoj počitniški dom. Bilo je prijetno, le zabave je v tem kraju bolj malo.«

Roman, kadrovski sektor:

»Dopust bom izkoristil šele konec leta, in sicer za smuko. Upam le, da bo letošnja zima bolj radodarna s snegom.«

Bruno, strojno vzdrževanje:

»Doma sem v Bovecu in tam sem tudi preživel večino letošnjega dopusta. Malo sem pomagal domačim pri delu, povzpel pa sem se tudi na okoliške hribe.«

MLADI NA PLAVŽU KMALU V SVOJEM PROSTORU

Člani osnovne organizacije ZSMS na Plavžu so končno le dobili prostor, ki ga bodo uporabljali za seitanke in razvijanje klubske dejavnosti. Pri iskanju primerne prostora so mladim nudili veliko pomoč družbenopolitične organizacije v krajevni skupnosti, posebno še Jože Jelovčan, ki mladim vedno pomaga pri delu.

Prostor, ki je v stavbi nasproti gasilskega doma, bo potrebno precej preurediti in opremiti. Člani osnovne organizacije so že pripravili projektantski predračun s celotno adaptacijo in opremo, izdelan pa je tudi že načrt. S preurejanjem prostora bodo predvidoma začeli v septembru. Ker osnovna organizacija nima dovolj potrebnih finančnih sredstev, so se mladinci odločili, da prosijo za pomoč delovne kolektive v naši občini, upajo pa tudi, da bodo s prizadevanjem vseh članov ZSMS na Plavžu precej dela opravili sami.

Zvone Ober, Aljoša Lotrič, Matjaž Kos, Teofil Mušič, Olga Cvijović in Miloš Cvijović.

V Dražgošah sta bila dva brigadirja, in sicer: Branko Klepac in Daniel Freljeh.

V teh dneh je na delovni akciji zadnja izmena jeseniških brigadirjev, in sicer na zvezni delovni akciji na Kozjanskem. Skupino sestavljajo štirje mladinci, in sicer: Rifet Bektaš, Dževat Telalović, Franc Sinković in Stanislav Boreš.

J.

Marjeta, kadrovski sektor:

»V železarni sem začela delati šele letos in tako mi dopust pripada šele v septembru. Verjetno bom šla na morje, saj je takrat tudi še lepo, posebno če je konec avgusta lepo vreme, da voda ostane topla.«

Jože, strojne delavnice:

»Letos dopusta nisem koristil skupaj, temveč po posameznih dnevih. Nekaj dni sem prav prejšnji teden izkoristil za ogled avtomobilskih dirk v Zeltwegu. Ta šport me izredno pritegne, tako da dan prehitro mine.«

Rajka, elektrooddelek:

»Najprej je kazalo, da bom dopust preživela kar doma, potem pa se mi je nasmehnila sreča in sem odšla za tri dni na morje.«

Damjana, valjarna 2400:

»Na dopustu sem bila en teden v Poreču. Bilo je čudovito, vreme, okolica, lepo morje. Morda bom šla še za en teden nazaj, drugače pa bom preostali dopust preživela doma.«

Branko, elektrooddelek:

»Bil sem v Franciji, kjer imam sorodnike. Dopust je bil enkraten; vsak dan kakšno novo doživetje. Med potjo spoznaš nove kraje, običaj tamkajšnjih ljudi; skratka vse je zanimivo.«

NA TRANSPORTU NOVO VODSTVO ZSMS

V petek, 8. avgusta, so se sestali člani osnovne organizacije ZSMS v obratu transport. Poleg mladincev in predstavnikov obrata sta bila prisotna tudi dva člana tovarniške konference ZSMS Železarn.

Kot so ugotovili, je delo mladincev v tem obratu po odhodu predsednika na odsluženje vojaškega roka povsem zamrlo. Potrebno bo veliko truda in resnosti, da bo dejavnost spet zaživela in dosegla tisti nivo, ki ga je imela pred letom dni. Prisotni so poudarili, da je treba najprej izdelati konkreten program dela, hkrati pa se tudi povezati s sindikalno organizacijo v obratu. Med drugim so opozorili na precejšen problem, ki ga predstavlja večizmensko delo, predvsem premikačev, ki predstavljajo 15 odstotkov zaposlenih mladincev v obratu. Ta problem bodo sedaj skušali rešiti tako, da bodo posameznike v popoldanski in nočni dnuini zadolžili za izvedbo nalog v skupini v eni izmed omenjenih dnuin.

Na sestanku so mladinci izvolili tudi novo vodstvo osnovne organizacije ZSMS transport, in sicer predsednika Antona Andreuzija, za sekretarja Boštjana Šoberla, ostali člani pa so: Nada Pezdernik, Jože Šibar, Anton Kržič in Miro Rozman.

Pripravljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje...

Tito

POSLEDICE MOŽNIH DIVERZIJ S KEMIČNIMI IN BIOLOŠKIMI AGENCI NA VODOVODNIH INSTALACIJAH

2

LSD spada v skupino psihotropnih strupov in povzroča motnje 30 do 60 minut po jemanju, simptomi pa so maksimalno izraženi 3 do 5 ur po jemanju strupa. Uporablja se, da bi se začasno onesposobil prebivalstvo.

Sabotažo na vodovodih je treba dolgo pripravljati. Diverzant mora odlično poznati vodovodno omrežje, pa tudi mesto, kamor bo odvrgel kontaminant, da bi zastrupil čim več ljudi. Najprimernejše mesto je na cevi, ki teče iz obrata za obdelavo vode. Če gre za uporabo bioloških agensov, je treba imeti pred očmi, da je zelo pomemben rezidualni klor v vodi, ki deluje baktericidno. Da bi nevtralizirali učinek klora, je treba hkrati vnesti tudi deklorirajoča sredstva (natrijev tiolsulfat in druga). Za kontaminacijo vodovodne vode s tifusnimi bacili, in sicer vodovodne cevi, ki je razvejana v omrežje za okrog milijon prebivalcev, je potrebno okrog 1 kg liofilizirane kulture klic. Uporaba botulin-toksina in LSD bi prišla največkrat v poštev za mesta z okrog 50.000 prebivalci oziroma za ustrezne stanovanjske sektorje v večjih mestih. Po diverziji s temi agenci bo potreben različen čas, da bi se odkrile infekcije oziroma zastrupitve. Po diverziji s toksinom botulinusa oziroma LSD bodo potrošniki vode opazili prve znake bolezni po 8 urah (toksin botulinusa) oziroma po dveh urah (LSD). Takoj ko se ugotovijo simptomi bolezni ali zastrupitve, je treba storiti vse ukrepe za preprečitev njihovega nadaljnjega širjenja: preprečevanje uporabe pitne vode, praznjenje, čiščenje in dezinfekcija vodovodnega sistema, posebni ukrepi za dezinfekcijo (hiperkloriranje ipd.).

Za uporabo teh kontaminantov si je mogoče hipotetično zamisliti dve možni shemi kolektiva prebivalstva. Ena shema ustreza industrializiranim regijam v zmernem klimatskem območju, druga pa v neindustrializiranih conah tropskih klimatskih območij. V prvi shemi le 15 % prebivalstva v kritičnem času ne bi pilo kontaminirane vode, medtem ko bo v drugem modelu celotno prebivalstvo pilo vodo v 3 do 4 dneh po sabotaži.

KONTAMINACIJA VODE S TIFUSNIM BACILOM

Saboter bi verjetno odvrgel v vodo 1 kilogram liofilizirane kulture klic, ki vsebuje 8×10^{10} bacilov na 0,6 grama. Učinkovitost odvrgene kulture bo zmanjšana za 95 % zaradi različnih faktorjev: ker bodo bacili poginili, ko bodo prišli v vodovodne cevi, ker ne bodo enakomerno razširjeni in raztopljeni itd.

Ce domnevamo, da bi prišlo do kontaminacije vodovoda s tifusnim bacilom v večjem mestu industrijske cone z zmernim podnebjem (okrog 500.000 prebivalcev), bi zbolelo skupaj 35.000 ljudi. Celotna dnevna potrošnja vode je 400 litrov na človeka, povprečna količina popite vode pa je 0,5 litra na človeka. Mortalitet bi znašala okrog 0,6 %, če bi se takoj začelo z antibiotskim zdravljenjem. To pomeni, da bi v tem primeru umrlo okrog 200 bolnikov.

Ob kontaminaciji vodovoda v mestu v neindustrializirani coni s toplim podnebjem in okrog 500.000 prebivalci bi zbolelo okrog 85.000 ljudi, smrtnih primerov pa bi bilo okrog 19.000. Za oskrbo vsakega prebivalca z vodo je potrebno na dan povprečno 100 litrov vode, od tega popije vsak 2 litra.

KONTAMINACIJA VODE S TOKSINOM BOTULINUSA TIPA A

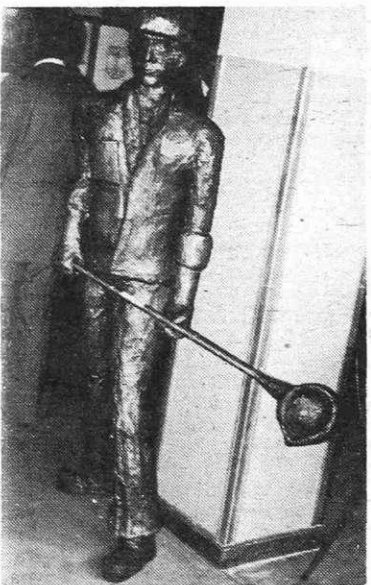
Pri obravnavi hipotetičnih situacij, v katerih je navedena tudi možnost za uporabo toksina botulinusa, se ne razpolaga s podatki o morebitni inaktivaciji tega toksina po 6 do 8 urah zadrževanja v vodi. Oksidacijski procesi ter drugi neugodni pogoji bi lahko precej zmanjšali pričakovani učinek. Letalna doza za enega človeka znaša okrog 1 mikrogram, če se strup vnese preko prebavnih organov.

V naselju z okrog 50.000 prebivalcev v industrializirani coni z zmernim podnebjem z dnevno porabo okrog 400 litrov vode na prebivalca in 0,5 litra pitne vode na prebivalca bi bilo teoretično potrebno za 20 milijonov litrov vode (400 x 50.000) okrog 0,04 kg toksina. Toda zaradi različnega razkrajanja in širjenja strupa je treba to količino povečati za okrog 6-krat; potrebno je torej 0,24 kg strupa. Operacija vmetavanja toksina in posledice za prebivalstvo bodo odvisne od časa, ko se odkrijejo simptomi zastrupitve.

(se nadaljuje)

OPRAVIČILO

V zadnji številki Železarja je pomotoma v tej rubriki ostal naslov iz prejšnjega nadaljevanja IZKUŠNJE OB ZMAGI VIETNAMSKEGA NARODA, namesto sedanjega, pravičnega naslova. Prosimo bralce, da nam to oprostijo.

Učenec osnovne šole Prežihov Voranc Sahmet Pivač je iz papirja karsiral kip železarja

mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja —

Ob petdesetletnici delavskih spopadov s fašistično Orjuno

Zapiski iz obdobja Neodvisne delavske partije Jugoslavije na Jesenicah

Spomini prve generacije jeseniških komunistov

59

Aprila meseca je na primer več kakor tristoletni nemški kovinarjev v Berlinu, Leipzigu in drugih industrijskih mestih v Nemčiji napovedalo stavko pod vplivom februarске revolucije v Rusiji. Po ruskem vzgledu so tudi nemški kovinarji zahtevali ustanovitve svetov (sovjetov, nemško Räte) delavskih odposlancev. Stavkovni val s to zahtevo je zajel več kakor 700.000 delavcev v nemških tovarnah, nemški vojniki — predvsem delavci in kmetje — pa so prav tako postajali vedno bolj dovzetni za dogodeke, ki so se dogajali v Rusiji. Maja 1917 je nastalo revolucionarno gibanje v nemški mornarici. Podobno je bilo tudi v Avstriji, kjer je stavkalo okrog dva milijona delavcev, ki so zahtevali konec vojne in izpostavitve zaprtih revolucionarnih. V nekaterih mestih je prišlo do oboroženih spopadov.

Revolucionarno gibanje pa ni vzplamtelo samo v obeh glavnih centralnih državah — Nemčiji in Avstro-Ogrski, marveč tudi v Franciji, Italiji in Angliji. Pod vplivom ruske februarске revolucije in aprilskih neuspehov leta 1917 na bojiščih se je začelo protivno gibanje v francoski armadi in zajelo več kakor sto francoskih polkov. Nadaljevalo se je do konca junija 1917, ko so ga francoski oblastniki in generali s silo zatrli. Tudi francosko delavstvo je zajel revolucionarni val in se manifestiral v močnem stavkovnem gibanju in v zahtevah francoskega proletariata, da je treba podpreti ruske delavce, prenehati vojno in skleniti mir. V Italiji je prihajalo do podobnih demonstracij, v Angliji pa je pomladi 1917 stavkalo na sto tisoč mehanikov, graditeljev strojev in delavcev v vojni industriji.

Vsi ti pojavi (med njimi že v tem sestavku omenjeni Adlerjev atentat na nosilca avstro-ogrškega absolutizma grofa Stürgkha, smrt cesarja Franca Jožefa, ki ga je zamenjal cesar Karl) so vzbujali zaskrbljenost v vseh imperialističnih državah, zlasti v Nemčiji in Avstro-Ogrski, ki sta že 12. decembra 1916 ponujali antantni mir. Nemci so sicer razbojnali svoje zmage na bojiščih, vendar najbrž niso bili več prepričani v možnost svoje zmage in so začeli z mirovnimi ponudbami. V svojih tajnih ponudbah Zahodu so bili pripravljeni na umik iz Francije, zato pa so terjali zase obdržati Vzhod — Rusijo. Cesar Viljem, kakor povzeman po T. G. Masaryku (Svetovna revolucija str. 122) je že 31. oktobra 1916 ukazal Bethmannu Hollwegu, naj izdela predlog za mir. Nemški kancler je ta predlog izročil 12. decembra 1916 ameriškemu, švicarskemu in španskemu poslaniku, odklonil pa jih je francoski predsednik Briand in za njim ostali zavezniški državniki.

»V tej dobi,« nadaljuje Masaryk v omenjenem delu, »se pojavi nov in važen politični činitelj v osebi ameriškega prezidenta Wilsona; 7. novembra 1917 je bil ponovno izvoljen za prezidenta ZDA in že to je znatno povečalo njegov vpliv. 21. decembra 1916 je povprašal vojskujoče se države za pogoje, pod katerimi bi bili pripravljeni skleniti mir. V tej poslanici poudarja pravico narodov in držav do samoodločbe (to zahtevo so postavljali socialisti že davno pred njim — op. M. Kl.) in predlaga Društvo narodov. V poslanici vzbuja pozornost odstavek, v katerem predsednik ZDA izrecno podčrtava, da njegove akcije ni izzvala mirovna ponudba centralnih sil; pozneje, »Kakor priznava celo T. G. Masaryk,« pa se je izkazalo, da se je iz Berlina že od leta 1916 vplivalo na Wilsona, naj začne akcijo za mir...«

Na to Wilsonovo pobudo so antantni državniki odgovorili s skupno noto z dne 10. januarja 1917. V tej noti, na to je treba posebej opozoriti, je bilo med drugim tudi izrečeno: »Osvobodite Italijanov, Slovanov, Romunov, Čehoslovakov izpod tuje nadvlade.«

Kakor je razvidno iz te izjave, so bili poimensko od slovan-skih narodov omenjeni samo »Čehoslovaki« (Čehi in Slovaki), medtem ko Poljaki, podkarpatski Ukrajinci, Hrvati, Slovenci in vojvodinski Srbi niso bili poimensko omenjeni, kar bi lahko postalo sumljivo, da Wilsonova samoodločba narodov ni mišljena v resničnem demokratskem smislu in pravici slehernega naroda do lastnega samostojnega življenja in narodne svobode, pač pa je bila ta »samoodločba«, kar se je kasneje pokazalo prav v našem slovenskem in hrvaškem primeru, samo pesek v oči nesvobodnim narodom.

(Se nadaljuje)

LETOŠNJE SREČANJE BIVŠIH BORCEV NOV SLOVENSKE ŽELEZARN

(Nadaljevanje s 1. strani)

Srečanje postaja tradicionalno, saj smo se prvič srečali na pobudo koordinacijskega odbora Slovenskih železarn za zadeve borcev pred dvema letoma na Pokljuki – gostitelj jeseniški borci, lani smo se srečali na Rinskem vrelcu v Kotljah, letos pa so organizatorji štorski železarji. Predvideno je, da bi prihodnje leto prevzeli vlogo organizatorja predelovalci.

Namen srečanja je, da se bivši NOV naših podjetij sestavljene organizacije združenega dela Slovenske železarn zbližajo in utrjujejo tradicijo narodnoosvobodilne borbe in revolucionarnih pridobitev zlasti pa da prenašajo te tradicije in pridobitve na mladi rod. Letos je to srečanje še posebno pomembno, saj sovpada s 30-letnico zmage nad fašizmom in 25-letnico samoupravljanja. Vse to daje temu srečanju še posebno obležje.

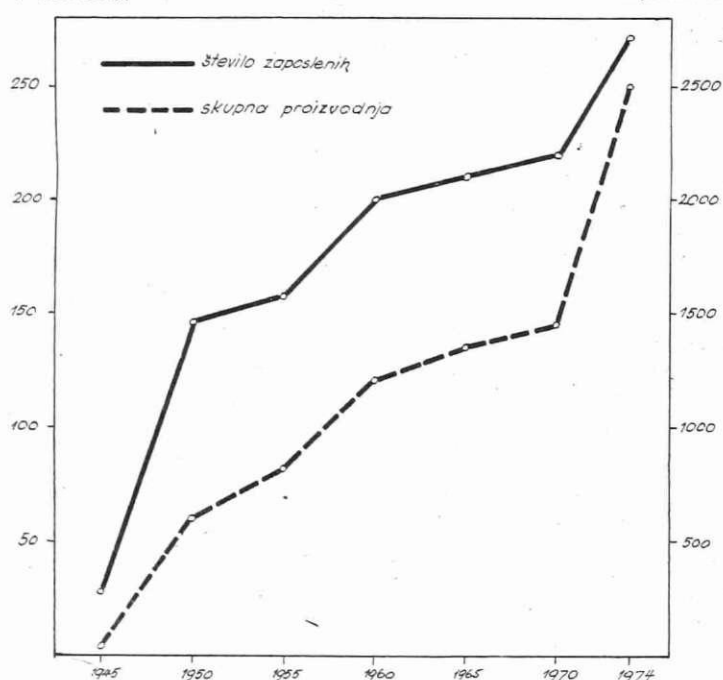
ŽELEZARNA ŠTORE ORGANIZATOR SREČANJA

Prvi začetki železarstva v Štorah segajo v obdobje ko se je fužinarstvo razvilo skoraj po vsej Sloveniji, to je povsod tam, kjer so bila skromna nahajališča železove rude. Tako so fužinarski obrati nastali na Gorenjskem, v Meziški dolini in na Pohorju, Dolenjskem, Stajarskem in Primorskem. Zaradi mednarodne konkurence in gospodarskih kriz je večina tedanjih topilnic propadla, dokler niso dokončno v začetku 20. stoletja ostale le jeseniška, ravenska in štorska železarna, ki praznuje letos 130-letnico obstoja.

V obdobju med svetovnima vojnama so nastopile pogoste krize. Tržišče je bilo nestabilno, naročila so prenehala, število zaposlenih delavcev je večkrat občutno padlo. V času II. svetovne vojne se je proizvodnja zmanjšala. Okupator je ustavil proizvodnjo v vseh obratih, razen livarne. Delavci so bili nasilno premesčeni v avstrijsko železarno Kapfenberg.

Proizvodnja
v 000 tonah

Število
zaposlenih

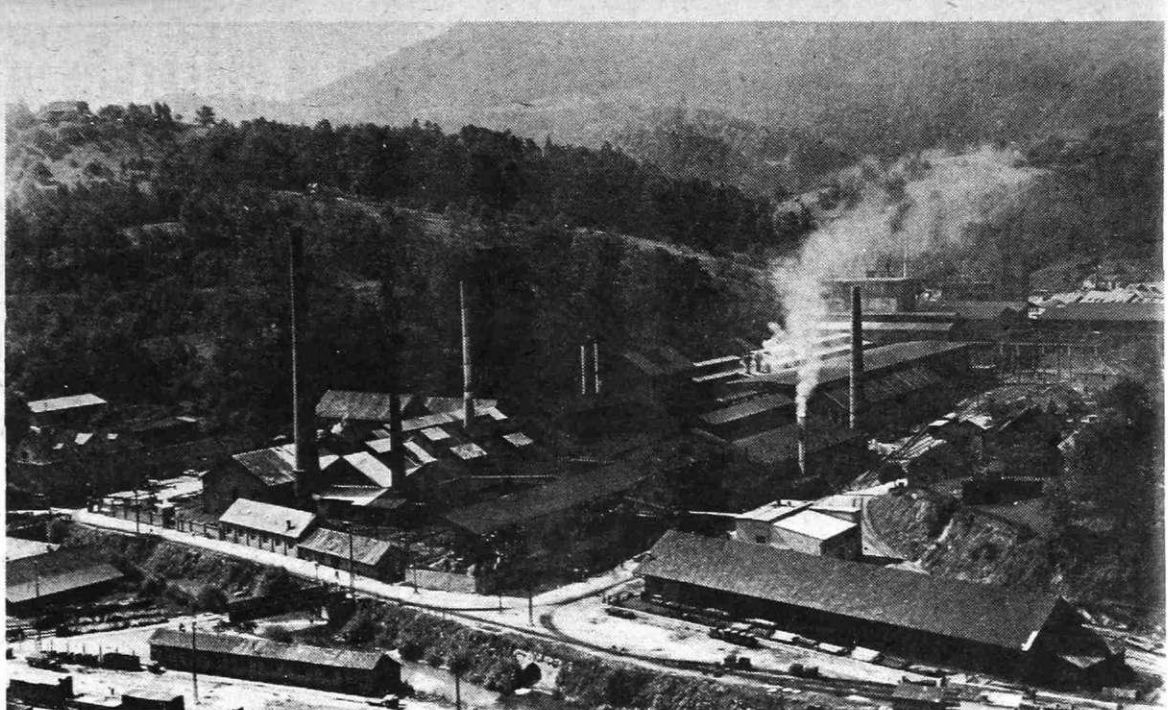
ŠTEVILO ZAPOSLENIH IN SKUPNA PROIZVODNJA ŽELEZARNE ŠTORE OD LETA 1945 DO 1974

Povojna izgradnja je terjala velike napore vseh zaposlenih. Hitrejši razvoj železarn se je začel po drugi svetovni vojni, predvojna proizvodnja pa je bila presežena že leta 1946. V obdobju povojne izgradnje je bila tudi železarna Štore vključena v plan izgradnje in dosegla velike uspehe v proizvodnji ter tako prispevala svoj delež k hitrejši izgradnji porušene domovine.

Sporedno z razvojem železarn se je začela spreminjati in organizirati tudi okolica. Za potrebe zaposlenih so se začela razvijati nova stanovanjska naselja s športnimi in kulturnimi objekti. Za ureditev podjetja in okolice so delavci vložili veliko prostovoljnega dela. S prostovoljnim delom in zdravim tekmovanjem v neposredni proizvodnji so se oblikovali novi odnosi, ki so pozneje postali osnova samoupravnega življenja in dela.

Z uvedbo sistema delavskega samoupravljanja so v železarni Štore nastale velike spremembe. Potrebe, težnje in želje po čim večjih delovnih uspehih so prispevale k temu, da sta obseg proizvodnje in produktivnost dela hitro naraščala. Potrebe po povečani proizvodnji so tudi narekovala, da se je število zaposlenih stalno večalo. (Porast proizvodnje in zaposlenih je prikazan v grafikonu).

V Slovenske železarn se je delovna organizacija železarna Štore vključila z ožjo specializacijo proizvodnje in s programom razvoja, s katerim je začrtana osnova bodoče tehnološke usmeritve podjetja. Z uresničitvijo investicijskega programa so modernizirali in mehanizirali proizvodnjo ter izboljšali delovne pogoje. Povečanje proizvodnih zmogljivosti so zasnovali na sodobnih metodah dela v tehnologiji elektrojeklarstva in livarstva, kar naj bi omogočila tudi znižanje proizvodnih stroškov. S svojimi izdelki oskrbuje širše jugoslovansko tržišče.

Pogled na železarno Štore

DELAJSKO GIBANJE IN DELEŽ ŽELEZARJEV V NOV

V vodstvu podjetja so bili vse do leta 1945 tuji kapitalisti – podjetniki, ki so hoteli obdržati nemški značaj industrijskega naselja. Uradništvo v železarni je bilo nemško vzgojeno in orientirano. Tudi mojstri so imeli nalogo zaposlene držati v pokorščini.

V znak odpora proti ponemčevalnim pritiskom so se delavci, ki so bili v absolutni večini domačini, organizirali v prosvetnem društvu DPD Bodočnost, pozneje Vzajemnost, veliko pa se jih je vključilo v delovno društvo Sokol, kjer so razvijali in krepili razredno zavest. Tako povezani delavci so organizirali razne proslave in shode. Štorski železarji so svojo delavsko zavest izrazili z masovno udeležbo na zletu SVOBOD in prosvetnih društev v Celju leta 1935, ki ga je organizirala Komunistična partija Slovenije.

Zaradi težkih delovnih pogojev, nestalnega zaslužka in preganjanja delavskih zaupnikov, ki so se potegovali za delavske pravice, je tudi v Štorah naraščalo nezadovoljstvo med delavstvom. Leta 1935 je Franc Leskovec – Luka organiziral štrajk v železarni, ki je trajal 14 dni. Prenehali so šele, ko so sprejeli njihove zahteve in podpisali kolektivno pogodbo o zvišanju mezd.

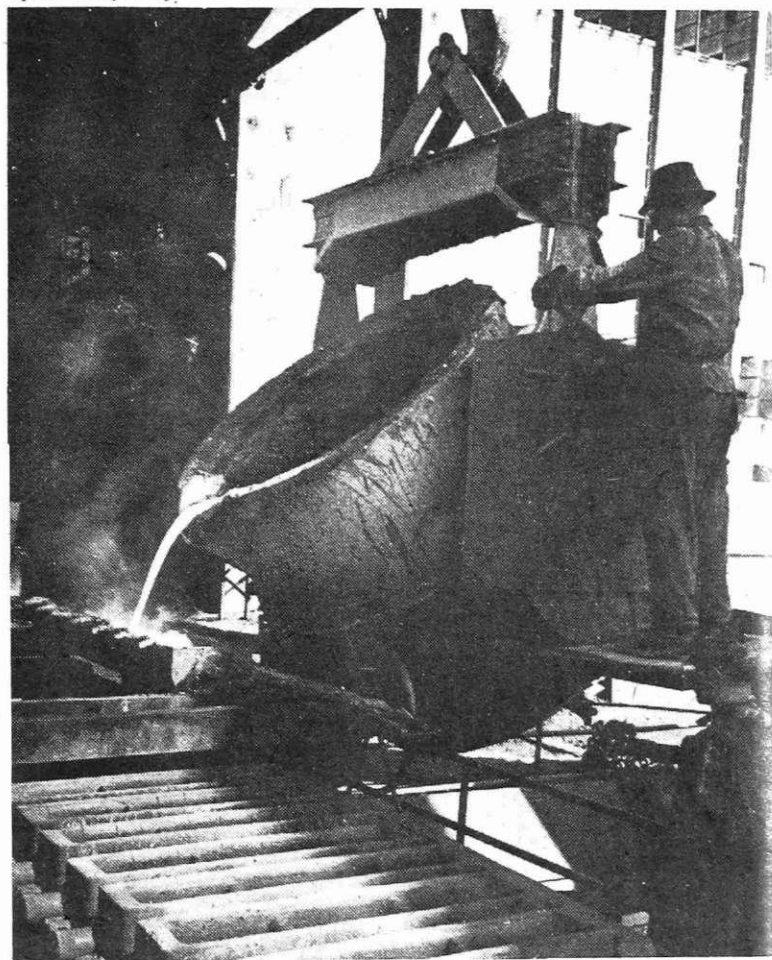
Toda tudi nemčurji niso mirovali. V Štorah so kmalu pridobili nekaj pripadnikov Kulturbunda, ki so postajali vedno bolj samozavestni. Pomagali so celjskim petokolonašem pri sestavljanju spiskov najbolj zavednih Slovencev, ki so jih po prihodu okupatorja izseljevali, zapirali in mučili po zaporih ter taboriščih. Arhiv Vzajemnosti je zgorel, toda iskre so se razpršile daleč po okoliših vaseh, ki so ostale zveste naprednim svobodoljubnim idejam. Ko so se po gozdovih okoli Javornika pojavili pripadniki prve celjske čete in kurirji drugih uporniških enot, so našli zatočišče v zavednih hišah, železarjev in na naprednih kmetijah. Kot prva izmed slovenskih čet je bila 20. julija 1941 ustanovljena celjska četa, to je celo dva dni pred dnevom, ki ga Slovenci štejemo za dan vstaje. Celjska četa se je formirala na tem terenu, ker je

imela močno zalednje ravno med industrijskim delavstvom. Organiziranemu odporu so sledile masovne aretacije v letu 1942, streljanje pripadnikov OF, zapiranje in pošiljanje v koncentracijska taborišča.

Gozdovi pa so zaživel po prihodu slavne XIV. divizije februarja 1944, ko je prišla preko Svetine, Prožinske vasi proti Dramljam in Pohorju. V tem času so se prebivalci v tem kraju pričeli masovno vključevati v Kozjanski odred in druge edinice NOV.

Kakor so se borci v NOV junaško uprli okupatorju in se borili do

končne zmage, tako so prav ti borci prevzeli na svoja ramena najtežje breme obnove porušene domovine in graditve gospodarstva ter novih odnosov v povojnih letih. Bili so nosilci vseh akcij za spremembo družbenih odnosov, za dosledno uveljavitev naše največje pridobitve – družbenega samoupravljanja in od sprejetja nove ustave dalje za čim učinkovitejše delovanje delegatskega sistema oziroma uveljavljanja samoupravnih socialističnih družbeno-ekonomskih odnosov.

Izlivanje groblja na elektro plavžu v železarni Štore

TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON

NAFTOVOD NA ALJASKI

3

Zato se bo temperaturno spreminjanje dolžine pretvorilo v stransko premikanje nosilnih sani na samih ploščadih. Cev bo fiksno pritrjena na nosilce samo na vsakih 250 do 500 m dolžine. Za kontrolo premikanja cevododa so razvili posebno napravo, ki jo bodo potopili v nafto in bo nato potovala vzdolž celotne trase. Nenormalno spreminjanje dolžine bo naprava avtomatično javila elektronskemu računalniškemu centru v Fairbanksu. Tam bodo lahko tudi določili natančen položaj odklona. Cevi so proizvedle japonske železarn iz nizko legiranega vanadijevega jekla. Z ozirom na način polaganja bodo uporabili cevi z dvema različnima debelinama sten: 11,7 mm in 14,2 mm. Tudi njihova trdnost je z ozirom na pogoje pritiska različna. Upoštevani so tudi pričakovani hidravlični pritiski, natezne in strižne sile, teža snega, pritisk vetra in potresne vibracije. Zaradi zaščite pred kemično in elektrolitično korozijo, bodo cevi na zunanji strani prevlečene s posebno umetno smolo in znotraj s katranom.

Na celotnem cevovodu bo skupno 142 zasunov. Nadaljnji ventili so predvideni pri črpalnih postajah in na hladilnih napravah. Večino zasunov bodo lahko daljinsko upravljali v Fairbanksu, v slučaju potrebe tudi avtomatično. Posebni ventili za blokiranje lahko, če bo potrebno, zaprejo cevovod v obeh

smereh. V slučaju raztrganja cevovoda lahko izteče največ 1.700 ton nafte.

Na celotni trasi in na začasnih dovoznih cestah bodo po končanih gradbenih delih zasedali posebej razvito mešanico semen trave. Ta bo utrdila tla, dokler se ne bo postopno naredila normalna vegetacija. Posebno bodo pazili tudi na to, da ne bo na trasi ali v neposredni okolici prišlo do škodljivega delovanja erozije. V ta namen bodo po potrebi zgradili oporne zidove, napeli mreže in položili drenažne cevi. Med celotno, 20 let predvideno življenjsko dobo cevovoda, bodo sistematično nadzirali celotno traso iz zraka in tal. Tako bodo lahko vsa potrebna vzdrževalna dela takoj izvedli, brez nepotrebnega odlašanja.

Cevovod bo moral prečkati veliko število rek ter potokov. Na mestih prehoda bo obdan s 100 mm debelo betonsko oblogo in zakopan tako globoko v strugo, da ga tudi pri največjem vodostaju ne bo moglo poškodovati premikajoče se kamenje. Gradbeni dela so časovno tako predvidena, da ne bodo ovirala potovanja lososov po rekah. Z gradnjo ustreznih kanalov bodo preprečili premikanje ležišč iker s peskom.

Pregled stanja živali ob trasi je pokazal, da je veliko vodnih ptic le ob zalivu Prughoe. Seveda ni mogoče preprečiti, da gradbena dela ne bi motila teh živali. Vendar se bodo skušali izogniti motnjam vsaj v času parjenja in gnezdenja. Nadalje živi v Severni Aljaski blizu pol milijona karibuev (vrsta severnega jelena). Približno polovica potuje vzporedno s traso cevovoda, druga polovica jo prekorači običajno daleč na jugu. Iz teh razlogov bodo skušali čim krajše dele cevovoda postaviti nad zemljo. Na posebno kritičnih mestih bodo zgradili posebne rampe, ki bodo služile za prehod karibuev, volkov, medvedov in druge divjačine.

ČRPALNE POSTAJE

V prvi fazi gradbenih del bodo zgradili osem črpalnih postaj z dnevno zmogljivostjo 150.000 ton. Kasneje bodo zgradili še štiri dodatne črpalne postaje in s tem povečali dnevno zmogljivost transportiranja na 270.000 ton. Ustrezno bodo povečali tudi hitrost pretoka nafte v cevovodu s 6,4 km/h na 11,2 km/h. Nafta bo potrebovala za pretek od zaliva Prudhoe do pristanišča Valdez 4,5 dni. Ko bo cevovod popolnoma napolnjen, bo vseboval 1,15 milijona ton nafte oziroma 900 ton na tekoči kilometer.

Razdalja med črpalnimi postajami je pogojena s topografskimi pogoji. Na popolnoma ravni trasi računajo na eno črpalno postajo na vsakih 100 km. Vendar mora cevovod prekoračiti tri gorske verige. Zato bodo črpalne postaje na tistih mestih, kjer je treba črpati nafto navzgor, postavljene bližje drugi. Pri spuščanju z gorovja pa črpalne postaje niso potrebne. Nadaljnji činitelji pri izbiri lokacije črpalnih postaj so bili: sestava tal, višina talne vode in varnost pred potresom in poplavam. Tri postaje bodo postavljene na umetno hlajenih trajno zmrznjenih tleh.

Črpalke so centrifugalne in jih bodo poganjale plinske turbine s močjo 13.500 KM. Vsaka bo imela štiri pogonske agregate, od katerih bo običajno eden v rezervi. Pogonska energija na štirih črpalnih postajah v bližini zaliva Prudhoe bo zemeljski plin. Tega črpajo skupaj z nafto in ga bodo transportirali po posebnem cevovodu. Ostale bodo imele kot pogonsko sredstvo plinsko olje, ki ga bodo proizvajali na majhnih destilacijskih napravah direktno iz nafte, ki bo tekla po cevovodu. Tri črpalne postaje bodo opremljene s posebnimi žlebi. Po teh bodo lahko spustili v cevovod naprave za čiščenje oziroma drgnjenje sten v njegovi notranjosti. Kot gorivo za te naprave bodo uporabljali plinsko olje.

sile več moči. Na našo pobudo se je ustanovil enotni »medstrokovni akcijski odbor« vseh treh organizacij tako imenovan »MAO«. Ta je sprejel svoj program dela in ga v tiskanem letaku posredoval delavstvu. Program je obsegal naslednje:

- boj proti vsaki fašizaciji strokovnih (sindikálnih) organizacij in njih razpustu,
- za svobodo združevanja, svobodo tiska, govora, prepričanja in štrajka,
- za dosledno izvajanje delavske socialne zakonodaje,
- za mezde, ki naj zagotovijo obstoj delavski družini,
- za dosledno izvajanje delavske zakonodaje,
- za takojšnjo rešitev vseh spornih vprašanj itd.

Organizacije MAO so se obvezale, da se bodo borile za uresničitev teh nalog z vsemi razpoložljivimi silami. Odbor je izdal enoten proglas in poziv javnosti. Vse tri strokovne organizacije (SMRJ, JSZ in NSZ) so poslale enoten poziv na vodstva svojih organizacij v Ljubljano. V tem pozivu so zahtevale naj se na enak način ustanovijo akcijski odbori tudi po drugih industrijskih središčih.

MAO je izdelal program skupne proslave prvega maja. Oblast jo je prepovedala. MAO je sprejel zahteve za ureditev odprtih vprašanj in jih v 20 točkah posredoval podjetju v reševanje.

Organizirana so bila velika skupna zborovanja vsega delavstva, kjer so enotno nastopili predstavniki vseh treh organizacij. Vloge na teh zborovanjih so bile razdeljene. Eden je govoril o krivicah, ki jih dela podjetje delavcem, drugi o zahtevah, tretji pa o potrebi enotnosti vseh delavcev. Preko konzorcija je MAO začel izdajati enotno glasilo »Jeseniški kovinar«. Kakšna bistvena sprememba! Nasprotna stran se je zavedala nevarnosti procesa, ki se je začel med delavstvom. Zato je tudi ta stran pripravljala protiudarce. Vprašanje je bilo, kdo bo hitrejši in močnejši. Nadaljnji razvoj je pokazal, da je bil nov organizem delavske enotnosti organizacijsko še prešibak, da bi bil kos vsem napadom.

Akcije podjetja: KID je organizirala poseben oddelek za delovne odnose. V svojem sklopu je imel tudi obveščevalno službo. Obveščevalci so bili označeni s svojimi številkami in so bili za svoje informacije posebno honorirani. Njihovih podatkov se je posluževala tudi policija in obratno.

– Po sporazumu med KID in bano vino, oziroma JRZ oblast organizira na Jesenicah policijski komisariat s posebno nalogo za preganjanje komunistov in drugih naprednih delavcev.

– Komisarijatu je podjetje preskrbelo opremljene prostore in stanovanja za njihove uslužbenke.

– KID je organizirala ekskurzijo z nekaterimi njej naklonjenimi delavci v Hitlerjevo Nemčijo, da jih pridobi za sistem sožitja kot ga je imel nacionalsocializem v Nemčiji. V ta namen je začela izdajati posebno glasilo »Tovarniški vestnik« in prirežati »družinske« izlete za tovarniške delavce.

Ker so bili v tem času najvidnejši nosilci borbe za delavske pravice delavski obratni zaupniki, je KID predlagala ministrstvu socialne politike naj se zmanjša število zaupnikov od 31 na 16 in banksi upravi, da razreši mandate nekaterih zaupnikov, kateri so odločno zastopali in branili interese delavcev. Ministrstvo socialne politike in Banske uprava sta te predloge odobrila, podjetje pa je odpustilo iz službe razrešene delavske zaupnike in nekaj drugih borbennih delavcev.

KID je zagotovila vodstvu režimske stranke JRZ, da bo pri nastavitvah na nekatera vidnejša in vodilna delovna mesta nastavljala njihove pristaše, kar se je pozneje tudi izvrševalo.

Po ustanovitvi policijskega komisarijata so se začele množiti aretacije, preiskave, zasliševanja, politično-pravne kazni, zapiranja in celo pretepanja.

Konec leta 1936 je tovarna odpovedala kolektivno pogodbo in predložila novo pogodbo, v kateri so bile znatno znižane plače in bile okrnjene druge pravice. Pogajanja za novo pogodbo je prenesla z Jesenic v Ljubljano, da bi se tako izognila neposrednemu pritisku delavcev.

Centralna uprava SMRJ v Beogradu je zahtevala od podružnice, da izstopi iz MAO in umakne vložene zahteve na KID. V tej upravi je bilo tudi nekaj ljudi, ki so bili proti delavski enotnosti.

Ker se tej zahtevi nismo mogli niti hoteli ukloniti, je centralna uprava odbor podružnice razrešila, nekatere od nas pa izbrisala iz članstva.

Narodna strokovna zveza je izstopila iz MAO na poziv iz Ljubljane in z obrazlo-

žitvijo, da je MAO delo trojk (komunistov). Tudi v JSZ je prišlo do razcepa.

Med pogajanja za novo kolektivno pogodbo so ustanovili desni elementi te organizacije fašistično sindikalno organizacijo »Zveza združenih delavcev za Jesenice« z Gaserjem na čelu.

Oblast je prepovedala skupno zborovanje delavcev med pogajanja. Pri takem stanju strokovnih organizacij in zaradi takega položaja delavstva, podjetje ni bilo pripravljeno popuščati, nasprotno – postavljalo je vse hujše pogoje. Naši predstavniki niso hoteli podpisati take pogodbe.

Takemu pritisku MAO ni bil kos, kakor tudi delavstvo še ni bilo pripravljeno v tem času na ostrejšo borbo. Formalno so se organizacije zaprle vsaka v svoj krog, toda duh enotnosti je med delavstvom ostal. Ta enotnost je prišla do izraza v večjih akcijah do nastopa druge svetovne vojne, zlasti pa v narodnoosvobodilni vojni.

MIROSLAV NIKOLIČ

UTRINKI IZ SPOMINOV NA STAVKO LETA 1935

Bilo je poleti 1935, ko je nenadoma završalo med delavstvom železarne. Najprej na Javorniku, potem pa tudi v obratih na Jesenicah. Ustavili so delo, zborovali po obratih ter odločili, da pričnejo s stavko, toda tako, da ostanejo za ta čas neprenehoma v svojih obratih.

To je bilo nekaj novega. Po prejšnji praksi so bili stavkajoči zunaj svojih tovarn, eventuelni stavkokazi pa notri. Sedaj je bilo ravno narobe!

V obratih železarne KID pa je bila ta metoda v toliko laže izvedljiva, ker so po stari navadi in tradiciji vedno ob 12. in 18. uri žene, hčere ali otroci nosili kosilo, oziroma večerjo svojcem direktno na delovna mesta.

Žandarji, ki so se v velikem številu pojavili takoj pred vsemi vhodi v tovarno, so poskušali v začetku donaganje hrane preprečiti in s tem prisiliti stavkajoče, da čim prej nehajo s stavko. Njihov poskus se je izjalovil ob energičnem nastopu jeseniških in javniških žena, ki so vsajih kazale več odločnosti kakor njihovi možje.

Delavske politične organizacije so takoj postavile upravi podjetja probleme in sporna vprašanja kot razloge za stavko in točke za pogajanja. Nsploh se je govorilo, da primarni vzrok tiči v zasnovani akciji centralnega vodstva levičarskih delavskih organizacij za stavkovni val kot pregled in preizkušnjo solidarnosti delavskih množic.

In res štrajk je izbruhnil tudi v Kranju, v Trbovljah, ter se je kmalu razširil tudi na ostale dele Slovenije.

Po nalogu uprave podjetja so udeleženci in člani obratovodstev morali za časa stavke redno prihajati na svoja delovna mesta. Bil sem od leta 1931 asistent in potem namestnik šefa predelovalnih obratov, ki so obsegali tedaj hladno valjarno, žičarno in žebljarno. Vsak dan smo tako morali skozi trojno kontrolo: zunaj žandarji, v sredi kot kakšen nevtralen pas vratar Železarne, znotraj pa straža akcijskega vodstva stavke.

Način, kako je bila stavka organizirana in izpeljana, je vzbujal spoštovanje vsakega objektivnega opazovalca. Bil je odraz ne samo politične in razredne zavesti, in zrelosti jeseniškega in javniškega delavstva, katerih dolgoletna tradicija ni bila samo živa dediščina, temveč tudi odraz njegove kulturne ravni.

Vodstvo stavke je takoj sporočilo upravi podjetja, da bo samo prevzelo skrb za red in vzdrževanje strojev, naprav in peči, kakor tudi za nujno funkcioniranje posameznih naprav. In to je tudi držalo! Ni mi znano, da bi bila kjerkoli kakšna namerana škoda, ali kakšen izbruh primitivnega razbijaškega nagona.

Kot mlad človek in začetnik v železarski industriji sem dobil zanimiv vtis: delavstvo se sicer žilavo bori za svoje razredne pravice, toda čuti tovarno nekako kot svojo, kot svoj kruh in svojo existenco, ne glede na to, da se menjajo uradni lastniki. Odnos do uslužbenecv in nadrejenih, ki so prihajali v svoje pisarne in vršili kontrolne obhode po obratih, je bil korekten in lojalen; mnoge tekoče probleme so sporazumno rešili. Obrati pa so nudili čudno sliko. Stroji so bili očisti, med njimi pa zasilna ležišča. Zakljev je bilo v predelovalnih obratih vedno dovolj, slama je bila v bližini centralnega skladišča, ali v pošiljakah opeke.

Da so si preganjali čas, so stavkajoči organizirali pevske zборе in masovno sončenje na prekritih rakah. Vendar so marsikoga trle osebne skrbi ter mu majale razredno zavest. Nekega lepega večera, ko se je že temnilo, sem šel skozi obrate. Stavkajoči so bili že na svojih ležiščih. Naenkrat je v »finem vleku« vzdihnil mlad, komaj poročen sodelavec – žičar: »Eh, lahko je vam, gospod inženir! Greste zvečer lahko kamor hočete. Tudi k našim ženam!« Odgovoril sem mu: »Ne bojte se, k vaši zares ne bom šel!« Splošni smeh se je razlegal iz vseh strani.

Stavka je trajala okoli enega tedna. Pogajanja med vodstvi delavskih političnih organizacij na eni strani ter predstavniki uprave in lastnikov podjetja na drugi, so se začeli takoj po izbruhu stavke, končali pa so jih v Ljubljani. Vencelj Perko je bil znan ne samo kot žilav in trd nasprotnik pri pogajanjih, temveč tudi kot človek zelo olikanega in kulturnega nastopa.

Spominjam se nekega večera, ko smo bili mladi inženirji v Kazini pri večerji. Prišel je generalni direktor Noot utrujen, verjetno direktno s pogajanj, ter vzdihnil: »Srečen bi bil, če bi bilo vsaj polovica mojih nameščencev tako intelgentnih kot Perko.«

KDO IZ MENE POJE:

LJUDJE, LJUDJE, LJUDJE...

JESENICE, 23. AVGUST 1975

Današnja številka LISTOV je posvečena trem velikim jubilejem, ki jih praznujejo delavci jeseniške železarne in ostali občani – 40-letnici stavke kovinarjev, 30-letnici osvoboditve in zmage nad fašizmom in 25-letnici delavskega samoupravljanja v Železarni Jesenice.

LISTI izhajajo kot priloga tednika ŽELEZAR – glasila delovnega kolektiva SOZD SZ ŽELEZARNA JESENICE. Ureja kulturno umetniški klub pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice, glavni in odgovorni urednik Joža Varl.

LISTI

Uredil kulturno-umetniški klub TONE ČUFAR

Številka 21 / V

Jesenice, 21. avgust 1975

OB PREVZEMU TOVARNE PRED 25 LETI

»Pet let po osvoboditvi izpod fašizma, pet let po dnevu, ko je jugoslovanski delovni človek po desetletnem ideološkem in štiriletnem krvavem boju z orožjem v roki dokončno razbil stoletne ekonomske okove kapitalizma, vzel oblast v svoje roke in se uvrstil med najvidnejše borce na svetu za pravice delovnega človeka in za enakopravnost med narodi, v četrtem letu Titove petletke, sta zvezni svet in svet narodov ljudske skupščine federativne ljudske republike Jugoslavije na prvih izrednih sejah druge skupščine, dne 27. junija 1950 sprejela temeljni zakon o gospodarjenju z gospodarskimi državnimi podjetji in z višjimi gospodarskimi združenji po delovnih kolektivih. V duhu tega zakona prevzema danes, dne 20. avgusta 1950 delovni kolektiv železarne Jesenice po svojem, dne 14. avgusta 1950 zakonito izvoljenem upravnem odboru upravo železarne Jesenice v svoje roke. S tem pravnim aktom, ko kolektiv prevzema med prvimi na svetu upravo železarne Jesenice v svoje roke, upravo kolektiva, ki šteje 7.474 delavcev in nameščencev, se uresničujejo tisočletne sanje, želje in nato klici delovnega ljudstva: »Proizvajalna sredstva – proizvajalcem!« Ta akt je končni člen, je formalni zaključek dolge borbe proti izkoriščanju človeka po človeku, hkrati pa je osnova, na kateri naj se odpravljajo razlike med razredi, na kateri naj se gradi brezrazredna družba, v kateri osnovno gibalno za delovanje posameznika ne bo več želja po pretiranem

udobju in dobičku, temveč želja, da služiš skupnosti, da pomagaš bratu. In zato ta akt na naših jeseniških tleh dobiva še poseben pomen. Saj govore vsi viri o tem, da so na naših gorenjskih tleh začeli pri delovati železo že v dobi praskupnosti, ko človeštvo še ni poznalo izkoriščanja človeka po človeku, a predelujemo ga še danes, ko smo za vedno odpravili izkoriščanje, ki se je na naših tleh vlelo skozi vse poznejše družbene oblike od današnjih dni, ko poskušamo tudi v miselnosti človeka zaključiti ciklus izkoriščevalnih dob.

Na Jesenicah in v njihovi okolici so že pred rimljansko dobo pridelovali železo Karni iz rodu Ilirov. Arheološka odkritja na Ajdovskem gradu v Bohinju so živ dokaz. Staroslovski grobovi v Srednji vasi v Bohinju in izkopanine številnih primitivnih talilnic govore o tem, da so tudi naši pradedje že v osmem stoletju znali taliti železovo rudo. Izgleda pa, da je fužinarstvo v dobi naseljevanja Slovanov v naših krajih in po njem precej zamrlo. Nič čudnega. Nasilno pokristjanjevanje je prineslo več krvi kot dobrot, naše doline so bile odrezane od sveta. V enajstem stoletju je pokristjanjevanje, vsaj v prometnejših predelih v glavnem zaključeno, ves škofješki okoliš pride v posest briksenskih škofov, a s tem je precejšen del Gorenjske vključen v gospodarsko področje Bavarcev. Z razširjenim gospodarskim področjem raste popraševanje po železu. Ker verjetno

(Nadaljevanje na 2. strani)

Narodni predsednik in član Delavskega sveta.
Tam so delavci izvolili v Delavski svet. Tam so malo delavstva železarne velikim razpravi in o tem ste prejeli veliko nalogo. Torej tam boste velikemu podjetju v imenu delavske oblasti. Ti ste od tega odgovorni in so delo v železarni.
Todite železarno po zakonitih predpisih v okviru petletnega gospodarskega plana, po navodilih in smernicah kakor jih narekujejo interesi naše socialistične skupnosti. Todite brigo o delavcih, o njihovem delu, o njihovem življenju, o njihovih družinah. Brigajte njihovo kulturno in politično zavest. Todite pravilno gospodarsko politiko. Vežite se in vite druge. Partija in oblast tam bo pomagala. Brigajte tovarno, ki je skupna last. Zavedajte se, da tovarnik hodi in vidi, milice sta bi shodoval.
Čistotom tam velikemu premiku in celim mnogo napreda.
Stranji Jani.

Ko so pred 25 leti delavci Železarne prevzemali tovarno v upravljanje, je Franc Leskošek. Luka napisal v spominsko knjigo Železarne gornje misli

(Nadaljevanje s 1. strani)

domačih fužinarjev ni bilo dovolj, naseljujejo brikseški škofje svoje ljudi iz Bavar-ske. Dolgotrajne križarske vojske zahtevajo mnogo železa in v naših krajih se razvija živahna železarska obrt. Nastajajo fužinice v Stari Fužini, v Bohinjski Bistrici, Nomnju, Kropi, Kamni gorici, Kolnici, pri Sv. Križu — Planini, na Stari Savi, na Plavžu pri Jesenicah, v Radovni, v Mojstrani in v Mostah. Nekatere med temi fužinicami postanejo zarodek obrtnega izdelovanja orožja. Saj nam Valvasor v svoji 1689. leta tiskani knjigi »Čast Vojvodine Kranjske« pove, da je orožje izdelano na današnji Stari Savi — »rado pilo turško kri!«

Prvotno železarstvo je bilo pri nas, kot povsod drugod zelo primitivno. Pri ležiščih železove rude so postavili primitivne peči, ki so jih kurili z oljem, a pihalo je bilo pač veter. Zato so take peči postavljali pri nas na obronke Karavank in Jelovice, čim bližje najdišču, vendar tam, kjer je bilo dovolj vetra. Manufakturna doba in rastoče povpraševanje po železu zahtevata vedno nove rentabilnejše metode pridelovanja. Gorenjski kot pri tem novatorskem delu ne zaostaja za ostalimi pokrajinami Evrope, bogatimi z železovo rudo. Saj pozna fužinarstvo prvo peč z mehonom na vodni pogon pod imenom »slovenska peč«. Ta slovenska peč se sicer pozneje umakne rentabilnejši italijanski brescijski peči, vendar že samo ime govori o važni vlogi našega fužinarstva v takratni dobi. Pri koncu osemnajstega stoletja pa imamo na Slovenskem Javorniku in na Stari Savi že prave plavže.

Matica jeseniške železarske dejavnosti in železarske dejavnosti v Sloveniji sploh je konec srednjega in v začetku novega veka Planina — Sv. Križ pod Golico s kladi in na Stari Savi. Jeseniško železo dolga stoletja ni krilo samo domačih potreb, temveč je predvsem našlo hvaležno tržišče v Italiji in Levanti.

Železnica in vijak pri ladji skrajšata v devetnajstem stoletju razdalje, konjska vprega postaja nerentabilna, najdišča na Gorenjskem začnejo usihati, gozdovi, ki dajejo oglje, ogole zaradi stoletne sečnje, male fužinice postajajo tudi pri normalnih pogojih — dovolj rude in oglja — nerentabilne. Razvija se industrijsko pridelovanje železa in fužinica za fužinico ugasne za vedno. 1870. leta gori na Gorenjskem še devet plavžev, 1890. leta gorita od slovenskih plavžev le še plavž na Stari Savi, ki ugasne 1897. leta, in plavž na Javorniku, ki ugasne deset let kasneje.

Važna letnica v tej dobi propadanja gorenjskega fužinarstva je 1869. leto, ko je skupina tujerodnih kapitalistov kupila od barona Zoisa fužine na Javorniku in od Ruarda fužine na Stari Savi in ustanovila Kranjsko industrijsko družbo ter s tem položila temelji današnji železarni Jesenice. S tem je na Jesenicah v glavnem zbrala tudi železarsko delavstvo propadajoče fužinarske obrti na Gorenjskem. Hkrati s tem so položeni tudi temelji za strokovno združevanje in razredno opredelitev slovenskega kovinarja, saj ima Kranjska industrijska družba vsa obeležja moderne delniške družbe (družbe brez imena). V tej družbi se zbira kovinarski proletarijat, ki je bil prej razkropljen na majhne skupinice in v njenem delokrogu se v majhnih gorenjskih razmerah razvijajo vsa nasprotja, ki se v velikih razmerah razvijajo v širokem svetu, v kapitalistični družbi. Medtem ko imamo zelo močna delavska gibanja v Angliji že v dvajsetih in tridesetih letih devetnajstega stoletja, ki jim kaj kmalu slede stavke tudi drugod, ko delavsko gibanje v Sloveniji beleži 1889. leta prvo veliko stavko trboveljskih rudarjev, lahko o začetkih organiziranega delavskega gibanja na Jesenicah govorimo šele od 1897. leta naprej, torej 20 let po ustanovitvi Kranjske industrijske družbe, ko so takratni social-

demokrati priredili menda prvi javni shod pri Ferjanu. Žal začetki organiziranega delavskega gibanja na Jesenicah danes še niso dovolj raziskani, čeprav so ti začetki prispevali svoj del k današnji predaji železarne in gospodarstveni po kolektivni.

Kakor povsod drugod so tudi na Jesenicah reakcionarni elementi bodisi z izobraževalnimi društvi, z delavskimi konzumnimi društvi in s strokovno krščansko-socialno organizacijo, bodisi z besedo s prižnico in z drugimi sredstvi začeli drobiti in cepiti delavske vrste. Kako daleč je šla ta borba, najbolje dokazuje dejstvo, da jeseniški župnik ni hotel krstiti tistih, ki so imeli »rdečkarje« za botre, da ljubljanski škof 1902. leta ni priznal »rdečkarja« za birmanskega botra in da je nekaj družin s Save in s Koroške Bele zaradi takega postopka katoliških duhovnikov izstopilo iz katoliške vere. To pa je v takratnih slovenskih razmerah pomenilo zares veliko demonstracijo. In v takšnih okolnostih jeseniški kovinarji niso pustili. Borili so se in 2. septembra 1901. leta po dvakrat ponesrečenem poskusu ustanovili kovinarsko organizacijo, ki je v začetku štela le 44 članov, ki je počasi napredovala — saj je števílo članstva šele med prvo svetovno vojno poraslo na sto — a končno le dobila odločujoč vpliv na delavstvo Jesenic in okolice. Delavstvo se v tej dobi zbira pri »Jelenu« in prostori pri »Jelenu« ostanje središče gibanja skoraj celih štirideset let, do leta 1945.

Bivša Kranjska industrijska družba v dobi do prve svetovne vojne zida plavže, koksarno, valjarne in moderne pristanišče naprave in v Skednju pri Trstu, a predvsem zaradi cenejšega prevoza po morju. Jesenice so brez plavža, jeklarna in z njo vsi obrati so odvisni od gradnja iz Skednja. Kranjska industrijska družba kupi v tej dobi žičarski in žebeljski obrat v Bistrici v Rožu na Koroškem. Zaradi bližine fronte mora Kranjska industrijska družba med prvo svetovno vojno ugasniti plavže v Skednju. Jesenice ostanje brez gradnja in proizvodnja pade od 76.000 ton leta 1914 na 10.000 ton med vojno.

Nesrečna razmejitev po prvi svetovni vojni zada Jesenicam nov udarec. Jesenice so odrezane od Skednja, ki pripade Italiji, in od Bistrice, ki pripade Avstriji. Matično podjetje ostane brez plavža in brez žičarne. Italijanski konzorcij, za katerim stoji »Banca Comerciale Italiana«, odkupi kmalu po vojni večino delnic Kranjske industrijske družbe in tovarna na Jesenicah in Javorniku postaneta lastništvo italijanskih kapitalistov, ki so pač razumeli vse drugo prej kot pa potrebe podjetja na Jesenicah in zahteve delovnega kolektiva. Leta 1924 dokončno odcepiti obrate v Skednju, Bistrica pa se likvidira pozneje, le žičarske in žebeljske stroje prenesejo na Jesenice. Italijani ostanje gospodarji podjetja do 1929. leta, ko Westen, kot eksponent nemškega kapitala, kupi večino delnic. Podjetje je v tej dobi sicer dvigalo proizvodnjo, vendar italijanski kapitalisti niso pokazali niti najmanjšega interesa niti za pošteno vzdrževanje, kaj šele za investicije, tako da opravičeno govorimo o krizi.

Kriza v tej dobi, polom avstro-ogrske monarhije, zlasti pa oktobrska revolucija v Rusiji, so našli močan odziv v delavskem gibanju na Jesenicah. Leta 1918 pride do močnega uličnega gibanja in demonstracij. V tem letu si je jugoslovanski proletarijat priboril osemurni delavnik. Leta 1919 se osnuje na Jesenicah stranka delovnih ljudi, ki se 1920 spremeni v Komunistično partijo Jugoslavije. Leta 1919 šteje stranka približno 1.700 zaposlenih, 900 organiziranih članov, torej polovico kolektiva. Jesenice stopajo s Trbovljami vstric. Zloglasna »Obznana« zada 1922. leta na videz smrtni udarec delavskemu gibanju na Jesenicah, članstvo upada, dokler ni 1928. leta organiziranega v »Savezu Metalnih Radnika Jugoslavije« (SMRJ) vsega 74 članov. To

število, sicer samo začasno, je dokaj zgovorno. Zvesti so ostali le najvdanejši in najbolj borbeni tovariši in ti so v teh letih pokazali izredno borbenost. V teh letih so jeseničani poslali delegate na Dunaj, razširjali akcijo na vas, trajno vzdrževali ilegalne zveze čez mejo, pomagali ubežnim Bolgarom čez mejo in celo dobavljali municijo. Zlasti 1926. leto je leto krize. Kljub povečanju proizvodnje od 25.700 ton na 37.500 ton so dopusti in redukcije plač na dnevnem redu. Na sestanke prihaja devet do dvanajst članov, dezorganizacija je popolna. Podjetje še nadalje neovirano reducira mezde in akordne postavke. Druginja raste. Šele mezdno gibanje lvarjev in stavka žičarjev poživi leta 1928 strokovno gibanje in število organiziranih članov se poveča ob koncu tega leta na 370.

Obdobje med 1920. in 1924. letom jasno dokazuje, da je ničeva stara kapitalistična teza, da je beda pogoj za organizacijo delavskega gibanja in delavsko borbo. Novi lastniki so videli rentabilnost investicij v železarski industriji tudi na jugoslovanskih tleh, saj je bilo leta 1928 uvoženih 240.000 ton železarskih izdelkov, reorganizirali so poslovanje in začeli z investicijami. Od okrog 40.000 ton 1929. leta se dvigne proizvodnja kljub težavam pri nabavi osnovnih surovin, gradnja in starega železa na 96.000 ton 1936. leta. Težave pri nabavi gradnja tudi prisilijo podjetje, da 1937. leta gradi prvi plavž in s tem dvigne proizvodnjo 1938. leta na 135.000 ton, leta 1940 tudi drugi plavž, s čimer dvigne proizvodnjo na 145.000 ton surovega jekla v začetku druge svetovne vojne in s tem Jesenice osamosvoji, kolikor zadeva gradnja. Gradi se cevarna, tovarna elektrod in tovarna šamota. Zaradi pomanjkanja surovin 1936. leta likvidirajo tovarno elektrod na Blejski Dobravi, ki je torej živila komaj nopolnih 20 let in zaposlovala približno 400 delavcev. Število zaposlenih se v tej dobi stalno dviga. Od 2.300 delavcev in nameščencev 1929. leta se kolektiv železarne poveča do 1940. leta na 5.800. Na ta ugoden razvoj pa so poleg čisto ekonomskih pogojev vplivali tudi več ali manj izvenekonomske faktorji, predvsem občutno povišanje carin za proizvode železarne, diktirano iz čisto profitarjskih motivov.

Delavsko gibanje raste kljub šestojanuarskemu režimu. Jeseniško delavstvo si je v dobi dezorganizacije nabralo dosti izkušenj in videlo, da ga pričakuje samo nadaljnje znižanje mezd in akordnih postavk, ako ne postane borbeno. Število članstva v savezu metalnih radnika Jugoslavije se je 1929. leta po priključitvi podružnic Javornika in Dobrave dvignilo na 1100. Toda borba z upravo je bila trda. 19. oktobra 1931 je sklenjena kolektivna pogodba, ki jo je uprava odpovedala že po treh tednih. Delavstvo ne popušča, uprava grozi, da bo zaprla vse obrate. Položaj je resen. Prejšnje brezbriznosti ni več. Delavske žene in dekleta zborujejo, udeležba do 1.400. Zborujejo delavci, udeležba 3.000 in še več. Organiziranih je 1.200 delavcev, torej polovica celotnega kolektiva. Uprava zapre tovarno in obrati počivajo 14 dni. Po 14 dneh »omehčano« delavsko delavstvo popusti. Šeststo delavcev je na cesti. Po dolgih borbah pride 1934. leta do nove kolektivne pogodbe. Uprava izigrava pogodbo, kjerkoli more, trenja so vedno večja, dokler 1935. leta delavstvo ne stopi v štrajk.

Jeseniško delavstvo si je v tej dolgoletni borbi kljub trenutnim neuspehom zboljšalo svoj položaj. Povprečna osemurna mezda je 1932. leta znašala 49,74 dinarjev. V letih od 1934 do 1938 se je gibala med 60.— in 62,86 dinarjev, če izvzamemo leto gradnje plavža, 1939. leta se dvigne na 66.— dinarjev. Precejšnji del gre na račun povečanja storilnosti, če pa upoštevamo, da je v teh letih bila povprečna mezda v Jugoslaviji 26.— dinarjev, pa vidimo, da se jeseniški delavec ni zastoj boril.

stvo (KID) pripravljeno po zgledu Lesc braniti svoje najosnovnejše pravice«. Iz tega zborovanja sta bili poslani dve resoluciji na vse pristojne faktorje. Ena resolucij je podpirala upravičeno borbo stavkajočih kovinarjev v Lescah, z drugo pa se je zahtevalo, da se mora tedanje nevzdržno stanje pri KID prenehati; »ker, če do česa pride, bo pač nosil odgovornost tisti, ki bo delavstvo do tega prisilil«.

Pismo nadalje navaja, da direkcija na pogajanja ni pristala. Direkcija KID pogajanj načeloma ni odklanjala. Sporno je bilo le vprašanje, kje naj se pogajanja vršijo. Vodstvo KID je predlagalo, da se vršijo kot običajno na direkciji na Savi. Mi pa smo zahtevali, da se vršijo na Javorniku, tam, kjer so bile kršitve kolektivne pogodbe in kjer so nastali drugi spori. Naš predlog je bil motiviran s tem, da je direkcija trdovratno odklanjala vse naše prejšnje intervencije, zato naj oni pridejo na pogajanja na Javornik. Poleg tega smo želeli, da bi bila pogajanja v neposredni bližini stavkajočih in pod njihovim vplivom. Direkcija na naš predlog ni pristala. Nato smo se le sporazumeli za nevtralno mesto — šolo na Koroški Beli, torej vendar v bližini stavkajočih. Pismo navaja, da se pri stavkajočih stalno nahaja eden od strokovne komisije. Mišljen je Franc Leskošek, ki je bil takrat predsednik strokovne komisije in tajnik oblastnega odbora za SMRJ za Slovenijo. On je sodeloval na pogajanjih do konca stavke.

Pismo tudi pove, da je PK takoj, ko so stopili v stavko tudi Jeseničani (15. 7.), poslal na Jesenice svojega člana in eno sodružno za pomoč stavkujočim. Po ugotovitvi in pisanju (Železar z dne 10. 7. 1975 — št. 27) tovarišice Zorke Tribušon zvemo, da je bil ta član PK takratni sekretar PK tov. Ivan Maček, sodružica pa Štefka Zbašnikova. Tribušonova tudi pove, da je prišel tov. Maček med stavko na Jesenice, da pa so ga policijski agenti aretirali že na železniški postaji še preden je dobil zvezo z Jeseničani. Tovariša Mačka je policija zadržala v zaporu do konca stavke. Tovariša Zbašnikova je bila dobro poznana med jeseniškimi ženami, saj je večkrat prišla med nje in imela v okviru organizacije Zveze delavskih žena in deklet predavanja. Škoda, da ni znano, če je prišla na Jesenice in kako je opravila svojo nalogo. Pripomniti pa moram, da ugotovitev tov. Tribušonove ni točna, da so jeseniške ženske pri izvajanju svoje naloge ovirale delo komunistov, ki so prihajali na sestanke v razne obrate in niso mogli posredovati in sprejemati navodila. To se je dogajalo le prvi dan stavke na Javorniku in še to v dopoldanskem času. Pozneje ni bilo takih primerov. Jasno pa je, da nepoznanhi ljudi in delavcev brez posebne funkcije ali naloge žene niso pustile ne noter, ne ven. Prišli in odšli so lahko le s posebno propustnico ali v spremstvu odgovornega funkcionarja. Tako smo že prvi večer stavke šli s tovarišem Leskoškom in še z nekaterimi drugimi tovariši med stavkujoče delavce v obrate in se pri njih zadržali pozno v noč. Ko so stekla pogajanja, so se prihodni in odhodi med obrati in tovarno na Savi in na Javorniku povečali. Saj so delegacije morale razčiščevati nekatere stvari v obratnih pisarnah. Delavcem smo hodili poročati, od njih pa zahtevali njihova stališča. Kakor so žene stražile zunaj tovarne, tako so tudi delavci stražili in kontrolirali gibanje znotraj tovarne.

Pismo PK je dragocen dokument za osvetlitev neposredne naloge, ki jo je partija odigrala med stavko. Škoda le, da ga nismo že preje poznali. Verjetno so še kakšni taki dragoceni dokumenti in bi bilo prav, da se jih objavi. Prav tako bi bilo dobro, ko bi še tisti redki udeleženci te stavke, ki so imeli kakršnokoli pomembno vlogo pri njej, napisali svoje spomine. Le tako bo mogoče vsestransko osvetliti to pomembno akcijo jeseniških železarjev.

ODMEVI NA STAVKO IN NJEN POMEN

Stavka je imela dva cilja. Urediti medsebojne, zlasti ekonomske odnose med tovarno in delavci. Drugi cilj pa je bil političen, dvigniti borbenega duha jeseniškega delavca in ne glede na politično pripadnost ustvariti akcijsko enotnost vsega delavstva. Najpomembnejši uspeh stavke je bil prav v doseg tega cilja. Na Javorniku sta vladala borbeni duh in enotnost vsega delavstva že od začetka. To je priznal celo »Slovenec«, ko je zapisal, da je delavstvo kompaktno in da bo odklonilo ultimatum KID. Med stavko so morali kloniti tudi tisti v delavskih vrstah, ki niso verjeli borbenemu razpoloženju in enotnosti akcije. Še več, akcijska enotnost je s solidarnostno stavko obrtnikov in drugih zajela široko množico občanov.

Stavko jeseniških kovinarjev so spremljali izrazi solidarnosti delavcev širom po Sloveniji in drugod.

Izid te stavke ni imel posledic samo za jeseniške kovinarje in prebivalstvo v kraju. Stavka je imela velik pomen in vpliv tudi na nadaljnjo stavkovno gibanje Slovenije, zlasti je močno vplivala na metodo in obliko stavke tekstilcev v Kranju 1936. leta.

Borbo jeseniških delavcev je spremljala vsa slovenska javnost kot dogodek izrednega pomena. Vsi pomembnejši časniki Jutro, Slovenec, Slovenski narod, Ljudska pravica, Delavska politika, Delo, Delavska pravica, Delavec in drugi so obširno poročali o stavki in obveščali javnost o njenem poteku.

Meščanski časopisi niso nudili opore stavkajočim. Pri svojem poročanju so poizkušali biti nevtralni, čeprav vedno niso povsem prikrili svojih simpatij do podjetja. Slovenec je 14. 7. še poročal, da je delavstvo z majhnimi izjemami kompaktno in da pričakuje ultimatum z zahtevami, ki jih delavstvo ne bo sprejelo. Dne 17. julija pa je ta list odklonil objavo »Pojasnilo vsej javnosti«, ki jo je poslal VMO.

S tem in z objavo Poziv KID se je ta list odkrito postavil na stran podjetja.

Tudi »Jutro« daje v poročilu z dne 17. 7. več poudarka prizadetim interesom podjetja, češ da ima s stavko ogromno škodo, da delavstvo ni pustilo odpremiti 58 vagonov gradiva za železnice in da stavkajoči niso pustili v tovarno komisije za prevzem materialov.

Še najbolj nepristransko je od meščanskega tiska pisal »Slovenski narod«. Ta je poročal tudi o družabnem življenju stavkajočih med stavko.

Delavski tisk, imenovani listi, pa je prinašal obširnejša poročila o vzrokih in o stanju stavke in s svojimi stališči podpiral borbo kovinarjev. Ljudska pravica, legalno glasilo partije, je obširno in slikovito opisala vzroke in nastanek stavke (kolikor je takrat mogla zaradi cenzure) in poudarila, da so vsi poštešeni ljudje na strani borbenega delavstva.

Zahteve delavcev niso bile v celoti izbojevane, pomembnejše sporne točke, ki so bile neposreden vzrok stavke, pa so bile v glavnem rešene.

Zaradi tega in ker so razdiralni elementi, predvsem nekateri desničarji iz vrst NSZ in JSZ zaradi utrujenosti delavcev začeli dobivati godna tla za akcijo proti stavki, smo se odločili, da stavko končamo, da se bodo razprave za rešitev nekaterih še odprtih vprašanj nadaljevale po stavki. Vedeli smo, da to ne bo lahko in da bo borba še ostra. Toda pridobiti smo morali na času, da utrdimo svoje vrste in se pripravimo na nove spopade. Tako je računala tudi KID, tako je računala tudi oblast in dogodki leta 1936 in 1937 so to jasno potrdili.

Razmere v sindikalnih organizacijah na Jesenicah, posebno v SMRJ so nujno zahtevale, da se to stanje popravi in duh

enotnosti, kot je bil med stavko, dobi konkretne organizacijske in akcijske oblike. Le tako smo lahko računali na uspeh naše nadaljnje borbe.

V naši organizaciji SMRJ se je stanje po stavki poslabšalo. Vodstvo podružnice je bilo pasivno in ni organiziralo nobenih sestankov, sej in drugih aktivnosti. Le po delavskih zaupnikih je ta aktivnost do podjetja še potekala. Septembra 1935 je stari odbor podružnice sklical občni zbor, ki pa je bil slabo pripravljen. Tudi mi — tako zvana »opozicija« v podružnici nismo bili dovolj organizacijsko pripravljeni. Na občnem zboru nam vodstvo ni dalo besede, le glavna zaupnika Ignac Kralj in jaz sva lahko govorila. Od več kot 900 taktat organiziranih članov se je občnega zbora udeležilo komaj nekaj čez 300. Izvoljen je bil nov odbor, večina iz starih članov, le predsednika Ivana Čelesnika je zamenjal Franc Škrli. Ker je stari odbor odklonil sodelovanje »opozicije« v novi upravi, smo nastopili s svojo listo. Odborova lista je dobila okrog 200 glasov, »opozicija« pa nekaj preko 100. Mnogi, ki se niso strinjali s starim odborom, a so po svojih stremeljenjih pripadali »opoziciji« so ostali doma.

Tudi pod »novim vodstvom« se razmere v organizaciji niso spremenile. Odbor je hodil po starih poteh.

Borba med naprednimi silami opozicije in stari vodstvom SMRJ je stopila v novo fazo z volitvami obratnih zaupnikov za leto 1936. Priprave za te volitve so potekale povsod pod parolo partije: »Enotnost delavskega razreda proti skupnemu sovražniku«. Levičarji smo se trudili, da bi prišlo do enotne liste vseh treh strokovnih organizacij. Vodstvo naše strokovne organizacije SMRJ je bilo proti nam. Smatralo je, da je prišel čas, da obračuna z »opozicijo«. Tako je iz sestavljene liste in potrjene od plenuma organizacije črtalo nekatere vidne predstavnike opozicije, med njimi starega borca tovariša Franca Ravnika in mene. Delavci po obratih so protestirali in zagrozili, da ne gredo na volitve. Do sporazuma ni prišlo. Tako je bila »opozicija« prisiljena postaviti svojo listo za jeseniške obrate. Namesto enotne liste so bile kar štiri: »Opozicija«, SMRJ, JSZ in NSZ. Kakšna ironija! Lista »opozicija« je dobila relativno največ glasov. Od osmih zaupnikov SMRJ je bilo izvoljenih pet na listo »opozicije«. Pokazalo se je, komu delavstvo zaupa. Tudi naslednji občni zbor SMRJ marca 1936 je potrdil isto, saj je »opozicija« dobila vse glasove in tako prevzela vodstvo sindikalne organizacije. Občni zbor je soglasno glasoval proti razrešnici starega odbora. Tega občnega zbora se članstvo iz sekcije martinjarjev ni udeležilo. Bilo je pod močnim vplivom Ivana Čelesnika in njegovih ožjih privrženecv. Pozneje smo na posebnih sestankih poizkušali urediti odnose z njimi, a nam to, žal, ni uspelo.

Progresivne sile so dobile ono mesto, ki jim je pripadalo. Sindikalno življenje je začelo dobivati novo vsebino in obliko dela kljub vsem težavam. K aktivnemu delu je bila pritegnjena mladina, sestavljen je bil program dela in delavski tisk je postal bolj množičen. To leto je bila 30-letnica ustanovitve marksistične sindikalne organizacije na Jesenicah. Zato je novi odbor v avgustu organiziral veliko proslavo in izdal brošuro »Jesenice«. Proslave so se udeležili kovinarji iz vse Slovenije. Povabili smo tudi kovinarje iz Čehoslovaške in Francije. Francoski tovariši so nam poslali čestitke s pozdravi in se opravičili, da se proslave ne morejo udeležiti, ker so pod vplivom ljudske fronte imeli v tem času veliko dela z organiziranjem članov.

Proslava je razgibala vso jeseniško javnost. V sami povorki je sodelovalo več tisoč ljudi.

Spremembe v SMRJ so imele določen vpliv tudi v ostalih sindikalnih organizacijah. Tudi pri njih so dobile progresivnejše

(Nadaljevanje na 24. str.)

SAMO PRI NAS JE DELAVEC GOSPODAR TOVARNE

Včeraj je minister Franc Leskošek izročil jeseniškim kovinarjem ključje njihove železarne.

Takšen je naslov članka v »Slovenskem poročevalcu« z dne 21. avgusta 1950, v katerem nepodpisani novinar opisuje svečanost predajanja ključev tovarne kolektivu prek namestnika predsednika delavskega sveta železarne in ga v celoti posnemamo.

Jesenice, 20. avgusta 1950. — Jeseničane je davi prebudila godba v zgodnjih jutranjih urah. Tovarniška poslopja in stanovanjske hiše na Jesenicah so že ponoči dobile svečano lice; povsod so vihrale zastave. Ves teden so se že jeseniški delavci pripravljali na veliki dogodek, ko bodo prevzeli plavže, martinovke, valjarske in druge stroje kot gospodarji v svoje roke. Visoko na plavžarski dimnik so zapisali besede, ki jih lahko zapišejo le delavci pri nas: »Samo v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji je delavec gospodar tovarne!« Podobna gesla so bila napisana po pločvih, zidovih, slavolokih vzdolž Jesenic, tja do javorniških obratov.

Predno se je začela slovesnost je delavski svet imel svojo sejo in potrdil, da prevzema v imenu kolektiva tovarno v svojo upravo.

Tja pod Mežakljo in Jelen kamen ter Savske jame in Plavški rovt, kjer so bili nekdaj partizani, so se danes zjutraj slišali zvoki delavskih godb. Ob 9,30 so na tribunu pred upravno poslopje prišli člani politbiroja CK KPJ, minister vlade FLRJ in predsednik sveta za strojogradnjo Franc Leskošek, dalje predsednik vlade LRS tovariš Miha Marinko, predsednik centralnega odbora zveze sindikatov Jugoslavije Djuro Salaj in predsednik glavnega odbora zveze sindikatov Slovenije tovariš Rudolf Janko. Sekretar mestnega komiteta Ivan Teržan je goste pozdravil in v nekaj besedah povedal o pomenu današnjega dne. Kovinarji valjarn, plavžarji ter martinari in drugi jeseniški prebivalci so pozdravili tovariša ministra Leskoška, ko je stopil pred mikrofona. Tovariš minister je pozdravil jeseniške kovinarje v imenu CK KPJ in z jedrnatimi besedami razložil delavcem pomen zgodovinskega zakona, ki ga je potrdila ljudska skupščina in s katerim delavci v vsej naši domovini prevzemajo tovarne v svoje roke.

Ob zaključku se je obrnil k namestniku predsednika delavskega sveta tovarišu Jagodicu ter ostalim članom upravnega odbora, ki so bili poleg gostov prav tako na tribuni z naslednjimi besedami:

»Vas so delavci izvolili v delavski svet. Vam je dalo delavstvo železarne veliko zaupanje in s tem ste sprejeli veliko nalogo. Izročam vam ključje velikega podjetja v imenu državne oblasti.« Namestnik predsednika delavskega sveta je v tem trenutku prejel iz ministrovih rok šop ključev tovarniških stavb. Tovariš minister je nadaljeval:

»Vi ste sedaj odgovorni za vse delo v železarni. Vodite železarno po zakonitih predpisih, v okviru petletnega gospodarskega plana, po navodilih in smernicah, kakor jih narekujejo interesi naše socialistične skupnosti. Skrbite o delavcih, o njihovem delu, življenju, o njihovih družinah. Dygajte njihovo kulturno in politično zavest, vodite pravilno gospodarsko politiko, učite se in učite druge. Partija in oblast vam bosta pomagali, čuvajte tovarno, ki je skupna last. Zavedajte se, da sovražnik bdi in išče prilike, da bi vam škodoval. Čestitam vam k prazniku in želim mnogo uspehov.«

V črni dobi fašistične okupacije je podjetje delalo za okupatorja. Prek 2.000 delavcev se je odzvalo pozivu osvobodilne fronte do konca 1944 in šlo v borbo za osvoboditev. Dobršen del delavcev, ki so ostali v podjetju, so delo sabotirali, kjer koli so mogli in znali. 530 pripadnikov kolektiva je dalo življenje za boljše bodočnost.

9. maj 1945 prinese osvoboditev. Stari lastniki so razlašeni v duhu sklepov II. zasedanja AVNOJ in zapustijo deželo. Z njimi zapuščajo podjetje 30 specialistov, ki so imeli ključne pozicije v podjetju. Podjetje so zapustili v prepričanju, da tovarna brez njih ne more obratovati. Jeseniški kovinar je pljunil v roke in pognal obrate brez tujih strokovnjakov, a žal tudi brez kopice kvalificiranih delavcev, ki so dali življenje za svobodo. Tovarna je ne samo začela delati s polno zmogljivostjo, temveč je z lastnimi silami iz dneva v dan zboljševala kvaliteto. Prej zaničevani domači specialist je pognal obrate, hkrati pa je v zadregi pomagal vsem ostalim železarskim kolektivom v deželi.

Izredni delovni polet je omogočil, da je podjetje izpolnilo visoko postavljene letne piane:

v letu 1947	110 %
v letu 1948	107 %
v letu 1949	96,5 %

Podjetje je dvignilo letno proizvodnjo surovega grodlja od 145.000 ton leta 1941 na 172.000 ton leta 1949 pri istih plavžih. Leta 1949 je začela obratovati druga elektro peč, 29. novembra 1949 pa še valjar na 240. Pred vojno je podjetje izdelovalo samo par vrst kvalitetnega jekla, danes pa izdeluje okrog 150 vrst kvalitetnega jekla in krije precejšen del domačih potreb. Uveden je brigadni sistem in 87 % delavcev dela v normah. Za zboljšanje življenjskega standarda je novo sezidanih 131 družinskih stanovanj in samskih za 900 oseb. V sklopu železarne deluje sedem delavskih menz, trgovska mreža industrijskega magazina pa šteje 15 poslovalnic na Jesenicah in v bližnji okolici. Za odmor članov kolektiva je tovarna kupila vilo v Crikvenici.

V šolskem letu 1948/49 se je začel pouk na novo ustanovljenem tehnikumu. Leta 1949 je zgrajena moderna delavniška zgradba metalurško industrijske šole s kapacitetjo 500 učencev.

Ko uprava železarne Jesenice predaja podjetje v gospodarjenje delovnemu kolektivu, ko proizvodna sredstva železarne tudi dejansko prehajajo v last proizvajalcev, želi uprava delovnemu kolektivu mnogo uspeha pri izpolnjevanju planskih nalog. Naj ta akt prispeva predvsem k daljnjemu razvoju demokratičnih načel ljudskega samoupravljanja in s tem dokaže neupravičenost sovražne gonje proti narodu Federativne ljudske republike Jugoslavije.

Govor direktorja železarne na svečanosti predajanja tovarne delavcem, ki je zapisan na prvih straneh spominke knjige, ki jo je predsednik DS dal direktorju ob prevzemu tovarne.

ODMEVI NA STAVKO

stvo (KID) pripravljeno po »Zgledu Lesc«
bratiti svoje najosnovnejše pravice». Iz

na mestu vidi, kaj je in ukrene vse potrebno, da bi stavkujoči organizirali štrajkovni odbor in odbor za pomoč stavkujočim, v katerega je treba pritegniti obrtnike in enega kmeta iz okolice, ako bo stavka dalj časa trajala, da jim tako nudijo moralno in materialno pomoč. Drugič da se organizira stavkovni komitet in komitet za pomoč in solidarnost na Jesenicah, da se v ta komiteta izberejo najboljši borbeni delavci vseh treh strokovnih organizacij, ki obstojajo na Javorniku in Jesenicah. Tretjič, da izdajo legalni letak in četrtič, da se stavkovni komitet obrne na vse organizacije v Sloveniji, Hrvatski in Srbiji, da jih v njihovi borbi podprejo. Takoj, ko so stopili tudi Jeseničani v stavko, smo na točko poslali člana PK in eno sodruzičjo v podporo. Poleg tega se stalno tam nahaja eden od strokovne komisije. PK je dal nalog vsem OK, da organizirajo komitet za pomoč in solidarnost s kovinarji. Drugo, da organizirajo enourno solidarnostno stavko. Prosim, da nam sporočite, koliko so te naše mere pravilne! Pozdrav Slavko.«

V pismu so še napisane zahteve stavkujočih na Javorniku v 18 točkah, kot jih navajam v opisu v začetku stavke. Iz pisma je razvidno, da je PK postavil nekaj pomembnih nalog za pomoč stavkujočim, katerih pravočasna realizacija bi bistveno vplivala na potek in izid stavke. Ni nam znano, kdo z Jesenic je obveščal PK o stavki. Nekatere navedbe v pismu se ne ujemajo z dejanskim stanjem, nekatere pa so nejasne. Zato bom skušal te stvari pojasniti. V pismu je rečeno, da bo oblast nastopila s silo, ker ima od države naročilo. Državno naročilo pa se je nanašalo na materiale, katere so delali v javorniških obratih za potrebe vojske. Te pa je vojaška komisija prav v tem času prevzemala. Pismo navaja, da je vest o uporabi sile med ženami delovala katastrofalno in da so zato žene pobrale svoje otroke in od zunaj zasedle tovarno. Iz mojega opisa stavke je razvidno, da so žene (brez otrok) po predhodnem dogovoru pred stavko zasedle vhode v tovarno takoj ob začetku stavke, to je ob 6. uri zjutraj, ne pa po prihodu žandarjev. Ti so prišli šele po enajsti uri.

Prva javna grožnja nasilja, ki jo je izrekel komisar Bizjak že po 11. uri, se je glasila: »Pazite, če bomo morali to noč tu prespati!« Od tega časa naprej se začno širiti govorice o nasilju, pri organih oblasti in na vodstvu podjetja pa so govorili, da imamo mi orožje in eksploziv. Niti ravnatelj tovarne, ne ravnatelj javorniških obratov se ni zgodilo nič žalega. Bila sta le dva fizična incidenta, ko so stavkujoči nagnali iz tovarne mojstra Kučino, asistenta Ramovžu pa so žene pri vratarju razbile očala. Res je, da niso žene pustile prost prehod glavnemu zaupniku — konkretno meni, ker so v začetku pač mislile, da ne sme nihče ne ven ne noter. Toda po pojasnjevanju, ki je trajalo 15–20 minut, je bila stvar urejena. Točna je tudi opazka z Jurijem Jeramom. Navedba, da o stavki »niso nikogar obvestili«, je brez osnove. O stavki smo takoj brzojavno obvestili oblastno tajništvo SMRJ, strokovno komisijo URS, Delavsko zbornico in inspekcijo dela pri banski upravi v Ljubljani. Osebo sem obvestil direkcijsko podjetja in sresko načelstvo v Radovljici. Že tekom dopoldneva smo sestavili naše zahteve v 18 točkah in jih posredovali direkcijski. Tako je bila stavka tudi legalizirana. Stavka ni imela namena sprva le protestirati, ampak je bilo že od samega začetka mišljeno, da vztrajamo odločno na tem, da se stvari že enkrat uredi. Vprašanje stavke se je postavljalo že več mesecev prej. Tako smo hoteli stopiti v stavko na Javorniku že januarja. Prav tako smo stavko kot zadnje orožje postavili tudi na velikem zborovanju v delavskem domu pri Jeleni 31. maja 1935. Prisotni so bili tudi delegati stavkujočih kovinarjev iz Lesc. Na zborovanju je bilo sprejeto stališče, »da mora biti delav-

bo kaznovalo tiste, ki so fizično nastopili proti njihovim uslužbencem. Zato so bila pogajanja o tem vprašanju prejšnji dan odložena. 19. julija je KID le privolila, da ne bo izvajala posledic, razen proti tistim, ki bi bili zaradi tega sodno kaznovani. Dogovorili smo se, da bo delavstvo v treh urah po podpisu izpraznilo tovarno. Podjetje pa se je obvezalo, da bo začelo 23. julija obratovati tako, da bo najkasneje v štirih tednih tovarna v polnem obratovanju.

V petek, 19. julija ob 21. uri so bila pogajanja končana. Za kar smo se sporazumeli na pogajanjih, smo morali dobiti še soglasje od delavcev. V obratih na Savi in Javorniku smo delegati poročali delavcem o pogoji sporazuma. Poročila so bila po daljšem obravnavanju sprejeta. Delavci so dali soglasja, da se sporazum podpiše.

V soboto, 20. julija ob 1.30 ponoči je bil zapisnik o koncu stavke podpisan. S tem je bila stavka končana. Na Javorniku je trajala sedem dni in 19.30 ur, na Savi štiri dni in 14 ur. Pred izpraznitvijo tovarne so delavci pospravili obrate, delavski zaupniki pa so predali obrate v popolnem redu zastopnikom podjetja. V soboto dopoldne sva predsednik VMO Ivan Čelesnik in jaz kot glavni zaupnik tudi formalno predala obrate obratovodjem, kar je bilo tudi zapisniško potrjeno.

Po podpisu sporazuma o koncu stavke je tovarna delegatom, ki so sodelovali pri pogajanjih in bili navzoči pri podpisu zapisnika o koncu stavke, priredila zakusko. Leskošku in meni je bilo ob tem zelo neprijetno. Z izgovorom, da se ne počutiva dobro, sva zapustila zbrane in odšla spat. Zaradi storjenih krivic, groženj in nasilja ter zaradi razočaranj, ki so jih povzročili nekateri predstavniki delavskih organizacij, je bila premočno prizadeta razredna zavest jeseniškega kovinarja. Zato sva imela za neprimerno, da tako končamo ta hudi spopad. Tudi ob tej priliki sem se spomnil Čufarjeve drame Polom in njegovega mešetarja Rojnika. Če bi imeli razlog, da se veselimo konca stavke, potem bi to lahko storili le v družbi tistih, ki so se v tem času utrjeni od ostre borbe vračali na svoje domove.

PISMO PK — KPJ ZA SLOVENIJO O STAVKI

O začetku in poteku stavke je bil takoj obveščen PK za Slovenijo. Ta je o stavki in o svojih ukrepih za pomoč stavkujočim s svojim pismom z dne 18. 7. 1935 obvestil CK — KPJ. Pismo se glasi:

»Dragi sodruzi! 12. 7. je vsled kršitve kolektivne pogodbe izbruhnila stavka kovinarjev na Javorniku. V stavko je vstopilo kompletno 700 kovinarjev. Zasedli so tovarno, vsi so notri. Takoj v prvih urah stavke je prišlo na Javornik 40 žandarjev in razširila se je vest, da bo oblast nastopila s silo, ker ima od države naročilo. Na to vest, ki je v koloniji med ženami delovala katastrofalno, so žene kovinarjev pobrale svoje otroke in od zunaj zasedle tovarno s klici: naših mož ne boste streljali in zapirali. Žene ne puste nobenega ven in ne noter v tovarno. Prvi dan so žene razbile očala direktorja tovarne, ker je prišel iz tovarne. Isto se je zgodilo vratarju. Glavni zaupnik se je po dveurnem objašnjevanju komaj prerinil ven in so za njim kričale: Glej, da nas tudi ti ne izdaš, kot nas je izdal in prodal Jeram.

Stavko so začeli, ne da bi izvolili štrajkovni komitet in komitet za pomoč stavkujočim. Niso obvestili nikogar. Stavka je imela sprva namen biti samo protestna, kot se je že prej vršila in mislili so, da se bo tudi sedaj direkcijska takoj vdala in uvedla pogajanja. Vendar direkcijska na pogajanja ni pristala. Takoj, ko smo izvedeli za stavko, smo poslali člana PK na Javornik, da

(Nadaljevanje z 21. str.)

instrumentov. Pokojnemu Matevžu Tomazinu, ki je medtem umrl v bolnišnici Bratovski skladišnici zaradi poškodb pri delu, so priredili na nasipu pred bolnico in pri glavnem vhodu v tovarno na Javorniku komemoracijo. Združeni pevski zbori so mu zapeli v slovo žalostinke. Kako lepo je bilo videti to v borbi in zdaj v žalovanju složno družino, ko so se očetje, bratje in sinovi na notranji, matere, sestre, žene in hčere pa na zunanji strani tovarne poslavljali do dragega pokojnika.

POGAJANJA IN KONEC STAVKE

Z objavo stališč vodstva delavskih strokovnih organizacij do stavke in do zahtev delavcev na Savi, ni mogla tovarna več igravati pogajanj. VMO mi je naročil, da kot zakoniti predstavnik delavstva posredujem na direkcijski sestank med predstavniki podjetja in VMO ter to, da se prekine pogajanja obnovojo.

Prvi sestanek med predstavniki podjetja in VMO je bil v sredo, 17. julija 1935 dopoldne. Navzoča sta bila tudi Ignac Kralj in jaz. Najprej smo zahtevali od KID naj prekliche in umakne ultimata delavcem, da morajo do 12. ure v sredo zapustiti tovarno. Po daljšem razpravljanju so zastopniki podjetja rok za izpraznitev tovarne podaljšali za 24 ur in privolili v obnovo pogajanj. Začela so se isti dan ob 14. uri popoldne v prostorih Kazine na Savi. V začetku smo se sporazumeli za vrstni red točk za razpravo, ki je bil naslednji:

1. Sporne točke iz kolektivne pogodbe
2. Spremembe in dodatki h kolektivni pogodbi
3. Načelne zadeve:
 - a) zaupniki in organizacije,
 - b) delovni red,
 - c) postavitev reduciranih na stara mesta,
 - č) sprejemanje v delo,
 - d) amnestija,
 - e) pričetek obratovanja,
 - f) podpis sporazuma.

Za prvi dve točki je bila določena posebna komisija, ki je dobila nalogo, da v obratih na Javorniku na kraju samem ugotovi pomanjkljivosti, kršitve in sporne zadeve ter izdela konkretne predloge za njihovo rešitev. Komisijo je vodil inspektor Baraga. Sestavljali pa so jo še oba glavna zaupnika, člani javorniškega medstrokovnega odbora, okrajni načelnik, zastopnika delavske zbornice, zastopnika SMRJ in zastopnika podjetja. Komisija je šla takoj na delo in je delala od 17. ure popoldne do 3. ure zjutraj. Komisija je raziskala ter analizirala nekatera vprašanja ter izdelala predlog v štirih točkah. Odprti sta ostali dve.

V četrtek ob 9. uri je bila zopet glavna razprava, na kateri so potrdili predlog komisije. Razprava je trajala do 19. ure zvečer. Obravnavali smo ostale sporne točke, najdlje tretjo, pri kateri je podjetje v načelu ugodilo našim zahtevam. Določen je bil čas intervencij delavskih obratnih in glavnih zaupnikov. KID se je obvezala, da bo predložila v razpravo predlog novega delovnega reda in znova namestila kaznovane delavce. Rešeno je bilo vprašanje rekonvalescentov.

Tudi v petek so trajala pogajanja ves dan. Dopoldne je zasedala še komisija za Javornik, ki je rešila od prejšnjega dne preostale sporne točke. Popoldanska glavna razprava je najprej potrdila predlog komisije. Za vse ostale točke, ki niso bile definitivno rešene, se je KID obvezala, da se začnejo pogajanja o tem 23. julija.

Tudi ta pogajanja je vodil inspektor Baraga. Pri točki o likvidiranju stavke in obnovitvi obratovanja v začetku ni prišlo do sporazuma, ker je podjetje vztrajalo, da

Te besede so vpisane v zgodovinsko knjigo železarne.

Godba kovinarjev je v tem svečanem trenutku, ko je namestnik predsednika delavskega sveta prejel ključje tovarne in s tem ves delovni kolektiv upravljanje v svoje roke, zaigrala himno »Naprej zastava Slave«.

Pred mikrofona je stopil namestnik predsednika delavskega sveta tovariš Jagodic. Rekel je, da se zaveda dolžnosti in časti, ki jo je v tem trenutku prevzel. Hlapec Jernej, ki se je tisoč let bojeval, v naši državi dosega svoje pravice. Obljubil je v imenu kolektiva tovariš Titu in partiji, da bo kolektiv izpolnjeval vse planske naloge, k sodelovanju pa je povabil vse delovni kolektiv, kajti delavski svet pri upravljanju podjetja ne bi mogel vsega sam storiti.

Zopet so kovinarji s ploskanjem pozdravili predstavnika naše partije in ljudske oblasti tovariša Miha Marinko, predsednika vlade LRS. Tovariš Miha Marinko je rekel, da je naša partija stalno zaupala delavcem in da je bil njen glavni cilj, da delovnim ljudem ustvari tudi boljše bodočnost. Tako kot pri nas pa ne zaupajo delavcem v Sovjetski zvezi in prav zaradi tega se je lahko razbohotil razred birokratov, ki jim je danes naš veličasten zakon, ko delavci sprejemajo tovarne v svoje roke, največji trn v peti. Prav na tej osnovi, ker je partija vlivala svojemu članstvu zaupanje v delovne množice, je lahko ljudska oblast uveljavila ta zakon. Tovariš predsednik je rekel, da ima naša partija popolno zaupanje v delavce, ki so dali tisoče in tisoče udarnikov in da je iz teh delavcev zrastle tisoče in tisoče ljudi, ki bodo znali gospodariti s svojimi podjetji. Ob zaključku govora je želel kovinarjem mnogo uspeha, hkrati pa jim je tudi obljubil pomoč Komunistične partije Slovenije.

Semkaj od Hrušice, z Belega polja, kjer je v letih našega osvobodilnega boja bilo ustrelenih 42 talcev, med njimi štirje bratje Ambrožiči, pa je v času svečanosti želela štafeta. Kovinarjem so fizikturniki obljubili, ko so prišli na tribuno, da jim bo misel talcev vedno vodnik pri njihovem delu.

Na svečanosti je spregovoril tudi predsednik glavnega odbora zveze sindikatov Slovenije Rudolf Janko in se obrnil predvsem do sindikalnih funkcionarjev ter jim naročil, da naj pomagajo delavskemu svetu in vzgajajo množice tako, da bo vsakdo razumel, kaj pomeni veliki trenutek, ko delavci prevzemajo tovarne v svoje roke.

Namestnik predsednika delavskega sveta tovariš Jagodic se je še enkrat vrnil k mikrofona. Pristopil je tudi direktor tovarne inženir Janko Torkar. Namestnik predsednika delavskega sveta je tovarišu direktorju izročil v usnje vezano knjigo s spominskim datumom z naročilom, naj vanjo zapisuje vse važne dogodke železarne.

V nekaj besedah je udarnik in odlikovaneec z redom dela II. stopnje tovariš Janez Mlakar orisal veličastno borbo jeseniških kovinarjev za svoje pravice. Rekel je, da bo 20. avgust 1950 svetilnik novega časa še poznejšim rodovom, ko se bodo spominjali velikih dni. Po svojem govoru je odkril spominsko ploščo, na kateri piše, da so jeseniški kovinarji pod Titovim vodstvom uresničili geslo »Tovarne delavcem«. Ob zaključku slovesnosti so godbe zaigrale internacionalo. Kolektiv pa je poslal tovarišu Titu, CK KPJ in CK KPS pozdravne resolucije.

Ugasli plameni, a pod pepelom
žerjavka upora ni nehala tleti.
Podtalni tokovi v nedrjih zemlje
pod črnim nasiljem ne smejo umreti.
Še gnala bo kri src rdeče turbine
za luči revolucije, ki nikoli ne mine.
Zato, puntar SIROTNIK,
naprej skoz temine!

ČAS PA JE MORJE, VIHARNO IN SIVO,
OBZORJE MEGLENO JE SIVO KOT JEČE,
KI VANJE JE ČAS ČLOVEKA ZAPRL,
DA BI OBZORJA K RDEČI OBALI,
OBZORJA K ČLOVEŠKI SVOBODI IN SREČI
POD TEŽO ŽIVLJENJA NIKDAR NE UZRL.

Tam pred tovarno
ob mreži je stal
fant
star osemnajst let
Dela zaman je
v tovarni iskal

fant
star osemnajst let
Gledal sem gledal
bledi obraz
gledal sem gledal
vsak dan

Vsak dan je bil drug
in vendar enak
Vsak rad bi delo
in kruh

Tam pred tovarno
ob mreži je stal
fant
star osemnajst let
Vsak dan bolj suh
vsak dan bolj bled
vsak dan bolj daleč
kruh.

Kdo na križpotjih, v temo izgubljenih,
nam, razdvojenim pred lučmi varljivimi,
prižgal brez laži bo na poti k prihodnosti
pravi signal!

Črni rudarji med skladi premoga
nemočni preklinjajo bedo in glad.
Otroci v barakah kot oljne svetilke
slabotno brlijo, medlijo, ugašajo.
In žene kot sence nemočne in tihe
se spreminjajo v vzdih,
v solze se drobijo,
da človek najraje, pijan od brezupa,
nad sabo z dinamitom obok bi porušil
in v smrt se pokopal
pod črnimi skladi premoga
v prah črni
peščica prahu.
Joj, o prejoj!

PROČ Z MISLIMI ČRNIMI!
PUNTAR SIROTNIK
rudar med rudarji
sam beden, sam gladen
pa poje o zarji:
o zarji, ki vabi
vse bedne, trpeče
na breg rdečega jutra
k rdeči pomladi.

ČAS PA JE MORJE, VIHARNO IN SIVO,
OBZORJE MEGLENO JE SIVO KOT JEČE,
KI VANJE JE ČAS ČLOVEKA ZAPRL,
DA BI OBZORJA K RDEČI OBALI,
OBZORJA K ČLOVEŠKI SVOBODI IN SREČI
POD TEŽO ŽIVLJENJA NIKDAR NE UZRL.

O bratje rudarji, pokoplajte strah,
zvrhajte srca z rdečim pogumom,
VI ČRNI KURJACI V NEDRJIH ZEMLJE
VI ČRNI KURJACI V NEDRJIH LADJE
VI RDEČI MORNARJI V MORJU VESOLJA
napolnite kotle z rdečim gorivom,
s svojimi srci poženite turbine,
da se rdeči vijaki zavrtajo smelo
skozi vihar v razbesnelost vodovja.

O bratje rudarji, pokoplajte strah
pred črno temino in pred viharji:
zvezda vodnica v srcih nam sveti,
s svetlobo nas kliče, vabi nas k zarji
na breg rdečega jutra k rdeči pomladi.

PUNTAR SIROTNIK
rudar med rudarji
večni Prometej
večni upornik
z rudarsko svetilko
v črnih Trbovljah
je rdeči svetilnik
prižgal
in bratom po srcu
in bratom po delu

dal
rdeči signal
za pot
k rdeči prihodnosti.
V Lescah so kovinarji
kladiva rdeča pognali
in sebe skovali
v plug, ki ledino
gladnim pravice
oral je za setev
rdeče pšenice.

Stavka za stavko trka na vrata
za bedne od vekov na veke zaprta
in zapečaten s tisoč pečati
SIROTNIK V SIROTNIKU ZAČUTIL JE BRATA
IN Z BRATI SIROTNIKI ZDRUŽIL SE V PLAMEN
v plamen varilni, ki jeklo prevrta
in s tisoč pečati zapečaten vrata
za bedne od vekov na veke zaprta.

ČAS PA JE MORJE, VIHARNO IN SIVO,
OBZORJE MEGLENO JE SIVO KOT JEČE,
KI VANJE JE ČAS ČLOVEKA ZAPRL,
DA BI OBZORJA K RDEČI OBALI,
OBZORJA K ČLOVEŠKI SVOBODI IN SREČI
POD TEŽO ŽIVLJENJA NIKDAR NE UZRL.

Teža je v duši, pa je srce iziheteti ne more,
Ti jo razumeš. Ti, ki si leta
taval v brezupu za delom in kruhom,
pa so povsod ti, PUNTAR SIROTNIK,
gospodarji-pijavke zapirali duri.

ZATO SI BIL, SI IN BOŠ VEČNI UPORNIK
dokler na svetu, na tej žalostni ladji,
človeška svoboda ptica bo v kletki,
dokler pravica bo romala v ječe
usa nebojglena med bajoneti,
dokler nasilje kapitan bo na ladji,
dokler nasilje krmar bo ob krmilu,
dokler nasilje bo krojilo resnico,
dokler nasilje-sejalec nesloge
z neslogo drobilo bo sužnje uboge,
črne galeote, k pečem prikovane,
črne galeote, uprežene k strojem,
črne galeote, pripete na žice
k razbeljenim veslom na reki ognjeni
in hranjene s sajami, prahom in znojem,
DOKLER BOŠ VOLJNO PRENAŠAL KRIVICE,
NE BO NE SVOBODE IN NE PRAVICE.
Dokler boš žrtev črne nesloge,
bile te bodo z bičem nadloge,
dokler le kaplja boš med kapljami znoja,
dokler boš voljno prenašal krivice,
prenašal krivice voljno brez boja,
ne bo ne svobode in ne pravice.

DROBNO DREVESCE SI, VIHAR TE IZRUJE,
LE V MNOŽICO ZDRUŽEN LAHKO ČLOVEK

KLJUBUJE

kot gozd se postavi viharjem po robu,
nasilju kljubuje, kljubuje krivici
in z bojem pravico si izbojuje.

STAVKA ZA STAVKO TRKA NA VRATA
ZA BEDNE OD VEKOV NA VEKE ZAPRTA
IN ZAPEČATENA S TISOČ PEČATI.
SIROTNIK V SIROTNIKU ZAČUTIL JE BRATA
IN Z BRATI SIROTNIKI ZDRUŽIL SE V PLAMEN:
V PLAMEN VARILNI, KI JEKLO PREVRTA
IN S TISOČ PEČATI ZAPEČATENA VRATA,
ZA BEDNE OD VEKOV NA VEKE ZAPRTA.

Rdeči splavarji
na robah ostanovih
zakaj je moralo priti do stavke. Dobili so
razpoloženje med stavkajočimi in kako po-

tako ne bo zlomila delavcev, zato je v
torek, 16. julija, izdala poziv stavkajočim.
V tem pozivu pravi med drugim:

»Kdor bo od stavkajočih v sredo, 17. ju-
lija, ob 12. uri opoldne še na tovarniških
tleh, naj sebi pripiše posledice svojega pro-
tipravnega postopanja.« Hkrati s tem pozi-
vom pa je podjetje izdalo poziv z naslo-
vom: »Vsej javnosti«, v katerem je poja-
snilo položaj in svoje ravnanje. Ta poziv
se je glasil:

»Delavstvo naših železarskih obratov
na Jesenicah in na Javorniku je pristopilo
v stavko. Stavka je izbruhnila dne 12. t. m.
na Javorniku ob 6. uri zjutraj brez vsa-
kršne napovedi. — Zahteve stavkajočih, ki
so bile sporočene ravnateljstvu šele popold-
ne, se opirajo deloma na nesoglasja v tol-
mačenju kolektivne pogodbe, deloma ter-
jajo povišanje sedanjih pogodbenih mezd.
Pogajanja s stavkajočimi niso imela
uspeha, čeprav je bilo podjetje pripravljeno
urediti vsa sporna vprašanja iz kolektivne
pogodbe s kompromisom, pri razsodišču ali
rednem sodišču in proučiti predloge povi-
šanja posameznih zaslužkov, toda šele
potem, ko bi se obnovilo redno obrato-
vanje. Ko so pogajanja še trajala, so se
priključili dne 15. t. m. tudi jeseniški obrati:
Širijo se glasovi, da je stavkovno gibanje
nastalo zaradi tega, ker je podjetje hotelo
znižati pogodbene mezde. Te vesti so ne-
resnične. Podjetje mezd ni znižalo in tudi
ni imelo tega namena. Mezde, ki se pri nas
plačujejo, so razmeroma visoke, morda
najvišje v vsej Jugoslaviji. Višina zaslužka
se v zadnjih letih ni zmanjšala, ampak po-
večala. Povprečni delavski zaslužek za 8 ur
dela je znašal v naših železarskih obratih
npr. v juniju 1932. leta 53 din, meseca ju-
nija 1935 pa 61 din; pri čemer so vštete tudi
ženske in mladoletni delavci. Strokovni
delavci v posameznih oddelkih podjetja
zaslužijo tudi po 60 do 100 din na delovni
dan. Kdor pozna sedanje gospodarske in
socialne razmere, bo moral priznati, da te
mezde niso slabe in da ne morejo biti pravi
vzrok za stavko, ki onemogoča delo prav
podjetju, ki je v vsej državi največ storilo
proti brezposelnosti in proti znižanju za-
služkov, ki je v zadnjih petih letih inve-
stiralo nad 100 milijonov dinarjev, da bi
omogočilo nadaljevanje dela in proizvod-
nje novih izdelkov, in ki je — poleg rudar-
skih — menda edino industrijsko podjetje
v državi, pri katerem je delavstvo deležno
tudi starostnega zavarovanja.

Podjetje ve, da je večina njegovega de-
lavstva voljna delati in da je **razmeroma
manjša skupina dobro organiziranih
hujšakačev po znanih metodah dovedla
večino v sedanji položaj, ki postane za
podjetje in za delavstvo prav lahko
usodno** (podčrtal pisec).

Podjetje apelira na vsjo objektivno jav-
nost, naj se ne da varati po lažnih vesteh in
naj ohrani tako podjetju kakor delavstvu,
ki je voljno delati, vse svoje simpatije in
mu nudi s tem moralno pomoč. »

Podjetje je obenem proglasilo, »da je
stavka delo manjše skupine hujšakačev,
ki so dobro povezani med seboj in
imajo šolo za svoje metode hujskanja«
(podčrtal pisec).

Toda javnost, na katero se je tovarna
obračala, je bolje razumela bistvo delav-
skega boja, kot je to mislila KID. Pod vpli-
vom članov KP in njenih simpatizerjev,
krojačev Ivana Sedeja, Franca Benedičiča
in Ivana Stojana, brivcev Pavla Demaka in
Slavka Saračevića, trgovca Franca Krašev-
ca, peka Jožeta Čopa in drugih so trgovci,
gostilničarji in obrtniki imeli v sredo, 17.
julija, ob 10. uri v gostilni Tancar na Jese-
nicah protestno zborovanje ter v znak soli-
darnosti z delavci izvedli šesturno stavko.
Ti so se dobro zavedali, da je z danim stan-
jem ogrožen tudi njihov obstoj, da jim ga
ne morejo zagotoviti delničarji družbe,
marveč le zaslužek pridnih rok delavcev.

VODSTVA DELAVSKIH STROKOVNIH ORGANIZACIJ NA SAVI SE ZDRUŽIJO V MEDSTROKOVNI ODBOR IN AKTIVNO POSEŽEJO V STAVKO

Stavka je trajala že četrty dan, a vod-
stev delavskih strokovnih organizacij na
Jesenicah ni bilo čutiti, vsaj kar se tiče
pomoči stavkajočim. Razlike v metodi
boja, ideološki predsodki, oportunizem
in osebna užaljenost, so bili močnejši od
enotnosti boja za skupne pravice delavcev.
Ta vodstva so se že prvi večer stavke na
Javorniku sestala, a niso sprejela sklepa,
da bodo stavko podprla. Šele ko so v stavko
stopili tudi delavci na Savi, so se ponovno
sestali in formirali »Vrhovni medstrokovni
odbor« (VMO), ki se je postavil na čelo
stavke. Sedaj se ni bilo mogoče več izmi-
kati in je tudi zanje prišel čas, ko je bilo
treba odkrito povedati, kakšen odnos imajo
do stavke in do zahtev delavcev. Čeprav so
vodstva pozno priznala stavko kot dejstvo
in ne glede na to, koliko so posamezni člani
VMO iskreno sprejeli zahtevo delavstva za
svojo, je pomenilo to dejstvo pomembno
zmago stavkajočih. KID sedaj ni mogla več
računati z odkritim razdorom med delavci
in vodstvi strokovnih organizacij, pa
čeprav je stavka z nastopom VMO izgubila
na svoji udarnosti.

VMO so sestavljali po dva zastopnika
vsake strokovne organizacije. Na Savi so
bili za SMRJ Iyan Čelesnik in Franc Škrl,
za JSZ Albin Gasar in Peter Arnež, za NSZ
pa Tine Zupan in Janko Avsenek, oziroma
Ivan Markovič in Rado Lavsegar. Na Ja-
vorniku so sestavljali medstrokovni odbor
Anton Gerjerd in Jože Praprotnik za
SMRJ, Vinko Praprotnik in Matevž Kalan
za NSZ in Valentin Smolej ter Anton
Smolej za JSZ. Na seje VMO je bil vabljen
tudi glavni zaupnik KID, toda brez pravice
glasovanja in odločanja. Predsednik SMRJ
ga je opozoril, da nastopa preveč revolu-
cionarno. VMO je na prvem sestanku
sklenil, da bo izdal dvakrat dnevno ob-
vestila o poteku pogajanj in drugih
dogajanj med stavko, da bi bili delavci in
javnost sploh pravočasno in pravilno po-
učeni. Obvestila je podpisal VMO. V drugi
številki svojega obvestila, dne 16. julija je
VMO pojasnila svoje stališče do stavke, o
zahtevah delavcev in o vzrokih stavke. To
obvestilo se glasi:

»1. Ugotovi se, da je bilo delavstvo na
Javorniku prisiljeno stopiti v stavko, ker
kršitev kol. pogodbe s strani podjetja ni
hotelo biti ne konca ne kraja in so bile vse
intervencije s strani tako delavskih zaka-
nitih kakor tudi organizacijskih zaupnikov
popolnoma brezuspešne.

2. Na razgovorih in razpravah, ki so se
vršile med delavskimi in podjetniškimi za-
stopniki v petek, soboto in ponedeljek, so
se zastopniki podjetja izmikali rešitvi jedra
spora in niso hoteli ustreči zahtevam de-
lavskih zastopnikov, da se tudi odgovorni
obratni pa tudi tehnični ravnatelj udeleži-
jo razprav. Ker so tako delavski zastopniki
videli, da podjetniški zastopniki nimajo
volje spor čimprej rešiti in da skušajo
stvar zavleči, so zapustili včeraj zvečer
razpravo.

3. Delavstvo na Savi je vseskozi spre-
mljalo borbo javniškega delavstva z vsemi
simpatijami, ker je bilo prav tako prizadeto
po kršitvah kol. pogodbe ter z zavračanjem
in šikanami delavskih zaupnikov kakor
javnostiško delavstvo. Ustavitev dela na
Savi so pospešila še tale dejstva: a) v pone-
deljek ob 6. uri zjutraj vratar na Savi po
nalogu direktorja ni dovolil na delo trem
delavcem, ki so bili prejšnji teden na Javo-
niku; b) brezuspešno razpravljanje na Ja-

vorniku v ponedeljek, c) zaradi dogodkov
pod a) in b) so prišle okrog 2. ure popoldne
tudi delavske žene pred vhod v tovarno na
Savi, kjer, pa jih je sprejelo orožništvo in
jih hotelo s silo razgnati. Že pred 2. uro po-
poldne je orožništvo zasedlo vse dohode k
tovarni (pred mojstrsko hišo, pred glavno
pisarno, pri kinu Radio, pri delavskem
domu itd.) ter zavračalo in ustavljalo
delavce, ki so bili na poti, da začnejo ob
2. uri delati. Po teh dogodkih se je delav-
stvo prve izmene odločilo, da tovarne ne
zapusti, ker ni imelo jamstva, da bo pri-
hodnjega dne spet pripuščeno v tovarno.
Njihovo odločitev je še posebno utrdilo
ravnanje orožnikov z delavskimi ženami, ki
so po 2. uri, ko mož in svojcev ni bilo
domov, prinesle tem kosilo. Orožniki so
zavračali delavske žene z brutalno silo in
nekatero celo poškodovali. To je prisililo
zvečer tudi še tretjo izmeno, da se je pri-
družila prvi in drugi.

4. Odbor izjavlja, da ima javniške
delavske zahteve, ki so bile predložene
vodstvu KID, za popolnoma upravičene,
pa tudi da bodo podjetju predložene še
zahteve za tovarno na Savi, in zahteve, ki
se tičejo vsega delavstva KID. O teh zah-
tevah bomo delavstvo in javnost obvestili.

5. Vsa jeseniška in javniška javnost
je na strani delavstva. Pridobitni sloji so
v javen dokaz svoje solidarnosti celo pro-
glasili za danes popoldne 6-urno manifesta-
cijsko stavko. »

Sestnajstega julija je VMO poslal ob-
širno »pojasnilo delavstvu in javnosti«
o vzrokih in o stanju stavke naslednjim
časopisom: Slovenscu, Jutru, Slovenskemu
narodu, Glasu naroda, Delavski politiki,
Delu, Ljudski pravici in Pohodu. Glasilo
vladajoče stranke — Slovenec pojasnila ni
objavil, bilo pa je objavljeno pojasnilo
KID.

ŽIVLJENJE DELAVCEV MED STAVKO

Zaradi slabih okoliščin, v katerih so
delavci bivali podnevi in ponoči v tovarni,
spali na deskah, železnih ploščah in drugih
trdih predmetih, je bil sprejet sklep, da
gredo žene, mladoletniki in bolni delavci
domov. Donašanje hrane je bilo določeno
za zajtrk od 7. do 9. ure, kosilo od 12. do 14.
ure in za večerjo od 18. do 20. ure. Od stav-
kajočih delavcev je lahko šel iz tovarne le
tisti, ki je potreboval zdravniško pomoč ali
v podobnih nujnih primerih.

Prva in zadnja misel delavca je bila
vsak dan, kaj bo prinesel naslednji dan, saj
so se ves čas stvari napeto prepletale.
Zaupniki v obratih so sproti razglašali
položaj, pojasnjevali potek dogodkov,
spodbujali omahljivce in budno pazili na
provokatorje, da ne bi le-ti dobili prilož-
nosti za razdiralna dela. Zasluga teh za-
upnikov, katerih jedro so bili komunisti in
njihovi simpatizerji, je bila v tem, da je
ostala morala stavkajočih na višini. Od
časa do časa smo zbranim delavcem na
skupnih zborovanjih poročali tudi zastop-
niki na pogajanjih in iskali pri delavcih
oporo za stališča, ki naj jih uveljavljamo
na pogajanjih.

K dobremu razpoloženju stavkajočih so
pripomogle tudi razne družabne igre in
zabava, ki so jih pretežno organizirali pred-
vsem člani delavsko kulturnih društev
Enakost z Jesenic in Svoboda z Javornika.
Pevski zbori so peli borbene, delavske in
narodne pesmi. Zbor na Savi je bil take
pesmi nasproti Kazine takrat, ko so bila
tam pogajanja. Sektet Korenovih je za-
baval delavce in pel na nasipu tovarne
ob cesti. Mimoidoči so se ustavljali in
poslušali lepo petje. Stavkajoči so prirejali
razprave o političnih in drugih problemih,
igrali šah in karte ter balinali. Ob pesmi so
se slišali zvoki harmonik, kitar ter drugih

(Nadaljevanje na 22. str.)

JANEZ KOPAČ

UPRAVNI, TERITORIALNI, KOMUNALNI, STANOVANJSKI, TURISTIČNI IN PROSVETNO KULTURNI RAZVOJ JESENIC OD 10. MAJA 1945 DO 3. JUNIJA 1963

(Kronološki pregled)

Desetega maja 1945 je bila predaja in prevzem stare občinske uprave. Staro občino sta zastopala dosedanji župan inž. Kurt Hoffmann in tajnik dr. Vinko Zolker, novo oblast pa mestni odbor Osvobodilne fronte Jesenice (MOOF). Vse občinske premičnine in nepremičnine so bile prevzete na simboličen način z županovo izjavo, da to imovino oddaja, predstavniki MOOF pa so izjavili, da imovino sprejemajo v nadaljnje upravljanje. Župan je bil dokončno razrešen na seji MOOF 4. junija, ko so ugotovili natančno stanje blagajne in jo je nova oblast sprejela.

Mesto je bilo porušeno, zato je bilo treba čimprej začeti z obnovitvenimi deli. MOOF je že na prvi seji, 10. maja 1945 sklenil, da se začne z javnimi deli. Odstraniti je bilo treba ruševine in usposobiti vse mestne naprave, »... ki služijo obči koristi...«. Ker je primanjkovalo delavcev, so sklenili, naj komanda mesta določi primerno število vojnih ujetnikov. MOOF je 24. maja pozval vse za delo sposobno prebivalstvo, da se na Titov rojstni dan »... ob 8. uri zjutraj javi na delo s potrebnim orodjem za čiščenje bombardiranega dela Jesenic.«

Za vodstvo obnovitvenih del je bil postavljen občinski gradbeni urad.

Sklenili so, da mora Narodna zaščita takoj zapečatiti vsa stanovanja, iz katerih so se izselili stanovalci nemške narodnosti, občina pa bo edina imela pravico oddajati ta stanovanja. Inventar v zapečatenih stanovanjih so popisali in ga sklenili na potrdilo oddajati prebivalcem.

Prehrana je po končani vojni predstavljala velik problem. MOOF je na seji 15. maja 1945 sklenil, da mora vsak hišni lastnik podpisati izjavo in navesti, za koliko časa ima še zaloge in kateri najnujnejši prehranbeni artikli mu manjkajo. V mestu so po gostinskih obratih odprli javne kuhinje. Treba je bilo urediti razdelitev mleka in kruha za dojenčke, otroke, bolnike in starše. Pregledati je bilo potrebno vso neobdelano zemljo; strogo je bilo prepovedano vsako poškodovanje polj in travnikov.

Da bi delo v mestu teklo čim bolj smotno, so bili na seji MOOF 21. maja 1945 postavljeni odseki:

- gradbeni odsek,
- socialni odsek,
- delovni odsek,
- prehranjevalni odsek.

Nekaj dni kasneje se je pri MOOF ustanovila še stanovanjska komisija z nalogo, da vodi evidenco razdeljevanja stanovanj, da zbira prijave za stanovanja itd. Železarna in železniška uprava sta imeli svoje stanovanjske hiše, zato so na seji sklenili, naj stanovanjske probleme svojih delavcev rešujeta sami.

Naloga socialnega odseka je bila, da poskrbi za stare, onemogle ljudi in za vse tiste, ki so bili brez sredstev in se sami niso mogli vzdrževati. Določeno je bilo, da »... vse podpore, ki so se izplačevale pri dosedanji občini, teko naprej in se izplačujejo, dokler zadeva končnojavno ne bo rešena...«

22. avgusta 1945 se je dosedanji mestni odbor Osvobodilne fronte preimenoval v mestni Narodnoosvobodilni odbor Jesenice

(MNOO). Prejšnjega predsednika MOOF Furlana je zamenjal predsednik MNOO Brišar. To je bil že pravi oblastni organ, ki je zaradi širše dejavnosti že imel večje število referatov. Poleg predsednika in tajnika so poslovali tile referati:

- referat za finance,
- referat za trgovino in preskrbo,
- referat za socialno skrbstvo,
- referat za gradnje,
- referat za prosveto,
- referat za obrt,
- referat za industrijo,
- referat za zdravstvo,
- referat za kmetijstvo,
- referat za stanovanjske zadeve,
- notranji odsek.

V tem času sta se združila dosedanja okraja Radovljica in Jesenice, sedež novega okraja se je preselil na Jesenice.

Pri obnovitvenih delih je bilo najbolj občutiti pomanjkanje kreditov. V začetku septembra 1945 je slovenska vlada odobrila za Jesenice tri milijone din kredita za najnujnejša popravila. Do seje MNOO 27. septembra 1945 je ministrstvo za gradnje nakazalo milijon din dotacije. Eden najnujnejših problemov je bila postavitev stanovanjskih barak.

Na seji 27. septembra 1945 so razpravljali tudi o ustanovitvi železarskega muzeja.

Na seji MNOO, 4. oktobra 1945 so sprejeli proračun za proračunsko leto 1946, ki je predvideval 6.308.000 starih din dohodkov in izdatkov.

Dosedanjega predsednika MNOO je zamenjal Vinko Genussi.

V začetku leta 1946 je mestni Narodnoosvobodilni odbor začel poslovati kot mestni ljudski odbor Jesenice (MLO).

MLO je razpolagal z najnujnejšim inventarjem za knjižnico, zato so v začetku januarja 1946 razpravljali tudi o njeni ustanovitvi. Knjižni fond so nameravali dopolniti s knjigami izseljenih družin.

16. marca 1946 je predsednik MLO Jesenice postal Franc Škrli.

Zelo pereča problema sta bila kanalizacija in vodovod.

Da bi bil bodoči razvoj Jesenic načrten, so junija 1946 že razpravljali o izdelavi regulacijskega (urbanističnega) načrta za Jesenice.

Sredi junija 1946 so začeli s prvimi koraki pri ustanavljanju mestnih podjetij. Na seji 25. junija so ustanovili prvo mestno podjetje »Avtopodjetje« ... za prevoz civilnih potnikov na progi Koroška Bela—Hrušica...«

Da bi zaživel tudi gostinstvo, so sredi poletja 1946 pristopili k adaptaciji hotela Novak, v katerem je bila tedaj oficirska menza. Predvideni stroški adaptacije so znašali približno 427.000 starih din.

Konec septembra 1946 se je k MLO Jesenice pridružil Krajevni ljudski odbor Sv. Križ.

Dejavnost MLO se je vedno bolj širila, zato so na seji 25. septembra 1946 izvolili izvršni odbor mestnega ljudskega odbora Jesenice.

Zadnji meseci leta 1946 in prvi leta 1947 so bili v znamenju ustanavljanja mestnih podjetij. Njihov pomen so podrobneje razložili na seji MLO 4. maja 1947. Ta pod-

(Nadaljevanje na 6. strani)

tako ne bo zlomila delavcev, zato je v torek, 16. julija, izdala poziv stavkajočim.

VODSTVA DELAVSKIH

(Nadaljevanje z 19. str.)

nicah) vrata, dohode in obratne ograje, da popoldanska posada ne bo mogla v obrat (podčrtal pisec).

Za internó obratno varnost skrbim jaz! Šarže, plin, itd.

Ob 11. uri odpravljeno!

Dostal«

Kako dramatičen učinek je imelo to obvestilo, nam pove odgovor, ki ga je generalni direktor Noot poslal Dostalu. Odgovor se je glasil:

»Odločitev je strašno težka. Zastopnik okrajnega načelstva in inž. Baraga menita, da če je bilo sporočilo le strašilni strel in ne bodo stavkali, mi sami napravljamo položaj nevzdržen.

Gospod Baraga bi se o vprašanju negotove situacije rad pogovoril z gospodom... in z vami. Povedal sem mu, da pride g. Praprotnik ob pol treh in se bo z vami o vsem pogovoril. Zaupniki trdijo, da stavka še ni sklenjena, da pa ljudje z Javornika silijo k odločitvi.«

Odločitev je padla. Komunisti in levo usmerjeni delavci Albin Pibernik, Nande Pogačnik, Anton Thaler, Franc Rozman, Janez Mlakar, Franjo Federle, Filip Braje, Albert Vergelj, Franc Ravnik in mnogi drugi so znotraj tovarne, Tone Čufar, Ivan Sedej, Angela Saračević, Julka Pibernik, Lovro Albreht in drugi pa zunaj tovarne pripravili vse, da so stopili v stavko tudi delavci na Savi. Orožniki so že pred poldrugo uro zasedli glavne vhode v tovarno, pred glavno pisarno, pred delavskim domom, kinom Radio, mojstrsko hišo in drugod. Imeli so nalogo, da ne pustijo delavcev v tovarno. Šele na protest delavcev in privolitev orožniškega kapetana so pustili delavce popoldanske izmene v tovarno. Tudi ženske so se že zbrale pred vhomom v tovarno in pri Jeleni ter spodbujale delavce, naj stopijo v stavko. Orožniki so jih začeli surovo odganjati, suvati s puškimi kopiti itd. Celó noseči ženi niso prizanesli. Odganjali so ženske in otroke, ki so prinesli kosilo možem, ker le-ti niso prišli domov. Gospodinja Marija Zorman je vrgla kosilo orožniku v obraz, ker je ni pustil, da ga odnese možu.

Kako so začeli stavkati na Savi, pa naj povedo nekateri tovariši, ki so pri tem sodelovali:

Nande Pogačnik: »Pibernik me je poklical na razgovor in me obvestil o tem, da greva na Javornik in se pomenimo s stavkovnim odborom, ki so mu načelovali Nace Kralj, Viktor Stražišar, Viktor Kejžar in drugi. Dogovorili smo se, da je nujno potrebno, da tudi obrati na Savi stopijo v stavko in s tem pokažejo enotnost in solidarnost. Stavko je bilo treba izvesti strogo zaupno. Ko sva bila s Pibernikom na Javorniku, je stavkovni odbor zahteval od naju, da takoj obvestiva zaupniški delavski zbor, naj stopi v stavko Sava in naj nihče ne zapusti delovnega mesta oziroma tovarne. Takoj nato sva s Pibernikom odšla na njegov dom, tu je bila njegova žena Julka. Tu smo dokončno izdelali načrt. Tedaj je prišel k Piberniku tudi Albreht z Javornika. Bil je zelo razburjen in ni vedel, da imava s Pibernikom že vse naloge in sklepe za stavko. Predlagal je, da bi tudi ženske podprle može s svojo revolucionarnostjo. Zato naj bi obvestili Angelo Saračević, naj organizira žene, ki bodo stražile pred tovarno, da ne bo stavkokazov.

Po najkrajši poti smo obvestili bolj zanesljive delavske zaupnike in ustavili obrate. Najprej smo ustavili predelovalne obrate, potem še druge.

Vedeli smo, da bi najtežje ustavili delo v mehanični delavnici, zato sva se odločila s Pibernikom, da gredo vsi iz predelovalnih obratov pred mehanično in tako vplivajo na prekinitev dela.«

Franc Rozman: »Takoj smo postavili zvezo z Javornikom. O vsem smo bili sproti obveščeni — kako poteka stavka, kakšno je

razpoloženje med stavkajočimi in kako potekajo razprave. Zastopniki KID pa niso imeli razumevanja, da bi takoj popravili krivice, ki so bile storjene delavcem na Javorniku. Ravno obratno. Prenehali so se pogajati. 15. julija dopoldne smo dobili obvestilo, naj tudi jeseniški delavci takoj stopijo v stavko. Ker smo bili že pripravljeni, naloge pa že imeli razdeljene, smo takoj začeli ukrepati. Bil sem povezan z Alojzem Kavčičem v hladni valjarni in Matevžem Jeklarjem v žični valjarni. Ta dan sem bil zaposlen na popravilu martinove peči št. 4. Ko sem dobil obvestilo za akcijo, sem se napolnil skozi žično valjarno, kjer mi je Jekler povedal, da imajo v peči še nekaj ingotov in ko bodo te predelali, bodo ustavili delo. Šel sem naprej v obrat valjarne, kjer so mi Kavčič in še nekateri tovariši rekli: »Začeti je težko.« Povedal sem, da je treba ustaviti delo, da je to naloga. Začeli so stroje ustavljati. Šel sem naprej skozi obrat žičarne in gledal, kako delavci ustavljajo stroje, pa je prišel za menoj šef obrata Šiler in me vprašal, kaj delam tu. Odgovoril sem mu, da pomagam ustavljati delo, kot vidi. Opozoril me je na škodo, ki bo nastala na materialu, pa sem mu odgovoril, da tako vso škodo prevalijo na ramena delavcev.

Nato sem odšel nazaj na svoje delovno mesto. Spravil sem orodje in šel pomagat delavcem iz predelovalnih obratov in žične valjarne, ki so imeli nalogo, da gredo ustavljat druge obrate. Zidarji so šli z menoj. Ko sem prišel pred mehanično delavnico, je bilo tam polno delavcev iz omenjenih obratov. Zahtevali so, da se ustavi delo tudi v mehanični delavnici. Albin Pibernik in Jože Čelesnik sta mi rekla, naj grem z njima h glavnemu vratarju, češ da so tam delavci, ki silijo domov. Pojasnili smo jim, zakaj moramo stavkati. Večina navzočih je to tudi razumela in so se vrnili v svoje obrate. Naše žene so preprečile slabičem, da bi odšli domov, pa čeprav so se za njihovi hrbti zbirali orožniki. Kmalu za tem so prišli martinariji in postavili stražo na glavnem vhomu v tovarno. Med njimi so bili Janez Žlebir, Jože Trebušak in Albin Vister, drugih nisem poznal po imenu. Delavci so straže postavili tudi na drugih mestih. Ko je bilo pred glavnim vratarjem vse v redu, smo se vrnili v obrate. Videli smo, da vsi stojijo, stavkajoči pa se zbirajo po skupinah in se pogovarjajo o stavki. Začetek je bil težak, ampak uspešen.

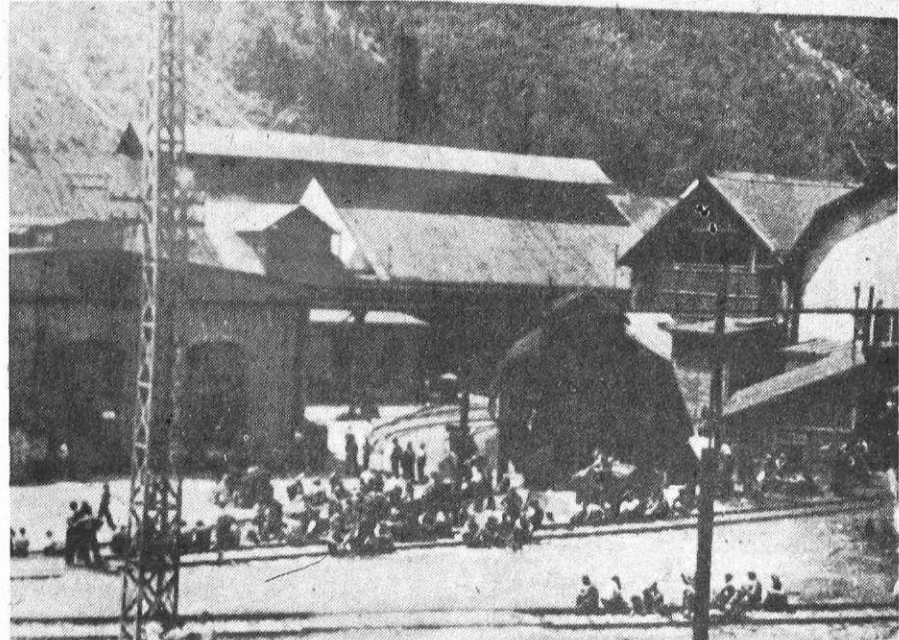
Na sestanku, ki je bil ob 16. uri v žični valjarni, je bilo stavkajočim pojasnjeno,

zakaj je moralo priti do stavke. Dobili so tudi navodila, kako morajo ravnati v tovarni, da morajo paziti na stroje, se pokoravati vodjem straž, vzdrževati red in čistočo po obratih itd. Poleg vsega tega pa je bila naša glavna naloga, da gremo po dva, in dva po tovarni in obratih ter pazimo na omahljivce in nasprotnike stavke. Na teh obhodih sva bila vedno skupaj z Jožem Čelesnikom. Temeljito sva pregledala vse obrate, skrita mesta, kjer bi se lahko sestala kaka nezahelena skupina. Ko sva videla, da stavkajoči že počivajo, da vladata red in mir in da so straže na svojih mestih, sva si tudi midva poiskala prostor za počitek. Šla sva v žarilnico, vzela vsak svoje poleno za vzglavje, se vlegla vsak na eno talno peč (v talnih oziroma v globinskih pečeh so žarili žico in tračno železo ter so bile še nekaj dni tople po ugasitvi) in zaspala.«

Janez Žlebir: »Spominjam se, kako je bilo za časa stavke v martinari. Dneva se ne spominjam. Spominjam se pa, da smo ta dan prvo saržo izpustili okrog 10. ure dopoldne, potem pa nismo več nakladali. Zadnja sarža je stekla okrog 16. ure. Tako je tudi martinarna prenehala delati. Še preden je obstala zadnja peč, me je določilo vodstvo stavkovnih straž, da odidem na stražo pred glavni vhod. Ko smo bili na straži, smo bili obveščeni, da nameščenci martinarne razkladajo premog. Ustavili smo tudi to delo.«

Ciril Bukovnik: »Okrog 13.30 smo zvedeli, da nekateri obrati že stojijo, kako bi z našim, pa nismo vedeli. Kar naenkrat so se vrata odprla, med nami so se pojavili delavci iz hladne valjarne, žičarne in žične valjarne; zahtevali so, da tudi mi ustavimo delo. Pri vratih sta stala šefa obratov inž. Vagner in inž. Sauer. Ko sta videla, kaj se dogaja, sta se umaknila na drug konec delavnice, stavkajoči pa so vse bolj pritiskali v mehanično delavnico in zahtevali, da se mora ustaviti delo. Na kraju, kjer sta bila Vagner in Sauer, sem bil tudi jaz pri svojem stroju. Ko je Vagner videl, da je zahteva po ustavitvi obrata čedalje večja, je stopil k meni in mi rekel: »Bukovnik, ustavite obrat, ker zoper silo ne moremo nič!« Tako se je ustavil tudi obrat mehanične delavnice.«

Ker orožniki na Savi niso mogli preprečiti stavke, je Luckman poskusil z gasilci, ki naj bi pregnali stavkajoče z vodnimi curki. Zaradi velike ogorčenosti delavcev, ki jih je vodil Albin Pibernik, so se gasilci umaknili. Uprava podjetja je uvidela, da

Delavci so zasedli obrate in prometne naprave

Rdeči splavarji na rekah ognjenih, železarji-sirotniki iz moje doline so nagnali zvodnike sejalice razdora sejalice razdora sejalice nesloge in se pretalili in se prekalili v jeklo in gong ZA OZNANILO UPORA.

Količevski delavci so kriknili v bedo in z ognjenimi črkami svojo besedo so zapisali na rdeči lepak.

Rudarji v Poljčanah so rove zaprli in naraunali, da bedo bi strli, na rdečo koračnico rudarski korak.

Na gradbiščih težaki so krampe odrgli, samokolnice vse so v trenutku obstale škripčevje v hipu je onemelo,

roke, ki v kvadre granit so klesale, odrgle so kladiva, izpustile so dleta, iz rok zidarstkih kela za kelo je pala

PESTI SO SE DVIGNILE nemi mešalci so rdeči cement zavrteli;

misli kot bliski so švigline k rdeči prihodnosti: Vsi so zaslužili jo, vsi začutili so, da v sebi jo nosijo.

Revuščina kmečka se v zvono združuje, s hrano podpira sirotnike — brate po rudnikih črnih po sivih tovarnah,

kot da punt rdeči z delavci snuje, punt zoper pogoltno nenasitno gospodo, gospodo, ki jemlje ljudstvu svobodo

LJUDSTVO SE ZBIRA; TREPETAJTE, TIRANI Na tehtnico časa študentje v Ljubljani so položili rdečo utež

sinovi sirotnikov sirotniki sami so zakorakali z ramo ob rami za rdečo zastavo sami proletariat.

Kranjski tekstilci napeli nove so statve in njihov vstek je nove votke pogнал v Loki, Tržiču in Tacnu preko Ljubljane do Maribora

kot da Slovenija vsa rdeče so statve, ki nanje je NAROD SIROTNIK napel nit rdečo upora.

Stavka za stavko... Srce mi v zanosu delavske kronike liste odpira in ko jih prebira, komaj da sluti v rdeči svetlobi kapljo grenkobe sirotnikove bridke in grenke povesti.

(Stavek iz Rapsodije o splavarjih na ognjeni reki)

(Nadaljevanje s 5. str.)

jetja so označili kot izrazito lokalnega značaja, saj »...morajo ustrezati predvsem potrebam široke potrošnje...«, hkrati pa »...so temeljna podlaga proračunu mestnega ljudskega odbora...« V začetku jih je vodila centralna uprava mestnih podjetij, sredi junija 1947 pa jo je zamenjala direkcija mestnih podjetij za Jesenice. Ta je bila neposredno podrejena mestnemu ljudskemu odboru.

Maja 1947 so delovala na področju MLO Jesenice naslednja mestna podjetja: mestne pekarnice, mestna mesnica, gostinsko podjetje, mestni kino, avtoprevozniško podjetje, mestno gradbeno podjetje Me-grad, čevlarska delavnica, mestna klavnica, mestno podjetje Slaščičarna, mestno podjetje Trgovina z usnjem in čevlarskimi potrebščinami, mestno podjetje Trgovina s sadjem in zelenjavo, trgovsko podjetje s potrebščinami za dojenčke in noseče matere, mestno podjetje Knjigarna in papirnica, ki se je kasneje imenovala Naša knjiga in šivilsko krojaško podjetje.

Največja težava podjetij je bilo pomanjkanje obratnih sredstev, zato je MLO sklenil, da pri Narodni banki nabavi v ta namen milijon din kredita, sama mestna podjetja pa naj tudi vzamejo dva milijona din kredita.

O vodovodu so ponovno razpravljali na seji 16. junija 1947. Ugotovili so, da bi bil zlasti pomemben za bolnico Jesenice, hkrati pa bi bilo preskrbljeno tudi mesto »...za dobo 30 let z zadostno količino vode.« Celotna investicija bi po predvidevanjih znašala 5,5 milijona din. Gradili so že zajetje na Mlakah. Gradnjo vodovoda je oteževalo pomanjkanje kreditov in neredna dobava vodovodnih cevi.

Ustanovili so podjetje Mestni vodovod. Sredi poletja 1947 so ustanovili podjetje Uprava stanovanjskih zgradb za vse hiše narodne imovine.

Poleti 1947 so začeli popravljati cestno razsvetljavo, ustanovili pa so tudi podjetje Uprava cest in kanalizacije.

Vsi lastniki hiš ob cesti, ki niso imeli obnovljenih fasad, so bili opozorjeni, da jih morajo popraviti oz. obnoviti.

Konec leta 1947 je bil na novo izvoljen IO MLO, postavljeni so bili poverjeniki, ki so vodili naslednje odbore:

- odbor za finance,
- odbor za planiranje,
- odbor za gospodarska (mestna) podjetja,

- odbor za prosveto,
- odbor za gradnje,
- odbor za komunalno gospodarstvo,
- odbor za trgovino in preskrbo,
- odbor za kmetijstvo, gozdarstvo in zadrugništvo,
- odbor za socialno skrbstvo.

Na seji MLO 21. januarja 1948 so ustanovili tri nova mestna podjetja:

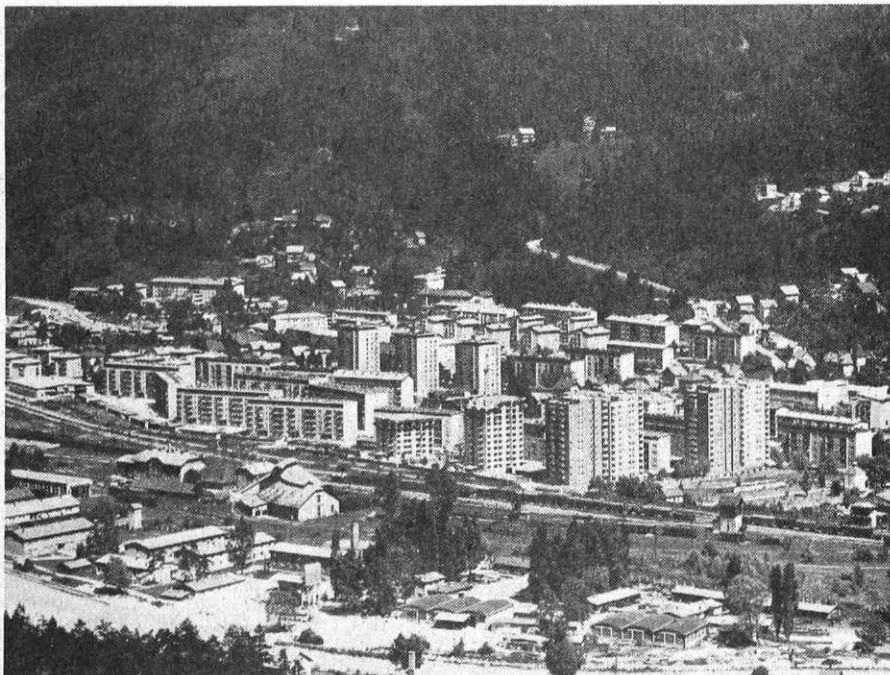
- trgovina z barvami in laki,
- mehanična delavnica (v njenem okviru sta delovala strojno ključavničarstvo in kleparstvo),
- živinorejska ekonomija pri Sv. Križu, katere naloga je bila gojitev plemenske živine, drobnice in predelava mleka. Predvideno je bilo, da se bo zaradi večjega števila govedi postavilo novo gospodarsko poslopje in silos.

Ukinili so podjetje Trgovina s čevlji in Trgovina z usnjem in čevlarskimi potrebščinami in ju združili pod firmo Usnje-čevlji.

Ukinili so tudi direkcijo za upravo mestnih podjetij, ustanovili pa tri nove uprave:

1. Uprava za komunalna podjetja;
2. Uprava za proizvodna podjetja;
3. Uprava za trgovska in gostinska podjetja.

Junija in julija 1948 so nastala še tri mestna podjetja: Sadje in zelenjava, Gramoz na Hrušici in Tapetništvo.

Po osvoboditvi zgrajeno novo naselje na Plavžu

Sredi marca 1948 se je k teritoriju MLO Jesenice priključil KLO Hrušica.

Investicijski program za leto 1949 je predvideval naslednja dela: dograditev vodovoda, klavnica (gradnja hladilnice in hleva), most čez Savo pri Žvagnu, električna napeljava v Podkočju in na Hrušico, gradnja dveh stanovanjskih blokov s 14 stanovanji, dve javni stranišči, tržnica s skladišči, popravilo stanovanjskih stavb, nabava avtobusa, ureditev svinjogojstva na Koroški Beli in ureditev Živinorejske ekonomije Sv. Križ.

Ureditev in organizacija zadrugnih ekonomij in obdelovalnih zadrug na vasi je bila ena osnovnih nalog MLO za leto 1949. Na območju MLO Jesenice je bilo šest vasi. Socializacija se je še najbolj razvila pri Sv. Križu in na Plavškem rovtu. Sredi leta se je dosedanja Živinorejska ekonomija Sv. Križ preimenovala v Kmečko obdelovalno zadrugo Sv. Križ.

Sredi leta 1949 je bilo na območju MLO registriranih 25 mestnih podjetij: 11 proizvodnih, 6 komunalnih, 6 gostinskih, 2 trgovski. Vsem je primanjkovalo strokovnega in administrativnega kadra, pa tudi delovne sile, kajti »zaradi prioritete težke industrije se premešča še ta delovna sila, ki jo trenutno imamo...« Mestna podjetja so zaposlovala okoli 75 % ženske in 25 % moške delovne sile. Vsa proizvodna podjetja so imela postavljene plane in upeljane norme. Poglavitna naloga komunalnih podjetij je bila še vedno vodovod, za katerega so dobili nekaj cevi iz Radovljice. vodovodni problem v Podmežaklju naj bi rešila Železarna z izgradnjo črpalke.

Gostinska podjetja so iz lastnih sredstev gradila hotel Golica.

17. decembra 1949 so bile volitve v IO MLO. Predsednik je še naprej ostal Drago Košir. Poleg poverjenikov so bile pri MLO postavljene še stalne komisije:

- komisija za potrditev in razveljavitev mandatov,
- disciplinska komisija,
- gospodarska komisija.

Na Jesenicah je tudi občutno primanjkovalo stanovanj. MLO je sklenil, naj se pričnejo zidati stanovanjski bloki; zlasti naj jih zidata Železarna in železnica, ki zaposlujeta največ delavcev. Železarna je za leto 1950 imela v planu izgradnjo 110 stanovanj. Nameravala je napraviti tudi prizidek oz. novo stavbo pri Titovem domu

kot sindikalni dom, ker je bil aprila 1950. leta Titov dom dodeljen v upravo mestnemu gledališču Jesenice.

Železnica je nameravala zgraditi novo železniško poslopje in železniško ambulantno.

6. aprila 1950 je MLO izdal odločbo o ustanovitvi Svinjogojiske ekonomije na Hrušici.

Na seji MLO 5. julija 1950 so prebrali ukaz prezidija LS LRS, zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o upravni razdelitvi LRS. Na podlagi te odredbe se je izločilo mesto Jesenice iz okraja Jesenice »...ter pride kot samostojno mesto v rang okraja, kateri pa obsega naslednja naselja: Hrušica, Jesenice, Plavški rovt, Planina, Javorniški rovt, Javornik, Koroška Bela, Potoki, Blejska Dobrava, Kočna, Podkočna.« Zaradi širših kompetenc so morali dosednji izvršni odbor razrešiti in izvoliti novega. Kot predsednik IO MLO je bil izvoljen Jakob Eržen. Izvolili so tudi nove stalne komisije:

- mandatna komisija,
- disciplinska komisija,
- disciplinsko sodišče,
- komisija za predloge, prošnje in pri-tožbe,
- komisija za prekrške,
- komisija za postavitev in razrešitev sodnikov porotnikov,
- gospodarska komisija.

Z reorganizacijo se je sedež okrajnega ljudskega odbora Jesenice z Jesenic prenesel v Radovljico.

Elektrifikacija Podkočja je bila v drugi polovici leta 1950 že končana, v glavnem s prostovoljnim delom. Postavili so 1.000 m dolg daljnovid, presekali 750 m gozda in zgradili transformatorsko postajo.

V letu 1950 je čutili povečano stanovanjsko gradnjo. Železarna je gradila samski dom, ki je bil septembra že delno vseljav, stanovanjski blok na Plavžu, stanovanjsko kolonijo na Koroški Beli (10 četvorkov), na Bevškem polju pa je bila predvidena postavitev 30 montažnih dvojčkov.

Vedno večji tempo gradnje in porast števila prebivalstva sta zahtevala osnovne komunalne naprave. Zaradi pomanjkanja kreditov je MLO na osnovi sklepov zborov volivcev po terenu, na seji 28. septembra 1950 sprejel odlok o krajevem samoprispevku na območju MLO Jesenice za nuj-

delo in jim dopovedoval, da niso upravičeni stavkati. Da bi laže vplival na delavce, se je skliceval na mene, češ da sem tudi jaz njegovega mišljenja. Ker je videl, da drugače ne bo šlo, je poizkusil s to provokacijo, misleč, da bom molčal. Zato sem se oglasil in povedal delavcem, da ne mislim tako, kot pravi podnačelnik in poudaril, da je za stavko odgovorno podjetje, ki jo je izzvalo s svojim brezobzirnim ravnanjem.

Po daljšem razgovoru z nami, nam je komisar Bizjak naročil, da skličemo vse stavkajoče delavce in jih pozovemo, da se vrnejo na delo.

Ker smo bili delavski zaupniki po zakonu dolžni v takih primerih pomirjevalno vplivati na delavce, smo sklicali vse delavce v obrat fine pločevine in jim povedali to, kar je »želel« Bizjak. Pred zborom smo naročili zanesljivim delavcem, naj na ta poziv ostro reagirajo. Delavci so res ogorčeno odgovorili in odločno povedali, da ne bodo nehali stavkati, dokler KID ne bo zagotovila, da uredi sporne zadeve. Padali so vzkliki seveda po našem naročilu — na račun zaupnikov: »Tudi vi držite s podjetjem!« Tako reagiranje nam je bilo potrebno, da smo lahko potem kot zaupniki ostreje nastopili proti podjetju.

Očitno je bilo, da je sreski načelnik poslal Bizjaka z nalogo, da zaduši stavko. Ta pa je naletel na odločen odpor delavcev. Niti za to priložnost izbrani orožniki, ki so prišli takoj za Bizjakom na Javornik, niti Bizjakove besede: »**Pazite, če bomo morali to noč tu prespati, jo boste drago plačali!**« niso omajale borbenega razpoloženja stavkajočih.

Takratni komandir orožniške postaje na Javorniku Jarc je povedal takole:

»Takojo po izbruhu stavke je prišel iz Radovljice Bizjak in mi naročil, da moramo izprazniti tovarno. Odgovoril sem mu, da mora za tak ukrep prevzeti tudi vso odgovornost za vse posledice. Povedal sem mu, da tak nalog lahko da samo za to pristojni politični uradnik in da zato ne morem dati povelja za izpraznitev tovarne.

V družbi z Bizjakom so bili še štirje pomembnejši predstavniki oblasti med njimi neki major, komandir žandarmerijske čete iz Kranja in Joco Jovanović, šef javne varnosti, ki je bil takrat na Bledu za zaščito kralja Petra in njegove matere Marije.

Tovarna je zahtevala, da se poveča žandarmerijska postaja na Javorniku za 100 orožnikov, a prišlo pa jih je le 40. Hrano, prenočišča in druge stroške je plačala KID. Na hrani in stanovanju so bili orožniki pri Dežmanu in Kosmaču ter drugod. Vsak dan opoldne so dobili poleg kosila tudi pol litra vina na osebo, ki ga je plačala KID. Kapetan Trbojevič, ki je tudi prišel na Javornik, je zahteval poleg hrane še dnevnic. Ko sem to sporočil Karlu Luckmanu (KID), je takoj pristal in dal meni denar, da ga izplačam. V razgovoru, ki sem ga imel z Luckmanom, je ta določil takele dnevnic: major 150 din, kapetan 20 din, jaz 50 din, podnadniki po 40 din, kaplarji pa po 30 dinarjev.

Orožniki so zastražili tovarno od zunaj. Najmočnejša straža je bila pri glavnem vhodu, kjer je stražilo stalno od 8 do 12 orožnikov. Vsi orožniki so bili s čini. S silo si niso upali izprazniti tovarne, ker je bila vsa javnost z redkimi izjemami na strani stavkajočih in so se bali, da se bodo delavci uprli, zlasti ker so se širile govorice, da imajo nekateri med njimi orožje in eksploziv.

Nekoč po stavki me je Bizjak ob neki priložnosti vprašal, kaj bi storili, če bi dal nalog, da delavce s silo izženemo iz tovarne. Odgovoril sem mu, da bi se v tem primeru uprli tudi taki sili. Orožja pa nismo imeli in so bile take govorice brez osnove. To kar je banu Natlačenu uspelo, da je s silo izgnal stavkajoče tekstilce v Kranju leto pozneje, si ob naši stavki še ni upal storiti.

To jutro sta se zgodila dva incidenta. Stavkajoči so izgnali iz tovarne asistenta Ramovža, za katerega so sumili, da zapisuje delavce, ki so najbolj izstopali v stavki. Ramovža so se delavci lotili tudi fizično, toda bolj v opozorilo, kot pa z namenom da bi mu storili kaj hujšega. Le pri vratarju, ko ga je nekdo porinil, naj gre ven, je padel.

Drug primer se je pripetil mojstru Kučinu, ki so ga delavci nagnali iz tovarne zato, ker je delavce priganjal, naj začnejo z delom. Ženske, ki so stražile pri vratarju, so mu metale pesek v obraz. Zaradi teh incidentov smo imeli pozneje pri pogajanjih precej težav. Štirje delavci, za katere so menili, da so pri tem sodelovali, so bili po stavki aretirani in zaprti, podjetje pa jih je odpustilo iz službe.

Ženske in delavci niso pustili v tovarno niti vojaške komisije, ki je prišla iz Beograda prevzemati material in ga je nekaj dni že prevzemala.

Ob dveh popoldne je prišel oblastni tajnik SMRJ za Slovenijo Franc Leskošek. Prišli so tudi predstavniki delavske zbornice, inšpektor za delo banske uprave inž. Evgen Baraga, pozneje pa še predstavnik centrale JSZ iz Ljubljane Jožko Rozman.

Vsi poklicani in zainteresirani so pohiteli, le predstavnikov delavskih strokovnih organizacij z Jesenic ni bilo. Nekateri od teh so se ta dan umaknili z Jesenic, eden pa je celo izjavil: »Kar ste skuhali, to pojejte!« Prepričani so bili, da stavka ne bo uspela, ker niso verjeli v zmago, nekateri pa je tudi niso želeli.

Inšpektor za delo inž. Baraga in zastopniki delavske zbornice so na direkciji poskušali, da bi se pogajanja čimprej začela. Mi smo vztrajali, da bi bila le-ta na Javorniku, tam, kjer so nastajali spori, posebej še zato, ker smo sodili, da bodo pogajanja bolje potekala, če bodo pod neposrednim psihološkim pritiskom stavkajočih.

KID je vedela, kam meri ta zahteva, zato se je upirala in vztrajala pri tem, naj bodo pogajanja na direkciji. Sreski načelnik je predlagal kompromis, naj bi bila razprava v občinskem uradu na Jesenicah. Tudi na to nismo pristali. Končno smo le dosegli sporazum, da bodo pogajanja na nevtralnem mestu in to v osnovni šoli na Koroški Beli. Prvi dan stavke so se pogajanja nanašala le na vprašanje, kje naj bi le-ta potekala. Ponoči tega dne smo šli z

Množica se je poslovala od ponesrečenega kurjača Tomazina

Leskoškom med stavkajoče v tovarno. Čeprav močno utrujeni od napornega dne, polnega negotovosti in razburljivih dogodkov, smo bili dobro razpoloženi. Razpoloženje delavcev v tovarni je bilo odlično, njihov borbeni duh je bil na višini. Razen redkih izjem je vladala popolna akcijska enotnost in volja vztrajati do zmage. Pogovarjali smo se dolgo v noč in določili nadaljnjo taktiko boja.

V soboto, 13. julija ob dveh popoldne so se pod vodstvom inšpektorja Barage začela pogajanja v šoli na Koroški Beli. Začeti bi se morala že dopoldne ob 9.30, pa so se zaradi spora o kraju zavlekla do popoldneva.

Delavci so bili zastopani z enainštiridesetimi delegati, s strani podjetja pa so bili generalni direktor Noot, tehnični direktor inž. Dostal, generalni tajnik dr. Obersnel, podpredsednik upravnega sveta KID Avgust Praprotnik, Ike Panič iz Beograda in sreski načelnik dr. Vrečar, ki je prišel v policijski uniformi.

Med razgovori se je podpredsednik KID Avgust Praprotnik obregnil ob dejstvo, da v našem boju sodelujejo tudi ženske. Cinično je izjavil: »Baba je za k šparhetu (štedilniku) in za v španpet (posteljo)«. Ta žalitev nas je prizadela in smo nanjo tudi reagirali. Praprotnikova izjava pa je še tako napeto vzdušje le še poslabšala.

Podjetje je trdovratno odklanjalo vsak sporazum in zavračalo zahteve delavstva. Tako stališče je KID opirala na dejstvo, da vodstva strokovnih organizacij na Jesenicah ne podpirajo stavke, da so neaktivna, da bo zato podjetju uspelo stavko zlomiti. Stališče KID ni omajalo naše odločnosti, ker smo računali na pomoč delavcev savskih obratov. Naši tovariši na Jesenicah so v tem že začeli pripravljati teren za razširitev stavke v obrate na Savi.

Na razpravi v ponedeljek, 15. julija je bil dosežen sporazum o nekaterih nebitnih vprašanjih podjetje pa je vztrajalo, naj se najprej začne delati in da naj se sporna vprašanja na Javorniku obravnavajo najprej s šefom javniških obratov inž. Fischerjem.

V tem smo videli nov poizkus KID, da po ovinku zlomi stavko. Zato in ker so popoldne tega dne stopili v stavko tudi delavci obratov na Savi, je delavska delegacija zapustila pogajanja.

V STAVKO STOPIJO TUDI DELAVCI SAVSKIH OBRATOV

Že pri dopoldanski razpravi v šoli so zastopniki podjetja izjavili, da so obveščeni, da bo tudi delavstvo na Savi ob 14. uri ustavilo obratovanje. Odgovorili smo, da bomo vplivali, da do tega ne bo prišlo, če bodo razprave potekale zadovoljivo da pa ne moremo nasprotovati, če se hoče delavstvo Save solidarizirati z delavci na Javorniku.

Obvestilo, da se delavci na Savi pripravljajo na stavko, je Dostal poslal Nootu ob 11. uri.

Štev. 21 15. 7. 1935
Zelo spoštovani gospod generalni direktor!

1. Gospod Praprotnik je ob 10.45 telefoniral, da bo ob dveh prispel na Jesenice...

2. Gospod Luckman pravkar sporoča, da je bilo pri Jeleni (Delavski dom na Savi, opomba pisca) sklenjeno, danes ob drugi uri začeti stavkati. Jutranja posada naj ob dveh ne odide, pač pa naj prideta popoldanska in nočna posada v obrat. Prosim, izposlujte pri g. okrajnem načelniku, da bo orožništvo izdan nalog, naj že ob četrta na dve zasede (na Jese-

(Nadaljevanje na 90. str.)

zahteva glavni zaupnik na Javorniku Ignac Kralj. Ta mi je z »zaskrbljenim« glasom sporočil, da so delavci javorniških obratov začeli stavkati in so zasedli tovarno. O tem sem hotel obvestiti generalnega tajnika KID dr. Obersnela, a je bil ta dan odsoten, zato sem poklical po telefonu inž. Cirila Rekarja, šefa martinarne, in mu povedal o stavki na Javorniku. Prosil sem ga, da o tem nemudoma obvesti generalnega direktorja Noota. Sam ga nisem mogel neposredno obvestiti, ker nisem znal nemško. Noot pa kljub desetletjem, ki jih je preživel v naši dolini, slovenščine ni razumel.

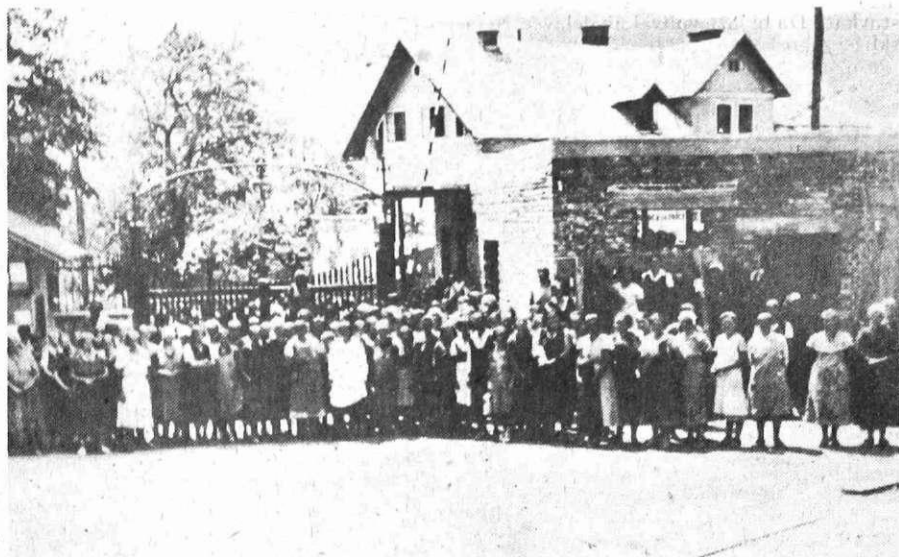
Po razgovoru z inž. Rekarjem sem se z motorno železnico odpeljal na Javornik. S Kraljem sva našla direktorja javorniških obratov inž. Fischerja. Očitno sva mu, da je stavka posledica njihovega izigravanja pravic delavcev, ki sedaj nočejo poslušati niti svojih zaupnikov. Imel sem vtis, da je bil zelo prizadet. Njegovo reagiranje je bilo umirjeno — defenzivno.

Kako se je stavka začela, naj povedo tisti, ki so v stavki na Javorniku sodelovali. Delavec **Jože Stražišar** se tega spominja takole:

»Drugi dan ob tričetrt na šest grem mimo vratarja javorniške tovarne na delo. Delavci so hodili na delo kot ob drugih dnevih. Grem skozi dvorišče v obrate, ne opazim nobenega izrednega gibanja. Vse je bilo videti normalno, nikjer nobenega znamenja za stavko. Pet minut pred šesto uro je nenadoma zaživel. V vseh obratih so se pojavili ljudje, ki so poročali, da je izbruhnila stavka, da nihče ne sme domov, da so ženske pred vratarnico in ne pustijo nobenega delavca iz tovarne. Nekaj minut pred šesto uro, ko je bilo treba zamenjati nočno posado, ki nas je že klicala na izmeno, samo »zankarije« (delavci v valjarni, ki lovijo in vtikajo med valje žareče železo, iz katerega se valja žica in drugi profili) dnevne posade imeli posvet o ustavitvi male proge. Toda preden smo sklenili, da ne gremo zamenjati nočne dnine, je od adjustaže (obrat, kjer se pripravljajo valjani material za odpremo kupcem) prišlo 15 delavcev. Postavili so se tako blizu proge, da predprogarji niso mogli valjati cagljav, iz peči pa ne dovažati. Tako je mala proga obstala.

Tej grupi 15 ljudi smo se pridružili tudi mi ter odšli proti grobi progi (na grobi progi se iz vlitih kosov ingotov v martinarni valja profile debelejših dimenzij, tračnice, osi itd. ali pa caglje za nadaljnje valjanje) in naprej na progo grobe pločevine. Tudi ta je ob našem prihodu takoj obstala. Zadnja proga, ki smo jo ustavili, je bila proga fine pločevine; tu se je natlačilo toliko ljudi, da je bil prostor med pečmi in programi popolnoma napolnjen in ni bilo več mogoče valjati. V dobrih petih minutah so obstale vse proge na Javorniku. Zanimalo me je, kaj je delal ta čas Kralj, glavni zaupnik delavstva na Javorniku. Prepričan sem bil, da so za stavkovnim gibanjem v ozadju Kralj, Vencelj Perko in nekaj njunih najožjih prijateljev. Kot zaupnik ni mogel z drugimi delavci ustavljati obrate, navduševati z govori, zagovarjati stavko pred delavci, njegova naloga je bila posredovalna. Zato je bilo videti, kot da delavci vodijo stavko brez vodstva. Ko smo šli skozi obrat grobe proge mimo globoke peči, sem videl Kralja, ki je zapisoval kvaliteto ingotov v svojo beležko. Globoko zaverovan v svoje delo »ni videl« množice delavcev, ki so ustavljali delo v obratih. Šele ko je bilo delo ustavljeno, je šel za množico v adjustažo grobe pločevine. Ko je Kralj prišel med delavce, jih je po dolžnosti vprašal, zakaj so ustavili delo. Delavci so drug za drugim začeli stavljati pritožbe in zahteve.

Delavec **Žumer** pa se spominja začetka stavke takole:

Žene železarjev so zastražile vhode v tovarno

»Da se pripravlja stavka, se je že dalj časa govorilo. O stavki je bilo govora tudi na zletu v Celju. Lojze Znidar je dobil nalogo, naj zjutraj ustavi obrat. Zjutraj ob pol šestih sem stopil k Tomažu in dejal, naj konča. Rekel je, da ima še nekaj cagljav v peči, ko bo to podelal, bo končal. Delavci so vedeli, zakaj gre in niso odhajali domov, ampak čakali. V tem je prišla že jutranja skupina. Ob 6. uri je prišel mojster Kučina in zahteval, da začnemo delati. Ko so vprašali, zakaj stojimo, je bil odgovor: »Strajkamo.«

Potem smo ustavili delo še v adjustaži in na težki progi. Nato smo vsi odšli v obrat fine pločevine. Vtem je prišel k meni obratovodja inž. Semlak in zakričal, da jaz ustavljam delo. Rekel sem: »Da.« Delavci so ga napadli. Pozneje se je govorilo, da je Semlaku nekdo grozil z nožem. Res je kazal žepni nož Semlaku. Nato smo šli pred pisarno. Po obratih smo potem organizirali red. Postavili smo stavkovni odbor.

Tako kot delavci v obratih, so tudi žene izpolnile svojo nalogo, in to bolje, kot smo pričakovali. Blokiranje so vse dohode v tovarno in manifestirale borbene solidarnost z možmi, brati in sinovi. Začetek stavke je bil spodbuden, prva skrb premagana.

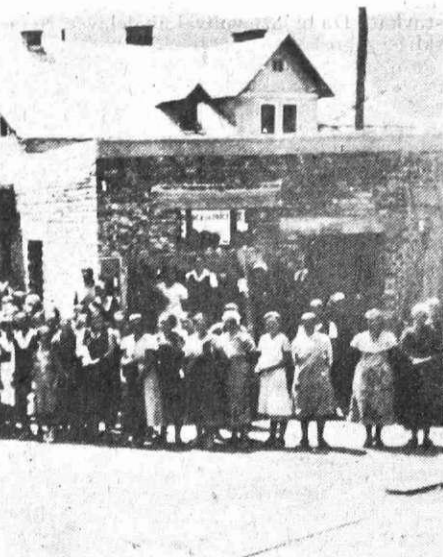
S Kraljem sva o nastali situaciji telefonsko obvestila glavnega inšpektorja za delo pri banski upravi inž. Evgena Barago, Delavsko zbornico in oblastnega tajnika SMRJ za Slovenijo v Ljubljani Franca Leskovška. Nato me je delavec Čemažar peljal z motornim kolesom na sresko načelstvo v Radovljico. Tam sem obvestil sreskega načelnika dr. Vrečarja o stavki in o vzrokih, ki so jo povzročili.

Ko smo pripravljali stavko, smo na nekaj pozabili. Nismo vnaprej pripravili zahtev stavkajočih. Zato je bilo potrebno, da povemo in napišemo, zakaj so delavci ustavili delo. Predlagal sem Kralju, da to stori skupina, ki naj bi jo sestavljali pripadniki vseh treh strokovnih organizacij. Skupino so sestavljali: iz SMRJ Ignac Kralj in jaz, iz JSZ Valentin Smolej in Anton Smolej iz NSZ pa Matevž Kalan in Cena Praprotnik. Ta skupina se ni imela za uradnega predstavnika teh organizacij, ampak le za predstavnik vsega delavstva.

V adjustaži grobe pločevine, kjer je skupina imela sestanek smo na hitro napisali zahteve stavkajočih delavcev v 18 točkah, ki jih navajam v originalu tako, kot so bile predložene direkciji:

Delavci obrata Javornik vlagajo naslednje zahteve:

1. priznanje obratnih zaupnikov in organizacijskih zaupnikov,

2. nedoločeni cagljji fine proge,
3. fina proga — računamo moštvo 32 mesto 36 mož, kakor je v pogodbi,
4. 6 A material naj se plačuje po pogodbi,
5. akord adjustaže fine proge,
6. rezervarjem adjustaže fine proge 55 din dnevno,
7. mehanična delavnica — zvišanje plač,
8. akord težke proge, odprava nadomestne mezde med obratovanjem,
9. takojšnja rešitev vloženih predlogov pri direkciji KID,
10. ureditev plač v lužilnici in cinkarni kot dodatek kolektivne pogodbe,
11. izdati delovni red,
12. reducirani in kaznovani naj se vrnejo na svoja mesta v obrate,
13. sprejem delavcev na Javorniku le v sporazumu z obstoječimi organizacijami,
14. še enega tekača na fino progo,
15. nobenih posledic nasproti posameznikom zaradi ustavitve dela in spornosti, kakor tudi za plačilo zamujenega dela,
16. škarjevcev in ravnalcem fine proge še enega rezervarja,
17. priznanje lažjega dela rekonvalescentom,
18. delavstvo vztraja pri tem, da se o tem razpravlja na Javorniku.

Delavska deputacija (sledijo podpisi: Vencelj Perko, Matevž Kalan, Valentin Smolej).

Podpisniki in glavni zaupnik Ignac Kralj so bili zadolženi, da te zahteve posredujejo direkciji.

Iz formulacije zahtev je razvidno, da so bile na hitro sestavljene in da niso vsebovale podrobnejših utemeljitev. Točke so imele bolj obliko tez, gesel. Sicer so na direkciji dobro vedeli, za kaj gre. V razpravi s predstavniki direkcije se je pokazalo, da tako formulirane zahteve niso predstavljale take nejasnosti, da se ne bi vedelo, kaj hočemo. Bile so zadostna osnova za pogajanja.

Z vložitvijo zahtev je bila stavka legalizirana.

Okrog 11. ure dopoldne je prišel na Javornik sreski podnačelnik, komisar Andrej Bizjak. Zbrane žene pred tovarno ga niso pustile v tovarno. Neka žena je zaklicala: »Vencelj, glej, da boš tak, kot Jurman v Čufarjevi drami Polom!« Jurman je namreč predstavljal delavskega voditelja in nepopustljivega borca za delavske pravice.

Bizjaku je uspelo priti v tovarno šele z našo intervencijo skozi stranska vrata. Sestali smo se v obratni pisarni, pred njo pa so se zbrali stavkajoči delavci. Bizjak jih je skozi odprto okno pozival, naj se vrnejo na

na komunalno-gradbena dela: gradnja mestnega vodovoda, gradnja mostov čez Savo na Plavžu in Hrušici, gradnja krajevnih potov na Planini, Javorniškem rovtu, Plavškem rovtu, Hrušici, Koroški Beli in Potokih, gradnja mostov čez hudournik Ukova, elektrifikacija naselja Podmežaklja. Samoprispevek so bili dolžni plačevati državljani in pravne osebe s prebivališčem oz. dohodkom na območju MLO Jesenice.

Oprošeni so bili vojni invalidi, delovni invalidi in ljudje, ki niso imeli letno več kot 20.000 starih din dohodkov.

Višina samoprispevka je bila 1.125.000 starih din in se je zbirala takole:

- delavci, nameščenci in izobraženci: 1 % od mesečnega dohodka,
- kmetje: 2–3 % (na podlagi dohodka iz leta 1949),
- obrtniki in zasebni poklici: 5 % (na podlagi prometa za leto 1949).

Na isti seji so potrdili tudi plan gradenj za leto 1951, katerega najvažnejše postavke so bile: javna tehnična, vodovod za Kočno in nadaljevanje del na mestnem vodovodu, izgradnja otroškega igrišča, ureditev parkov in nasadov, ureditev električnega omrežja, razširitev in tlakovanje cest, vzdrževanje cest in pločnikov, popravilo kanalizacije, nabava mestnega avtobusa in škroplilnega avtomobila za protiprašno škropljenje cest, adaptacija nekaterih stanovanjskih zgradb.

V zvezi s prehodom na delavsko samoupravljanje so sprejeli sklep, da se iz državne uprave na mestna podjetja oz. njihove delavske svete in upravne odbore prenesejo vse operativno-gospodarske naloge. Ena osnovnih nalog članov MLO je bila pomoč novim samoupravnim organom pri njihovem poslovanju.

1. novembra 1950 je začelo poslovati trgovsko podjetje državnih posestev, prvo take vrste v Sloveniji. Namen take trgovine je bil »... tukajšnje prebivalstvo preskrbovati z dopolnilno preskrbo po prostih cenah. Druga naloga podjetja pa je, da ... cene regulira tako, da bodo vedno za 20 % nižje od cen posameznih kmetovalcev...«

20. novembra 1950 je bila ustanovna skupščina Združenja državnih gostinskih podjetij za mesto Jesenice.

Z namenom, da bi se naloge oblasti čim bolj prenesle na široko ljudske množice, so se konec leta 1950 pri posameznih poverjenih MLO oblikovali sveti državljanov, kot pomoč poverjeništvom pri njihovem delu:

- svet pri upravi za komunalne zadeve,
- svet pri upravi za kmetijstvo in gozdarstvo,
- svet pri upravi za lokalno industrijo in obrt,
- svet pri stanovanjskem uradu,
- svet pri svetu za ljudsko zdravstvo,
- svet pri svetu za socialno skrbstvo,
- svet pri svetu za prosveto in kulturo,
- svet pri poverjeništvu za delo,
- svet pri poverjeništvu za finance,
- svet pri poverjeništvu za blagovni promet,
- svet pri planski komisiji.

Da bi IO MLO nemoteno posloval, so izvolili še komisije:

- mandatna komisija,
- disciplinska komisija,
- komisija za odloke, prošnje in pritožbe,
- komisija za prekrške,
- komisija za postavitev in razrešitev sodnikov porotnikov,
- disciplinsko sodišče.

Za lažje in boljše delo odborikov MLO so mesto razdelili na več zaključnih enot, nekakšna delovna področja odborikov, ki so jih imenovali odboriški sveti. Bilo jih je devet. To niso bile upravno-teritorialne enote.

Konec leta 1950 je na območju mesta delovalo šest ljudskih prosvetnih društev:

tri sindikalna KUD, dva mladinska KUD in KUD na Hrušici.

V začetku leta 1951 so se združila vsa gostinska podjetja v Mestno gostinstvo Jesenice.

Mestno podjetje Žaga in mestni lesni galanterijski obrat pa sta se združila v Lesno galanterijski obrat in Žaga Jesenice.

Februarja 1951 so se pri IO MLO uknili sveti državljanov pri poverjeništvu za delo, za finance in pri planski komisiji, tako da je odslej delovalo osem svetov državljanov.

Na seji MLO sredi junija 1951 so ugotovili, da so do sedaj posvečali premalo pozornosti vzgoji in šolstvu. Na Jesenicah je deloval en otroški vrtec za 60 otrok, kar je bilo premalo, zato so odborniki poudarili, da bo treba v novih stanovanjskih naseljih na Plavžu in Koroški Beli najti prostore za nove vrtece.

Na teritoriju MLO Jesenice je bilo pet osnovnih šol: Jesenice, Koroška Bela, Javorniški rovt, Sv. Križ in Hrušica; nižja gimnazija na Koroški Beli, višja gimnazija na Jesenicah, metalurška šola in glasbena šola. Osnovne šole je obiskovalo 999 otrok, gimnazijo 985, metalurško šolo 457 in glasbeno šolo 123 otrok.

Na obeh gimnazijah sta delovali dijaški kuhinji, ki sta dnevno oskrbovali 266 učencev.

Za leto 1951 je bila predvidena počitniška kolonija v Crikvenici za vsaj 75 otrok, za kar pa ni bilo proračunskih sredstev, zato je svet za prosveto in kulturo zaprosil za denarno pomoč podjetja.

Največje ovire pri razvoju šolstva so bile: pomanjkanje učnega kadra, neustreznost in premajhni prostori in slab šolski inventar. Ker za investicije v šolstvo MLO ni imel denarja, so odborniki na seji 21. julija 1951 sprejeli odlok o krajevnem samoprispevku za nujna popravila šol na teritoriju mesta Jesenice. Višina samoprispevka je bila 1.934.000 starih din, plačeval pa se je na isti način, kakor samoprispevek iz leta 1950. Denar so namenili za dela na gimnazijah na Jesenicah in Koroški Beli in v osnovnih šolah na Jesenicah in Hrušici.

Prav tako se je s finančnimi težavami in neustreznimi prostori srečavalo tudi mestno gledališče Jesenice.

Oktober 1951 so zaradi nerentabilnosti uknili nekatera mestna podjetja, med njimi tudi Kmečko obdelovalno zadrugo Sv. Križ. Tako sta sedaj na območju Jesenic delovali le dve kmetijsko-delovni zadrugi: KDZ Plavški rovt in KDZ Planina.

Tudi sicer je bilo kmetijstvo na območju mesta slabo razvito, saj je skupna površina obdelovalne zemlje znašala le 793 ha, od tega je bilo le 180 ha orne površine, pa še ta je bila razcepljena med kmete.

V zvezi z novim kazenskim zakonom so pri MLO Jesenice izvolili sodnika za prekrške.

V začetku leta 1952 je zaživel tudi turistična dejavnost. Na seji MLO 28. marca 1952 so razpravljali o t. i. komunalni dejavnosti mesta, pri čemer so imeli v mislih zunanji izgled mesta. Da bi se stanje izboljšalo, so sklenili, da se mesec april proglasi za mesec čistoče in urejenosti. Posebni odbor je dobil nalogo, da pripravi razstavo o pretekli, sedanjosti in prihodnji komunalni dejavnosti. Za reklamne deske, plakiranje in oglase je bilo zadolženo Turistično olepševalno društvo. Dogovorili so se, da je nujno potrebno urediti okolje v novih naseljih na Plavžu, na Savi in Koroški Beli. Da bi prebivalstvo čim bolj zainteresirali, zlasti pa mladino, so med posameznimi naselji organizirali tekmovanja. Sklenili so, da je treba večjo skrb posvetiti vzdrževanju cest, predvsem bi bilo treba takoj usposobiti škropilni avto za škropljenje prašnih makadamskih cest.

Kritizirali so gostinske usluge in zahtevali, da se izboljša odnos do gostov, da se izboljša postrežba in da gostinsko podjetje uredi svoje lokale.

Sprejeli so odlok o obveznem vzdrževanju zgradb in komunalnih naprav, ki med drugim določa, da je prepovedano graditi svinjake, kokošnjake in drvarnice, kjer bi kvarili izgled mesta.

23. aprila 1952 je bila zadnja seja mestnega ljudskega odbora Jesenice in obenem prva seja ljudskega odbora mestne občine Jesenice (LOMO). Po novih odredbah se je mesto Jesenice, ki je do sedaj imelo rang okraja, vključilo v okraj Radovljica. K mestu Jesenice pa se je priključil KLO Blejska Dobrava. Celotno področje LOMO Jesenice je merilo približno 7.600 ha in imelo dobrih 15.000 prebivalcev.

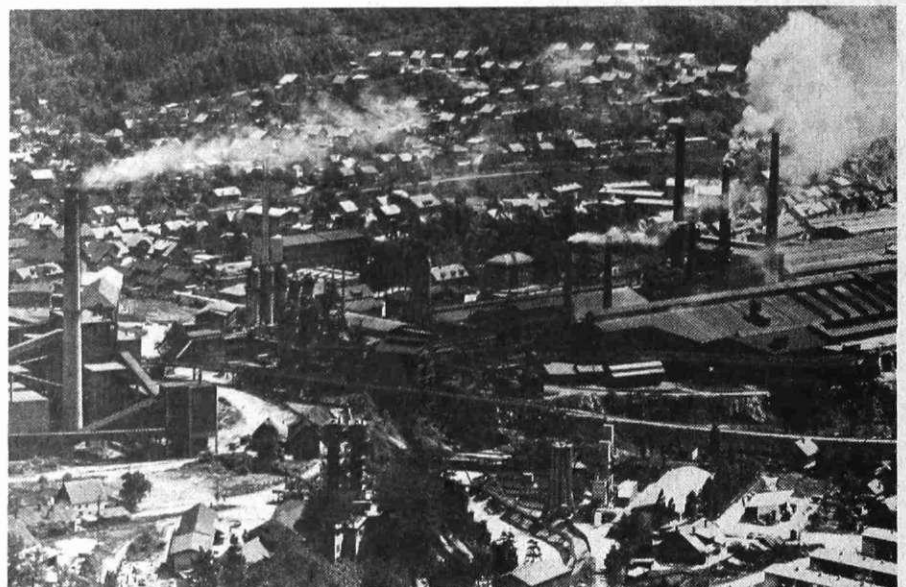
Nova upravna struktura se je delila na:

- tajništvo in
- oddelek za gospodarstvo in komunalne zadeve.

Število komisij se je zmanjšalo na:

- mandatno-imunitetno komisijo,
- disciplinsko komisijo in
- komisijo za prošnje in pritožbe.

(Nadaljevanje na 8. str.)

Del jeseniške železarne s ptičje perspektive

(Nadaljevanje s 7. str.)

Na seji so izvolili štiri svete:
— svet za gospodarstvo,
— svet za gradnje in komunalne zadeve,
— svet za prosveto in kulturo,
— svet za ljudsko zdravstvo in socialno politiko.

Za predsednika LOMO je bil izvoljen Matevž Kolar.

Število zaposlenih v občinski upravi se je zmanjšalo od prejšnjih 72 na 36 uslužbencev.

Poleg Železarne je bilo na teritoriju LOMO še 27 lokalnih podjetij, ki so zaposlovala 579 ljudi. Le štiri manjša podjetja še niso izvolila samoupravnih organov.

V letu 1952 je močnejše zažvelo kulturno življenje, saj so KUD Svoboda delovala na Blejski Dobravi, Hrušici, Javorniku in Jesenicah.

Na seji 31. oktobra 1952 so razpravljali o urbanističnem razvoju Jesenic. Kot prioriteta za zazidavo s stanovanjskimi hišami so določili področja: Plavž, za progo, Bevško polje, Koroška Bela in zemljišče na Bregu pri Žirovnici. Ves del južno od železnice so rezervirali za železniške naprave, objektom Železarne pa namenili zemljišče proti Javorniku. Za stari del mesta so sklenili, da se bo popravljalo le, kolikor se ga bo dalo urediti, prostor od pošte do gimnazije pa so namenili za trgovski center, upravne zgradbe in gostinske objekte. Področje med bolnico in potokom Jesenice so v celoti rezervirali za razvoj bolnice.

30. marca 1954 je LOMO sprejel odlok o določitvi zemljišč za gradbene namene. Posebej so našeta zemljišča, ki se ne smejo uporabljati za gradnje, ker so namenjena za industrijo, poljedelstvo, živinorejo: na Jesenicah in Javorniku kompleks Železarne, območje akumulacijskega jezera HE Moste — Žirovnica; celotno naselje Potoki, Plavški rovt, Javorniški rovt, del naselja Planina in nekatere parcele na Kočni.

Za zavarovana zemljišča je odlok proglasil: na Jesenicah področje Mirce; na Blejski Dobravi področje ob Radovni. Na teh zemljiščih so bile dovoljene le take zgradbe, ki bi bile potrebne za vzdrževanje in zavarovanje.

Konec leta 1952 je bil za predsednika LOMO izvoljen Maks Dolinar.

Sredi leta 1953 je LOMO izdal odločbe o formiranju ustanov s samostojnim financiranjem. Te ustanove naj se financirajo same. Če imajo pozitivno bilanco, morajo višek odvajati ljudskemu odboru mestne občine, če pa ne bi mogle kriti izdatkov za svoje redno poslovanje, se bodo krila iz proračuna LOMO. Ustanove so izdelale t. i. pravila, statute, ki jih je moral LOMO potrditi. Petega junija 1952 so bile take odločbe izdane za: otroški vrtec, otroške jasli, rešilno postajo, mestno lekarno, mestno gledališče, za upravo komunalnih služb in za klavnico. Kasneje so bile izdane še nekatere drugim ustanovam.

V drugi polovici leta 1953 je Železarna ljudskemu odboru odstopila 50 milijonov din, ki so jih namenili za kreditiranje gradenj stanovanjskih individualnih hiš delavcev in nameščencev. Konec novembra je bilo že 28 prosičev.

To leto je postalo pereče vprašanje pokopališča, ker na Jesenicah niso mogli več pokopavati. Imeli so že izdelan načrt za novo pokopališče na Koroški Beli, zato je bila njegova izgradnja ena najvažnejših postavk investicijskega načrta za leto 1954. 14. januarja 1954 je bil sprejet sklep, da se naselje Sv. Križ preimenuje v Planino pod Golico.

30. marca 1954 so sprejeli odlok, da se 1. avgust proglasi za praznik ljudske vstaje na Jesenicah v spomin na spopade Cankarjeve čete 1. avgusta 1941 na Mežakliji, kjer sta padla prvoborce Franc Koren in Viktor Arzenšek. Da bi praznovanje že prvič kar

najbolje uspelo, so imenovali komisijo za pripravo praznovanja.

Načelo samoupravljanja je bilo treba vpeljati tudi na področje stanovanjskega gospodarstva. LOMO je marca 1954 sprejel odlok o določitvi hiš, ki spadajo v stanovanjsko skupnost, o organih upravljanja stanovanjskih hiš in o kategorizaciji stanovanj.

V upravo stanovanjske skupnosti (odlok o njeni ustanovitvi je bil sprejet 20. avgusta) so spadale vse hiše splošnega ljudskega premoženja s pripadajočimi zemljišči, hiše v zadružni lasti in v lasti družbenih organizacij ter stanovanjske hiše zasebnikov, ki so se vključile v stanovanjsko skupnost. Stanovanjsko skupnost je vodil svet stanovanjske skupnosti (40 članov), ki so ga izvolili zastopniki hišnih svetov. Hišne svete so volili stanovalci hiš z več kot petimi stanovanji.

Do oktobra 1954 so kategorizirali vsa stanovanja na področju LOMO Jesenice. Področje je bilo razdeljeno na dve coni:

1. cona: mesto Jesenice do bolnice na Plavžu in območje do Koroške Bele,
2. cona: Hrušica, Plavški rovt, Planina pod Golico, Javorniški rovt, Potoki, Blejska Dobrava, Lipica, Kočna, Podkočna.

Coni sta se razlikovali po denarni vrednosti točke.

Vsa stanovanja so razdelili v sedem kategorij, s točkami od 0 do 110. Kategoriziranih je bilo 4.188 stanovanj s skupno površino 183.276 kvadratnih metrov. Od tega je imela Železarna 821 stanovanj, državna železnica 223, LOMO 241, družbene organizacije 71 in privatniki 2.832. Na področju LOMO Jesenice je bilo 1.578 stanovanjskih hiš, od tega jih je bilo do konca oktobra 1954 vključenih v stanovanjsko skupnost 283. Le pri 51 pa so bili izvoljeni hišni sveti. Povprečna površina stanovanja je bila 44,33 kvadratnega metra, povprečna stanarina pa 298,85 din.

V zvezi z novim obrtnim zakonom se je obrt reorganizirala na:

1. obrtna podjetja (v svojem sestavu so imela obrtne delavnice, vodila so svoje knjigovodstvo in volila delavske svete),
2. obrtne delavnice (delajo le v enem obratu),
3. manjše obrtne delavnice (niso imele zaposlenih več kot pet ljudi).

Turizem se je vedno bolj razvijal, zato je konec junija 1954 LOMO sprejel odlok o oddajanju opremljenih sob potnikom in turistom. Tako so lahko zasebna gospodinjstva v času turistične sezone, večjih srečanj, zletov, shodov in proslav oddajala sobe. Oddajanje sob je moral dovoliti LOMO, potem ko so jih pregledale ustrezne komisije.

Jeseni 1954 so imenovali šolske odbore, ki so bili organi družbenega upravljanja. Njihova naloga je bila reševanje kulturnih, prosvetnih, gospodarskih in socialno-zdravstvenih vprašanj, ki so zadevala šolo, vzgojo in pouk. Na višji gimnaziji in strokovni šoli je v šolski odbor prišel tudi zastopnik dijakov.

Osmega decembra 1954 je bila z odločbo LOMO Jesenice ustanovljena ljudska knjižnica Jesenice.

Aprila 1955 je bil sprejet družbeni plan za leto 1955 v višini 128.286.000 starih din dohodkov in izdatkov.

Z upravo in teritorialno reorganizacijo poleti 1955 se je občina Jesenice vključila v komunalni sistem. Prvega avgusta 1955 je bila prva seja novega občinskega ljudskega odbora Jesenice (ObLO), ki je bil izvoljen na zadnji seji LOMO konec julija. Za predsednika so ponovno izvolili Maksa Dolinarja.

Na drugi seji ObLO so odborniki sprejeli statut občine Jesenice, ki je določal, da je občina Jesenice prešla v okvir okraja Kranj. Teritorialno se je z reorganizacijo področje občine Jesenice povečalo in je obsegalo: mesto Jesenice s katastrskimi občinami Javornik, Jesenice in Koroška Be-

la; katastrske občine Blejska Dobrava, Doslovče, Gozd, Hrušica, Planina pod Golico, Plavški rovt, Podkoren, Potoki, Rateče, Višelnica, Zabreznica; bivše občine Dovje — Mojstrana, Kranjska gora, Žirovnica.

- Pri ObLO so izvolili stalne komisije:
- mandatno-imunitetna komisija,
 - komisija za volitve in imenovanja,
 - komisija za gospodarstvo,
 - komisija za predpise in organizacijska vprašanja,
 - komisija za prošnje in pritožbe.

Izvoljeni so bili tile sveti:

- svet za splošno upravo,
- svet za gospodarstvo,
- svet za komunalne zadeve,
- svet za šolstvo,
- svet za prosveto in kulturo,
- svet za zdravstvo,
- svet za socialno skrbstvo,
- svet za varstvo matere in otroka,
- svet za delo in delovna razmerja.

Po potrebi je ObLO lahko postavil še druge komisije in svete.

Upravni organi so se delili na:

1. temeljne upravne organe:
 - oddelek za splošno upravo,
 - oddelek za gospodarstvo in komunalne zadeve,
 - oddelek za zdravstvo in socialno politiko,

- uprava za dohodke.
2. posebne občinske organe:
 - sodnik za prekrške,
 - krajevni uradi.

Krajevni uradi so bili ustanovljeni zato, da bi bile določene občinske službe bliže prebivalstvu. Ustanovili so jih v Mojstrani, Kranjski gori in Zabreznici.

Določeno stopnjo krajevnega samouprave so predstavljali krajevni odbori. Skrbeli so za vzdrževanje in gradnjo komunalnih naprav. Bili so na Dovjem, Kranjski gori, Ratečah in Žirovnici.

Zaradi razvoja turizma, zlasti v Gornjesavski dolini, je bil novembra 1955 pri ObLO postavljen svet za turizem in gostinstvo.

Na seji 31. januarja 1956 so razpravljali o razvoju turizma in so ugotovili, da morajo usposobiti čim več tujskih sob po gostinskih obratih, izboljšati opremo ter usposobiti gostinski kader. Turistična društva po posameznih krajih so dobila nalogo, da uredijo vasi in skrbijo za čistočo. S posebnim odlokom so določili, da Dovje, Mojstrana, Kranjska gora, Log, Podkoren, Rateče, Selo, Zabreznica in Žirovnica spadajo v okoliš klimatskih in turističnih krajev.

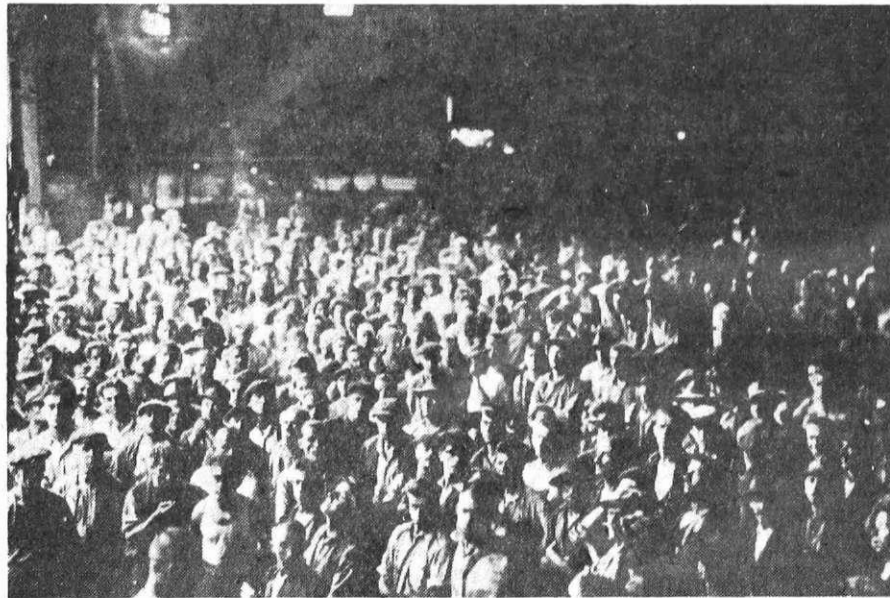
Da bi se čim večjemu številu otrok omogočilo šolanje na srednjih šolah, študentom pa študij na fakultetah, umetniških akademijah in višjih šolah, je bil v začetku januarja 1956 sprejet odlok o ustanovitvi sklada za štipendije.

Na seji 10. februarja 1956 so sprejeli odlok o potrošniških svetih, »... ki se ustanovijo pri vseh trgovskih podjetjih in trgovinah ter prodajalnih podjetjih, ki prodajo blago na drobno...«

Na isti seji so na osnovi zakona o narodni obrambi imenovali odbore civilne zaščite na Jesenicah, v Mojstrani in v Kranjski gori.

Zaradi onesnaženosti okolja so na seji 10. februarja postavili komisijo, ki naj prouči škodo, ki jo povzročajo strupeni plini in prah, katerih količina se je občutno povečala zaradi nekaterih novih tehnoloških postopkov v Železarni. Stanje je bilo tako resno, da je v začetku leta 1957 ObLO zahteval, da mora Železarna do februarja istega leta montirati čistilne naprave, v nasprotnem primeru »... naj ljudski odbor izda odločbo o ustavitvi pražilnih peči...«

Ker na Jesenicah še niso imeli spomenika ljudske revolucije, so oktobra 1956 ustanovili odbor za postavitev centralnega spomenika padlim borcem in žrtvam fašizma na Jesenicah.

Delavci žične valjarne na Jesenicah

smatrajo skoro vsi za levičarje, se strokovnih sestankov sploh ne udeležuje. 3. Naši člani so v nasprotju z direktivami stranke in konkretnimi sklepi m. k. ob priliki trboveljske akcije capljali za socij. patrijoti in skupno z njimi čakali na natančnejše informacije Tomana, mesto da bi šli na izvedbo nameravane akcije. 4. Na član. sestankih naši člani ne izstopajo proti soc. birokratam iz strahu pred blamažo vsled premajhne sposobnosti v govorništvu. Tako pridejo taki sestanki brez besed s strani opozicije. 5. Premalo demaskiranje soc. patr. zlasti se ne razširijo med delavstvo izjave, ki zadajajo na raznih sejah in sestankih, še manj da bi se te izjave takoj na licu mesta od naših ljudi izrabile proti soc. fašistom. 6. Vsako pomanjkanje dela znotraj JSŽ in NSZ. 7. Premalo intenzivna propaganda za RSO na podlagi enotne fronte v obratih. 8. Volitve obratnih zaupnikov, kjer so bile liste postavljene od zgoraj, brez našega odpora.

Naloge za bodoče delo: 1. Organizacijsko oživitvorenje RSO in postavitev vodstva RSO. 2. aktiviziranje članstva »Enakosti« (ki se smatra kot levo) za delo strok. org. in pridobivanje za RSO. 3. potom članskih in obratnih sestankov izvesti kampanjo za pripravo nove kolektivne pogodbe; sestava konkretnih zahtev, 4. Priprava na volitve obratnih zaupnikov 1935 in predpriprava s preštudiranjem zakona o zaščiti in ostalo.

Meseca decembra je bila v Ljubljani IV. konferenca KPJ. Sklepi te konference so bili objavljeni v brošuri, ki je imela naslov »Turizem v Sloveniji«. Ta brošura je krožila med jeseniškimi komunisti in simpaticerji. V njej so bili objavljeni sklepi izrednega pomena za delo med delavci.

Sklepi te konference so predvidevali naslednja sredstva razrednega boja v tem obdobju:

1. stavke in množična gibanja (zbovanja, demonstracije in shodi za uresničevanje neposrednih zahtev),
2. razvijanje dnevnih ekonomskih bojev v velika politična gibanja in stavke; razširjanje stavk in gibanj iz posameznih podjetij, vasi in krajev na celotne industrijske panoge in področja itd.

Za pripravljanje odločilnih bojev za oblast pa je konferenca postavila naslednje neposredne naloge borbe:

1. boj za izplačevanje, proti znižanju in za povišanje mezd,
2. skupne akcije vsega proletariata proti poslabšanju socialnega zavarovanja delavcev in za takojšnjo pomoč brezposelnim na račun države in podjetnikov,

3. boj vasi proti rubežem in prisilnemu izterjevanju davkov in dolgov ter proti kuluku,

4. boj proti vsem oblikam nacionalnega zatiranja,

5. boj za pravice političnih obsojencev in njihov amnestije, boj za ukinitve zakona o zaščiti države, za svobodo tiska in organizacije,

6. boj za ostvareitev akcijske skupnosti delavskega razreda in enotnosti sindikalnih organizacij na temelju razrednega boja.

Sklepi IV. partijske konference so imeli močan vpliv tudi na naše delo, saj so bili odraz teženj širokih delavskih množic, zlasti odraz borbenega razpoloženja naprednih delavcev v industrijskih centrih. V tem času je Slovenijo zajel širok stavkovni val. Januarja 1934 je bila stavka kovinarjev v Guštanju (Ravne), v maju so stavkali tekstilci v Mariboru, 5. junija so zasedli trboveljski rudarji rudnike in šli v hudo gladovno stavko. V Hrastniku so rudnik zasedli žandarji. Septembra so stavkali grafični delavci v Ljubljani in tekstilci v podjetju »Ika« v Kranju. Februarja 1935 so začeli s stavko gradbinci v Celju, aprila rudarji v Lihovju, od 15. maja do 5. junija kovinarji v Lescah, od 2. maja do 6. junija so stavkali tekstilci v Kočevju zaradi odpušcanja delavcev.

Tudi jeseniški kovinar je moral seči po zadnjem orožju — po stavki.

Nerešena vprašanja, polno drobnih spopadov in psihološka pripravljenost delavcev na boj so bili močnejši faktorji od neaktivnih vodstev strokovnih organizacij. Edina organizirana politična sila, ki je stala za bojno razpoloženimi delavci, je bila mlada, sorazmerno maloštevilna partijska organizacija, ki je opirala svoje delo na širok krog simpatizerjev in borbene akcije v tovarni in kraju.

PRIPRAVA NA STAVKO, NJEN ZAČETEK IN NJENA LEGALIZACIJA

Tretjega julija sva šla s predsednikom podružnice SMRJ Ivanom Čelesnikom k tehničnemu direktorju KID inž. Dostalu, da še enkrat poizkusiva reševati sporne zadeve. Dostal naju ni sprejel. Protestirala sva pri generalnem tajniku KID dr. Ober-snelu, ki je zadevo sporočil generalnemu direktorju Nootu. Le-ta je za dan razprave določil 5. julij, a takrat nam je Noot le

obljubil, da bomo obveščeni, kdaj se bodo naše zahteve reševale.

To je bila pred stavko naša zadnja intervencija na direkciji. Vsak nadaljnji poizkus, da bi rešili obstoječa nesoglasja s posredovanji, se nam je zdel zaradi vse hujšega izigravanja uprave KID nesmiseln. Intervencij zaupnikov je bilo dovolj, saj sem samo jaz kot glavni zaupnik od izvolitve konec januarja 1935 pa do 17. julija 1935 napravil 71 raznih intervencij, da ne omenim intervencij glavnih zaupnikov Kralja in Bucka ter drugih.

Delavski zaupniki so svojo posredovalno nalogo, ki jim jo je določal zakon, opravili. Vodstva delavskih strokovnih organizacij niso bila pripravljena na ostrejšo intervencije. Ostala nam je le akcija mimo strokovnih organizacij, odločen protest, da tako ne moremo in nečemo več.

Odločili smo se za stavko!

Stavkati bi začeli že prej, pa smo se pripravljali na zlet Svobod 7. julija v Celju. Na zlet smo se peljali s posebnim vlakom. Velike manifestacije delavske solidarnosti in izrazi borbenega razpoloženja v Celju so izredno močno vplivali na naše tovariše. To nam je zelo olajšalo odločitev za stavko, ki smo jo večkrat omenjali po razpravah pri generalnem direktorju Nootu 5. julija.

Zadnji sestanek, na katerem smo se dogovorili, kdaj in kako bomo začeli stavkati, smo imeli v četrtek, 11. julija, pozno popoldne pri Koniču na Javorniku. Navzoči so bili le nekateri delavski in organizacijski zaupniki SMRJ. Računali smo, da bo na njih ležalo glavno breme stavke. Na sestanku so bili: Iganc Kralj, Franc Sirc, Alojz Znidar, Janko Noč, Janez Smid, Viktor Stražisar, Karel Preželj, Edi Giorgioni, Franjo Federl, jaz in morda še kdo. Dogovorili smo se, da bodo začeli delavci obratov KID na Javorniku stavkati v petek, 12. julija, ob 6. uri zjutraj, tako da ostaneta v tovarni nočna in dopoldanska izmena. Ob 14. uri naj se nam pridruži še popoldanska izmena. Za vsak obrat je bil zadolžen po eden od prisotnih, da bo poskrbel, da bo delo ustavljeno in da ne bi v obratih nastala kakšna škoda. Dogovorili smo se tudi, kako zavarovati izhode, da onemogočimo poizkuse odhoda morebitnim stavkokažom iz tovarne, oziroma prihod provokatorja vanjo. Federl in Giorgioni sta prevzela nalogo, da bosta obvestila naše žene in dekleta, da bodo zjutraj ob 6. uri z zunanje strani zavarovale tovarno med drugim tudi pred žandarji, če bi le-ti poizkušali s silo izgnati delavce.

Zvečer sva se z Ignacem Kraljem pogovorila, kako bova v stavki nastopala kot delavska zaupnika, da ne bi dala videza, da sva med organizatorji. Dogovorila sva se tudi, kako bomo legalizirali stavko. V tem tednu sva oba delala v dopoldanski izmeni, Kralj v obratu grobe proge na Javorniku, jaz pa v obratu žične valjarne na Savi. Domenila sva se, da mi bo Kralj takoj, ko bo »izvedel« za stavko to sporočil po telefonu kot starešini vseh zaupnikov KID, jaz pa bom poskrbel, da se stavka legalizira.

Tisto noč nisem mogel zaspati. Razmišljal sem o tem, kako bo stavka uspela. Računali smo, da bo ta boj hud, da nam bo nasprotovala tudi državna oblast in stavke morda ne bodo podprla oficialna vodstva strokovnih organizacij na Jesenicah. Zato smo morali izbrati previdno taktiko, s katero smo iznenadili vodstvo KID, ki je bilo v prvem trenutku stavke popolnoma dezorientirano.

Dne 12. julija sem bil že kot običajno približno deset minut pred šesto uro na svojem delovnem mestu v obratu na Savi. Ko sem z žerjavom prekladal caglje, me je okrog 6.30 prišel nekdo poklicat, naj grem takoj k telefonu v pisarno, ker me nujno

(Nadaljevanje na 18. str.)

(Nadaljevanje s 15. str.)

3. sodelujejo pri pripravljanju in izdelovanju kolektivnih pogodb med delavci in delodajalci;

4. skrbijo, da se delodajalci in delavci strogo drže vseh kolektivnih in individualnih delovnih pogodb;

5. posredujejo med delavci in delodajalci v sporih iz delovnega razmerja;

6. posredujejo pri določanju akordnih tarif;

7. stremijo za tem, da se strogo uporabljajo vse odredbe, ki jih predpisujejo zakonodajna in administrativna oblastva za zaščito delavcev;

8. stremijo za tem, da se vzdržuje v podjetjih red in disciplina;

9. podpirajo delavce in delodajalce z nasveti ob izstopu z dela ali odpustu delavcev;

10. dajejo delodajalcem predloge za izboljšavo organizacije dela v podjetjih.

Delovanje delavskih zaupnikov je bilo posredniškega — pomirjevalnega značaja. O sprejemanju in odpuščanju delavcev, o določanju mezd in akordov, so imeli zaupniki izključno samo posredovalno funkcijo. Zbor delavskih zaupnikov je na prvi seji po volitvah izvolil predsednika »starešino zaupnikov«, ki smo ga imenovali glavni delavski zaupnik. Starešina je bil zakoniti predstavnik delavcev v podjetju. Za delavske zaupnike je zakon predvideval zaščito, da zaradi opravljanja svoje funkcije, niso mogli biti odpušteni ali drugače preganjani.

Prošnje in pritožbe so sprejemali delavski zaupniki za oddelek v katerega so bili izvoljeni in jih posredovali starešini zaupnikov, da bi jih rešil na pristojnem mestu. Če starešina ni uspel v svojih intervencijah in je grozila zaradi tega stavka, je moral o tem nujno obvestiti pristojno inšpekcijo dela ter zahtevati, da bi ta posredovala, da bi se nevarnost odvrnila. Med stavko ali izporom ni smel starešina zaupnikov, dokler stavke ali izpore ni bilo konec, nastopati — niti kot govornik, če bi nameraval s svojimi govori zavleči nastali spor, niti kot vodja stavke v dotičnem podjetju.

V naši (SMRJ) strokovni organizaciji sta obstajali dve struji. Eno smo sestavljali mlajši tovariši, ki smo gradili svojo razredno zavest v delavskem prosvetnem društvu Svoboda, oziroma Enakosti, in delovali pod vplivom KPJ. Desno strujo so sestavljali v glavnem takrat vodilni tovariši v podružnici SMRJ. Ti so se ogibali ostrejši borbi in hujšim spopadom s podjetjem in z oblastmi. Ta struja je bila pod političnim vplivom desnih socialistov. Do ostrejšega spopada med obema strujama je prišlo ob sklepanju kolektivne pogodbe aprila 1934, ko smo mlajši nasprotovali čl. 16 kolektivne pogodbe, po katerem bi podjetje lahko avtomatično znižalo mezde, če bi na trgu padle cene izdelkov železarne, in ker je vodstvo podružnice grozilo in kritiziralo mlajše zaradi ustavitve dela in demonstracij pred direkcijo, 27. aprila 1934, čeprav je ta akcija omogočila takojšen podpis kolektivne pogodbe. Ideološka razdvojenost in različna gledanja na metode boja so močno slabili našo borbena sposobnost.

Tiste, ki niso soglašali s taktiko vodstva, so imenovali »opozicija«. Ta je zahtevala od sindikalnega vodstva, da organizira odločne akcije proti podjetju in normalizacijo odnosov v organizaciji. Vodstvo organizacije je odklanjalo predloge »opozicije« in se izmikalo borbi. Predlogi »opozicije«, da bi se sporazumno formuliralo izhodišče za nadaljne akcije boja, so naleteli na gluha ušesa. Stanje je bilo tako, da je večina članov, ki je podpirala »opozicijo«, zahtevala akcije, vodstvo pa se je ogibalo boja. Podobno stanje je bilo tudi v Jugoslovanski strokovni zvezi (JSZ) in v Narodni strokovni zvezi (NSZ). Zaradi

Ignac Kralj, glavni zaupnik delavstva KID na Javorniku

tega je podjetje še lažje kratilo pravice delavstva. Delavski zaupniki so hodili na intervencije, toda brez uspeha.

Posebno mesto v gibanju jeseniških kovinarjev je pripadalo delavskemu kulturno-prosvetnemu društvu Svoboda oziroma »Enakosti« in podružnici Zveze delavskih žena in deklet. Jedro najbolj borbenega dela jeseniških delavcev so poleg članov KP sestavljali člani Enakosti. Zato so bili pod posebnim nadzorstvom oblasti in preganjani. V Enakosti je imel v tem času pomemben vpliv naš delavski pesnik in pisatelj Tone Čufar. Njegove pesmi, zlasti pa njegova drama Polom, so takrat izredno vplivale na zavest jeseniških delavcev. To, kar smo leto poprej igrali v drami Polom, smo v nekem smislu doživljali v veliki stavki leta 1935.

Naše ženske, organizirane v Zvezi delavskih žena in deklet, prekaljene v preteklih borbah — saj so že leta 1932 pri izprtju (odpovedi delovnega razmerja) vsega delavstva manifestirale visoko borbena zavest, so bile pripravljene tudi na to borbo, ki nas je čakala.

Zbor delavskih zaupnikov SMRJ leta 1932

VPLIV KPJ NA BORBENO RAZPOLOŽENJE JESENIŠKIH KOVINARJEV

Ob koncu leta 1934 sta obstojali na Jesenicah dve celici Komunistične partije s sedmimi člani. Od teh so bili razen dveh članov vsi novinci. Obstajal je začasni mestni komite, katerega so sestavljali: pročelnika obeh celic, sodrug Železnik in sodrug Peter kot član in instruktor pokrajinskega komiteja KPJ. Okrožnega komiteja takrat še ni bilo. Povezavo do Bleda in Kranja je opravljal mestni komite Jesenice. Okrožna organizacija je štela osem celic s 15–18 člani. Zveze z njimi so bile zelo slabe ali pa prekinjene.

13. septembra 1934 je bila razširjena seja mestnega komiteja Jesenice. Zelo temeljito so analizirali obstoječe stanje v partijski organizaciji, njen vpliv in vlogo v strokovni organizaciji in na drugih področjih. Sprejeta je bila ostra kritika partijskega dela za preteklo obdobje. Da bi se odpravile slabosti in da bi se delo poživelo, je komite sprejel tri resolucije in sicer:

- o organizacijsko političnem delu,
- o delu med kmeti in
- o strokovnem (sindikalnem) delu.

Ker obravnava resolucija o strokovnem delu vlogo partije v sindikalni organizaciji, vprašanje kolektivne pogodbe ter vprašanje socialne zaščite, jo navajam dobesedno v celoti:

»Resolucija o strokovnem delu, sprejeta na razširjeni seji m. k. Jesenice 13. 9. 1934. Ekonomске borbe, ki so se vršile v delokrogu o. o., so bile zadnje marčno gibanje za novo kolektivno pogodbo. O. m. k. je sodeloval z govorniki na javnih zborovanjih, RSO še ni bila stvorjena, pač pa se je s simpatizerji delalo v tem pravcu. Po tej borbi je nastalo zatišje, akcija za podporo Trbovljam v štrajku se vsled naše slabosti ni izvedla. Predvideva se za 20. okt. gibanje za novo kolektivno pogodbo. Da ni bilo nikakih pomembnejših uspehov je vzrok v sledečih napakah: 1. org. RSO, niti samo naše članstvo ni zadostno poučeno o delu po tej liniji; sestankov strokovne organizacije se udeležuje 10–15 naših ljudi in simpatizerjev. Premalo se poskrbi za večjo udeležbo ter priprave za nastopanje se ne izvedejo preje. 2. Ogromna večina članstva »Enakosti« ki šteje 130 članov in ki se

V Kranjski gori se je hitro razvijal zimsko športni turizem, zato je ObLO odobril turističnemu društvu Kranjska gora milijon starih dinarjev kredita za dograditev žičnice na Vitranc. Marca 1957 je ObLO Jesenice sprejel sklep, da prevzame gradnjo žičnice v okvir svojih gradenj in da najame pri investicijski banki kredit v višini 22 milijonov starih din. Na seji so imenovali še gradbeni odbor za gradnjo žičnice.

23. marca 1957 je začela poslovati komunalna banka Jesenice.

Na seji ObLO 20. avgusta 1957 sta bila ustanovljena občinski zbor in zbor proizvajalcev. Vsak zbor je štel po 37 odbornikov. Za volitve v občinski zbor so občino razdelili na 19 volilnih enot.

Zbor proizvajalcev sta volili dve skupini z ozirom na ustvarjeni dohodek. Celotni dohodek za Jesenice za leto 1956 je znašal 26.743.667.000 starih din, od tega je prva skupina (industrija, trgovina in obrt) ustvarila 26.387.752.000 din ali 98,7 %, druga skupina (kmetijstvo) pa le 355.915.000 dinarjev ali 1,3 % dohodka. Zato je prva skupina volila v zbor proizvajalcev 36 odbornikov, druga skupina pa le enega odbornika.

Na prvi seji obeh zborov je bil za predsednika ObLO izvoljen Franc Treven.

Povečalo se je tudi število svetov in komisij pri ObLO.

Postavljeni sta bili dve odborniški komisiji:

- komisija za volitve in imenovanja,
- komisija za prošnje in pritožbe.

Izvolili so naslednje strokovne komisije:

- komisija za potrjevanje tarifnih pravičnikov,
- komisija za gozdarstvo,
- komisija za kmetijsko statistiko,
- komisija za pomoč iz zapora odpuščenim osebam,
- komisija za štipendije,
- komisija za predvojaško vzgojo,
- komisija za odlikovanja,
- komisija za uslužbenska vprašanja.

Izvoljeni so bili naslednji sveti:

- svet za splošno upravo in notranje zadeve,
- svet za blagovni promet,
- svet za industrijo in obrt,
- svet za komunalne zadeve,
- svet za kulturo in prosveto,
- svet za šolstvo,
- svet za kmetijstvo in gozdarstvo,
- svet za turizem in gostinstvo,
- svet za zdravstvo,
- svet za varstvo družine,
- svet za socialno varstvo,
- svet za delo,
- svet za družbeni plan in proračun,
- svet za telesno vzgojo in sport.

Septembra 1957 so reorganizirali šolstvo. Osnovne šole in nižje gimnazije so združili v osemletke. Odpravili so osnovne šole in nižje gimnazije v Kranjski gori, Žirovnici in Koroški Beli. Odslej so v teh krajih delovale osemletke.

V začetku leta 1958 so pričeli s pripravljalnimi deli za zidavo nove osemletke na Jesenicah.

V letu 1957 je zaživelo tudi delo knjižnic. Ljudska knjižnica Jesenice je poleg centralne knjižnice na Jesenicah imela še podružnice na Hrušici, Koroški Beli in Blejski Dobravi. Leta 1957 je bilo vpisanih 5.745 bralcev, obiskovalcev pa je bilo 20.231.

Pionirska knjižnica je zabeležila 1.017 obiskovalcev. V njenem okviru so delovali trije krožki: angleški, likovni in krožek po-vesti in pravljic.

Samostojne knjižnice so delovale na Dovjem, v Gozdu, na Javorniskem rovtu, na Planini pod Golico in v Žirovnici. Za strokovno izpopolnjevanje knjižničarjev je ljudska knjižnica Jesenice organizirala tečaje.

V začetku leta 1958 se je mestno gledališče Jesenice preimenovalo v delavsko gle-

dališče Tone Čufar. Gledališče je imelo tudi nalogo, da s tehničnimi in materialnimi uslugami ter s tečaji pomaga dramskim sekcijam pri posameznih kulturno-umetniških društvih.

V sezoni 1957/58 je pri svetu Svobod in prosvetnih društev nastal izobraževalni center, katerega naloga je bila, da je pri- rejel po krajih v občini politična, gospodar- ska, splošnoizobraževalna in poljudno- znanstvena predavanja. Center je organi- ziral deset predavanj, ki se jih je udeležilo 9.497 ljudi. V okviru izobraževalnega cen- tra so bili tudi jezikovni, stenografski in administrativni tečaji.

V začetku leta 1958 so gasilci dobili sodoben gasilni avto.

1. junija 1958 so odprli sodobno oprem- ljeno gostišče na Plavžu.

Od 21. do 28. junija 1958 je bil na Jese- nicah teden kulturnih prireditvev. V dvo- rani delavskega doma so odkrili poprsni kip jeseniškemu proletarskemu književniku Tonetu Čufarju. Odprli so tudi razstavo slikarjev amaterjev s področja Gorenjske.

Za občinski praznik, 1. avgust, so izro- čili prometu razširjeni most čez železniško progo.

V uporabo so izročili tudi 2.300 m dolg vodovod iz Javorniskega rovtu na Jesenice.

3. avgusta 1958 je bila svečana otvoritev nove osemletke in vodovoda v Žirovnici.

Konec avgusta 1958 so na Jesenicah iz- volili prvo stanovanjsko skupnost, ki je za- jemala stanovanjske zgradbe od Plavža do središča mesta. Vodile so jo: svet stano- vanjske skupnosti, upravni odbor in komi- sije: komisija za finance, komisija za ser- visno službo, komisija za izboljšanje gospo- dinjstva, komisija za izboljšanje otroških igrišč. To je bila ena od desetih stanovanj- skih komisij, ki so že delovale v Sloveniji.

Konec septembra 1958 so izvolili še stanovanjsko skupnost za področje Grob- lje, Sava in Ukova, tretja pa je bila pred- videna na področju Javornika in Koroške Bele.

V sezoni 1957/58 je dobre poslovne rezultate dosegel tudi turizem, saj je bilo na Dovjem in v Mojstrani več kot 300 go- stov in preko 2.000 nočitev. Poleg tega je bilo še preko 22.000 nočitev v študentskem okrevališču Sonja Marinković, njihovi okrevanci pa so stanovali tudi v hotelu Tri- glav in po privatnih hišah. Turizem je že skoraj dosegel predvojno raven. V osmih mesecih leta 1958 je imel turizem okrog 84 milijonov starih din dohodka, pri tem pa ni upoštevan dohodek planinskih posto-

jank. Čutiti je bilo pomanjkanje prenočišč, zato so namenili precej sredstev za opremo turističnih sob.

Šahovsko društvo je bilo eno najbolj delavnih na Gorenjskem. V drugi polovici leta 1958 je začelo graditi nove društvene prostore, za katere je ObLO prispeval 300.000 starih din. Do srede septembra 1958 so člani opravili že preko 1.000 ur prostovoljnega dela.

V okviru KUD Svoboda Tone Čufar je uspešno deloval ansambel narodnih plesov, saj je nastopal že v številnih krajih širom Slovenije. V letu 1958 je imel več nastopov tudi v brigadirskih taborih na gradbišču ceste Bratstva in enotnosti. Pripravljal pa se je tudi na gostovanje v Franciji, kamor so ga v mesecu novembru povabili sloven- ski izseljenci.

15. novembra 1958 je delavsko gledali- šče Tone Čufar imelo stoto premiero po osvoboditvi. Na oder so postavili Županči- čevo Veroniko Deseniško.

V počastitev dneva republike so 29. no- vembra 1958 slovesno izročili namenu žič- nico na Vitranc.

Decembra 1958 je svet za šolstvo usta- novil zavod za izobraževanje odraslih, ki je nadomestil dosednji izobraževalni center pri delavskem prosvetnem društvu Svoboda.

Leto 1959 je bilo jubilejno. Vse priredit- ve so se odvijale v znamenju 90-letnice ustanovitve Železarne in 40-letnice ustano- vitve KPJ. Jubileja so proslavili s števil- nimi koncerti. Februarja je na Jesenicah gostovala Slovenska filharmonija, maja, junija in julija pa je bilo na območju obče- ne okoli 40 koncertov.

17. februarja 1959 so v Mojstrani odprli ambulanto.

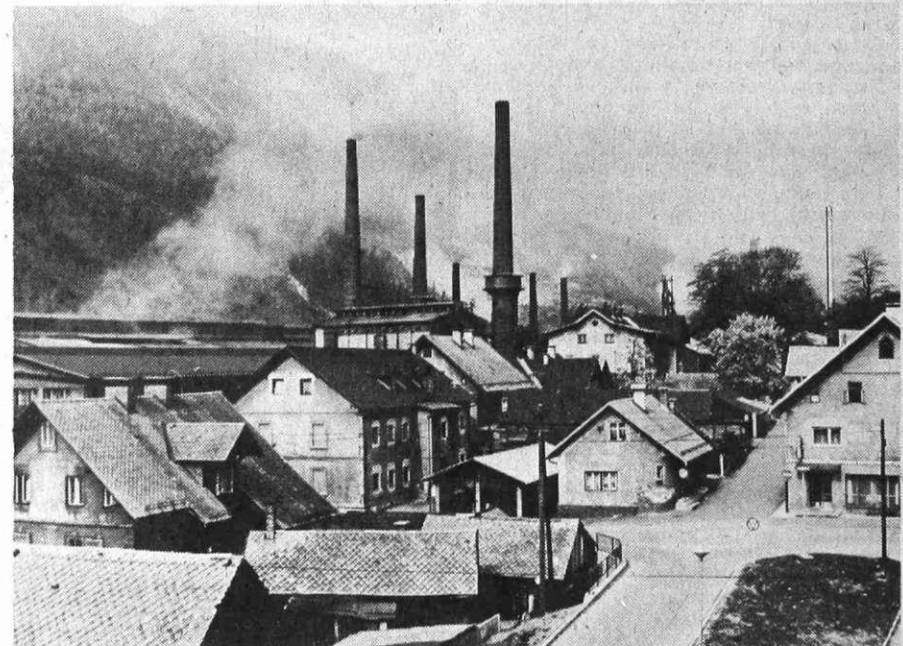
21. marca 1959 so odprli mlečno restav- racijo.

V začetku junija 1959 je bila dograjena moderna tržnica, ki je bila ena največjih ne le na Gorenjskem, ampak v Sloveniji.

20. junija 1959 je odšla na gradbišče ceste Bratstva in enotnosti druga gorenj- ska mladinska delovna brigada Toneta Čufarja, ki jo je sestavljalo 105 jeseniških srednješolcev. Delala je na cestnem odseku Paračin–Niš.

Za občinski praznik, 1. avgust 1959, so odprli železarski muzej, novo avtobusno postajo pred Železarno, na Plavžu pa so izročili namenu dom igre in dela Angela Ocepek, v katerem je bilo prostora za 160 otrok.

(Nadaljevanje na 10. str.)

Tudi starejši del Jesenic je spremenil svojo zunanjo podobo

(Nadaljevanje z 9. str.)

Šestega septembra 1959 je bila otvoritev novega poslopja osnovne šole Tone Čufar in osnovne šole Prežihov Voranc. Novo poslopje je lahko sprejelo 1.500 učencev. Ni pa še imela zgrajene telovadnice in športnih igriščih.

V okviru proslav 40-letnice KPJ in SKOJ je bil 26. in 27. septembra 1959 v Završnici zlet mladih planincev in tabornikov Jugoslavije. Odkrili so spominsko ploščo prvega sekretarja SKOJ Dragoljuba Milovanovića.

10. oktobra 1959 so proslavili 40-letnico ustanovitve jeseniške Svobode, kar so počastili s številnimi kulturnimi prireditvami.

Z odločbo ObLO Jesenice je bila 23. oktobra 1959 ustanovljena delavska univerza Jesenice, katere naloga je bila izobraževanje odraslih s tečajji in predavanji.

V začetku aprila 1960 je bil v gledališču Tone Čufar ustanovni sestanek mladinskega gledališča.

Od 22. do 29. maja 1960 je turistično društvo Jesenice prvič organiziralo Teden narcis na Planini pod Golico.

30. junija 1960 je bila otvoritev novega letnega kopališča.

Za praznik republike, 29. november 1960, so odprli samopostrežno trgovino na Javorniku in na Plavžu.

Zaradi ekonomske šibkosti so se kmetijske zadruge Žirovnica, Dovje – Mojstrana, Dolinka v Kranjski gori in Jesenice 3. decembra 1960 združile.

Prvega aprila 1961 so v Kranjski gori odprli motel, prvi tovrstni objekt v Sloveniji.

V okviru mladinskega festivala je bil 21. maja 1961 v počastitev dneva mladosti na doskočišču velike skakalnice v Planici velik shod slovenske mladine s Koroške, iz Beneške Slovenije, Trsta in Gorice z gorenjsko mladino.

Za pospeševanje šolstva je ObLO 22. maja 1961 izdal odlok o ustanovitvi družbenega sklada za šolstvo za občino Jesenice. Sredstva so bila namenjena za osnovno dejavnost šol, za financiranje gradenj, adaptacij in opreme šol in za financiranje dejavnosti Delavske univerze.

31. marca 1961 je bila izdana odločba za ustanovitev poklicne gostinske šole na Jesenicah z nalogo, da posreduje gojencem praktično in teoretično strokovno izobrazbo in da zagotovi gostinski kader za obrate družbene prehrane.

26. aprila 1961 je bil z odločbo ObLO ustanovljen zavod za izgradnjo turističnih objektov v Gornjesavski dolini s sedežem v Kranjski gori.

29. maja 1961 je bil ustanovljen sklad za financiranje telesno-vzgojne dejavnosti.

Osrednja proslava, 4. julija 1961, ob 20-letnici revolucije, je bila na Poljanah nad Jesenicami, kjer se je zbralo več kot 10.000 udeležencev. Ob odkritju spomenika je govoril član IK CK KPS Boris Zihlerl.

Leto 1961 je bilo leto pospešene gradnje stanovanjskih naselij na Plavžu in v Podmežaklju.

18. januarja 1962 je ObLO na seji sprejel sklep o ustanovitvi samostojnega gozdno-gospodarskega območja, ki je zajemal vse gozdove v občini, ne glede na lastništvo. Namen ustanove je bilo izboljšanje kvalitete gozda in povečati lesne zaloge. Za gozdarstvo so v letu 1962 namenili 61 milijonov starih din, kar so delno porabili za ureditev gozdnih poti Planina–Črni vrh, Zelenica–Žirovnica, Jesenice–Planina in ceste na Plavški rovt.

10. marca 1962 je na Jesenicah štartala zvezna štafeta mladosti. Prvi jo je ponesel Ludvik Zajc.

26. aprila 1962 je ObLO sprejel sklep o izvolitvi Josipa Broza Tita za častnega občana občine Jesenice.

Na seji ObLO 2. junija 1962 je bil sprejet sklep o organiziranju medicinske srednje šole, 1. julija 1962 pa je bila z odlokom

ustanovljena šola za zdravstvene delavce za ambulantno bolničarsko smer na Jesenicah. Njena naloga je bila, da vzgoji srednjemedicinski kader za ambulate in bolnice. Prvo leto se je v šolo vpisalo 35 učenec: 20 iz jeseniške, 12 iz radovljiske in 3 iz kranjske občine. Prijav je bilo znatno več, vendar jih zaradi premajhnih kapacitet niso mogli upoštevati.

Za pospeševanje kmetijstva in organizirane kmetijske proizvodnje so na seji ObLO 25. junija 1962 izglasovali odlok o ustanovitvi občinskega sklada za kmetijstvo.

Za dan borca, 4. julija 1962 so na Javorniku položili temeljni kamen za dom družbenih organizacij.

27. julija 1962 so na Hrušici odprli dom družbenih organizacij.

Konec avgusta 1962 je bila v Mojstrani otvoritev prve non-stop trgovine v Gornjesavski dolini.

Septembra 1962 so v Mojstrani začeli graditi novo osnovno šolo.

17. decembra 1962 je bil sprejet odlok o ustanovitvi kulturno-prosvetnega sklada občine Jesenice z nalogo pospeševati kulturno-prosvetno dejavnost.

Po podatkih zaključnega računa za leto 1962 je žičnica v Kranjski gori z 272.394 prevozi in z dodatno dejavnostjo (popravljalnica in izposojevalnica smuči) ustvarila

štiri milijone čistega dohodka oz. 22 milijonov starih din realizacije. Zato je ObLO Jesenice marca 1963 izdal odločbo, da žičnica postane samostojna gospodarska organizacija.

Na seji ObLO 16. aprila 1963 so sprejeli družbeni proračun za leto 1963, ki je znašal 1.888.828.000 starih din dohodkov in izdatkov.

Za 1. maj 1963 so svečano odprli most čez Savo na Javorniku.

13. maja 1963 je bila zadnja seja ObLO Jesenice, na kateri so med drugim namenili 114 milijonov starih din za dograditev šole v Mojstrani.

19. maja 1963 se je na Jesenicah začel četrti zlet Ljudske tehnike na Gorenjskem, združen s tretjimi jugoslovanskimi pionirskimi igrami. Trajal je od 19. do 26. maja.

24. in 26. maja 1963 so bile izvoljene nove občinske skupščine. Na Jesenicah so izvolili 74 odbornikov.

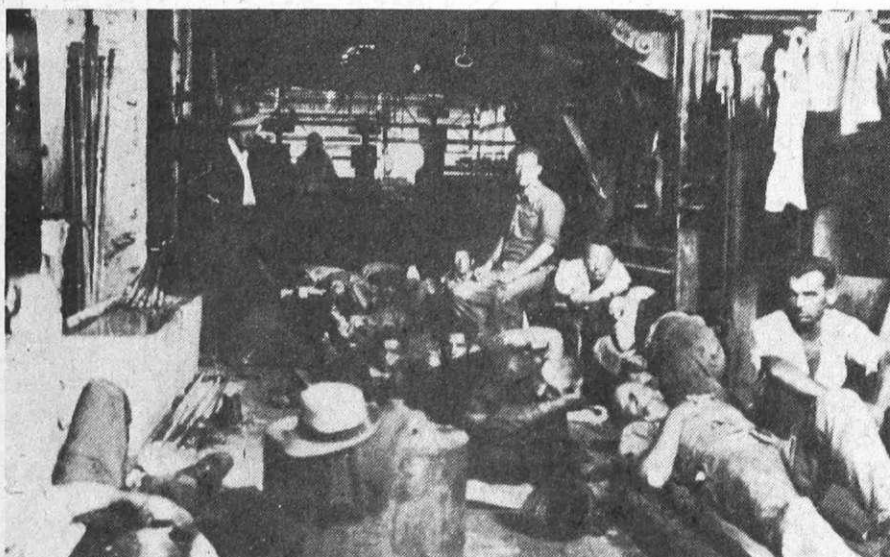
Novoizvoljena skupščina se je sestala na prvo sejo 3. junija 1963. leta.

Viri:

Kronološki pregled je napravljen na osnovi zapisnikov sej občinskega ljudskega odbora Jesenice in njegovih prednikov. Hrani jih Zgodovinski arhiv Ljubljana, oddelek na Jesenicah. Delno sem uporabljal tudi časopis Glas Gorenjske.

Množica stavkajočih delavcev v žični valjarni na Jesenicah

Delavci so vse dni stavke ostali v obratih

mesta so zasedali večinoma tujci. Izjema sta bila le generalni sekretar dr. Obersnel in pa šef martinarne inž. Rekar. Tako je bilo v tem času kar 45 vodilnih oseb podjetja – tujcev. Ti ljudje so bili svet zase, ki se je brugal ne glede na izbiro sredstev, samo za položaj. Zato jim ni bilo do rešitve spornih vprašanj, izigrali so na vsakem koraku kolektivno pogodbo, niso se menili za intervencije in predloge delavskih in organizacijskih zaupnikov.

Tudi v obratih na Savi so se ta vprašanja množila (zamuđne dneve v žičarni in pocinkovalnici, nadomestne mezde za zidarska dela v martinarni, higiensko-tehnična zaščita delavcev, ki so jo zahtevali delavski zaupniki s posebno resolucijo), se zaostrovala in terjala rešitev. Nove delavce so v KID sprejemali brez upoštevanja predlogov delavskih zaupnikov. Lovro Humer (Lovro Humer je veljal za političnega eksponenta podjetja KID po liniji liberalcev oziroma JNS. Bil je med osebam, ki so vodile tovarniško obveščevalno službo proti delavcem, koordiniral je to delo s policijo. Med vojno je bil izseljen v Srbijo. Sodeloval je s četniki in z Nemci ter bil od naših likvidiran.), ki je urejal sprejem delavcev, je odkrito izjavljal, da bo sprejel le tiste, ki so volili na volitvah v parlament 5. 5. 1935. Na Jesenicah pa so na teh volitvah kandidirali le kandidati obeh meščanskih strank (JNS in JRZ).

Lovro Humer in seveda tudi drugi hlapci delničarjev so kazali zlasti oster odnos do pristašev marksističnih delavskih organizacij, ki so bili vsa leta nosilci bojev jeseniških kovinarjev. Ti so bili prvi na listi kaznovanih, premeščanih na slabša delovna mesta in odpustov. Njihovi sinovi in hčere so zaradi tega zelo težko dobili zaposlitev v tovarni.

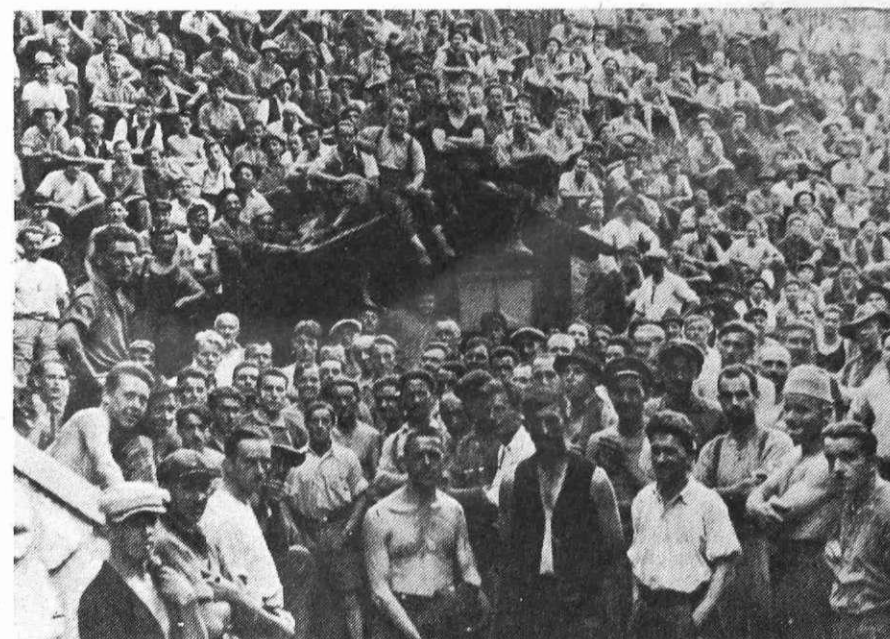
Vse zadeve, ki so jih zaupniki ponovno predložili v rešitev 18. aprila 1935 tehničnemu direktorju Dostalu, je ta odklonil, še tiste, ki jih je prej že odobril. Na intervencijah zaupnikov pri obratnih šefih so se ti izgovarjali, da bodo vse uredili, ko bodo imeli čas ali pa, da niso pristojni, ker je to stvar direkcije.

Tehnični direktor Dostal in drugi iz direkcije so se izgovarjali, da je to stvar obratovodij, ali da se morajo še s tem ali onim pogovoriti.

Stvari se niso premaknile nikamor. Zato je strokovna organizacija SMRJ na zahtevo glavnih delavskih zaupnikov Ignaca Kralja in mene sklicala velik protestni shod 31. 5. 1935 v nabito polni dvorani Delavskega doma pri Jeleni. Na shodu so bili tudi tovariši iz tovarne verig v Lescah, ki so takrat tudi stavkali in vodili boj za obrambo svojih pravic.

Ignac Kralj in jaz sva poročala o spornih zadevah, o tem, kako je KID ignorirala vsa naša prizadevanja, mimo tega pa sva pojasnila težko stanje, ki bo peljalo še v večjo negotovost, če se sporne zadeve ne uredi. Kralj je omenil tudi to, kar je izjavil že Dostalu, da bodo v primeru, če se stvari ne uredi, zaupniki odklonili vso odgovornost za posledice, ki bodo zaradi brezbržnega odnosa do delavskih pritožb in zahtev sledile. Dostal mu je na to odgovoril, da bi v takem primeru zahteval samo razrešitev Ignaca Kralja kot delavskega zaupnika.

Ko smo na shodu govorili o naši solidarnosti s stavkajočimi v Lescah, so zborovalci manifestirali svojo neomajno odločitve, da bomo, če bo treba, tudi na Jesenicah šli v stavko. Brez dvoma je stavka leščanskih kovinarjev dajala zgled tudi tistemu delu jeseniškega delavstva, ki je na to sredstvo delavskega boja gledal s strahom in nezaupanjem. Bila je spodbuda naših namenov, da bo poleg boja za rešitev spornih vprašanj, naša stavka manifestirala tudi široko akcijsko enotnost delavstva in obenem tudi izražala protest proti obstoječim družbenim razmeram. Tako bi naša stavka dobila še prav poseben pomen za delavstvo v vsej državi, prvič že zaradi

Stavkajoči delavci na Javorniku

borbene tradicije jeseniških kovinarjev in njihove potencialne moči, takrat največje železarnice v Jugoslaviji. Prav to pa bi vplivalo na borbeno razpoloženje delavstva v drugih industrijskih središčih in krajih Slovenije in Jugoslavije.

Tak je bil naš namen, ko smo stavko pripravljali. Zaradi lažjega razumevanja same stavke pa je potrebno povedati nekaj o silah, ki so vplivale na njen nastanek in potek – na njeno realizacijo.

VLOGA DELAVSKIH STROKOVNIH ORGANIZACIJ IN VLOGA DELAVSKIH – PO ZAKONU IZVOLJENIH – ZAUPNIKOV

V času stavke leta 1935, je bilo zaposlenih v vseh obratih KID na Savi, Javorniku in Dobravi, približno 2.470 delavcev. V delavskih strokovnih organizacijah jih je bilo organiziranih okrog 1.870 ali 76 odstotkov, neorganiziranih pa okrog 600 delavcev. Po številu je bila najmočnejša marksistično usmerjena strokovna organizacija imenovana Savez metalnih radnika Jugoslavije (SMRJ), ki je imela takrat 1.070 članov ali 43 odstotkov zaposlenih delavcev oziroma 57 odstotkov vseh organiziranih. Druga je bila Jugoslovanska strokovna zveza (JSZ) s približno 19 odstotki, tretja pa Narodna strokovna zveza (NSZ), z okrog 14 odstotki vseh organiziranih delavcev.

Ob času volitev delavskih zaupnikov januarja 1935 je bilo zaposlenih nad 2.200 delavcev. Vpliv posameznih organizacij na delavstvo kaže izid teh volitev, 25. januarja 1935. SMRJ je dobil 1.314 ali 59,18 odstotkov glasov in 21 delavskih zaupnikov, JSZ 495 ali 22,27 odstotkov glasov in sedem zaupnikov, NSZ pa 351 ali 15,79 odstotkov glasov in šest zaupnikov.

Skupno smo imeli 34 delavskih zaupnikov in to za obrate na Savi 16, na Javorniku 12, za elektroodno tovarno na Dobravi pa šest. Za starešino delavskih zaupnikov celotnega podjetja in obrata na Savi sem bil izvoljen jaz, za obrate na Javorniku Ignac Kralj in za elektroodno tovarno na Dobravi Jože Bucek – vsi izvoljeni na listi SMRJ.

Nameščenci KID so imeli svojo strokovno organizacijo, ki pa z nami ni imela

nobene zveze in je javno sploh ni bilo čuti.

Odnosi med strokovnimi organizacijami niso bili dobri, čeprav je šlo za enotne ekonomsko-socialne interese vseh zaposlenih delavcev in je stalni pritisk podjetja na priborjene pravice delavcev zahteval odločnejših akcij.

JSZ in NSZ sta bili pod močnim vplivom političnih faktorjev iz vrst državnih političnih strank, JNS in JRZ, oziroma pod vplivom duhovščine in nekaterih vodilnih ljudi pri KID, ki so bili pripadniki teh strank. S tem pa ne trdim, da v teh organizacijah ni bilo delavcev z razredno zavestjo, ki so zahtevali skupne akcije in so bili pripravljeni tudi na ostrejšo spopade s podjetjem kar je pokazala pozneje tudi stavka.

Marksistično sindikalno gibanje v železarni na Jesenicah je imelo od prve svetovne vojne naprej vodilno vlogo. Vpliv tega gibanja je bil v različnih obdobjih različen, odvisno od ljudi, ki so stali v vodstvu organizacije in od njene notranje trdnosti. Tako stanje v sindikalnem gibanju se je manifestiralo tudi v taktiki podjetja proti delavstvu.

Institucija delavskih in nameščenskih delavskih zaupnikov je bila na zahtevo delavskih organizacij uzakonjena v zakonu o zaščiti delavcev. (Ker vlada ob sprejetju zakona o zaščiti delavcev, s katerim se določi institucija delavskih in nameščenskih zaupnikov, ni izdala tudi pravilnika o pravicah in dolžnostih zaupnikov ter o volitvenem postopku, do izvolitve zaupnikov ni moglo priti. Vlada je izdala pravilnik šele po šestih letih, to je 29. decembra 1927. Toda jeseniški kovinarji so sami izdelali pravilnik in ga predložili, 15. julija 1921 direkciji KID v potrditev. KID je po nasvetu zbornice za trgovino, industrijo in obrt predlog odbila. 25. januarja 1922 so kovinarji ponovno vložili predlog. Po enem letu je KID popustila sindikatu in leta 1923 priznala zaupnike še preden je vlada izdala pravilnik. Jeseniški kovinarji so tako prvi izbojevali obratne zaupnike in jih pri prvih volitvah izvolili 36.) Delavske zaupnike so volili delavci na splošnih tajnih volitvah po proporcionalnem sistemu vsako leto januarja.

Delavski zaupniki so imeli nalogo, da: 1. delujejo za zaščito gospodarskih, socialnih in kulturnih koristi delavcev, zaposlenih v podjetjih;

2. vplivajo na vzdrževanje dobrih odnosov med delavci in njihovimi delodajalci;

(Nadaljevanje na 16. str.)

Vencelj Perko

Po uvedbi šestojanuarske diktature leta 1929 so bile odvzete že tako okrnjene politične svoboščine. Prepovedano je bilo politično združevanje delavcev v njihovih organizacijah, do skrajnosti je bila omejena svoboda tiska, govora in zborovanja. Podjetja in državna oblast so brezobzirno preganjali napredne delavce, zlasti tiste, ki so se kljub terorju upali povedati resnico in se upirali storjenim krivicam. Delavske strokovne organizacije (sindikalne) — takrat skoro edina legalna oblika organizirane borbe delavskega razreda — je slabila ideološka razdvojenost, njihovo udarno moč pa je slabil tudi skrajni oportunizem nekaterih vodstev teh organizacij. Zaradi takih političnih razmer in notranjih slabosti delavskega razreda so podjetniki brezobzirno izkoriščali delavce, kršili že priborjene pravice, samovoljno in nezakonito diktirali pogoje delovnih odnosov, ignorirali zakonite predstavnike delavstva in breme takratne svetovne gospodarske krize prevladali na delavska ramena.

V letu 1930 so Avgust Westen in Pfeiffer (Nemca), slovenski bankir Avgust Praprotnik in drugi odkupili od Italijanov delnice Kranjske industrijske družbe (KID) na Jesenicah. Westen kot glavni lastnik delnic je prišel na Jesenice z izdelanim konceptom rekonstrukcije železarne. Modernizacija tovarne in njena razširitev je pomenila gospodarski napredek kraja. Toda Westen se zaradi rekonstrukcije ni odpovedal profitom in jo je izvedel na račun delavcev. Vse to je pomenilo novo poglavje v borbi jeseniškega delavstva.

Z rekonstrukcijo tovarne je namreč Westen začel sistematično uvajati nove metode v odnosih med delavci in tovarno. KID je korak za korakom delavstvo izigravala in mu odvzemala že pridobljene pravice. Delavcem je vsiljevala nove slabše akorde, jim zniževala plače, ukinila je stanovanjsko in otroško doklado ter cenejšo nabavo kuriva, kršila kolektivno pogodbo, leta 1932 pa je zaradi pritiska na narodno banko za kredite, odpovedala delo vsemu delavstvu. To začetno obdobje KID pod novimi lastniki je bilo za jeseniške železarje najtežje v njihovi zgodovini in ga bo treba podrobno obdelati. Jaz bi se omejil tu samo na bežen oris, potreben za razumevanje dogodkov v letu 1935.

Leta 1930 je vsililo podjetje nove akorde, s katerimi je bilo delavstvo zelo nezadovoljno. Hotelo je ta problem, obenem pa tudi druga odprta vprašanja svojih odnosov s podjetjem urediti s kolektivno pogodbo. Le-ta je bila sklenjena oktobra 1931. leta. Podjetje pa jo je že čez dober mesec odpovedalo. Začela so se dolgotrajna pogajanja. Podjetje je zahtevalo znižanje plač,

VENCELJ PERKO

STAVKA JESENIŠKIH KOVINARJEV LETA 1935

stalež delavstva pa je znižalo od 2.400 na 2.100. Posledice splošne gospodarske krize je podjetje hotelo prevesti na ramena delavstva. Š 15. marcem 1932 je Westen odpovedal službo vsem delavcem in ustavil obratovanje tovarne. Delavci martinarne so bili zaradi grobe izjave šefa tega obrata — češ da je za delavca dovolj, če je čebulo in nosi cokle — tako ogorčeni, da so ga odnesli iz tovarne na cesto. Žene pa so demonstrirale pred njegovim stanovanjem in mu prinesle jermas čebule in cokle. Vseeno pa je podjetje ustvarilo tako psihozo strahu, da delavstvo ni hotelo poslušati najbolj revolucionarnih delavcev, ki so hoteli razkrinkrati špekulantski manevar KID.

Po 14 dneh je začelo podjetje s postopnim obratovanjem. 600 delavcev je ostalo na cesti. Odpovedali so, tudi nekaterim delavskim zaupnikom, to pa je podjetje na pritisk strokovne organizacije SMRJ (Saveza metalurških radnika Jugoslavije) kasneje preklinalo. Podjetje je znižalo tudi mezde (plače) za deset odstotkov, ukinilo cenejšo nabavo kuriva delavcem ter stanovanjsko in družinsko doklado. V takih razmerah je bila podpisana nova, za delavca skrajno neugodna kolektivna pogodba. Zgodilo se je, kar so napovedovali komunisti: Westen je dosegel svoj namen. Delavstvu pa so se vendarle začele odpirati oči.

Proizvodnja je rasla, življenjske potrebe se se podražile za 19 odstotkov. Zato je delavstvo oktobra 1932. leta odpovedalo kolektivno pogodbo in zahtevalo nazaj, kar je izgubilo. KID pa je vnovič zahtevala novo znižanje plač od 10 do 20 odstotkov in novo redukcijo delavstva, misleč, da bo kljub naraščajočemu nezadovoljstvu in razburjanju med zaposlenimi obdržala delavstvo na uzi. Sprejela je sicer odpoved kolektivne pogodbe, nove pa ni bila pripravljena sprejeti takoj, ker se je čutila suvereno. Pogajanja so se vlekla v nedogled. Preteklo je leto in pol, a nove pogodbe ni bilo. Ker se stvar ni premaknila z mrtve točke, je delavstvo mimo svojih strokovnih (sindikalnih) organizacij 27. aprila 1934 prekinilo delo. Najprej na Savi, nato pa še na Javorniku in šlo protestirat pred pisarno direkcije. H generalnemu direktorju je odšla posebna delegacija in mu povedala, zakaj delavstvo protestira. To pa je bilo znamenje, da komunisti in drugi neuklonljivi delavci niso več »glas vpijočega v puščavi«.

Naslednji dan, dne 28. 4. 1934, je bila kolektivna pogodba podpisana. Z njo so se le delno izboljšali plačilni pogoji. Toda kmalu po njenem podpisu je prišlo do ponovnih sporov. Podjetje je kršilo kolektivno pogodbo s samovoljnim postavljanjem akordov in samovoljnim tolmačenjem njenih določil. Intervencije delavskih zaupnikov so bile brezuspešne. Odnosi pa so se zlasti zaostrili v obratih na Javorniku — spor Vister — Lautenschläger.

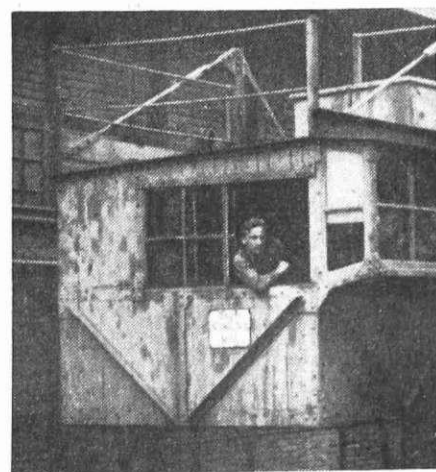
Nemški državljani Lautenschläger je bil tehnični vodja novega obrata fine pločevine. Za vpeljavo proizvodnje v novem obratu fine pločevine so bili tudi drugi vodilni kvalificirani delavci Nemci. Ti so imeli zelo oster odnos do naših delavcev in se proti njim naduto in zviška obnašali. To je rodilo odpor med delavci. V tem odporu je bil posebno odločen Valentin Vister — komunist in robijaš. V spor se je vmešal celo nemški konzul iz Zagreba, obenem pa sta ga reševala tudi delavska zbornica in banovinski inšpektor dela.

Vistra je obratovodstvo prestavilo iz obrata na slabše delovno mesto — na prosto. Kaznovalo in premestilo pa je na slabše delovno mesto tudi delavca Cirila Grintova in Franca Glaviča.

Decembra 1934 so se odnosi v obratu fine pločevine ponovno zaostrili. Vodilni Nemci v obratu so delavce priganjali do skrajnosti. Bili so primeri, da je delavec zaradi vročine in izčrpanosti padel v nezavest. Proizvodnjo so dvignili za tretjino, a mezda je ostala ista. 21. decembra je obratovodja tega obrata sporočil delavcem, da bodo zaradi pomanjkanja dela šli na brezplačni dopust od 22. decembra do 3. januarja 1935. Delavci tega obrata so takoj ustavili delo, stavkali štiri ure in zahtevali drugo delo. Zato je podjetje, ne da bi vedelo, kdo je organizator štirurne stavke, odpustilo pet delavcev. Ker podjetje ni hotelo sprejeti odpuščenih nazaj, so na sestanku strokovnih organizacij na Javorniku dne 6. januarja 1935 predlagali, naj bi javniški delavci stopili v stavko, če KID do 10. januarja ne sprejme odpuščenih delavcev nazaj. Strokovni organizaciji SMRJ in NSZ z Javornika sta predlog podprli, JSZ pa ga je odklonila z izgovorom, da čas ni primeren za stavko. Tako je ostalo samo pri protestnem shodu delavstva in pri mnogih brezplodnih intervencijah zaupnikov.

Posebne sporne zadeve v javniških obratih so še bile: plačevanje akordnih tarif za nedoločene caglje (železne palice, iz katerih se valjajo razni profili okrogle, kvadratne, kotne oblike in žica), na katere so delavci zahtevali 20 odstotkov pribitka, podjetje pa je to zahtevo vztrajno odklinalo. Predelava posebnih tridih materialov — označenih pod 6 A, ki jih niso plačevali po pogodbi, spornost nadomestnih mezd, ureditev plač v lužnici itd. Vsi poizkusi delavskih zaupnikov in intervencije strokovnih organizacij niso rodili uspeha. Tudi po pogajanjih na direkciji 2. aprila so ostala temeljna vprašanja še vedno nerešena in odprta.

Neposredni kršitelji določil pogodbe so bili šefi posameznih obratov, med katerimi so bili skoro vsi Nemci. Tudi druga vodilna

Vencelj Perko žerjavovodja v žični valjarni je bil glavni zaupnik delavstva pri KID in vodilni organizator stavke delavstva v jeseniškem železarskem revirju junija 1935

LOJZE GOSTIŠA

Na položaju; v pozni jeseni 1944. Svet v drugi svetovni vojni. Četrto leto osvobodilnega boja, ljudske revolucije. Praznično vojno leto Slovencev: sto let Prešernove Zdravljice. In to stoletnico počasti pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Gorenjsko, nekdanje območje ožje domovine pesnika Franceta Prešerna, z reprezentančno izdajo njegove Zdravljice.

Bibliofilska izdaja v revoluciji! V grapi. V opuščnem bunkerju, ki ga le gole deske in tramovje ločijo od življenja pod milim nebom, od divjine in vremenskih neprilik gorskega sveta, skritega v globeli Davškega hribovja.

Bibliofilska izdaja; zasnovana, natisnjena ob sovražnikovem skrbno nadzorovanem in zastraženem cestnem in železniškem omrežju Gorenjske. Zasnovana in natisnjena streljaj daleč od glavne ceste in nekaj kilometrov zračne oddaljenosti od železniške proge. V neposredni bližini sovražnikovih postojank (Sorica, Podbrdo, Železniki, Selce, Praprotno, Skofja Loka...); ob nenehni prisotnosti sovražnika, ob njegovem zasledovanju, ob njegovih obhodnih stražah in hajkah — esesovcev, granicarjev, žandarjev in njihovih psov. Sedemnajst kilometrov zračne črte od Bleda, sedeža gesta za Gorenjsko.

Bibliofilska izdaja, ki terja nekaj sto kilometrov papirja, barv in drugega grafičnega materiala iz okupatorjevih postojank. Bibliofilska izdaja: ki zavezuje politične terenske delavce Osvobodilne fronte in gospodarstvenike, za nabavo tega materiala. Bibliofilska izdaja, ki potrebuje transportno četo in četi v pomoč še kmete, ženske, mladinke, otroke, konje, mule in volovske vprege, saj bo treba vse to tovoriti dneve in noči, v dežju in metežu, v snegu in blatu; po drčah in grapah, čez zastražene železniške proge in zamrzle reke; mimo bunkerjev, minskih polj, straž in zased...

V tistem vojnem času je dejanje in nehanje slovenskega naroda za ceno človeških žrtv usmerjeno k uresničevanju vsega, kar sta terjali plemeniti besedi: Svoboda in Pravica. Med temi velikimi dejanji je tudi natis Prešernove Zdravljice 1944. »Menda nikjer na svetu niso kulturni velikani tako malo ustvarjali za svojo sobodnost, ki ni mogla doumeti, kam sega njihova napredna misel, in tako veliko za prihodnost svojega naroda kakor pri nas...« (1) Tudi Prešernova misel se dolga leta prebija do naše zavesti, dokler se politični program njegove Zdravljice na ustanovnem kongresu KPS na Čebinah 1937 končno ne zlije s političnim programom Komunistične stranke Slovenije. Pozneje — 1941 — ga povzame vodstvo upora v uvodniku prve številke Slovenskega poročevalca in ga vzporedi s svojo vizijo svobode in s svojo podobo človečanstva. »V svoji strastni ljubezni do svobode in napredka pričena naše pokolenje spoznavati vso blagorodnost misli in vso veličino duha, ki je našemu Prešernu pred sto leti narekovala njegovo Zdravljico.« (1)

Kar so bile prej hrepeneče ponavljanje besede, je zdaj prešlo v kri naroda, v revolucijo. Zdravljica je postala slovenska marseleja. Ljudstvo jo prebira, jo recitira in poje; ponatiskuje in ilustrira: piše o njej in razmišlja. Po Prešernu se imenuje partizanska celokostilna tehnika na Bohorju, po njem se imenuje VII. udarna brigada, XXXI. divizije IX. korpusa narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije. Njegovi stihii so izvezeni na bojnih zastavah; z obletnico njegove smrti so bile povezane akcije ilegalne Ljubljane. In predsedstvo Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta je 1. februarja 1945 določilo: »Ta dan — (8. II.) — bodi naš kulturni praznik!«

ZDRAVLJICA NA POLOŽAJIH

Prvi zarodki Zdravljice pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte za Gorenjsko segajo v drugo polovico oktobra 1944. Ozračje je vse bolj nabito s pričakovani končnega izida narodnoosvobodilnega boja. In v tem ozračju se rodi tudi misel: izdati Prešernovo Zdravljico...

Viher(2) in Boš(3), se ob večerih večkrat srečujeta pri Španovi mami, pri Hrva- tu, v Globeli ali tiskarni. Srečata se tudi nekega poznooktobrskega večera. Pogovor

PREŠERNOVA ZDRAVLJICA

nanese na Prešernovo Zdravljico.(4) Ob tem pogovoru se Viher utrne misel o reprezentančni izdaji te pesmi. Vsaka kritika naj bi bila na posebnem listu in naj bi imela svojo ilustracijo. Boš to zamisel »spolniti s svojimi strokovnimi nasveti in potrdi, da bi tiskarna Trilof zmogla to grafično razkošje. Toda Viher bi rad še in še, Boš pa molči ali celo ugovarja. In pri tem ostane. A ko Viher dobi v drugi polovici decembra prvi izvod natisnjene Zdravljice, ugotovi, da Boš ni samo izpolnil vseh njegovih želja, ampak storil še več.

V grafičnem ateljeju pokrajinske tehnike KPS za Gorenjsko. Poleg vodje ateljeja in izrezovalca žigov delata v njem še arhitekt Viher in slikar ilustrator Janez(5). Njuna skrb je oprema — grafična kultura osrednjega gorenjskega partizanskega tiska. Ob proslavah in mitingih skrbita še za opremo dvoran, kozolcev in skednjev. Hkrati projektira Viher bunker pokrajinske tehnike in napravi načrt za njeno hidroelektrarno in turbino. Janez slika. Kakor domala vsem partizanom pa jima je vmes usojeno tudi prenekatere fizično delo. Ob vsem tem si naložita še delo z Zdravljico.

Pričneta prve dni novembra. Do takrat se zamisel počasi ogreva — ob pogovorih, v posvetih, v razmišljanju v prečutih

nočeh. Potem poizkušata, skicirata, rišeta. Zamisel se preliva v likovno izpoved, zori in se izčiščuje. Janez mora zasnovati in izrezati osem celostanskih, 14—20,5 cm velikih linorezov. Viher nariše in izreže šest-najst vinjet, napis in Prešernovo podobo na ovitku.

Dobre tri tedne pripravljata, skicirata, rišeta, izrezujeta linolej in hkrati opravljata še vse drugo v osrednjih gorenjskih partizanskih tiskarnah in tehnikah potrebno grafično delo. Pokrajinska tehnika, ki jo vodi Bodin, je v spoštovanju Prešernove veličine skrbno spremljala njuno delo. Janez in Viher sta v središču »Gorenjske«. »Vse je odlično pripravljeno. Nič nama ne manjka. In vsako noč dobiva še posebej kos kruha — za Zdravljico,« pravi Viher. Kaj je to danes kos kruha? A takrat je bilo to veliko priznanje; kakor nekdo poljskemu pisatelju Reymontu žitni klas, ki so mu ga kmetje poklonili za njegove Kmete.

Z materialom ju oskrbuje nabavni odelek pokrajinske tehnike. Režeta v star, obrabljen linolej, ki so ga kurirji že predtem znosili iz Bohinja in iz Putehofa nad Trčicem, iz Ljubljane pa ga nekajkrat pripeljali celo nemški častniki, ki so jim ga podtaknili iznajdljivi terenski delavci, ne da bi seveda častniki vedeli, kaj in za koga vozijo.

Okrog 20. novembra — kakor sklepamo iz nedatiranega dopisa št. 2904/4-G(7) — pošlje grafični atelje komisiji za agitacijo in propagando pri pokrajinskem odboru Osvobodilne fronte za Gorenjsko osnutek Zdravljice in prvi poizkusni odtis linoreza. Janezovo in Viherovo delo se bliža koncu. Osrednja decembra 1944 dobi tiskarna Trilof naročilo: izdelajte Zdravljico!

Delo prevzame partizanska tiskarna Trilof v opuščnem bunkerju Davške grape pod Španovo domačijo. Zgodovina komaj polletnega obstoja te tiskarne je eno najbolj dramatičnih poglavij in hkrati najuspešnejših obdobj gorenjskih partizanskih tehnik in tiskarn. V šestih mesecih se dvakrat preseli, s črkovnim materialom, z orodjem, s tristo kg težkim strojem in s papirjem vred. Najprej iz Belega potoka pri Medvodah čez Dolomite in Poljansko dolino v Selško dolino. Spotoma se spopade z motorizirano nemško kolono, izgubi pri tem osem ljudi, ves črkovni material in nekatere dele stroja. Ko nabavijo nove črke, popravijo stroj in ko spet deset dni dela, zasuje tiskarno zemeljski plaz. Spet se je treba seliti, a pet dni nato že tiskajo — kakor povedano, v grapi, v opuščnem bunkerju pokrajinske tehnike pod Španom v Davči.

Tiskarna se stiska na devetih kvadratnih metrih površine, in to stavnica, strojnica, stroj za rezanje papirja in še ležišča. Razdeljevalnica natisnjene literature je v bunkerju s sedmimi in kuhinja v bunkerju s štirimi kvadratnimi metri površine. V teh prostorih delajo in prebivajo tehnični vodja tiskarne, stavec, strojnik, gonilci stroja, razdeljevalec natisnjene literature, gospodar, kurirji in kuhinjsko osebje, skupaj trinajst ljudi. Tiskarno vodi Boš, član pokrajinske tehnike KPS za Gorenjsko, odgovoren za obe gorenjski tiskarni — Donas in Trilof. Tiskarski stroj je sestavljen skrajno preprosto. Od načrtov do izvedbe je vse delo partizanski rok — konstruktorja Dona(8), svetovalca Boša, pomočnice Naste(9) in še nekaterih sodelavcev iz Medvod, Železnikov in Kroke. Dotlej je v šestih mesecih obstoj in v štirih mesecih in sedmih dneh delovanja tiskarna Trilof natisnila na tem stroju 240.862 izvodov razne literature v 527.920 odtisih. Med temi tudi Prešernovo Zdravljico.

(Nadaljevanje na 12. str.)

(Nadaljevanje z 11. str.)

Za natis Zdravljice so uporabili štiri vrste papirja: tanek, brezlesni, tako imenovani mesarski papir (za zavijanje mesa) – v našem primeru za prvo stran in za odtise linorezov, za besedilo in vinjete prozoren pergamin papir; za ovitek pa rdeč in bel karton.

Papir najprej ročno zrežejo, nato pa list za listom, rdečo in črno barvo drugo za drugo ročno odtisnejo – 28.728(11) odtisov; zlagajo in sušijo na policah in po pogradih; pokrivajo in zlatijo – nepretrgoma noč in dan, deset dni in deset noči: Boš, Ivanka(12), Miloš(13), Minka(14), Miro(15), Nace(16), Nuša(17), Samo(18), Sava(19), Španov(20), Žane(21) – grafiki, delavci, kmečki sinovi in hčere. Delovni prostor tiskarne je bil prenasičen z zlato bronzo, ki je sedala na obraze. Bili so resnično »zlati«, a zlati tudi v prenesenem pomenu.

Vezavo si zamisli strojnik Nace: luknjalik za papir in vrvice iz domače volne v beli, modri in rdeči barvi. To

EDINOST, SREČA, SPRAVA
K NAM NAJ NAZAJ SE VRNEJO:
OTROK, KAR IMA SLAVA,
VSI NAJ SI V ROKO SEŽEJO,
DA OBLAST
IN Z NJO ČAST,
KO PRED, SPET NAŠA BOSTA LAST!

pritegne k delu še druge ljudi davškega okoliša. Mladinke zberejo, obarvajo in spredejo volno. Potem v tiskarni zvežejo Zdravljico. Zadnji primerek 21. decembra. Oštevilčijo 1500 izvodov. Prvega s posvetilom: »Našemu narodnemu junaku, genialnemu ustvaritelju narodnoosvobodilne vojske in nove demokratične Jugoslavije Josipu Brozu Titu«. Drugega namenijo tovarišu Edvardu Kardelju.

In potem prevzamejo Zdravljico kurirji. Pri Gorenjskem se naseli tiho, praznično razpoloženje. Ljudi prevzameta zadovoljstvo in ponos. V grapi, v Davči, v Trilofu in pokrajinski tehniki, na oblastnem komiteju KPS in pokrajinskem odboru Osvobodilne fronte za Gorenjsko, v Prešernovi brigadi, v diviziji in na korpusu. V vojski in njenem zaledju, v Sloveniji in Jugoslaviji. Zdravljica postane nagrada za najboljše in najzaslužnejše na področju pokrajinskega odbora OF in IX. korpusa NOV. Avtorja Zdravljice Janez in Viher pa dobijo za nagrado brzostrelko in uniformo, darilo komandanta in komisarja IX. korpusa narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije. Darilo vojske, ki se še zmeraj bojuje za uresničenje velike misli o Svobodi in Pravici; odsev kulturnega poslanstva narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije. Če je Zdravljica po naključju izšla na Gorenjskem, nikakor ni po naključju izšla prav v času našega velikega boja. V potrdilo povezanosti tega boja in naše kulture visita zdaj dve partizanski puški v Prešernovi rojstni hiši.

Likovno je težko dojeti in pravilno ovrednotiti Zdravljico, ne da bi upoštevali skup okolnosti in pogojev tedanjega časa, ki so usodno posegali v njen nastanek. V partizanski načinu bojevanja pogojena strategija osvobodilnega boja ni le dejanje novih razsežnosti vojnih veščin, ampak tudi novih potreb, drugačnih zahtev. In zato je bila potrebna tudi Zdravljica. Terjal jo je čas, ki ni vprašal, kje, kdaj in kako je mogoče; s kom in s kakšnimi tehničnimi sredstvi.

Viher je bil takrat že diplomiran arhitekt; Janezu pa je bilo šele 21 let. Razen tečaja Probude ni imel nikakršne likovne izobrazbe. Bil je samouk. Odkrije in dvigne ga revolucija. Po končani vojni pa mu omogoči študij, ki ga je v mladosti zamudil.

Likovno je Zdravljica zasnovana na besedilu vsake posamezne kitice. Za vsako izreže linorez, Viher pa za vsako dvojico vinjet. Besedilo in vinjeti sta odtisnjeni v rdeči in zlati barvi na presojnem papirju. Skozenj pa kot podton preseva ilustracija na naslednjem listu, v črni barvi odtisnjene linoreza. Izhodišče je torej grafična podvojitev tekstovne predloge, podvojitev in stopnjevanje likovnega izraza. Takšna zamisel terja usklajeno skupinsko delo – terja sodelovanje obeh avtorjev, natančno delo stavca, strojnika in kočno še knjigoveza.

Izpovedno misel Janezovih linorezov dopolnjujejo Vihrove vinjete. To so simbolični liki ali v kompoziciji linoreza izbrani in potem stilizirani detajli. Linorez in vinjeti povezuje besedilo posamezne kitice, grafično oblikovano v obliki čase. Tu je Viher prislulni svojemu učitelju Plečniku: »Zdravljica ni samo pesem, je tudi oblika.« In tako dobimo novo kompozicijsko misel, strnjeno likovno enoto – ilustracije, vinjet in besedila, odtisnjeno na dveh listih, na dveh različnih ustrojih in kakovosti papirja. V Zdravljico sta tako vneseni dve oblikovno domiselni vrednoti:

časovno zaporedje in skladnost razmerij sestavin. Za čas gverile in še za današnji čas, za takratne razmere in možnosti – drzna misel, ki daje Zdravljici pečat sodobnosti, pečat likovnega fenomena svojega časa.

Ilustriranje Zdravljice je naloga, ki bi o njej še v miru dolgo razmišljal prenekateri akademsko izobražen slikar – izku-

MLADENČII ZDAJ SE PIJE
ZDRAVLJICA VAŠA, VI NAŠ UP;
LJUBEZNI DOMAČIJE
NOBEN NAJ VAM NE VSMRTI STRUP,
KER ZDAJ VAS
KAKOR NAS
JO SRČNO BRANIT' KLIČE ČASI

šen ilustrator. Janez se loti dela z mladostno, partizansko zagnanostjo, resno in ponosno. Pri ilustriranju se strogo ravna po besedilu, v glavnem po vsebini prvih dveh stihov vsake kitice. In to vsebino prepoji z duhom našega narodnoosvobodilnega boja. Stilni izraz njegovih ilustracij je realizem. Prepoznane so z iskreno, likovno preprosto govorico, ki je znala prislulniti potrebam tedanjega časa, borbem in ljudstvu. Janez je talentiran risar. Risba mu je v krvi. In ta risba je kljub težavam v tehniki linoreza prisotna tudi v ilustracijah Zdravljice v njegovem življenjskem in nam predragocenem likovnem dokumentu Prešerna in kulturnega poslanstva revolucije.

Viher zasnuje Zdravljico kot likovno izoblikovano osebnost. Že v mladosti ga usoda poveže s Prešernom. Kot otrok hodi vsak dan mimo njegovega groba v šolo; kot študent napravi načrte za obnovo Prešernove rojstne hiše. V partizanih zasnuje likovno izdajo njegove Zdravljice.

Po osvoboditvi uredi njegov gaj na kranjskem pokopališču. Kot Gorenjec je Viher Prešernov ožji rojak. Oba sta izšla iz gorskega sveta Gorenjske. Kot oblikovalcu Zdravljice je pomenil Viheru ta svet ob Davščici in Zali (kljub vojnemu neurju) vso tisto lepoto doživetja, kakršna je nekoč živela v Prešernovi podzavesti in bila opora njegovemu ustvarjalnemu duhu.

Iz Vihrove zasnovne Zdravljice odsevajo visoka kulturna stopnja oblikovalca, njegovo likovno znanje in okus. Kakor Janez v risbi skuša Viher ujeti likovni izraz v preprostem liku, v stilizirani obliki rastline, živali ali predmeta. Njegove vinjete, rezane v linoleju, so s svojo domiselnostjo in preciznim rezom grafično doživetje Zdravljice. Stilno je v njih čutiti romantični klasicizem Prešernove dobe.

Zdravljica je plod skupnega prizadevanja po delu in dolžnostih različnih, a z isto mislijo in istim čustvom prežetih ljudi. V razmerah, v kakršnih je nastala, je izjemen pojav na položajih gverile, osvobodilnih vojn in revolucij.

TRIDESETLETNICA OSVOBODITVE

Ob ponatisu Prešernove Zdravljice pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte za Gorenjsko – 1944. Odgovorimo na vprašanje, kako je bila takšna izdaja takrat mogoča.

Predvsem: narodnoosvobodilni boj od vsega začetka ni samo boj za golo življenje, za svobodo, za pravico ampak hkrati tudi boj za našo kulturno dediščino in kulturno samobitnost. Najvišje centralno vodstvo revolucije in pokrajinska vodstva se tega globoko zavedajo, zavedajo se, da izhaja vse iz naše preteklosti in živi v našem ljudstvu. Oblastni komite KPS za Gorenjsko, s tedanjim sekretarjem Bogdanom Osolnikom, si poleg političnih nalog vsekoli nalaga tudi naloge s področja kulturnega življenja; posebej se zavzame še za izdajo Prešernove Zdravljice.

Takšna izdaja Zdravljice je bila mogoča zaradi predvojnih izkušenj ilegalne partijske tehnike; mogoča zaradi izredne organiziranosti gorenjskega partizanskega tiska, ki ga od leta 1942 vodi Adolf Arigler-Bodin. Mogoča je bila zaradi nesebične požrtvovalnosti tistih, ki so mesece in mesece noč in dan delali v bunkerjih tehnik in tiskarn.

Mogoča je bila zaradi zvestobe in pomoči vaščanov tamkajšnjega okoliša: Davče in Zalega loga.

In končno je ta bibliofilska izdaja bila mogoča zaradi tradicije visoke slovenske knjižne grafične kulture, bibliofilska izdaja brez kakršnihkoli snobistično estetskih teženj. Rodilo jo je najgloblje hotenje slovenskega naroda, da bi izbojeval čas,

ko rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!

Viri: Arhiv Pokrajinske tehnike KPS za Gorenjsko v Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja, Ljubljana, Dnevnik Adolfa Ariglerja-Bodina v Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja, Ljubljana, Ustni viri: Adolf Arigler-Bodin, Franc Boštjančič-Boš, Bogdan Osolnik, ing. arh. Marjan Šorli, Janez Vidic; osebni zapisi in neobjavljeni spomini.

Literatura: Jože Krall: Ilegalne tiskarne grafičnega oddelka »B« Pokrajinske tehnike KPS za Gorenjsko-Tiskarna »Trilof«; Letopis Muzeja narodne osvoboditve LRS I-1957, str. 62. Ana Benedičič: Partizanske tehnike in tiskarne na Gorenjskem; Kranjski zbornik 1970 str. 32. Viktor Smolej: Prešeren in narodnoosvobodilna vojna; Kronika, Časopis za slovensko krajevno zgodovino 1955, str. 5–14. Viktor Smolej: Zgodovina slovenskega slovstva; knjiga VII. Slovenska matica, 1971, str. 96–102.

ŽIVE NAJ VSI NARODI,
KI HREPENE DOČAKAT' DAN,
KO, KODER SONCE HODI,
PREPIR IZ SVETA BO PREGNAN,
KO ROJAK
PROST BO VSAK,
NE VRAG, LE SOSED BO MEJAK!

Valentin Polanšek

SLOVENSKA TROJICA KRVI – OGNJA – PEPELA

*Moj spomin je pekoča komemoracija
na žrtve
mojih rojakov.*

*Moja duša
je krik
pobitih, ustreljenih,
doma sežganih,
v kacetih upepeljenih,
padlih za svobodo!*

*Januarja 1944
so na kraju,
kjer je v Lepeni pod Hojnikovo kmetijo
stala moja pankrtska rojstna bajta,
policijski nacistični krvniki
pobili mojega 90 let starega pradedu
Florijana Polanška,
mojega starega strica Johana Polanška,
mojo staro teto Angelo Polanškovo
in jih sežgali!*

*Aprila 1945
so tukaj pri Peršmanu
pobili nacistični krvniki
med starci in dojenčki
mojega brata in mojo sestro, nedolžna
otroka!*

*V pretekli vojni
so pokončali v kacetu Dachau
mojega očeta!*

*V pretekli vojni
je padel kot partizan
Jozi Polanšek!*

*Strašna je zgodovinska trojica
nas koroških Slovencev:
Kri – Ogenj – Pepel!*

*Sveta kri naših prednikov,
ki se pretaka v naših srcih,
kri ljubezni, življenja, bodočnosti!*

*Svet je ogenj naših žrtev,
ki podžiga našo besedo,
našo slovensko materinščino
v ljubezni, v življenju za bodočnost!*

*Svet je pepel naših sežganih,
izkrvavljenih, strohnelih rojakov,
svetlih borcev, ki jasni našo pamet,
ki krepi našo vest – našo zavest:
Da bomo do smrti Slovenci,
kot smo bili rojeni Slovenci!
Slovenska trojica
krvi – ognja – pepela.*

*Slovenske smrti ni,
ker skozi pepel naše trpke zgodovine,
skozi ogenj tujega nasilja
naša slovenska kri
v slovensko bodočnost
še vedno živi,
živi,
živi!*

Recital »Slovenska trojica krvi – ognja – pepela« je pesnik Valentin Polanšek napisal posebej za spominsko svečanost, dne 1. junija 1975 pri Peršmanu ter v njem na primeru svoje rodbine prikazal usodo in žrtve koroških Slovencev v boju proti nasilju – za svobodno in enakopravno življenje.

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

S SEJE PREDSEDNIKOV OSNOVNIH ORGANIZACIJ SINDIKATA ŽELEZARNE

V četrtek, 14. avgusta, je bila seja predsednikov osnovnih organizacij sindikata iz obratov in oddelkov v Železarni. Navzoči so bili tudi člani izvršnega odbora sindikata Železarne.

Nekaj uvodnih misli je na seji posredoval predsednik tovarniške konference osnovnih organizacij sindikata Železarne Franc Kobentar, analizo gospodarskih gibanj v Železarni pa pomočnik glavnega direktorja Železarne Ivo Arzenšek.

Navzoči so bili seznanjeni s podatki za prvo polovico meseca avgusta. Proizvodnja stagnira in z doseženimi rezultati ne moremo biti zadovoljni. Bolovanje je v porastu, ognjevarniški material ni najboljši in zato tudi vzdržljivost peči ni zadovoljiva. Razen tega imajo v valjarni žice in v bluming valjarni na Beli precejšnjo bolezensko odsotnost, v žebeljarni in elektrodnem obratu pa plan v prvi polovici avgusta ni bil dosežen.

Na seji so precej pozornosti posvetili problematiki izvoza. Poudarili so, da se morajo vsi dejavniki na tem področju v Železarni še bolj prizadevati, da bi obeznost izpolnili, saj smo predvidevali 20 odstotkov izvoza več kot v letu 1974. Ker to nalogo v prvem polletju nismo opravili, bo treba izvozu posvetiti v drugem polletju še več pozornosti. Istočasno bo treba uvoz zmanjšati in se preusmeriti na nekatere domače surovine. Ugotovili so, da imamo kar 640.000 ton zaostankov pri dobavah izdelkov kupcem. To pomeni, da smo se obnašali neresno in neodgovorno, ter da bo treba v prihodnjih mesecih delati še bolje.

V razpravi, ki je sledila analizi gospodarskih gibanj, je bilo načetih še nekaj problemov, s katerimi se dnevno srečujemo v Železarni. Tako so posamezni razpravljalci poudarili, da se vsi delavci v Železarni ne zavajajo v zadostni meri resnosti položaja in mislijo, da lahko vse prodamo, kar izdelamo. Kritično so obravnavali tudi odgovornost na delovnih mestih, predvsem tistih, ki so za to plačani.

Namen razprave na četrtkovi seji je bil opozoriti predsednike osnovnih organizacij na področja, kjer bi morali biti v prihodnje še bolj aktivni.

Ob sklepu četrtkove seje predsednikov osnovnih organizacij sindikata so bile sprejete nekatere naloge, ki jih bo treba dosledno izpolnjevati. V obratih in oddelkih Železarne bo treba analizirati izpolnjevanje programov varčevanja in stabilizacije ter ugotoviti dejansko stanje. Od vodilnih ljudi v Železarni je treba zahtevati še večjo odgovornost. Večja odgovornost je zaželeno tudi v obratih, kjer delajo za izvoz in v predhodnih obratih.

Socialno zdravstveni službi bodo naročili, naj izdela analizo bolovanj. Osnovne organizacije sindikata bodo o posredovani analizi razpravljale na sestankih in delavce z daljšo bolezensko odsotnostjo obravnavale tudi poimensko. Na osnovi razprave bodo socialno zdravstveni službi in ostalim pristojnim službam v Železarni priporočili ostrejša ukrepe.

Predsednikom osnovnih organizacij sindikata so naročili, da v tem tednu zainteresirajo vse zaposlene delavce, da se s svojci udeležijo praznovanja 25-letnice samoupravljanja, to je zborovanja, ki bo v soboto dopoldne v hali nove hladne valjarne na Beli.

DRUŽBENA PREHRANA

V sredo, 6. avgusta, je bila tretja seja odbora osnovne organizacije sindikata družbene prehrane.

Predsednica odbora osnovne organizacije sindikata Tina Kerne je ugotovila, da so bili sklepi prejšnje seje izpolnjeni. O seminarju za kantinerke je na seji nekaj več povedal šef delovne enote družbena prehrana Stane Pretnar. Povedal je, da seminar nameravajo organizirati v jeseni, vendar je vprašanje, kakšen bo odziv, ker imajo kantinerke drugo kategorijo in kuhinjske pomočnice tretjo kategorijo. Seminar bo organiziran v prostem času v prostorih ZIC.

Sektorju za ekonomiko so posredovali predlog za spremembo kategorij za posamezna delovna mesta, vendar so prejeli negativen odgovor. Odobrili so denarno pomoč sodelavki Halidi Strinjanin, nato pa predlagali spremembo pravilnika o podeljevanju pomoči socialno ogroženim, tako da bi osnovna organizacija sindikata dodeljevala denarno pomoč v višini od 400 do 800 dinarjev, in v skupnih službah od 800 do 1200 dinarjev. Prav tako je bila odobrena denarna pomoč Jožetu Kalajnu in Anici Lihteneger.

Odbor osnovne organizacije sindikata je vzel na znanje poročilo o finančnem poslovanju v prvem četrtletju, v nadaljevanju seje pa je Julka Krejč posredovala informacijo o enodnevnih in dvodnevnih izletih, ki jih organizira Viator. Sindikalni izlet nameravajo organizirati v Crikvenico 13. ali 20. septembra.

Predsednik komisije za šport in rekreacijo Bogdan Langus je poročal o tekmovalstvu v kegljanju na asfaltu in namiznem tenisu. Pričakujejo, da bo udeležba na teh tekmovanjih večja v prihodni sezoni, v kolikor bo imela enota družbene prehrane možnost za rekreacijsko kegljanje na asfaltu.

Ob sklepu seje je šef DE družbena prehrana posredoval kratko poročilo o stabilizacijskih ukrepih. Sprejeli so sklep o sestavi komisije, ki bo pripravila poročilo. Komisijo sestavljajo: Stane Pretnar, Franjo Platner, Bogdan Langus in Ivan Dakskofler, po-

ročilo pa je treba pripraviti do 25. avgusta.

ADJUSTAŽA ŠTEKEL – JAVORNIK

Peta redna seja odbora osnovne organizacije sindikata je bila 9. avgusta. Obrazložitev k predlogu pravilnika o napredovanju na delovnem mestu je posredoval predsednik odbora Mavro Lenardič. O gospodarjenju in stabilizacijskih ukrepih so razpravljali že na prejšnjih sejah in sprejeli ustrezne sklepe glede izpolnjevanja plana in izvoza. Seznanjeni so bili z organizacijo turnirja v malem nogometu na Blejski Dobravi, v počastitev 25-letnice samoupravljanja, 30-letnice osvoboditve ter ob občinskem prazniku. Poleg mladih iz adjustaže štekel naj bi se turnirja udeležili tudi mladi iz gradbenega podjetja Sava ter z Javornika in Blejske Dobrave.

V PRVEM POLLETJU SO NOVATORJI IN RACIONALIZATORJI USTVARILI VEČJI PRIHRADEK KOT V LANSKEM LETU

(Nadaljevanje z 1. str.)

izračunov prihrankov in koristi v višini 2.572.480 din priznali in odobrili avtorjem deset akontacij, rent, odškodnin in nagrad v višini 60.258 din. V letošnjem letu je odbor za raziskave in inovacije 4. avgusta priznal in odobrila drugo Lambert Pantzovo nagrado v višini 15.000 din, poleg tega pa tudi prvo nagrado Novator leta v višini štirih mesečnih osebnih dohodkov v višini 11.808 din.

Štiri komisije za novatorstvo in racionalizacije pri TOZD VET, Valjarne, Hladne predelave in Talilnice pa so na sedmih sejah pozitivno ocenile 43 koristnih in uspešno v proizvodnjo uvedenih izboljšav. Komisija za novatorstvo in racionalizacije pri DS TOZD Valjarne je odobrila in priznala v letošnjem letu na dveh sejah za 11 predlogov avtorjem 47.757 din odškodnin, akontacij in rent.

Člani komisije za novatorstvo in racionalizacije pri TOZD Talilnice so pozitivno ocenili in spodbudno nagradili avtorje 17 tehničnih inovacij s 111.254 din.

V TOZD Hladna predelava je imela komisija le eno sejo, na kateri je bilo pozitivno ocenjenih sedem uspešnih in koristnih tehničnih izboljšav s 60.747 din priznanih nagrad.

Komisija VET je letos pozitivno ocenila osem inovacij in prizadevnim in uspešnim avtorjem priznala 22.081 din spodbudnih odškodnin, nagrad in rent.

Vsega skupaj je bilo letos odobrenih in priznanih 268.647 din odškodnin, rent, nagrad in akontacij.

Na peti redni ali drugi letošnji seji komisije za novatorstvo in racionalizacije pri DS TOZD Talilnice so bili pozitivno ocenjeni in spodbudno nagradjeni avtorji tehničnih izboljšav št. 2129, 2151, 2161, 2169, 2172, 2176, 2178, 2182, 2185 in 2189. Ostalih šest tehničnih izboljšav pa komisija ni mogla dokončno oceniti in nagraditi, ker še ni ugotovljeno avtorstvo ali pa so pomanjkljivi podatki in niso potrjeni rentabilitetni izračuni.

Na tej seji so bili nagradjeni avtorji:

Jože Arh in Zvone Ažman za izdelavo boljših in cenejših vodohlajenih okvirjev za potrebe SM in električnih obločnih peči, za letni prihranek na delu in energiji 78.988 din s 2.976 din in pravico do triletna rente. Avtorja si priznana odškodnino delita na polovico. Karel Ravnik, obratovodja elektrojeklarne, in Stefan Ščerbic, delovodja ponvičarskih zidarjev iz martinarne, sta prejela akontacijo v višini 2.000 din za tehnično izboljšavo št. 2185, zamenjava vodohlajenih hladilcev s keramičnimi na ASEA in Lectromelt električnih obločnih pečeh. Za predlog št. 2182 boljša in cenejša obzidava plavžarskih ponvic, je avtor Stefan Ščerbic prejel akontacijo v enaki višini.

Za letni prihranek 59.288 din pri obesni napravi za mazutne gorilce na SM peči 06 sta prejela avtorja izboljševalnega predloga št. 2178 Janez Markovec in Anton Koblar, strojna vzdrževalca, odškodnino v višini 2.284 din.

Anton Koblar in Janez Faletič sta za izboljšavo št. 2176 izpopolnitev konstrukcije na vrhnem bobnu na klešnem žerjavu prejela za letni

prihranek 139.204 din odškodnino v višini 5.000 din. Avtorja imata tudi pravico do triletna rente na osnovi vsakoletnih izračunov prihrankov in koristi.

Tehnična izboljšava št. 2169 od Ivana Bucka, referenta priprave dela na strojnem vzdrževanju, je bila pozitivno ocenjena in spodbudno nagrajena s 3.860 din. Avtorju je uspelo ceneno in dobro izboljšati kontaktne glave na električni peči ASEA. Letni prihranek izkazuje 105.348 din.

Anton Torkar in Leon Režek, modelna mizarja, sta s predlogom št. 2161 uvedla novo uspešno in ceneno tehnologijo strojne obdelave okroglih modelov s premerom nad 1500 mm. Za uspešno inovacijo so avtorjema priznali enkratno skupno odškodnino v višini 1.000 din.

Za cenejšo in boljše izvedbo letnih remontov na ogrevalnih zraka na plavžu so člani komisije na osnovi prikazanih koristi in prihrankov priznali izboljšave Vinku Rotarju, inšpektorju za industrijske peči, drugo akontacijo v višini 3.000 din.

Prizadevnim in uspešnim avtorjem izboljševalnega predloga št. 2129, uvedba struženja in uporaba zlomljenih in počenih grafitnih elektrod Jožetu Drežu, Karlu Ravniku, Vlacu Paulusu, Martinu Soviču, Jožetu Urhu, Frideriku Mertlju in Antonu Rozmanu je bila priznana druga renta v višini 36.638 din, katero si avtorji delijo na osnovi udeležbe pri realizaciji tehnične izboljšave, ki ustvarja letni prihranek v višini 1.913.659 din.

Človek in jeklo (foto F. Kolman)

NOVICE IZ BODEČE ŽICE

INFORMIRANJE V TBJ

Ena od stvari, ki je v našem biroju odlično organizirana je informiranje. Kako smo npr. zvedeli za sončni mrk 10. 5. 75, karakterizira sledeči primer:

Direktor strokovnemu svetovalcu:

Jutri ob 9. uri bo sončni mrk, česar prav gotovo ne vidimo vsak dan. Poskrbite, da se bodo vsi konstrukterji zbrali v modrih haljah na dvorišču pod birojem. Med opazovanjem tega redkega pojava bom jaz dajal vsa potrebna pojasnila. Če pa bo deževalo, ne bomo kaj prida videli. V tem primeru naj gredo vsi konstrukterji v risalnice.

Strokovni svetovalec vodji oddelka:

Po nalogu direktorja bo jutri ob 9. uri sončni mrk. Če bo deževalo, ga v modrih haljah ne bomo dobro videli na dvorišču pod birojem. V tem primeru bomo sončni mrk izvedli v risalnici. Torej nekaj, česar ne vidimo vsak dan.

Vodja oddelka vodilnemu projektantu:

Po nalogu direktorja bo jutri ob 9. uri v modrih haljah izveden sončni mrk v risalnici. Direktor bo odredil, če naj dežuje ali ne. Torej nekaj, česar ne vidimo vsak dan.

Vodilni projektant prvega projektantu:

Če bo jutri v risalnici deževalo, torej nekaj, česar ne vidimo vsak dan, bo ob 9. uri naš direktor v beli halji zatemnil sonce.

Prvi projektant konstrukterjem:

Jutri ob 9. uri naj bi naš direktor mrknil. Skoda, da kaj takega ne vidimo vsak dan.

Vsaka podobnost z Železarno je zgolj slučajna.

Človek in jeklo (foto F. Kolman)

Ko smo že bili blizu Routarja, je Biček dal znak z roko in četa je na mah obstala.

»Naprej bomo šli v razmaku najmanj petih metrov,« je ukazal komandir.

»Sam grem pogledat do hiše,« je dejal Biček, »in ko dam znak, pojdite za menoj.«

Že na pragu je srečal gospodarja. »Dobro dan, Routar! Je bilo kaj zelenih pri tebi?« je povprašal Biček.

»Nič, bi stopil na šilce domačega,« ga je povabil Routar.

»Ne, hvala, tukaj na robu me čakajo fantje!« se je zahvalil komandir, »pa drugič.«

Stopil je izza hleva, ki mu je zakrival pogled do čete in dal znak z roko.

Ko smo se približali hiši, smo slišali, kako sta se dva prijatelja pozdravila.

»Srečno, fantje,« nas je pozdravil vse skupaj Routar.

Z nasmehi ali s pozdravom z roko smo mu odzdravljali in odšli poleg hiše skozi sadovnjak naprej proti Božičevemu griču.

Četa je nemo stopala naprej. Predno smo prišli na cesto, je Biček zaustavil kolono in poklical oba puškomitraljezca naprej. Odsel je z njima do ceste in ju poslal v zasedo, enega po cesti na desno, drugega na levo. Ko sta se oddaljila do ovinkov, da sta lahko še videla komandirja, sta se vlegla za drevje in opazovala vsak svojo smer ceste. Četa je bila kaj hitro na cesti in oba sta dobila poziv, da se dvigneta. Eden od njiju je ostal kot zaščitnica, drugi pa je šel kakih dvesto metrov pred četo v izvidnico. Kaj posebnega nismo mogli pričakovati, lahko pa bi naleteli na kakšno patrolo iz vasi Javorje. Za premik večjih sil pa ni bilo nobenih poročil. Vedeli smo, da bi nas Polde pravočasno obvestil, če bi bilo kaj takega. Za vsak slučaj pa je bilo potrebno ukreniti vse, da ne bi bili iznenadeni. Pot se je vlekla, posebno še, ko se je zmrčilo in si komaj videl borca pred seboj. Na trdih tleh se sledi ne bodo poznale, zato tudi nismo pazili kod hodimo. Koraki so nam bili prožni, noge navajene hoje, tako da se ni slišalo ničesar. Kot avtomati smo se pomikali naprej, ne da bi se menili kako daleč še. Pred kolono je šel komandir in ko je ukazal počitek, smo se posedli na rob ob cesti oziroma, kar zeknili so nam nahrbtniki in služili kot nekaka naslonjala.

»Pokret,« nas je zopet dvignil in tako je šlo naprej, dokler nismo prišli na križpotje ceste in poti, ki spaja Malenski in Martinji vrh.

Tu je bil zadnji počitek.

Komandir je poklical Janka in mu ukazal, da s še enim borcem odide na Malenski vrh in pusti zvezo za Poldeta. Ko zjutraj pride, naj ga pošljejo na tole križišče, kjer bo v bližini zaseda, ki da ga bo zanesljivo opazila.

S Kavbojem, tako je bilo ime mojemu pomočniku, sem zamenjal puškomitraljez in vzel njegovo puško. Tako oborožen sem se približal komandirju.

»Že vem,« je spregovoril preje, preden sem uspel kaj reči. »Tukaj me počakaj, nahrbtniki daj Kavboju, da pripravi ležišče za oba, ti pa počakaj tu, da se vrnem.«

Obveščevalec

Biček je odpeljal četo v gozd in preje kot v polure je bil že nazaj.

Odšla sva čez Koprivnik na Martinji vrh in se spustila do Vancarjevega mlina. Tu naju je že čakal mlad fant in popeljal notri. Od nekod je prinesel dolg nizek vojaški zaboj.

»Odpri,« je dejal Biček.

Kar oči so se mi zasvetile, ko sem ob leščerbi zagledal popolnoma novo zbrojevko, vso mastno, z rezervno cevjo in petimi okvirji.

Biček se je zasmel. Črni gosti brki so se za trenutek raztegnili v smeh, pokazal je dve vrsti belih zob. Tak smeh se pri njem le redko vidi. Gotovo sem moral izgledati zelo iznenaden, da ga je to zabavalo.

»Lepa je,« sem končno uspel nekaj reči.

»Dobil sem jo na Blegošu, ko je bivša vojska ob razpadu zapustila

bunkerje,« je pojasnil mladenič, ki sem ga pozneje večkrat srečal, ko je bil partizan v zaščitni četi oblastnega komiteja za Gorenjsko.

»Sedaj je tvoj,« se je obrnil Biček k meni. »Dobro ga očistita, jaz pa stopim še k nekemu prijatelju, čez eno uro se vrnem!«

Mladi tovariš je prinesel krpe in začela sva čistiti.

»Imam zakopano še težko zbrojevko,« mi je med čiščenjem pojasnil. Bil sem tako navdušen nad tem, da sem mu predlagal, da jo greva takoj odkopat.

»Ne moreva, zanjo sem povedal Bičku, pa mi je dejal, da jo bo pozneje vzel,« mi je pojasnil. Kar hitro je minil čas in predno sva bila s čiščenjem gotova, se je vrnil Biček.

»Pohitita, morava se vrniti!«

»Bova, ali ne bi vzela še težke zbrojevke?« sem ga pobaral.

»Drugič bova prišla ponjo, ko bo četa večja, saj tako na vsakega devetega pride ena zbrojevka in to popolnoma zadošča.«

»Ti je všeč,« me je z rahlim nasmehom vprašal, ko mi je ponudil kos kruha in klobaso.

»Zelo, najraje bi še težko vzel s seboj,« sem mu odgovoril.

JOŽE ULČAR-MIRO TRAGEDIJA POD LIPANCO

1

Pokljuka je med zadnjo vojno s svojimi velikimi gozdnimi površinami nudila dokaj varno zavetje partizanskim enotam, ki so delovale na tem področju. Kljub temu pa so se zgodile, predvsem zaradi izdajstva pa tudi lastne neprevidnosti nekatere tragedije, ki smo jih drago plačali z nenadomestljivimi mladimi življenji naših tovarišev.

Ena takih tragedij se je zgodila 4. julija 1943 pod planino Lipanca. Tega dne zgodaj zjutraj je bilo napadeno taborišče, v katerem sta bili dve enoti in sicer bohinjska četa poključkega bataljona GO (Gorenjski odred) in udarna četa GO. Taborišče je bilo izdano.

Če boste kdaj hodili po Pokljuki mimo planine Javornik po cesti v smeri Rudnega polja, boste približno kilometer dalje na desni strani našli na gozdni presek. Ob vnožju preseka, čisto blizu ceste pa je postavljen skromen spomenik, ki spominja mimoidoče na tragedijo izpred 32 let. Bivše taborišče je komaj dobrih pet minut oddaljeno od tega mesta v severozapadni smeri.

Preživeli borci udarne čete GO se zadnjo soboto v juliju vsako leto zberemo ob spomeniku, da tam izkažemo zasluženo spoštovanje našim tovarišem, ki so tistega julijskega dne padli v neenakem boju z nacističnimi okupatorji. Dne 4. julija je padlo na tem območju 15 partizanov, 19 je bilo ujetih. Od ujetih so preživeli samo štirje, 15 je bilo kasneje ubitih. Torej 30 mrtvih.

Največ izgub je imela bohinjska četa, katere komandir je bil tov. Skala, ki je kasneje padel. Naša udarna četa se je prebila z razmero-ma majhnimi izgubami. Imeli smo dva mrtva (Anton Torkar z Bleda in Anton Žemva iz Gorij), ter dva ujeta, od katerih je bil Davorin Perc ranjen in kasneje ustreljen v Begunjah. Janez Lah iz Gorij je ujetništvo preživel in je lani (leta 1974) umrl.

Bohinjska četa je tedaj imela, kakor se spominja Janez Arh-Leškovec iz Stare Fužine, 56 borcev, udarna četa pa po mojem spominu 21 borcev. Skupno je bilo na ta dan v taborišču, razen odsotnih, po spisku okrog 77 partizanov. To se pravi, da smo od skupnega številnega stanja izgubili nekaj manj kot polovico moštva. Bohinjska četa pa je bila v tej akciji posebno hudo prizadeta.

Nemci, ki so se udeležili te akcije, so šteli okrog 3000 mož. To so bile dobro opremljene elitne enote SS policije. Razmerje sil je bilo torej približno 1:40 v nemško korist. Poleg tega so imeli Nemci še to prednost, da je bilo taborišče izdano in že ponoči od 3. na 4. julij obkoljeno. Tako kljub katastrofi, ki smo jo doživeli, uspehov Nemcev z ozirom na premoč, ki so jo imeli in na prednost, ki jo daje izdaja, le ni tako bleščeč.

Da bi dobili pravo sliko o tem tragičnem dogodku, moramo poseči v dogajanja nekaj dni nazaj.

Proti koncu junija 1943 je bil poslan na Pokljuko kot komandant bataljona tov. Mičo (Žirovnik, ki živi v okolici Ljubljane). Tedaj so bile na Pokljuki tri vojaške enote. To so bile že omenjena udarna četa, ki je spadala direktno pod pristojnost štaba odreda, ter bohinjska in jeseniška četa, ki sta bili formacij-sko vezani v poključki bataljon. Operativna področja so razvidna že iz samih imen teh enot.

Jeseniška četa se je zadrževala na območju Mežaklje in severnih obronkih Poključke (Klek) in je delovala na območju Savske doline, Gorij in Blejske Dobrave, bohinjska četa pa je imela operativno področje v glavnem v okolici Bohinja. Udar-ni vod GO, ki je bil kasneje preimenovan v udarno četo GO, pa je deloval predvsem v okolici Bleda.

Te enote so se zadrževale vsaka v svojem taborišču in so bile občasno povezane s kurirji.

preko 80 Nemcev s temi možmi ne bom ukrotil. Bile bi le morebitne nepotrebne žrtve in to prav zadnji dan okupacije. Nemci so ob vsakem premiku besno streljali in bal sem se njihovega izpada. Čez kakšnih dvajset minut nam je prišla na pomoč deseterina borcev iz odreda, ki je prišla po hrano in orožje zaplenjeno na vlaku. Sami mladi, zagoreli fantje, borci z zbrojevko in vsak čas pripravljani za boj. Pripeljal jih je vodnik Sodja, doma nekje iz Bohinja in že star partizan. Ker sem imel na rokavu oficirske oznake mi je po vojaško raportiral, da mi je na razpolago 15 borcev.

Nemci brez hrane in vode so se nam upirali še vso noč in naslednji dan do desete ure. Zvečer nas je obiskal komandant bataljona, pregledal položaj in nam pozneje poslal v okrepitev še vod borcev z mitraljezom. Ponoči smo odbili še dva poizkusa preboja Nemcev, toda bili smo na boljših položajih in na višji leti in bunkerjih. Neprestano je pokalo, nismo popustili in dišalo je že po svobodi. V dogovoru s komandantom smo opustili juriš na bunkerje, ker bi s tem lahko izgubili dobre borce. Imeli smo tudi že ranjenega borca, kateremu so pomagale mladinke iz vasi. Nekje je nekdo staknil radio in tako smo bili tudi na tekočem s celotno situacijo. Prišel je pozivati nemške vojske k vdaji. Dopoldne, 4. maja sem poslal k Nemcem parlamentarca z bledjo zastavo, da se dogovori o pogojih predaje, toda šele tretjič so pristali in se pustili razorožiti. Odvzeli smo preko 80 kosov raznega orožja in opreme, Nemce pa pustili oditi dalje proti Jesenicam po progi. Pod Kočno jih je zajela četa jeseniško-bohinjskega odreda in jih odpeljala v ujetništvo, kjer so za svoje zločine morali pomagati obnavljati našo domovino. Blejska Dobrava je bila osvobodena. Omenim naj še, da so nas na položajih oba dni oskrbovali s hrano in pijačo dobrih žene in dekleta, tako da smo v izmenah jedli kar na položajih.

Po predaji Nemcev sem končno le odšel v Zasip in pri neki hiši našel gospodarsko komisijo, kateri se najnovejši dogodki niso bili znani. Povedal sem jim kako stvari stojijo in odšli smo k četi. Tovariš Dravski, prvoborec, brat narodnega heroja Andreja Žvana-Borisa je takoj prevzel dolžnost komisarja čete in sekretarja partijske celice.

Kljub temu je zdaj njegove prenapete možgane trpila bolj misel o tem, kako da je prav Gorski tisti najpomembnejši člen, ki ga je pričakoval. Kaj pa, če je Gorski te besede izrekel kar tako? A če bi jih, ne bi sprejel njegovih treh.

Vse je hitro povezal s preteklimi dogodki. Ne, tu ni moglo biti nesporednosti!

Kljub nejevolji Gorskega je bil njegovih besed vesel tudi Aleš. Zdelo se mu je, da je tudi Gorski že marsikaj ugotovil. Z njim sicer ni bil preveč prijateljski, ločevala so ju leta in nekakšna zadržanost. V tovarni je o njem že pred vojno marsikaj slišal, poznal pa ga je le od daleč. Vedel pa je, da so ga Nemci zaprli že prvo jesen in da se jih je potem rešil ter prišel med partizane. Pokazal je zavidljiv občutek za organizacijo, hkrati pa je bil nepopustljiv bojevnik, pogumen in odličen strelec. Njegov nastop je vzbujal zaupanje, to pa je bilo najpomembnejše. Tistega dne so se vsi trije zlahka dogovorili, da bodo razvili tipalke v vse smeri, samo da zatro izdajalstvo. Temu je bil namenjen dogovor o nekoliko širšem sestanku pri Golobu.

Aleš je spet oživel:

— Ljudje so nemirni in še vedno čakajo na aretacije, se je obrnil k Filipu. — Na vsakem koraku nas spremljata negotovost in nezaupanje. Kako bomo v takem ozračju širili organizacijo! O tem bo treba jasno spregovoriti na sestanku!

Na Alešev namig je bil Filip tisti, ki naj bi Goloba pripravil, da bo posvet pri njem.

— Pred dnevi si mi pa dopovedoval, naj se ga ogibam, je vrtal Filip.

— Zdaj je tako. Ljudje mu še najbolj zaupajo. Pomagal ti bom, je obljubil Aleš.

Filip se je hotel še otresati, v resnici pa je komaj čakal na priložnost.

Filipova gorečnost in njegovi načrti so zdaj dobili krila. V nape-ti navdušenosti je moral »skočiti« po opravkih, kot je dejal sosedu. Sešel se je z obersturmführerjem Wernerjem in govorila sta tudi o odkritju Gorskega. Gestapovec ni niti pritrdil niti zanikal, da je ali ni Gorski pravi, le iz bleksa njegovih oči je spoznal, da tu ne gre za nobeno zmoto. Hotel ga je še nekaj vprašati, pa ga je Werner ustavil:

— Vprašanja so neprimerna. Čim manj govorjenja, več bo uspehov!

To je dotlej zadoščalo kot potrdilo, da je vse v redu. Potem pa je v zavisti in želji, da bi visokega gestapovca morda le pripravil, da bi kaj razložil, napeljal pogovor na sestanek pri Golobu. Toda obersturmführer mu je nepričakovano hladno dejal:

IVAN JAN
13

MRTVI NE LAŽEJO

— Pazite, številka 11! Ni še čas, da pokažete karte. Potrebuje-mo vas še med njimi! Zagotovite si zaupanje, ki kaže, da je po vaši nerodnosti omajano!

Že prihodnje dni je bil Filip neprenehoma na nogah in med ljudmi. Ni bil redek, ki se je čudil njegovi predznosti. Marsikdo se je zaradi tega opogumil in sodeloval naprej.

H Golobu je prišel proti večeru. Po stranskih poteh. Morda bo najprej naletel na Rožo. Ni mu pokazal prijaznega obraza, čeravno je po Alešu že vedel, da bo prišel. Roža pa je bila z njim vsakdanje prijazen. Golob ju je temno gledal, da ga je Filip podražil:

— Kaj si tako čemeran? Se bojiš? In pogledal je nasmejan Rožo, da ni bilo mogoče vedeti, če Filip misli na strah pred Nemci ali pred njim, ki mu hoče zapeljati ženo. Golob je samo nekaj zagodrnjal, da je pač tak čas, in hotel vedeti, kaj ga je prineslo.

— Morda že veš? je tipal Filip.

— Pri tebi človek nikoli ne ve, je pograbil priložnost Golob in s pogledom najprej ošvignil njega, potem pa še ženo. Filip se je rahlo nasmehnil. Golob pa se je še vedno delal, kot da se mu niti ne sanja, čemu je prišel.

— Za sestanek gre. Tu pri tebi. Prišlo bi več ljudi!

— Zdaj v teh razmerah? se je začudil Golob.

— Prav zdaj. Oba sta naročila, Aleš in Gorski!

Potem mu je razlagal in ga prepričeval, da bi se sešli kar v prostorni hiši. Golob se je dolgo izgovarjal s previdnostjo in trdil, da ni razumno po nepotrebnem riniti v nevarnost. Filip pa ni odnehal.

— Hiša je na samem. Kaj se more zgoditi. Pridejo le zanesljivi.

Počasi je Golob popuščal in nazadnje privolil, kajti Gorski in Aleš sta zatrdila, tako mu je dopovedoval, da bosta poskrbela za varnost.

— Naj bo, če je tako. Toda to je zadnjič, da tako nosim glavo napredaj!

Filip je odšel. Golob je popustil zato, ker mu je Aleš tako sveto-val. Vedel je že, da se bodo sešli večer prej, kot je bilo sklenjeno v Filipovi navzočnosti; in ne v hiši, temveč na koncu njiv, tam kjer se začnejo gozdi.

Aleš je poskrbel za vse drugo. Do zadnjega tudi Gorskemu ni razodel svojih namenov. Sicer pa je tako vedel, da Gorski ne bo ugovarjal, saj mu gre predvsem za sestanek. Če bo dan prej, toliko bolje. Toda kako se je začudil, ko ga je potem Gorski trdo obdržal.

— Čemu smo se dogovorili, zakaj še nepotrebne zmešnjave. Ljudje so že tako nezaupljivi!

— Saj veš da moramo odkriti izdajalca! Se ti ne zdi, da je to ena izmed poti?

Gorski je spoznal, da mora popustiti, zato se mu je obraz tgnil v razumevajoč nasmeh:

— Prav, prav. Domislek je dober. Poskrbi za pravočasna obve-stila, da se ne bo kaj zgodilo.

Naslednji dan smo dobili ukaz, da se kompletno preselimo na Bled v hotel Evropa. Svojo opremo smo peljali z vozovi. Are-tirance pa zastražene spremljali. Na poti skozi Rečico, se spom-injam, smo srečali vaščane, ki so nas pozdravljali. Izstopil je sivolas starček in s palico zažugal, ko je nekatere ujetnike spoz-nal: »No zdaj vas pa le imamo, ne boste nas več ovajali in poš-ljali h kolom v Begunje.«

Nastanili smo se in zavarovali s stražo. Drugi dan dopoldne ob 8. uri sva z Dravskim razobesila slovensko zastavo na stolpu cerkve na Blejskem otoku. Nazaj grede sva ujela in razorožila dva Nemca in pri njih dobila precej tobaka, ki so ga bili v četi najbolj veseli. Dva dni smo se hranili z gorenjsko krompirjevo mešto, ker drugače nismo imeli, tretji dan pa je Dravski, ki je bil svoj čas sekretar okrajnega odbora OF in je delo na terenu dobro poznal organiziral kuharice. Prišle so Mara Taler in njena sestra Cilka ter še neka tovarišica, vse naše aktivistke in terenske delavke. Povod za to je bil goli slučaj. Tisti dan je namreč naš kuhar v drvarnici podrl skladovnico žaganih polen in zagledal skladišče hrane in raznih pijač, kar je skril pobe-gli lastnik in Nemci, nastanjeni v hotelu.

Devetega maja dopoldan je radio sporočil, da je bila osvo-bojena Ljubljana. Zavladalo je veselje, izstrelili smo nekaj sve-čanih rafalov in začutili svobodo že na dosegu roke. To smo po dogovoru proslavili pri kosilu, ko je vsak borec dobil steklenico vina po lastni izbiri, sicer plen iz drvarnice. Vsi smo takrat prvič v življenju poizkusili šampanjec, o katerem smo pred vojno le slišali. Veselili smo se zmage in svobode. Dravski je za šalo rekel, da se gre učit kako se hodi podnevi po cesti, ko je že štiri leta hodil le po gozdovih Poključke, Jelovice in Mežaklje.

Čez nekaj dni smo se poslovlili od gostoljubnih prebivalcev Bleda in naših kuharic. Jetnike smo prenesli v takratno kaznilnico v Begunje, kjer jim je po zaslišanju sodilo ljudsko sodišče. Četa je prevzela stražo in notranje posle v kaznilnici, okrepila se je še s kurirji iz Jelovice in Trčica ter se mirnodob-sko uredila. Tako je v tem času nastala 16. četa 4. bataljona I. brigade II. divizije VDV — pozneje KNOJ.

KONEC

IZ HOTUNJ SKOZI GORJE NA BLED IN V BEGUNJE V APRILU IN MAJU 1945

2

Doživel sem protest polkovnika, ki je spremljal vlak in je bil še oborožen. Prav v tem času pa so prišli na postajo oborože-ni pripadniki vaške zaščite in mi pomagali pregledati vlak. Nemci so ugovarjali, toda ko smo pričeli pobirati orožje so utihnili in na zahtevo je tudi polkovnik odpel opasac in oddal orožje. Razorožili smo okoli 20 oficirjev in vojakov, aretirali nekaj civilno oblečenih gestapovcev in uslužbencev gauleiter-jevega urada na Bledu. Celu v pepelu v pečeh, ki so bile name-šcene v vagonih, smo našli orožje, čeprav je imel vlak oznako rdečega križa. Zaplenili smo preko 20 pištol, tri brzostrelke in pet pušk s pripadajočo municijo, ter večjo količino hrane. Takoj sem poslal kurirja na Poljane naj bataljon jeseniško-bohinjske-ga odreda prevzame hrano in orožje, ostali material pa odbor OF in gospodarska komisija na Dobravi.

Ponovno sem se napotil po svoji nalogi proti Zasipu, ko zagledam večjo kolono oboroženih Nemcev na progi med pred-rom proti Podhumu. Skočil sem v zjutraj opuščen nemški bunker in vrgel dve bombi ter izstrelil nekaj rafalov iz brzo-strelke. Hitro se reagirali in odgovorili iz vsega orožja in se v redu umaknili v oba bunkerja od izhodu iz predora. S seboj so odnesli dva ranjena vojaka in pri tem spretno manevrirali z ognjem. Bil sem čisto sam, poleg tega pa sem imel le malo muni-cije, toda že čez nekaj minut so mi prišli v pomoč člani narod-ne zaščite iz Blejske Dobrave. Bili so to starejši možakarji, naši aktivisti Šimen Sodja — borec za severno mejo in naš sodelavec od leta 1941, Jože Gašperin, Anton Grilc in drugi. Vedel sem, da

MARJAN ROŽIČ O STABILIZACIJI: BREZ ŠIROKE POLITIČNE AKCIJE NE MORE BITI IZBOJEVANA BITKA ZA STABILIZACIJO

je dejal v svojem pojasnjevanju o pomenu družbene akcije za stabilizacijo generalni sekretar zvezne konference SZDL Jugoslavije Marjan Rožič na razširjeni seji koordinacijskega odbora za usmerjanje družbene akcije za stabilizacijo pri OK SZDL Radovljica.

Na seji v petek, 15. avgusta, ki so se je udeležili tudi člani vseh delovnih skupin za izvajanje stabilizacijskih ukrepov za posamezna področja gospodarstva in družbene dejavnosti, so ocenili družbeno aktivnost v občini v juliju in avgustu in se dogovorili za nadaljnje akcije.

Sekretar občinske konference ZK Jože Bohinc je v uvodni razpravi povedal, da je družbena akcija za stabilizacijo prešla iz splošnega informiranja in razgovorov po TOZD k podrobnejšim ocenam nosilcev ukrepov za stabilizacijo gospodarstva. V tej zvezi je koordinacijski odbor sklenil, da se mora neposredno soočiti s problematiko gospodarjenja preko svojih delovnih skupin, ki v teh dneh že obiskujejo vse OZD, TOZD in SIS. Na podlagi njihovih ugotovitev bodo v septembru pripravili zaokroženo in celovito oceno zlasti s področja izvoza, uvoza, racionalizacije gospodarjenja in koriščenja notranjih rezerv. V tej fazi bodo tekli razgovori tudi v vseh svetih KS, v občini pa bodo vključili v družbeno akcijo vse odgovorne dejavnosti in tudi strokovne službe.

Marjan Rožič je v svoji razlagi poudaril, da ima sedanja vsejugoslovanska družbena akcija širši družbeni pomen, ki izhaja iz politične usmeritve ZK in SZDL ter iz sprejetih dokumentov partijskih kongresov. S starimi metodami ekonomske politike se ne more več odpravljati probleme v sedanjih gospodar. razmerah. Namesto ozkih teles in forumov se morajo v akcijo vključevati najširše samoupravne strukture. S tem želimo doseči cilj, da bo proizvodnja in gospodarjenje dobilo razredni značaj ne pa po tržni stihiji. Akcija ne bo časovno omejena, marveč mora postati stalna metoda naše politike. Njen cilj je bitka za stabilizacijo, za večji izvoz, pri čemer se morajo upoštevati novi tržni odnosi v svetu, za zmanjšani uvoz, kjer je le možno. O tem naj se odloča združeno delo ne pa forumi in administrativni organi. Zmanjšati je potrebno potrošnjo v okviru porasta družbenega produkta, hkrati pa tudi obveznosti gospodarstva iz dohodka. Nujno moramo doseči večjo likvidnost z urejenimi odnosi in stiki neposredno med TOZD in OZD. Pri vsem tem pa je potrebno ustvarjati pogoje za dinamično gospodarsko orientacijo skladno z razvojem gospodarstva v svetu.

Okrepljena aktivnost vseh subjektivnih sil je ključna naloga na sedanji stopnji razvoja naše družbe. V tej etapi preverjamo svojo politično sposobnost in zrelost. Bitko ne začnemo, kot že večkrat doslej, da bi jo končali nekje sredi poti, marveč jo moramo izbojevati do konca.

V tej bitki uveljavljamo sposobnost SZDL kot fronto akcije ne zgolj kot fronto dogovarjanja. Prav tako pa preverjamo sposobnost TOZD, ki morajo začeti pri sebi urejevati gospodarjenje in vplivati na politiko zmanjševanja cen, investicij in druge porabe. Samo kar bo storjeno v TOZD, nas lahko navdaja s prepričanjem, da bomo dosegli zastavljene cilje. Zavedamo se spopada z močnimi ostanki starega načina gospodarjenja, z etatizmom, birokracijo, tehnokracijo in ozkostjo. V Jugoslaviji je po besedah Rožiča v sedanjem trenutku opaziti dve skrajnosti — liberalistično in birokratsko. Kljub temu pa je po ocenah zvezne konference SZDL usmeritev družbene akcije za stabilizacijo v javnosti dobro sprejeta. Večina TOZD se že zaveda pomena ukrepov, zato se obračajo navznoter k svojim problemom in ne iščejo izhoda zunaj svoje sredine.

Sprejeti so številni ukrepi za dejanske spremembe v gospodarski politiki (zniževanje cen, zmanjšanje potrošnje, pokritje investicijskih naložb, živahnejši integracijski procesi in boljši dogovori v združenem delu). Navzlic poletnim mesecem in času odmorov, akcija ni bila ovirana.

Pripravljenost delovnih kolektivov za izvajanje stabilizacije je vsestranska in izredno odločna. Vsi se zavedamo, da se danes ne more o ničemer odločati ali reševati brez delovnih kolektivov. Opazna pa je tudi živahnejša dejavnost SZDL in sindikatov v TOZD in KS.

Ko je Rožič govoril o nalogah, ki so pred nami, je posebno poudaril nujnost podrobnih analiz polletnih obračunov, ki morajo biti osnova politične akcije. V bodoče bo potrebno redno preverjanje vseh, tudi mesečnih obračunov gospodarjenja, kajti problemov si ne moremo enostavno izmišljati, pač pa jih je treba iskati tam, kjer se porajajo — v proizvodnji. Obračuni naj bodo stalni pripomoček v reševanju vseh težav in pomanjkljivosti našega gospodar-

jenja. Pri tem je potrebna najširša mobilizacija in odgovornost vseh strokovnih in upravnih služb.

Konkretna vprašanja gospodarjenja morajo obravnavati neposredno na svojih zbiorih delavci-proizvajalci (OD, cene, investicije, uvoz in podobno). Zelo velik prispevek k stabilizaciji je, po besedah Marjana Rožiča, tudi odločitev, da se OD izplačujejo preko hranilnih knjižic.

V Jugoslaviji je osredotočena dolgoročna bitka za stabilizacijo na vseh območjih z enako resnostjo in odgovornostjo. V njej vidijo svoje mesto in interes vsi narodi in narod-

nosti, razvite in nerazvite republike in pokrajine. K temu bo precej pripomogel tudi nov dolgoročni stabilizacijski program, ki ga pripravljajo v federaciji. Osnova programa bo ustava in uveljavitev združenega dela. V tem smislu se pripravljajo tudi srednjeročni načrt razvoja Jugoslavije 1976—1980, ki sloni na izhodiščih za stabilizacijo. Pripravlja se tudi zakon o združenem delu in več drugih pomembnih dokumentov, ki bodo pripomogli k oblikovanju in izvajanju ekonomskega sistema v Jugoslaviji. Pri vsem tem je važno tudi dejstvo, da ima Jugoslavija izredno pomembno mednarodno vlogo, posebno na področjih, kjer se gradijo nove ekonomske osnove in odnosi v svetu. To vlogo smo vsi dolžni opravičiti. JR

V ZABREZNICI SO PRAZNOVALI 80 LETNICO GASILSKEGA DRUŠTVA

V nedeljo, 17. avgusta popoldan je bilo v Zabreznici veliko slavlje v počastitev 80-letnice tamkajšnjega prostovoljnega gasilskega društva in 30-letnice osvoboditve. Slavnost je bila pred gasilskim domom, kjer je bil najprej mimohod gasilcev s Koroške Bele, Jesenice, Planine pod Golico, Hrušice, Dovjega, Kranjske gore, Smokuča, Begunje in Hlebc. Med številnimi gosti so se slavnosti udeležili tudi gasilci iz Zabrnice v Kanalski dolini (Italija). Jubilejno proslavo je začel predsednik društva Jože Bulovec. Najprej je predlagal, da so na grob padlih v NOV odnesli venec in z molkom počastili njihov spomin. Nato je v slavnostnem govoru podal kroniko društva. Med drugim je omenil veliko pomoč prebivalcev tega področja in občinske gasilske zveze, da je gasilsko društvo pred kratkim nabavilo novo moderno motorno brizgalno in gasilski avtomobil. Poudaril je, da so gasilci tega društva tudi na strokovnem področju zelo napredovali, saj so na občinskem in republiškem tekmovanju ter letošnjem mednarodnem tekmovanju, dosegli prvorazredne uspehe.

Glede na to, da so bili pionirji gasilci lani in letos prvi, so v okviru društva in delovne organizacije Planika poskrbeli, da so pionirji razvili lasten prapor. V imenu Planike ga je izročil Jože Rebolj, prevzel pa ga je

pionir Igor Matjašič. Botra sta bila Jože Rebolj in Francka Flisar.

Med številnimi gosti je k obletnici čestital tudi Tomaž Klinar, predsednik občinske gasilske zveze Jesenice, ki je ob tej priliki izročil več gasilskih odlikovanj. Gasilskemu društvu Zabreznica je na prapor pripel gasilsko odlikovanje I. stopnje, gasilsko plamenico II. stopnje je izročil poveljniku Darkotu Zupanu, gasilsko odlikovanje II. stopnje pa predsedniku društva Jožetu Bulovcu.

To letošnjo največje gasilsko slovesnost v jeseniščni občini so izkoristili tudi za izročitev gasilskih odlikovanj prizadevnim članom drugih društev. Lado Dolžan s Hrušice je ob tej priliki prejel gasilsko odlikovanje I. stopnje, Božidar Globelnik član gasilskega društva Smokuč pa gasilsko plamenico III. stopnje. Ob tej priliki so najstarejšim članom gasilskega društva Zabreznica starim več kot 60 let in aktivnim gasilcem čez 40 let, podelili naziv gasilski veteran. Diplome in plakete tega priznanja so prejeli: Anton Legat, Anton Jugovič, Jože Slamnik in Jože Rev.

Temu je sledil kulturni program v katerem je nastopil domači oktet in recitatorji osnovne šole. Slovesnost so zaključili s parado gasilcev udeležencev proslave. Na čelu so bili gasilci konjeniki v narodnih nošah, nato pa člani, članice, mladinci in pionirji gasilci. B.

Gasilci — konjeniki, ki so 17. avgusta sodelovali v slavnostnem sprevodu v Zabreznici ob osemdesetletnici domačega gasilskega društva

OSREDNJA PROSLAVA DNEVA GRANIČARJEV V RATEČAH

Letošnji praznik graničarjev, 15. avgust, ki je imel ob 30-letnici osvoboditve in zmage nad fašizmom še posebno obeležje, so za področje Gorenjske proslavili na osrednji slovesnosti na karavli Tromeja v Ratečah. Slovesnosti so se udeležili razen vojakov in starešin obmejnih enot gorenjskega sektorja, komandant ljubljanskega armadnega področja generalpolkovnik Franc Tavčar-Rok, predstavniki vseh gorenjskih skupščin, družbenopolitičnih organizacij, nekaterih delovnih kolektivov, mladine in pionirjev.

Nad 150 zbranim gostom je v imenu poveljstva obmejnih enot na Gorenjskem izrekel dobrodoščilo in pozdrave podpolkovnik Albin Kanduč, ki je spregovoril tudi o razvoju, delu in uspehih čuvarjev naših meja in posebno poudaril tesno sodelovanje z občani obmejnih področij. V imenu skupščin in družbenopolitičnih organizacij je čestitala k prazniku vojakom in starešinam sekretarka OK ZKS Jesenice Marija Vičar.

Sledil je bogat kulturni program v katerem so sodelovali pionirji z Bje-lolarja, ki so na počitnicah v Mar-tuljku, mladinci iz Jesenice, folklorna

skupina Jaka Robič z Mojstrane in vojaški glasbeni ansambel z Škofje Loke. Na prireditvi so podelili pokale za osvojena prva mesta na tekmovanjih v počastitev 30-letnice osvoboditve v nogometu in odbojki garniziji JLA Radovljica, za šah pa ekipi železarne Jesenice.

Posebno presenečenje so pripravili najmlajši člani AMD Radovljica, ki so s posebnimi tekmovalnimi motocikli za motokros prinesli mejni enoti na karavlo spominski pokal za dolgoletno tesno sodelovanje z društvom. Pokal je izročil poveljniku Kanduču predsednik AMD Vinko Magister. Motociklisti, med katerimi je bil najmlajši star 12, najstarejši pa 20 let, so nato po strmih naravnem pobočju pod karavlo uprizorili motokros vožnjo, ki je zaradi izredne drznosti mladih športnikov izzvala navdušenje in vsesplošno priznanje gledalcev.

Po prireditvi so bili gostje povabljeni na vojaško kosilo, popoldne pa še na ogled avstrijsko-italijansko-jugoslovanske tromeje. V prijetnem tovariškem vzdušju se je slavlje nadaljevalo do poznega večera. JR

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Vojakom in starešinam enote obmejne sektorja v Radovljici je za praznik obmejnih enot JLA, 15. avgust, krajevna konferenca SZDL Radovljica poslala čestitko z željami za nadaljnjo uspešno sodelovanje z občani Radovljice. Osrednje slovesnosti na karavli Tromeja v Ratečah so se udeležili tudi predstavniki skupščine in družbenopolitičnih organizacij iz radovljiške občine.

V sredo, 13. 8. je bila po daljšem premoru prva seja koordinacijskega odbora za spremljanje izvajanja družbenega dogovora o skupni porabi, ki ji je predsedoval Franc Podjed. Najprej so ocenili izvajanje letošnjega družbenega dogovora o porabi sredstev za SIS, nato pa je tekla beseda o pripravah za izdelavo osnutka programov in finančnih načrtov SIS za 1976. leto. Sklenili so, da morajo biti osnutki gotovi do 1. septembra.

Izvršni svet SO je predložil občinski skupščini, da se vsi presežki dohodkov SIS iz leta 1974 v višini 1.940.000 din in izločena sredstva iz občinskega proračuna v znesku 560.000 din namenijo za potrebe KS. Za sanacijo posledic aprilske neurja bodo namenili 900.000, za izgradnjo ceste na Podjelje v Bohinju 300.000 in za izgradnjo mostu na Kupljenik 300.000 din. Vsem 20 krajevnim skupnostim bodo razdelili po ključu na število zaposlenih 700.000 dinarjev.

Koordinacijski odbor za usmerjanje družbene akcije za stabilizacijo gospodarstva pri OK SZDL je na razširjeni seji v petek, 15. 8. razpravljal o poteku akcije in o rezultatih gospodarjenja v prvem polletju. O stabilizacijskih nalogah v Jugoslaviji je govoril generalni sekretar ZK SZDL Jugoslavije Marjan Rožič. Na seji so se dogovorili o nalogah delovnih skupin, ki od 18. do 23. 8. obiskujejo vse TOZD, OZD in SIS zaradi skupnega obravnavanja problematike gospodarjenja in ukrepov za stabilizacijo.

Občinska delegacija v sestavi Vlasta Vidic, Ivan Cerkovnik in Boris Robič, je bila na tridnevem obisku v prijateljski občini Brus v Srbiji. Udeležila se je svečane seje občinske skupščine ob občinskem prazniku 10. avgusta, ki ga proslavljajo v počastitev tega dne 1944. leta, ko so enote NOV osvobodile Brus. Delegacija si je ogledala več krajevnih zanimivosti in se pogovarjala o nadaljnji krepitvi stikov med obema občinama.

Radovljiško gospodarstvo ima po podatkih SDK letos za 5 % manjše vsote na svojih žiro računih kot lani. Likvidnost se slabša, čeprav imajo delovne organizacije 1,9-krat večje terjatve kot pa obveznosti. Žiro računi so bili letos blokirani 19 % več kot lani — kar 1.140 dni.

V sedmih mesecih letošnjega leta je bil dotok sredstev za skupno porabo v občini za 4,29 % višji kot lani, osebni dohodki pa so višji za 38 %, predvideno pa je bilo, da bodo višji za 29 %. Družbeni proizvod se je od načrtovanega porasta 31 % povečal le za 18 %.

Občinska konferenca SZDL bo skupaj z občinskim svetom zveze sindikatov razpisala javno razpravo o osnutkih delovnih programov in finančnih načrtov SIS za 1976. leto, ki bo potekala od 15. septembra do konca oktobra. Razpravo v KS bo organizirala SZDL, v OZD in TOZD pa sindikati.

Na zadnji seji osnovne organizacije ZK trgovskega podjetja Murka Lesce so med drugim ugotovili, da je imel največ težav pri ustvarjanju dohodka sektor za prodajo živil. Komunisti so se strinjali s sedanjo obliko samoupravne organiziranosti, vendar so bili mnenja, da je treba preučiti možnosti za ustanavljanje novih TOZD. Razpravljali so tudi o predlogu srednjeročnega programa razvoja Murke 1976—1980 in sklenili, da se predlog razmnoži in da v razpravo vsem članom kolektiva.

Prizadevni občani KS Ljubno so od lani do julija letos popolnoma obnovili dom Partizana, ki služi razen telesni kulturi in kulturnim potrebam tudi za dejavnost drugih organizacij in društev v KS. Popolnoma so usposobili oder, izdelali lutkovni oder, preplekali lesene dele doma in opravili zahtevna obnovitvena dela v domu in okoli njega. Kulturna skupnost je prispevala 30.000, sami krajani pa blizu 12.000 din.

Z uvedbo boljše organizacije medicine dela in z letošnjo otvoritvijo obratne ambulante za delovne kolektive na Bledu se je bolniški stalež v prvem polletju 1975 zmanjšal na tem področju od prejšnjih 10 na sedanje 4 %.

Na razpis za poslovno ime SOZD gozdarstvo in lesna industrija gorenjske in za zaščitni znak je prišlo na sedež kolegijskega poslovnodnega organa na Bledu 21 predlogov za novo ime in 16 za zaščitni znak. Za ime ni bil osvojen noben predlog, zato so se odločili za ime »Gorenjska lesna gospodarstva« ali kratko »GLG Bled«. Za zaščitni znak je osvojen predlog Dobrana Ribiča z Bleda.

Zaradi ogromne škode, ki jo je vihar v juliju povzročil gozdovom na Pokljuki, Jelovici, Mežakliji in v Radovni, je GG Bled ustavilo planirano sečnjo lesa. V julijemskem vetrolomu je bilo porušeno na omenjenih območjih več kot 30.000 kub. metrov drevja.

Na Naklovi glavi ob Bohinjskem jezeru že od začetka julija deluje v taborišču s 120 taborniki gozdna šola Zveze tabornikov Slovenije. Tu se vzgajajo vodilni kadri za taborniško organizacijo že polnih 18 let. Letošnja šola bo trajala do konca avgusta.

V počitniškem domu v Zg. Gorjah je na tritedenskem oddihu večja skupina slovenskih otrok iz tržaške in goriške pokrajine v Italiji. Vsak dan prirejajo zabavne igre in izlete. Bivanje v Gorjah je zamejskim otrokom omogočilo Slovenska kulturno gospodarska zveza iz Trsta.

V LIP Bled bodo tudi letošnjo jesen nadaljevali z osnovnošolskim izobraževanjem delavcev mlajših od 40 let, ki nimajo dokončane osemletke. Šolo organizirajo skupno z Dopisno delavsko univerzo iz Ljubljane na Bledu v prostih sobotah in nedeljah. V šolskem letu 1974/75 je končalo 7. in 8. razred 22 delavcev iz podjetja.

V septembru bodo na DU Radovljica odprli za izobraževanje odraslih 7. in 8. razred osnovne šole, triletno tehniško šolo za strojništvo, dveletno administrativno in štiriletno ekonomsko srednjo šolo. Stroški za celoletno šolanje znašajo 4.200 din, ki jih slušatelji lahko plačajo v 10 obrokih. Prijave bodo sprejemali do 28. avgusta.

Na II. občinskem sindikalnem prvenstvu v plavanju, v četrtek 14. 8. v Radovljici so tekmovali 103 udeleženci, medtem ko jih je bilo na I. prvenstvu lani le 54. Ekipni zmagovalec pri moških in ženskah je bila Iskra Otoče, pred Suknom Zapuže, Almiro Radovljica, Elanom Begunje in Verigo Lesce.

Letošnji pokal Staneta Perca, ki ga poklanja KO ZZB NOV Radovljica ob občinskem prazniku najuspešnejši ekipi na nogometnem turnirju v Lescah, je osvojilo moštvo NK Tržič. Drugo mesto je osvojil NK Lesce, tretje NK LTH Škofja Loka in zadnje, četrto — lanskeletni zmagovalec NK Triglav iz Kranja.

KONEC AVGUSTA PRAZNUJE BLEJSKA DOBRAVA SVOJ KRAJEVNI PRAZNIK

Leta 1941 je Blejska Dobrava z Lipcami in Kočno spadala v občino Gorje, kjer je jeseniški občini je bilo to območje priključeno po osvoboditvi. Takrat so imeli na Blejski Dobravi dvorazrednico, dve trgovini in tri gostilne. Tovarno elektrod so demontirali in preselili že leta 1936, tako da so tudi delavci dobili novo zaposlitev v železarni na Jesenicah, večinoma v obratu za izdelavo samotne opeke. Vas se ponša s 70-letno gasilsko tradicijo. DPD Svoboda je delovala že od leta 1922, toda po letu 1929 in dalje je vsled takratnih razmer združevalo telesno vzgojno, športno in kulturno dejavnost v vasi, sokolsko društvo, ki je bilo napredno usmerjeno. S kmetijstvom se je ukvarjalo 14 družin, dočim je ostalih 22 kajzarjev že delalo v železarni. Vas je štela okoli 600 prebivalcev.

Danes krajevna skupnost šteje že blizu 1000 volivcev. Imamo obrat Iskre z 250 zaposlenimi, dalje obrat Zarje — Coklo, kjer izdelujejo osebna zaščitna sredstva za varstvo pri delu, dva gostinska lokala, trgovino in poleg podružnične šole še otroško varstveno ustanovo, katere nudi varstvo in oskrbo preko 50 otrokom zaposlenih staršev. Cesta skozi vas je asfaltirana do pokopališča, kjer prav sedaj gradijo mrliske vežice. Pokopališče je namreč namenjeno tudi za Jesenice in okolico. Novi vodovod napaja že večino vasi, z dograditvijo vodovoda iz Peričnika pa bo vsa vas in še bodoče gradnje preskrbljene s čisto vodo. Po vojni se je posebno z novogradnjami razširil zapadni del vasi kakor tudi naselje Lipce in Kočno. Zgrajeno in adaptirano je bilo tudi nekaj družbenih stanovanj.

V vasi aktivno in uspešno deluje svet krajevne skupnosti, ki preko komisij in delegatov uresničuje sklepe svojih krajanov, v kolikor to dovoljuje finančna sredstva. Zadnje leto sta pričela obratovati TV pretvornika na Homu in Poljanah, kar je zaslug sveta KS, tako da je sedaj celotno področje pokrito z dobrim TV sprejemom. Dosti je bilo dela pri urejanju nove kanalizacije, cestne razsvetljave in ostalih komunalnih zadev v vasi. Pripravlja se tudi načrt za novo osemletko in povečanje vrta, kajti v perspektivi bo vas in prebivalstvo poraslo in se podvojilo. Sola bi se gradila etapno po fazah, kakor bo pač dotok sredstev in kakor bodo naraščale potrebe v krajevni skupnosti.

Enotnost prebivalstva se izraža v delu množičnih organizacij, kjer se rešujejo vprašanja skupnih interesov vasi. Naloge in problemi se rešujejo v okviru delegacij, delegatsko organizirane SZDL in na zborih občanov. Posebno aktivnost kaže krajevna organizacija ZB NOV in njeni člani. TVD Partizan, mladina in taborniki zastopajo mlado generacijo. Uspehi na področju političnega dela, kulturne dejavnosti in športa, posebno smučanja, niso izostali. Letos je bil na pobudo ZB NOV ustanovljen ali bolje obnovljen moški pevski zbor Vintgar, kateri je že do sedaj trikrat uspešno nastopil. Zbor vodi poštvovalni pevovodja Janez Ponikvar. Gasilsko društvo je eno najstarejših v občini in dosega lepe uspehe posebno pri vzgoji mladih gasilcev in reševalcev, kateri aktivno sodelujejo v enotah CZ. Odbor za LO pri KS lahko za njegovo prizadevnost le pohvalimo. Kadrovske so zasedene vse enote in komisije. Vsi obvezniki so seznanjeni s svojimi dolžnostmi, izdelani so mobilizacijski in vojni načrti za vse enote in za enote CZ. Svoj izpit sta odbor za LO in štab CZ opravila pri pomladanskem zemeljskem plazu, ko so v organizaciji in pod vodstvom odbora za LO in CZ naši vaščani opravili preko 4000 udarniških ur dela s stražo in sanacijo plazovitega področja, pri izseljevanju desetih ogroženih družin in drugih delih. Omenim naj še OO ZKS v vasi, ki je sicer maloštevilna in so njeni člani že vsi upokojenci, toda kljub temu sodelujejo pri dogajanjih v vasi in člani kreativno pomagajo v družbenopolitičnih organizacijah in svetu KS. Za reševanje večjih in aktualnejših problemov sklicujemo aktivne komunistov, saj jih je na Dobravi preko sedemdeset.

Letos, ko vsi svobodoljubni ljudje slavimo 30-letnico zmage nad fašizmom, naj omenim le to, da smo že z volitvami dokazali, kaj hočemo in kaj smo, kajti 97 % udeležba pove zadosti. Delegatski sistem družbene samouprave se utrjuje in vztrajno zagotavlja izvajanje določil naše nove ustave in statuta KS.

Program letošnjih praznov, ki je bil množično sprejet, bo dosegel vključujoč Kurirčovo pošto, štafeto mladosti, dan mladosti, praznovanje prvega maja, dneva borca in dneva vstaje, svoj višek konec avgusta, ko praznujemo naš krajevni praznik. Takrat nas bo obiskalo in vrnilo obisk preko 200 krajanov pobratene krajevne skupnosti Ravne — Bate pri Novi Gorici.

Naša krajevna skupnost je dala v NOV preko 140 borcev in prav na področju Banjske in Trnovske planote se je borilo v enotah IX. Korpusa 44 naših vaščanov, od katerih jih je sedem padlo v borbah na tem območju, v okolici Grgarja. To je osnovni motiv za pobratenje, kajti

medsebojni stiki obeh vasi so se nadaljevali tudi v povojnem času. V pobrateni vasi — zaselku Podlaka, smo postavili tudi spominsko obeležje tam padlemu sekretarju SKOJ Vojkove brigade, našemu vaščanu Milanu Kalanu-Kleku. Dne 29. in 30. avgusta bosta oba sveta KS na skupni seji še potrdila listino o pobratenu in jo na proslavi svečano podpisala ob navzočnosti krajanov iz Blejske Dobrave in gostov iz Raven in Nove Gorice.

Prvi del pobratenja je bil že izvršen 29. junija v Ravnah ob obisku preko 200 Dobravcev in mnovice prebivalcev Banjske planote. Obiskali smo kraje in okolico, katere je našim borcem dajala zatočišče in jih hranila v najtežjih dneh naše zgodovine. Prav tako prisrčno in nepozabno kot v času borbe smo bili sprejeti tudi letos, zato vaščani Dobrave željno pričakujejo obisk Ravenčanov, kajti marsikdo bo srečal soborca ali partizansko mater, ki ga je pred več kot 30 leti sprejela kot svojega in ga nahranila.

Listina o pobratenu daje izhodiščno zasnovo kot osnovni program, ki vsebuje možnosti in oblike medsebojnega sodelovanja s ciljem, da se ta krepi in prilagaja dejanskim družbenim potrebam. Stori se že prvi koraki v sodelovanju med KS, družbenopolitičnimi organizacijami. Predvidevajo se skupna praznovanja krajevnih praznikov in sodelovanje na kulturnem področju. Poseben program imajo pri tem mladinske organizacije in ZB NOV. Delegacije se bodo izmenjevale pri spominskih pohodih po poteh IX. korpusa, pohodih na Stol, orientacijskih pohodih rezervnih vojnih starešin in raznih športnih tekmovanjih v cilju krepitve obrambne moči v okviru LO.

Svoj krajevni praznik praznujemo v spomin na smelo akcijo naših prvoborcev Staneta Kersnika, Joža Finžgarja, Franca Konobla in Janca Žvana, ki so 28. avgusta 1941 v Lipcah minirali električni drog visoke napetosti. Železarna, ki je talila jeklo za potrebe okupatorja, je začasno prenehala obratovati, kar je takrat Nemcem mnogo pomenilo, nam pa je vlivalo vero v uspešno boja in vero v zmago. Detonacija je še okrepila takratne petorke in trojke OF. Vas je bila v celoti na strani partizanstva. Iz leta v leto so se vključevali v enote NOV novi borci, pokret se je širil in razraščal kljub represalijam okupatorja, kljub preseljevanju in begunjskim zaporom, koncentracijskim taboriščem in streljanju ob kolih. Vse to in 36 iz Dobrave, ter pet žrtev vojne iz Poljan — Kočne je bil davek našega območja za našo svobodo, katero cenimo in jo bomo znali tudi braniti. Prav datum te prve akcije na našem področju smo izbrali za naš krajevni praznik.

Uspehi v povojni graditvi vasi niso izostali, kljub težavam in trenutnim nerodnostim so vidni rezultati, opazen je hiter razvoj, v katerega se vse bolj na samoupravni osnovi vključuje celotna vas. Posebno nas veseli in z zadovoljstvom spremljamo prizadevnost mladih, tako v svetu in komisijah KS kot v raznih organizacijah in društvih. To je garancija za našo bodočnost, to so naloge mladih, kateri nas postopoma zamenjujejo in prevzemajo nase odgovornost za obvarovanje in nadaljnji razvoj tega, kar je bilo s krvjo in s trudom med vojno in v povojnih letih zgrajeno. AL

Mrliske vežice na Blejski Dobravi gradijo delavci SGP Sava Jesenice. Predvidevajo, da bodo zgrajene do dneva mrtvih, 1. novembra

PRED LETOŠNJO KRVODAJALSKO AKCIJO VSEM ZDRAVIM IN MLADIM V POMISLEK

Danes ko sem srečna mati, velikokrat premišlujem kaj vse lahko človeku nudi srečo in mu pomaga priti do nje — saj v starosti 18 let nisem mislila tako.

Bila sem zdravo dekle, nič nisem vedela o krvi človeka, tudi na organizatorje krvodajalskih akcij nisem mislila — toda danes. Ob vsaki objavi mi srce močnejše bije. Trikrat sem hotela postati mati, z možem sva si želela otroka. Dvakrat zaman — tretjič pa je zdravniku jeseniške bolnišnice — porodniški oddelček uspel. Predčasno so me poklicali v bolnico — odvzeli otroka in mu popolnoma izmenjali kri — reševali mene — oživljali zaželeno bitje dveh zakoncev — vse to pa bi brez sodobne medicine ne uspelo — še manj pa če ne bi bilo KRVODAJALCEV, ki bi darovali kri za mojega otroka in mene.

Neznanim krvodajalcem hvala — tisočkrat hvala. Z možem jo bova vračala dokler bova to sposobna. Še enkrat hvala. Mladi, darujte svojo kri, saj jo boste tako kot jaz morda tudi vi potrebovali — nikoli ne veš kaj te čaka — in kdo ti bo reševal življenje. Še bi lahko pisala, pa ne vem kako naj izrazim vse to, kako sem v sreči doživljala prejem krvi jaz.

Krvodajalci so neimenovani in ne veš od koga kri sprejmeš, prav pa je da jo vrneš če to lahko storiš — in to tudi vsak hvaležen človek stori. Hvaležna prejemnica in krvodajalka

PRAZNOVANJE KRAJEVNEGA PRAZNIKA NA BLEJSKI DOBRAVI

Krajevna skupnost Blejska Dobrava prireja ob praznovanju krajevnega praznika in pobratenja s krajinami krajevne skupnosti Ravne — Bate v nedeljo, 31. avgusta 1975, na Blejski Dobravi na telovadišču za osnovno šolo

SVEČANO PROSLAVO Z NASLEDNJIM PROGRAMOM:

Nedelja, 31. avgusta: ob 8.00 sektorska gasilska mokra vaja, ob 8.45 sprejem gostov iz Raven in Nove Gorice na postaji ob prihodu vlaka, ob 10.00 Proslava v počastitev krajevnega praznika in podpisovanje listine o pobratenu ter podelitev plaket zaslužnim gasilcem, od 14.00 ure dalje prosta zabava, srečelov, srečanje bivših borcev in športna tekmovanja. Vabimo občane Blejske Dobrave in sosednih krajevnih skupnosti, da v čim večjem številu dočakamo goste s Primorske in se udeležimo proslave in srečanja pobratenih krajanov.

Svet krajevne skupnosti in družbenopolitične organizacije z Blejske Dobrave

NOVA POTA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA V JESENIŠKI OBČINI

V ŽIROVNICI SO LJUDJE AKTIVNO PRISTOPILI K URESNIČEVANJU CELODNEVNE ŠOLE

PRIPRAVLJENOST LJUDI V ŽIROVNICI, DA S SVOJIM DELOM PRISKOČIJO NA POMOČ PRI URESNIČEVANJU IDEJ CELODNEVNE OSNOVNE ŠOLE, JE POKAZALA, DA SO DELOVNE AKCIJE OBLIKA, KI SE JE DOSLEJ NISMO POSLUŽEVALI. ZANAŠALI SMO SE NA DRUŽBENA SREDSTVA IN ČAKALI, KDAJ SE BO NABRALO TOLIKO DENARJA, DA BO INVESTITOR DOKONČAL VSA NAČRTOVANA DELA

Z DELOVNIMI AKCIJAMI DO IGRIŠČA IN LEPSJE OKOLICE

Koordinacijski odbor za uvajanje COŠ v Žirovnici je sklenil, da zaradi pomanjkanja sredstev organizira delovne akcije s katerimi bodo pristopili k izgradnji igrišča. Ta oblika dela in pomoči je bila doslej zelo zanemarjena, šole in vrtni so bili v glavnem odvisni od dragih izvajalcev, posebno za dela, ki zahtevajo ne kvalificirano delovno silo. Led je prebit, organizacija delovne akcije v Žirovnici pa spodbuda za naprej. Na prvo delovno akcijo, ki je bila 5. avgusta, je prišlo 18 krajanov Žirovnice. Skopali so kanalizacijske jarko za odvodnjavanje odvečne

vode, v naslednji akciji, katere se je udeležilo 15 staršev, so te kanale zasuli in pristopili k zasipanju ponikovalnic. Tudi tretja akcija, ki je bila v soboto, 16. avgusta je uspela. Razvozilo so precej kubikov odvečnega materiala, ki je nastal ob adaptaciji starega dela šole.

Dela pa je še dovolj, s tem pa bodo privarčevali tudi težke milijone, ki jih trenutno ni na razpolago. Samo dovolj peska in nasipanje nad kanalizacijo bi pomenil preko 20 starih milijonov privarčevanih sredstev.

SAMO PRIPRAVLJENOST LJUDI S SVOJIM DELOM JE PREMALO

Koordinacijski odbor je na zadnji seji sprejel sklep, da pozove starše, da bi vsakdo opravil štiri ure prostovoljnega dela. Pohvalna odločitev, vendar brez pomoči družbe ne gre. Prve izkušnje kažejo, da se delovnih akcij udeležujejo predvsem starejši, tisti, ki so že pred dvajsetimi in več leti dokazali pripravljenost s svojim delom prispevati k izgradnji. Izgleda pa da je ta oblika dela preveč odtujena za našo mladino, preveč obljublja, premalo pa akcijskega pokažejo. Mislim, da bo tu tudi občinski komite ZSM moral stopiti v akcijo.

Pred kratkim smo lahko prebrali v časopisu, da so pričeli z organizacijo delovnih akcij za izgradnjo igrišča tudi v DOBROVI pri Ljubljani na eni izmed prvih COŠ v Sloveniji. To omenjam zato, ker me je presenetila velika angažiranost in pripravljenost delovnih organizacij, da s sredstvi in mehanizacijo prispevajo svoj delež. Tega manjka v Žirovnici. Brez denarja, mehanizacije, kljub zavzetosti občanov ne bo pravega učinka.

KAKŠEN JE ODMEV PRI DELOVNIH ORGANIZACIJAH

Triindvajset vlog na organizacije združenega dela skoraj da ni našlo odmeva. V glavnem so do sedaj samo tri delovne organizacije pokazale pripravljenost, da prisKOČijo na pomoč. Kaj pa druge? Izgleda da nimajo poslušna za šolo, ki bo splošnega družbenega pomena. Saj ne gre samo za Žirovnico, v naslednjem letu pride na vrsto Kranjska gora. Treba bo najti neko obliko dogovorov, če drugače ne pa s samoupravnim sporazumevanjem. Tu ne gre za velike apetite posameznih šol, gre za osnovne pogoje, ki jih morajo imeti otroci, če hočemo da taka šola ne bo postala mučilnica otrok. Čeprav se zavedamo, da so sredstva v glavnem razdeljena, pa vendar priznajmo, da so še vedno možnosti, bodisi v materialu, mehanizaciji ali pa da se plačila za določene storitve prenesejo v naslednje leto, ko bo več namenskih sredstev za COŠ.

TUDI DRUGO V OBČINI BI BILE POTREBNE DELOVNE AKCIJE OBČANOV

Neurejenih površin, pomanjkanje igrišč ni problem samo na COŠ. Otroci potrebujejo takih objektov na glede na obliko šole. Starši določenega šolskega okolja bi prav gotovo radi prisKOČili na pomoč, potrebno je le organizirati. Koliko zanemarjenih in neurejenih igrišč je še v občini! Na Koroški Beli imajo zelo slabe pogoje otroci vrta in šole, skoraj da nimajo igrač. Tudi Mojstrana, Blejska Dobrava, Kranjska gora nima igrišč za najmlajše ali pa so zelo pomanjkljivo opremljena. Tako malo je potrebno, da bi zadovoljili naše najmlajše, skoraj bi rekli, da takega igrišča ne more postaviti neko podjetje, ker gre v glavnem za enostavne naprave, ki jih nikjer serijsko ne izdelujejo. Vsi si lahko ogledajo otroško igrišče v Krpinu v Begunjah pa bodo videli, da take objekte lahko postavijo starši sami. Potrebna je samo dobra volja in pripravljenost žrtvovati del svojega prostega časa. d. t.

O IZGRADNJI REKREACIJSKEGA CENTRA NA KRESU

Na šesti seji sveta krajevne skupnosti Javornik — Koroška Bela je predsednik odbora za izgradnjo rekreacijskega centra na Kresu Jože Zidar obširno poročal o doslej opravljenem delu. Na Kresu nad Koroško Belo že več let obratuje smučarska vlečnica, ki je bila zgrajena s prostovoljnim delom krajanov. Iz poročila Jožeta Zidarja povzemamo, da je bilo pri dosedanjih delih na Kresu od leta 1963 dalje opravljenih preko 7.000 prostovoljnih ur.

Zanimanje za izgradnjo rekreacijskega centra na Kresu je veliko in bi pomenil za tamkajšnje osnovno šolo in otroški vrtec veliko pridobitev. Večkrat je bilo že poudarjeno, da je rekreacijski center na območju krajevne skupnosti Javornik — Koroška Bela nujno potreben, saj je možnosti za rekreacijo vedno manj, spričo izgradnje novih industrijskih objektov.

V minulem obdobju so ob vsestranskem prizadevanju športnih delavcev, ki pa jih je žal vedno manj, uredili uito spodnje postaje vlečnice ter prostor za okrepčevalnico. V končni fazi je tudi izgradnja higienskih prostorov, izravnali pa so tudi prostor za balinišče in izdelali prototip snežnega topa.

V kolikor bo temeljna telesna kulturna skupnost Jesenice s finančnimi sredstvi pomagala, bodo v letošnjem letu popravili še zgornjo postajo vlečnice in opravili preventivni pregled te naprave. V načrtu je še posnetek terena, na katerem nastaja rekreacijski center, urbanistični razporeditev objektov ter začetek del pri izgradnji balinišča in otroškega igrišča.

Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev odbor za izgradnjo rekreacijskega centra ne bo mogel opraviti vseh del pri napeljavi vodovoda in dokončati že začeta dela na balinišču. To velja tudi za pleskanje vlečnice in druga dela ob spodnji postaji vlečnice.

V poročilu odbora je poudarjeno tudi to, da iščejo sredstva za izgradnjo rekreacijskega centra in ostalo pomoč za kvalificirana dela pri različnih organizacijah združenega dela. Odbor tudi poudarja, da je delitev finančnih sredstev za športne objekte nepravilna in mačehovska, saj temeljna telesna kulturna skupnost kljub predloženemu programu v letošnjem letu finančnih sredstev za izgradnjo rekreacijskega centra ni nakazala.

Razen tega, da je svet krajevne skupnosti pozitivno ocenil doslej opravljeno delo pri izgradnji rekreacijskega centra, je sprejel tudi sklep o izdaji priporočila temeljni kulturni skupnosti Jesenice, da izgradnji centra na Kresu posveti več pozornosti in s finančnimi sredstvi pripomore k uresničitvi programa del za letošnje leto.

DVA DNEVA V GORAH

Kaj bolj pomirja, kot jutro v Martuljku. V modro nebo se kot okameneli plameni zabadajo razbiti grebeni najlepših gora, kar jih poznam. Nežen prehod iz zelenih gozdov v skalne stene pa daje podobi pravljice pridih. In vendar ni pravljica, resnica je in to je še lepše.

Krnica Za Akom, tako znana si mi in vendar mi vsakič odkriva nove lepote. Vse to obvladuje ogromnost Široke peči. Kot trdnjavski stolpi te varujejo njeni številni vrhovi. Oko kar ne zmore vse te lepote. Povesi se, utrujeno od vseh nakaz drugotnega življenja v utesnjenih, betonskih labirintih mestnega vsakdana. Solza sreče oko umije in dvigne se očisteno, pripravljeno na ves blišč, ne pozlačen, temveč pristen, od nekdanj in za vedno...

S prijateljem mladim pripravnikom Mitjo, se vzpenjava po grapi proti idilični zelenici pri starih mesecih. Severna stena Široke peči, ki je brez šibke točke, bdi nad najnim početjem. Nemi stražar, a koliko nama s svojo nemo govorico ve povedati. O veselih in tesnobnih trenutkih tam gori..., o življenju in smrti.

Ko zavijeva okoli roba, čez prvi prag v Jugovo grapo, se na ugodnem prostorčku, obijanjem od jutranjega sonca ustaviva. S pogledi preiskujeva zahodna ostenja Široke peči in iščeva »najino« smer. Stirideset let je minilo, kar so Jože Čop, Matevž Frelih in Miha Potočnik poiskali tam čez prehod in se povzpeli na razdrapani greben. Midva hočeva po njihovih stopinjah.

Vzpon na gore je veliko dejanje. Potoki znoja, hudi napori, strah, upanje..., vse to združeno za en sam cilj. In potem pride vrh. V trenutku nastopi pozabljenje. Človekov spomin izloči vse neprijetnosti, težave, obupanja. Njegova volja pa si že postavlja nove cilje, največkrat se težje, še zapletenejše naloge. In tako se vse dogajanje stopnjuje. Do kam? Kje je meja?

Danes, ko je človek že stopil na Luno in ko se sprehaja v vesolju, danes, ko ima v oblasti strahotno orožje, ki v enem dnevu lahko uniči dosežke večstoletne človekove civilizacije, danes je to vprašanje resnično umestno.

Odgovor nanj vsekakor ni vzpon po zahodni steni Široke peči. Poiskujša pa ta vzpon biti odgovor tistemu, ki ga doživlja globlje, kot le golo fizično delo. In vendar je — delo. Tisto delo, ki človeka očloveča, ga postavlja v aktiven odnos z naravo. Delo, ki je vseobsežno — vir življenja.

Stena je močno kršljiva in otežuje napredovanje. Le skrajna previdnost je pogoj za uspešen konec. Plezava v območju strme grape, nekaj časa po njenem desnem bregu, pod vrhom pa prečiva na levo stran. Strm, razbit raz naju pripelje na vrh stolpa, desno od glavnega vrha Široke peči. Pod nama je petsto metrov stene, nad nama pa le še modro nebo, s katerega kar premočno pripeka sonce.

Sama sva. Kljub nedelji in lepemu vremenu daleč naokrog ne čutiva in ne slišiva nobenega človeka, le na vrhu Špika gost roj črnih pičic priča o množičnem obisku edinega vrha v Martuljkovi skupini, ki je nanj speljana označena in zavarovana pot.

V tem trenutku naju samota ne ubija. Nasprotno, oplaja naju, bogati, osrečuje. Včasih človek mora biti sam s seboj. Mora se pogovarjati sam s seboj. To je trenutek polaganja računov.

Pot naju vodi s stolpa po ostrem grebenu v skrbino, ki ločuje Široko peč od Dovškega križa. Zavijeva navzdol v Amfiteater. Podričava se po snegu do skalnega skoka.

Vsak meter poti me spominja minulih dni, lepih in težkih...

... več kot deset let bo že tega, kar sem pod skrbnim Janezovim vodstvom prvič stopil v ta posvečeni kraj preko tega skoka, z Urošem sem spoznaval grape in police martuljskih gora, te »visoke šole alpinizma«, in zadnjič, ko sva pozno pomladnega dne z Marjanom v gnilem snegu sestopala prav tod po uspehi plezarji...

Sonce se je spustilo tik nad vrhove gora, ko sva v Martuljku vstopila v nedeljsko poln avtobus. Na mostu čez Savo sem še enkrat bežno ujel skozi umazano okno obrise visoke gore.

Toda, kaj je z menoj, sem mar otožen? Kot bi se poslavljali od nečesa svojega, ali bolje, kot bi tam gori pustil del samega sebe. Res je, s seboj pa odnašam v srcu nepozaben spomin na preživete trenutke, trenutke, ko je človek odvisen le od samega sebe, trenutke, ko lahko pokaže, kaj zna. In to je veliko spoznanje.

Rezek zvok sirene se kot oster meč zarije v moje sanje. Skočim k oknu in v svoje veliko olajšanje opazim težke, deževne oblake tik nad tovarniškimi dimniki.

Zaspal sem in avtobus je že na poti proti vsem v Dolini.

Po trenutni pomiritvi ob pogledu na kislno vreme pa se začneja, sprva prav rahlo, kasneje pa vse glasneje, porajati slaba vest. Zmaguje želja po doživetjih, človeku prirojen potrpežljivost njegovega bivanja.

Ven iz doline, proč od vsakdanjega ponavljanja vsega plitkega, kalnega..., tja, kjer vsak korak odpira nova vrata v nova življenja, nove svetove — tostranske, vendar nevsakdanje.

Ne smem dopustiti dnevu, da bi se začel s slabo voljo. Vsak meter višine na planinski poti mi bo pomenil nov pogled v prihodnost, v tisto, kar šele bo — širila se mi bodo obzorja. V veliko človekovo nesrečo in tudi srečo je spoznanje, da ni tako visoke gore na zemlji, s katere bi uzrli neskončnost. Obzorja človeka omejujejo, utesnjujejo, toda postavljajo ga tudi v prostor, čas, dogajanje... In prav je tako, kajti ljudje smo in ne bogovi. Bogovi so mrtvi. Bog je umrl, roditelj se je človek.

Z enournu zamudo hitim proti avtobusni postaji. Deževne kaplje sem ter tja na prašnem pločniku rišejo temne madeže, vendar se ne ulije. Mimoidoči me začudeno opazujejo, saj je dan resnično bolj namenjen spanju in lenarjenju, kot pa potepanju po gorah. Srečen sem v tem kljubovanju ustaljenim navadam.

Pri Mihovem domu s Slavkom izstopiva, čeprav naju mika Vrščič, Erjavčeva kočja, prijatelji.

Toda ne, proč zapeljive misli, proč skušnjava...

Krnica je spokojno mirna. Niti običajni hrup motorne žage se ne zajaeda med odbijajoče siva, zamegljene ostenja. Skoraj da si ne upava glasno govoriti, ko hitiva skozi gozd. Na robu gozda, tam, kjer se melišča zaječajo v zeleno preprogo, nama korak zastane.

Strmo se grezijo siva ostenja v globino, gornjih robov pa ne vidiva. Skriti so v umazano sive megle, ki se vlačijo mimo grap in stebrov, zastajajo in se cefrajo, kakor pač z njimi gospodari veter. Ukazuje jim in one so mu pokorne. Narava ne pozna sprenevedanja, priznava le zakon močnejšega.

In midva? Kaj imava midva tukaj početi. Če se ti elementi razbesne, nama ni pomoči. Torej človeški um le ni dokončno ukrotil naravo. Še je majhen pred njo, še se je boji in vendar je del nje same, njen najuspešnejši produkt — žival, ki razmišlja, izdeluje orodje...

Z vsakim korakom sva bliže steni, ki vse bolj pritiska na naju, z vso svojo težo. Strah? Negotovost? Da, in še nekaj. Želja po boju, če te ne bi bilo, bi ostala doma v topli postelji.

Smer, ki je najin cilj, ni težka. Kugyjeva v Skrbini Zadnjega Prisojnika (Mlinarica) in čeprav pravi Führer durch die Julischen Alpen zanjo (Skrbino) da »se komaj splašča«, se danes pridružujem Kugyjevu mnenju, ki tej oceni ugovarja. Kugy pravi: »Po mojem je to najimenitnejša skrbina Vzhodnih Julijcev, nobene druge ne bi mogel primerjati z njo.« (Dr. Julius Kugy: Iz življenja gornika, Založba Obzorja Maribor, 1968, str. 90)

Sanjam o dnevih, ki so minili v brezskrbnem potepanju po stenah Julijcev in tudi drugih gora. Brezskrbnih zato, ker je bilo plezanje vse moje bistvo in edina sreča dotik z mrzlo, raskavo skalo. To je minilo. Nova spoznanja rojevajo nove potrebe, nova dojemanja vsega obstoječega. Obstoječa pa je nujno spreminjati in mladostna zagnanost hoče biti udeležena, povsod in vedno prisotna. To pa ni popolnoma v moči človeškega bitja, kajti življenje je prekratko, čas neusmiljeno hiti, odhaja in vendar je edini, ki ostane.

Gore niso več edino, ostajajo pa pomemben del življenja. In zato sprejemam vsak trenutek, preživet v gorah kot podarjen. Tudi ta, o katerem teče beseda, ko stojim v zatrepu med mrkim ostenji Razorja in Zadnjega Prisojnika.

S Slavkom sva v svetišču, ki ne potrebuje boga. Nič mističnega ni, nobena religija nama ne bremeni najinih misli. Tu sva le kot častilca vsega lepega, ki naju opaja, toda ne upijanja ali omamlja. Lepo ni vino, ni opij. Tu ne priznavava nobenih meril, ki jih pogojujejo različni razumski pristopi k resnici življenja. Tu nista neprizadeta opazovalca od zunaj, ne upogibava kolena pred skrivnostno lepim smehljajem Da Vincijeve Mone Lise, ne trepetava

ob mogočnih zvokih Bethownovih simfonij, ne sanjava o lepoti izrazja Prešernovih sonetov. Sva znotraj lepega, spojena sva z najpopolnejšim — Naravo.

Vzpenjava se po strmih grebinah navzgor proti polici. Hitiva kar se da, ker se bojiva nevihte. Stena naju zaposli, tako, da ne opaziva nenadne spremembe v ozračju. Megle se redčijo in namesto oblačnega neba se začne kazati sprva redke, kasneje pa vse gostejše zaplate modrega neba. Jasni se. Kako čudovito spreobrnjenje. Vesela sva, saj ni več more, ki obremenjuje zavest o srečnem koncu začete podjete.

Rob stene je vse bližje in kar naenkrat, menda sploh ne vem kdaj in kako, pogledam preko ozke škrbinice iz temačne globeli v svetlo, sončen dan na prostranih, zelenih planinskih pašnikih Mlinarice. Dospela sva. Stena je za nama, pred nama pa čudovito potepanje skozi vrtove planinske cvetenja na južnih pobočjih Prisojnika.

Globoko doli, ob srebrnem traku Soče, pa toliko opevana Trenta, dolina divjih lovcev in slavnih gorskih vodnikov, kraj Kugyjevega večnega miru. »Bodi še enkrat pozdravljena, Trenta, ti v gore ujeta dolina!... In pozdrav tebi, zelena, šumeča Soča!« (Dr. Julius Kugy: Delo, glasba, gore, Založba Obzorja Maribor, 1966, str. 216.) Mitja Košir

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

Nogomet

NK PODBREZJE : JESENICE 2:1 (1:1)

V okviru tekmovanja za jugoslovanski pokal na območju TNZ Gorenjske, so jeseniški nogometaši v prvem kolu gostovali v Podbrezjah in srečanje z domačini izgubili z rezultatom 2:1 (1:1).

V prvem polčasu je bila igra zelo enakovredna. Domačini, okrepljeni z nekaterimi igralci, ki so se vrnili iz Kranja nazaj v matični klub, so bili enakovredni nasprotniku, oslabiljenemu moštvu Jesenic, ki je nastopilo brez petih standardnih igralcev prvega moštva. Le-ti so bili odsotni zaradi službene zadržanosti na delovnem mestu ali dopustov.

V drugem polčasu so Jeseničani na zelo slabem igrišču vseh 45 minut igrali na polovici nasprotnika, vendar zaradi premajhnega igrišča in neučinkovitosti napadalcev niso uspeli svoje premoči tudi realizirati. Domačini so v 65 minuti izrabili nepazljivost obrambe Jeseničanov in dosegli zmagoviti gol. Zmaga domačinov je popolnoma zaslužena, saj so jeseniškim nogometašem dokazali, da se pomanjkljivo tehnično znanje da nadoknaditi z požrtvovalnostjo. Zmaga jim je omogočila vstop v nadaljnje tekmovanje za jugoslovanski pokal.

Gol za Jesenice je dosegel Troha.

PREHODNI POKAL NK ELAN NOVO MESTO ZA LETO 1975 NA JESENICAH

V nedeljo, 17. avgusta so Jeseničani sodelovali na turnirju za prehodni pokal, ki ga organizira vsako leto nogometni klub Elan iz Novega mesta. Na turnirju so sodelovala moštva Ljubljane (ob Savinji), Brežice, Jesenice in prireditelj moštvo Elana iz Novega mesta. Na turnirju so imeli največ uspeha nogometaši Jesenic, ki so v polfinalni tekmi premagali moštvo Ljubnega z rezultatom 3:2 (0:2). Kljub vodstvu nasprotnika v prvem polčasu so naši nogometaši v nadaljevanju tekme z dobro taktično predvsem po požrtvovalno igro uspeli premagati zelo dobro moštvo Ljubnega in se uvrstili v finale turnirja.

V finalni tekmi so se srečali z moštvom Brežic. Kljub izredno pristranskemu sojenju glavnega sodnika so uspeli v regularnem času igrati neodločeno 1:1. Za tem sta moštvi brez podaljškov izvajali enajstmetrovke. Jeseničani so bili uspešnejši in zmagali z rezultatom 8:7.

Z zmago na turnirju Elan 75 so Jeseničani dokazali da znajo igrati nogomet in da je poraz proti moštvu Podbrezja bil le slab dan jeseniških nogometašev in nikakor ne slaba kvaliteta moštva, kot so jo razlagali nasprotniki jeseniškega nogometa v naši bližnji okolici in tudi med nami.

Kaj bomo gledali v kinu

KINO RADIO

23. in 24. avgusta ameriški barvni film TRDOGLAVI POLICAJ ob 17. in 19. uri, režija Stuart Rosenberg, v glavni vlogi Walter Matthau

25. in 26. avgusta ameriški italijanski CS barvni film JUNAKI IN IZDAJALCI ob 17. in 19. uri, režija Colvin J. Podget, v glavni vlogi Giuliano Gemma

27. avgusta ameriški CS barvni film PLAMEN NAD SMIRNOM ob 17. in 19. uri, režija Peter Collinson, v glavni vlogi Tony Curtis

28. avgusta ZAPRTO

29. avgusta italijanski barvni film PREKLETI BOGOVI ob 17. in 19. uri, režija Luchino Visconti, v glavni vlogi Ingrid Thulin

30. in 31. avgusta francoski barvni film ROJENI ZLOČINEC ob 17. in 19. uri, režija Jose Giovanni, v glavni vlogi Jean Gabin, Alain Delon

KINO PLAVŽ

23. in 24. avgusta ameriški italijanski CS barvni film JUNAKI IN IZDAJALCI ob 18. in 20. uri

25. in 26. avgusta ameriški barvni film TRDOGLAVI POLICAJ ob 18. in 20. uri

27. avgusta ZAPRTO

28. avgusta domači barvni film STRAH ob 18. in 20. uri

29. avgusta ameriški CS barvni film PLAMEN NAD SMIRNOM ob 18. in 20. uri

30. in 31. avgusta ameriški italijanski CS barvni film LOS AMIGOS ob 18. in 20. uri

KINO KRANJSKA GORA

23. avgusta jugoslovanski nemški CS barvni film ZAKLAD V SREBRNEM JEZERU

24. avgusta domači barvni film STRAH

27. avgusta ameriški italijanski CS barvni film JUNAKI IN IZDAJALCI

30. avgusta ameriški barvni film TRDOGLAVI POLICAJ

KINO DOVJE - MOJSTRANA

23. avgusta ameriški italijanski barvni film STRELNA ČRTA ob 19.30

24. avgusta jugoslovanski nemški CS barvni film ZAKLAD V SREBRNEM JEZERU ob 19.30

30. avgusta ameriški italijanski CS barvni film JUNAKI IN IZDAJALCI ob 19.30

OBVESTILO

Prodajalna BOROVO na Jesenicah sprejme vajenca. Pogoj: uspešno končana osnovna šola.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža in brata

VINKA ŽUŽKA

se žaljujoči iskreno zahvaljujemo zdravniku dr. Mihaelu Sajevcu za dolgoletno zdravljenje na domu in internemu oddelku jeseniške bolnice. Zahvaljujemo se tudi DPD Svoboda Javornik, sindikatu in strojevodjem železarne Jesenice, ZB Javornik - Koroška Bela, sosedom in sostanovalcem za podarjene vence in cvetje. Prav tako se zahvaljujemo Francetu Trevnu za poslovilne besede in pevcem za lepo zapeto žalostnike. Še posebna zahvala velja družini Prašnikar in Bercetovim za vso pomoč ter vsem, ki so ga pospremili na njegovi zadnji poti.

ZALUJOČI: žena Pepca, Jožko z družino, brat in sestra z družinama in ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru SV se najlepše zahvaljujem, ker mi je omogočil brezplačno letovanje v Biogradu.

Ivanka Peternelj

Košarka

PIONIRJI JESENIC PRVI

Košarkarski klub Jesenice je organiziral v soboto, 16. avgusta, na igrišču v Podmežaklju turnir pionirskih ekip v košarki. Turnir je bil organiziran v počastitev 25-letnice samoupravljanja tri desetletnice športnega društva Jesenice. Udeležile so se ga dve pionirski ekipi Kroja iz Škofje Loke, ekipa Krvavca iz Cerklje ter domača pionirska ekipa.

V prvem srečanju je prva ekipa Kroja zasluženo po ogorčeni borbi premagala ekipo Krvavca 53:36 (19:22), domači pionirji pa so zasluženo prišli v finale, saj so premagali drugo ekipu Kroja 46:28 (25:8). V tem srečanju so domači pionirji dosegli občutno razliko že v prvem delu tekme, kasneje pa so dobili priliko še ostali mlajši igralci, ki so se tudi zagrizeno borili.

Koše za Jesenice so v tem srečanju dosegli: Mlinarič M. 16, Rakovič 13, Klinar 10, Samardžija 6 in Kržič 1.

V borbi za tretje mesto so nato pionirji Krvavca premagali drugo ekipu Škofje Loke 53:32 (24:15). V finalu sta se tako srečali ekipi Jesenic in Škofje Loke. Finalno srečanje se je za domače pionirje pričelo precej neugodno. Gostje so uspešno zadelali iz daljine in uspeli povesti celo 9:25. Sprememba taktike v obrambi pa je prinesla tudi preobrat na igrišču. Z uspešnim preingom so domači pionirji uspeli že do polčasa zmanjšati razliko na 22:29. V nadaljevanju srečanja pa so zaigrali izredno borbeno in ob koncu zasluženo zmagali z rezultatom 42:39 ter osvojili pokal mesta Jesenice. To finalno srečanje pa jim je lahko v poduk, da se z borbenostjo in po-

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru Javornik I, se najlepše zahvaljujem za brezplačno a prijetno letovanje v Biogradu.

Suljo Satrovič

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru Železarne in sindikalnemu odboru obrata žičarna se najlepše zahvaljujem za denarno pomoč, ki mi je prišla zelo prav v času moje bolezni.

Alojz Kovač

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru martinarne in sindikatu Železarne se iskreno zahvaljujem za denarno pomoč, ki mi je bila med boleznijo zelo dobrodošla.

Ferid Bunič

ZAHVALA

Sodelavcem iz žebjarne se najlepše zahvaljujem za denarno pomoč, ki sem jo prejel ob smrti moje matere.

Jože Razboršek

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru strojnih delavnic se iskreno zahvaljujem za odobreno brezplačno letovanje v Biogradu na moru.

Angela Prestor

ZAHVALA

Osnovni organizaciji sindikata TOZD Valjarne se najlepše zahvaljujem za denarno pomoč, ki mi je bila v času moje bolezni — zelo dobrodošla.

Martin Arh

ŠPORTNA SREČANJA OB PRAZNIKU ŽELEZARNE

V okviru sobotnih prireditvev ob praznovanju v Železarni, bo komisija za šport in rekreacijo pri tovarniški konferenci osnovnih organizacij sindikata poskrbela tudi za športno razvedrilo. V soboto, 23. avgusta ob 16. uri na nogometnem igrišču v Podmežaklju tekma med sodelavci TOZD VET in TOZD Talilnice, v odmoru pa se bodo najmočnejši iz TOZD Hladna predelava in TOZD Valjarne pomerili v vlečenju vrvi. Komisija vabi, da si zanimivo športno srečanje ogledate v čim večjem številu.

J.

TRDO DELO

Potem, ko so odigrali še zadnjo tekmo v Karvini s tamkajšnjimi mladinci in zmagali z rezultatom 5:4, so se jeseniški hokejisti prejšnji teden preselili v Brno, kjer bodo ostali do vključno 22. avgusta. V Brnu trenirajo zelo naporno dvakrat na dan, dopoldan dve uri, popoldne pa uro in pol, ali pa igrajo trening tekme.

V pogovoru s trenerjem Bubnikom smo zvedeli, da je povsem zadovoljen z delavnostjo in disciplino moštva in da so igralci po desetdnevni pripravi na ledu že precej utrjeni, kar je povsem razumljivo. Po njegovem bo kriza kmalu minila, to pa bo že, ko bodo kandidati za sestavo prvega moštva jeseniških hokejistov stopili na ledeno ploskev v Podmežaklju.

V Brnu so jeseniški hokejisti odigrali štiri tekme. Premagali so mladince moštva Ingstav, ostala tri srečanja pa so izgubili. Novinec v prvi češkoslovaški ligi, člansko moštvo Ingstav, jih je premagalo z rezultatom 16:1, nato so se pomerili z večkratnim prvakom ČSSR ZKL Brno in izgubili z 18:2, v soboto pa so odigrali tudi tekmo z mladinskim moštvom ZKL Brno. To tekmo so si ogledali tudi člani kluba prijateljev jeseniškega hokeja iz Domžal in Kamnika, zmagali pa so mladinci Brna z rezultatom 9:6 (2:5, 4:1, 3:0).

Kot na vseh dosedanjih tekmah je trener dal možnost vsem igralcem,

kajti njegovo načelo je, da v sedanjih fazi priprav niso pomembni doseženi rezultati. Hoče se le prepričati, kakšne igralske ima pred seboj, da bi čim realnejše sestavil prvo moštvo, HK Jesenice. Naši so povedli v prvi tretjini s 5:2, nakar so popustili in dovolili mladim, vendar izredno hitrim domačinom, da so po nekaj hitrih napadih dosegli vodstvo in zmago. Pri tem je treba vsekakor poudariti, da so v jeseniških vrstah po tretjinah branili: v prvi M. Žbontar, v drugi Makuc in v tretji Krmelj. Ni nastopil Franc Žbontar, ki se je lažje poškodoval v igri proti članskemu moštvu ZKL Brna.

Naj ob koncu zaključimo z ugotovitvijo, da so jeseniški hokejisti v Karvini, kot tudi v Brnu zelo resno in trdo trenirali, da je zelo težko ocenjevati moštvo v tem času, ko so se priprave na ledu šele dobro začele, da pa so proti sebi imeli nasprotnike, ki se pripravljajo že precej časa na ledu. Tako na primer prvotnega ZKL Brno in Ingstav trenirata na ledu že od srede maja po osem ur dnevno. To nam pravzaprav pove vse.

V naslednjem tednu bo jeseniško moštvo odpotovalo na nekajdnevno turnejo v Italijo, ZR Nemčijo in Avstrijo. V Italiji predvidevajo da bodo odigrali tri tekme, v Avstriji eno, za gostovanje v ZR Nemčiji pa še ni vse urejeno.

D.

HOKEJISTI O LETOŠNJIH PRIPRAVAH

Na obisku v Brnu pri hokejisti, kandidatih za sestavo prvega moštva HK Jesenice, je naš novinar v razgovorih z nekaterimi igralci zabeležil naslednje:

IVAN ŠČAP: Treningi zelo dobro in organizirano potekajo. Osnovni poudarek je še vedno na pridobivanju kondicije, seveda z istočasno vadbo ostalih elementov igre. Letošnje priprave se bistveno razlikujejo od lanskih, vse naše priprave potekajo strogo po urniku. Od nas se zahteva dosledna disciplina in red, kar mislim, da je tudi prav, ker se tudi na ledu zahteva disciplina igre, kar vse je seveda pogoj za uspeh. Če se bomo tega držali in prepričan sem, da se bomo, uspeh ne more izostati.

IGOR PETER KLEMENC: Zadnjo sezono sem igral pri HK Kranjska gora s čemer hočem reči, da sem prvič med kandidati za sestavo prvega jeseniškega moštva. V pripravi na sezono se čuti velika sprememba, prisotna je večja načrtnost in disciplina. S treningi sem, čeprav so naporni, zelo zadovoljen. Nabrali si bomo dovolj kondicije pa tudi hokejskega znanja. Celotni režim je precej zaostrojen, vendar pa mislim, da je samo to pogoj, če hočemo napredovati in dosegati dobre rezultate. Mislim, da se tako resne in intenzivne priprave pod vodstvom trenerja Bubnika, morajo pozitivno odraziti v prvenstvenih srečanjih.

SILVO POLJANSEK: Priprave na novo hokejsko sezono so se pričele zelo dobro, odvisno je le kako se bo nadaljevalo ko se vrnemo iz ČSSR. Mislim namreč, da je največja škoda, če nastopi premor med pripravi in začetkom tekmovalne sezone. Vsekakor pa so letošnje priprave mnogo boljše kot lanske. Kar se tiče režima, to je discipline in

reda, se mi zdi, da je to prav, vendar pa brez tega tudi v prejšnjih sezonah nismo bili, vprašanje je bilo le, kdo se je temu podrejal. Letos je v tem pogledu precej drugače. Za mene je to normalno, nekatere pa to tudi moti. Zelo težko bo izbrati prvo moštvo, ker so mlajši starostno in kvaliteto zelo izenačeni.

MARJAN ŽBONTAR: Premik od lanskih priprav je zelo velik. Mislim pa, da bi morali pri sestavi moštva dati možnost še nekaterim starejšim igralcem, ki so iz znanih razlogov ostali doma, seveda če se bodo podredili sedanjim zahtevam. S treningi in pripravi sem zadovoljen, sem pa tudi popolnoma soglasen s sedanjim režimom discipline in reda. Treninki so zelo ostri, vendar še vedno v mejah zmogljivosti.

CVETO PIRIH: Letošnje priprave so precej boljše v vseh pogledih, tako organizacijsko, kakor v pogledu discipline in reda. Principiolo popolnoma soglašam s tako disciplino, vendar se mi zdi, da je prevelika pomladitev moštva naenkrat. Priprave v ČSSR so zelo ostre in mislim, če bo tak tempo priprav ostal tudi v naslednjih tednih do začetka prvenstva in če se moštvo okrepi še z nekaterimi igralci, ki so ostali doma, seveda če se bodo podredili zahtevanemu režimu, potem bomo dobro startali v prvenstveno sezono.

LADO JUG: Kondicijske priprave so odlične in so se začele dosti prej kakor lanska sezona. S pravimi taktičnimi pripravami pa trener Bubnik še ni začel, ker mislim, da je njegov sedanj namen, da moštvo kondicijsko kar najbolje pripravi in obenem spozna kvaliteto igralcev. Režim treningov in sploh naš urnik življenja na treningu je v redu. Mislim pa, da bi uprava društva morala bolj postopno zaostrevati režim, ker na-

enkrat prelomiti z nekajletnimi slabimi navadami, za katere vedno niso bili igralci sami krivi, je le prehudo. Mlajši igralci so sicer prizadevni in tudi že veliko znajo, vendar so nekateri še nezreli za prvo moštvo. Mislim, da je tudi napak, da nas nekateri iz uprave že sedaj poskušajo psihično pripravljati na drugo mesto v državi, ko niti ne vemo koliko zmremo. Vsekakor bi moral biti tudi v prihodnje naš cilj start na prvo mesto, kar bo tudi občinstvo od nas zahtevalo, vendar pa ne za vsako ceno.

Ob sklepu razgovora z igralci je svoje vtise iz obiska na treningu hokejistov v Brnu ALEKSANDER KLINAR, eden od organizatorjev kluba prijateljev jeseniškega hokeja v Domžalah, strnil takole:

Osebnost, kakor tudi člani našega kluba podpiramo kar trener Bubnik ob podpori uprave kluba zahteva od igralcev, to je disciplino in red ter dostojno športno življenje. Čeprav menim, da je za nekatere igralce to huda sprememba pa tudi velik napor, pričakujemo in tudi v to smo prepričani, da se bo le tako kvaliteta našega hokeja dvignila. Prepričan sem, da bomo gledali dobre tekme z mnogimi lepimi potezami, kombinacijami in tudi ustrezno borbenostjo. V tem gledalci najbolj uživamo. Niso vedno samo goli, kakor nekateri mislijo, čeprav si razumljivo želimo zmag svojega moštva.

Ko sem gledal trening sem imel občutek, da so že v tem kratkem času veliko dosegli. Mislim celo, da s takim delom, borbenostjo igralcev in ob pomoči nas navijačev, že letos lahko pričakujemo uspeh. Hočem reči še to, da se bodo igralci morali zavedati tudi svoje odgovornosti do svojih prijateljev, publike in simpatizerjev, ki jih imajo tako v ožji kakor širši domovini.

Smučanje

JUSTIN ŠESTI V REIT IM WINKL

Tudi letos smo se udeležili otvoritvene tekme v smučarskih skokih na plastični skakalnici v ZR Nemčiji. Ta tekma je vsako leto prvi pregled forme in kondicijske pripravljenosti skakalcev pred intenzivnejšo vadbo na plastičnih skakalnicah, ki traja do prvega snega. Poleg zelo močne avstrijske ekipe in domačinov, smo bili kot vsako leto povabljeni v Reint im Winkl tudi Jeseničani in Kranjčani.

Pred tekmo, ki je bila v soboto, 16. avgusta, smo v petek intenzivno trenirali, saj nekateri tekmovalci do tega dne niso imeli niti enega skoka v tej sezoni. Skoraj vsem se je pokazalo, da so letošnjo sezono vzeli zelo resno in da so kondicijsko primerno pripravljani prišli na prve skoke na plastiko. Posebno Justin in Rožič, ki sta letos prvo leto v članski konkurenci, obehata, da mislita nadaljevati lanske rezultate, prav tako kombinatorec Cuznar, ki kaže letos večjo eksplozivnost kot lansko leto.

Tekma je pokazala, da imajo fantje zelo solidno koncentracijo in da lanske napake ne mislijo nositi s seboj tudi letos. Konkurenca je bila zelo dobra, saj so bili pred našimi tekmovalci le znani skakalci iz Avstrije in ZR Nemčije.

REZULTATI:

Člani: 1. Walter Schwabel Avstrija (53,0 52,0) 235,2, 2. Alfred Pung Avstrija (50,5 51,0) 231,9, 3. Edi Federer Avstrija (51,5 51,5) 230,6, 4. Rudi Tusch SC Oberstdorf (51,0 50,0) 229,0, 5. Sepp Schwinghammer SC Partenkirchen (51,0 50,0) 223,5, 6. Dušan Justin Jesenice (Jugoslavija) (49,0 50,0) 216,4, ostali Jugoslavlani: 8. Andrej Cuznar Jesenice (48,0 48,0) 212,0, 9. Janez Gorjanc Triglav Kranj (47,0 47,0) 204,9, 14. Ljubo Prešeren Jesenice (44,5 45,0) 187,8, 16. Karl Krznarič Jesenice (42,0 43,0) 173,7, 19. Srečko Grosar Triglav Kranj (39,0 40,0) 157,4.

Mladinci: 1. Ferdi Angerer WSV Oberaudorf (45,0 47,0) 201,3, 2. Christoph Schwarz WSV Oberaudorf (45,5 46,0) 199,4, 3. Bojan Križaj Triglav Kranj (47,0 46,0) 197,6, ostali - Jugoslavlani: 13. Zoran Prešeren Jesenice (38,5 39,0) 156,2, 16. Franci Langus Jesenice (36,0 33,0) 136,4, 17. Bogdan Jemc Jesenice (34,0 34,0) 127,1, 14. Bogdan Razinger Triglav Kranj (30,0 28,0) 99,1, 16. Brane Hrovatin Triglav Kranj (28,0 27,0) 91,7, 18. Aci Sink Triglav Kranj (26,0 27,5) 90,0, 19. Andrej Ropret Triglav Kranj (30,0 29,0) 80,4, 20. Slavko Vesel Triglav Kranj (28,0 28,5) 75,4, 21. Kristof Gasparc Triglav Kranj (24,0 22,0) 73,0.

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

ZAKAJ JE DELO V ŠPORTU TAKO ZELO NEHVALEŽNO?

Predvsem pomeni šport določeno mesto v miselnem udejstvovanju skoraj slehernega človeka. S tem v zvezi ljudje izredno veliko časa porabijo za izmenjavo mnenj s tega področja pa naj bo to doma, v javnih lokalih, ali celo na delovnem mestu! Spominjam se, da sem zasledil v nekem časopisu tudi članek, ki opozarja na to, kako zelo pomemben je uspeh brazilske nogometne reprezentance na svetovnem prvenstvu za njihovo gospodarstvo. Seveda so te izjemne skrajnosti pogojene z življenjsko sredino, ki je kot je znano na jugu temperamentnejša. Ugotavljanja kako je pri nas prepuščam bralcem samim.

Ljudje imajo o športu veliko informacij, ki pa so na laičnem nivoju, hočejo pa kar se le da avtoritativno razpravljati o pereči problematiki, ki pa je običajno pogojena s čustvi, oziroma subjektivno prizadetostjo. Kdor se je intenzivneje ukvarjal s psihologijo pa mu je znano, da močna čustva zavirajo razumsko ravnanje. Za primer naj navedem, da so v Hustonu psihologi opazovali vedenjske pojave vrhunskih znanstvenikov NASE pri gledanju ragbyja. Ti nadpovprečno inteligentni ljudje so v konfliktnih situacijah na stadionu vpili celo »Mahni ga, ubij ga« in podobno. Spet bi se spomnil na naše reagiranje na hokejskih derbijih ob nerazumljivih sodniških odločitvah. Ali kako naj športnik razumsko - taktično pravilno ukrepa, če pa je na nasprotnika jezen?

Če se povrnem na osnovno vprašanje moram povedati, da ljudje običajno tolmačijo mnenja, toda stvar ima določeno težo šele takrat, ko je izražena številčno. S tem v zvezi naj omenim visoko vrednost objavljanja statističnih podatkov s košarkarskih tekem zvezne lige. Med športnimi panogami poznamo precej takih pri katerih je rezultat odvisen od ocenjevanja (orodna telovadba, drsanje, smučarski skoki itd.) in tu so težave največje, ker na ocenjevanje vpliva tudi človeški faktor. Četudi je sodnik kot človek pošten in neprizadet, ostaja še vedno človek. Nek tekmovalc mu je bolj simpatičen, drugi manj, strah pred razburjenjo publiko ipd.

Podobno je tudi v šoli. Ocenjevanje na univerzi je veliko bolj pravično, kot tisto v nižjih šolah, ker profesor na fakulteti študenta pred seboj slabo ali skoraj ne pozna. Negativno vpliva na oceno profesorjevo trenutno razpoloženje, na primer konflikt z ženo, karambol z avtomobilom ipd. V nižji šoli stopa na sceno tudi halo efekt (ocenjevanje človeka po eni lastnosti). Spraševani je tih, ubogljiv, ali nasprotno: je sin, ali hčer te bolj ali manj pomembne osebnosti ipd. Ugotovimo lahko torej, da je ocenjevanje večen problem pedagogike in vsled tega tudi stalen predmet njenega raziskovanja.

V športu srečujemo tekmovalce, trenerje, funkcionarje in publiko. Športnik tekmuje. Pred seboj ima cilj, katerega skuša doseči, toda star pogovor pravi: »Veliko poklicanih, malo izbranih!« Za uspeh je namreč potrebno troje: **dispozicije** (prirojenne kvalitete - ali kot pravimo talent), **aktivnost** in **okolje**, ki športno rast omogoča (trener, športne naprave, funkcionarji - organizacije, tradicije itd.) Čim višja je kvaliteta v neki športni panogi, tem bolj morajo biti izpolnjeni navedeni pogoji. V debatah laikov je pogosto slišati o talentu in pridnosti. Se enkrat poudarjam, da šport, ki je visoko razvit zelo hitro »odkrije« pomanjkljivosti. Treninški odkriva prirojene dispozicije in obratno. Če nekdo splava prvi dan, drugi pa po dolgotrajni vadbi, potem je vsakomur jasno, katerega ima smisel usmeriti v nadaljnjo vadbo.

Tekmovalni sistemi sami po sebi narekujejo selekcijo. Tudi človek sam je v vsem svojem bivanju vedno hotel tekmovali, primerjati se z drugim. To ima lahko tudi asocijalni prizvok, čim dobimo zmagovalce in poražence. Zato morajo biti kriteriji selekcije numerično podani. To se pravi, če so pravila igre jasna, potem je zadevo lažje izpeljati! Toda za formiranje teh pravil je potreben čas, ki pa je neprijeten predvsem za tiste, ki so prej ribarili v kalnem!

Šport ima lahko različne oblike udejstvovanja. Kdor trenira vsak

PLAVALNI TEČAJ

Plavalni klub Jesenice organizira plavalni tečaj za odrasle v večernih urah od 20. do 22. ure, oziroma po dogovoru v kopališču na Uko vi. Predviden začetek tečaja je v ponedeljek 25. avgusta. Voda je ogrevana, samo kopališče razsvetljeno.

Prijave za tečaj sprejema Rado Tolar vsak dan od 16. do 18. ure v kopališču ali na interni telefon Železarna - 735 - energetskega gospodarstva v dopoldanskem času.

Vključite se v akcijo - NAUČIMO SE PLAVATI!

Odbor PK Jesenice

dan lahko govori o vrhunskem športu. Toda za tako popolno predanost je potrebna zvrhna mera idealizma, ki nikakor ni merljiva samo z denarjem. To imajo zlasti mladi. Čim pa človeka - športnika začnejo obvladovati drugi življenjski problemi, kot so študij, služba in družina pa se je potrebno odločiti, kajti v današnjem hitrem tempu življenja polovičarstva ni! Kdor ni za vsakodnevni trening in mu okoliščine dopuščajo trenirati samo dva- ali trikrat na teden, ta o vrhunskem športu ne more govoriti, niti postavljati pretiranih materialnih zahtev, ker je njegovo udejstvovanje rekreacije za katero pa so družbena vlaganja predvidena v drugačni meri in obliki.

Sam se ukvarjam z alpskim smučanjem, ki sodi med športe z izredno zgodnjo specializacijo, v tem smislu ima veliko sorodnosti s plavanjem in umetnostnim drsanjem. Kdaj bo družbeno vlaganje v te športe najbolj smiselno? Najbrž takrat, ko bodo otroci imeli možnosti poskusiti in spoznati eno od navedenih panog. V drsalni, plavalni ali smučarski šoli bodo potem ostali tisti, ki imajo boljše dispozicije od drugih. Ta proces se strokovno imenuje **orientacija**, ali usmerjanje posameznikov v delo za katerega imajo ustrezne kvalitete.

Po določenem času učenja, vadbe in treninga pridejo na vrsto selekcije. Iz cele generacije dobimo nekaj posameznikov, ki v vrhunskem merilu reprezentirajo naše delo. Usmerjanje naj bi začeli s šolo (7 let), najbolj groba selekcija pa naj bi se izvršila po puberteti (12-14 let). Po tem času v teh treh panogah ni možno pričakovati prijetnih ali neprijetnih presenečenj. Tekmovalni staž približno 10-tih let daje vrhunski rezultat. Športnik je po tem izračunu star okrog 17 let in od takrat naprej lahko dosega maksimum. Poudarjam, da to velja za športnike, ki so deset let trenirali vsak dan! Vsi tisti, katere pa je selekcija odvrkla, pa obvladajo tehniko dotične športne panoge, ki jim ostaja v rekreativnem pomenu za vse življenje.

V teh športih brez sodelovanja staršev ne gre! Tekmovalci so vendarle še otroci in velikokrat neobgledni ter potrebni pomoči staršev. Problem nastane takrat, ko se nekateri starši ne zavedajo, kje je meja skrajnosti in se vtikajo v samo delo. Še večje so težave, če se ambicije nekaterih staršev ne ujemajo z dispozicijami otrok. Ti so velikokrat samo zato tudi funkcionarji, da z »delom« svojim otrokom mnogokrat tudi neupravičeno olajšajo pot naprej. To bi lahko imenovali tudi pokvarjenost, še zlasti, če se s funkcionarstvom prenehajo ukvarjati takrat, ko so njihovi otroci koncu koncev odpisani, (za njihove otroke je to zelo nevarno). Bolezensko ambiciozni ljudje običajno niso samokritični. Krivdo valijo na okolico, sami pa se užaljeni umaknejo in gojijo gostilniški kritizem.

Sociologi na športnem področju ugotavljajo še en hud primer deformacij med funkcionarji. Želja po vladanju je stara toliko kot človeštvo. Šport je zvrst, kjer se da po eni strani družbeno uveljaviti in po drugi vladati sploh, če je nek funkcionar visoko na družbeni lestevici. Bilo bi nerazumljivo, da je visoka »živina« v društvu samo nepomemben člen. Vsekakor naj bo vodja, ker ima za to določene kvalifikacije (?) in prakso. Ta vloga je izredno pozitivna, dokler dela organizacijsko in pomaga pri uresničevanju ciljev tekmovalcev ter skrbi za izpolnjevanje plana, ki si ga je zastavil strokovni kolegi. Čim pa zato, ker »rihta« denar, strokovnim delavcem vsiljuje svoja mnenja, potem pa je s tovariškimi odnosi konec. Začne se familijarnost, selekcija je nestrokovna, športni klub pa torišče opravljanj.

Rešitev je možna ob kar največji samokritičnosti in v čim večjem številu profesionalnih strokovnih kadrov.

Janez Šmitek

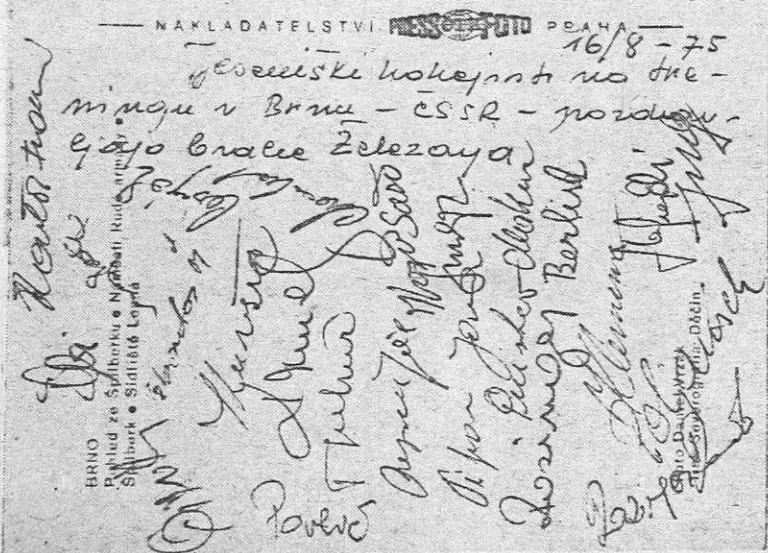
ODPRTO PRVENSTVO SLOVENIJE V SMUČANJU NA VODI

V soboto, 23. in nedeljo 24. avgusta bo na jezeru v Mostah odprto prvenstvo Slovenije v smučanju na vodi. Organizator je vodno smučarski klub ELAN iz Begunj, ki v svojih vrstah združuje občane radovljiske in jeseniške občine.

Prvenstvo bo potekalo v treh disciplinah: slalomu, figurah in skokih. V soboto bo ob 8. uri slalom, ob 13.30 figure, v nedeljo pa bodo ob 10. uri skoki.

Po končanem tekmovalju bodo člani kluba prikazali nekaj točk revije smučanja na vodi.

Vabljeni občani Jesenic in Radovljice, mladina do 14 leta ima prost vstop.

Hokejisti Jesenic pošiljajo delavcem naše železarnice in vsem bralcem Železarnice iz treninga v Brnu ČSSR prirčne pozdrave